Vă recomandăm cele mai noi apariţii din colecţia „Biblioteca pentru toţi“:

Nr. 1500 M. Eminescu, *Poezii*, antologie, prefaţă şi tabel cronologic de George Gană. Ilustraţii de Dumitru Verdeş, 346 + XXXII pag.

Nr. 1501 Marin Mincu, *Vine frigul!*, poezii, prefaţă de Gh. Grigurcu, postfaţă de Irina Mavrodin, 322 + XXXIV pag.

Nr. 1502 Erasmus din Rotterdam, *Elogiul nebuniei sau Cuvântare spre lauda prostiei*, traducere şi note de St. Bezdechi, tabel cronologic de Cornelia Comorovski, ediţie îngrijită de Ion Acsan, 172 + XVIII pag.

Nr. 1503 Honoré de Balzac, *Banca Nucingen*, roman, traducere de Emma Beniuc, prefaţă şi tabel cronologic de Valentin Lipatti, 110 + XXII pag.

Nr. 1504 Jan Neruda. *De la Praga la Paris şi Ierusalim*. Tablouri din străinătate, traducere, cuvânt înainte, selecţie şi tabel cronologic de Helliana Ianculescu, 396 + XX pag.

Nr. 1505–1506 Jakob Burckhardt, *Cultura Renaşterii în Italia*, 2 vol., traducere de Nicolae Baloţă şi Gh. Ciorogaru, studiu introductiv, tabele cronologiic şi note de Nicolae Balotă, 320 + CXVI + 328 pag.

Nr. 1507–1509 Erico Verissimo, *Timpul şi vântul*, partea a II-a, 3 vol. (V *Roza vânturilor*; VI *Chantecler*; VII *Umbra îngerului*), traducere, prefaţă şi note de Micaela Ghiţescu, 312 + XVI + 304 + 276 pag.

Începând cu nr. 1502 Biblioteca pentru toţi apare într-o nouă şi modernă prezentare grafică.

Volumele din Biblioteca pentru toţi pot fi procurate prin sistemul „Cartea prin poştă“ dacă vă adresaţi Editurii Minerva, Piaţa Presei Libere nr. 1, 71.341, Bucureşti, telefon 222.48.23; cheltuielile poştale sunt suportate de editură.

ISBN 973-21-0629-8
ISBN 973-21-0630-1

EDITURA MINERVA

1511

EDITURA MINERVA

fondată în 1895 bpt serie nouă

LADISLAV BALLEK

LADISLAV BALLEK

Vieţi irosite

**

fondată în 1895 bpt serie nouă

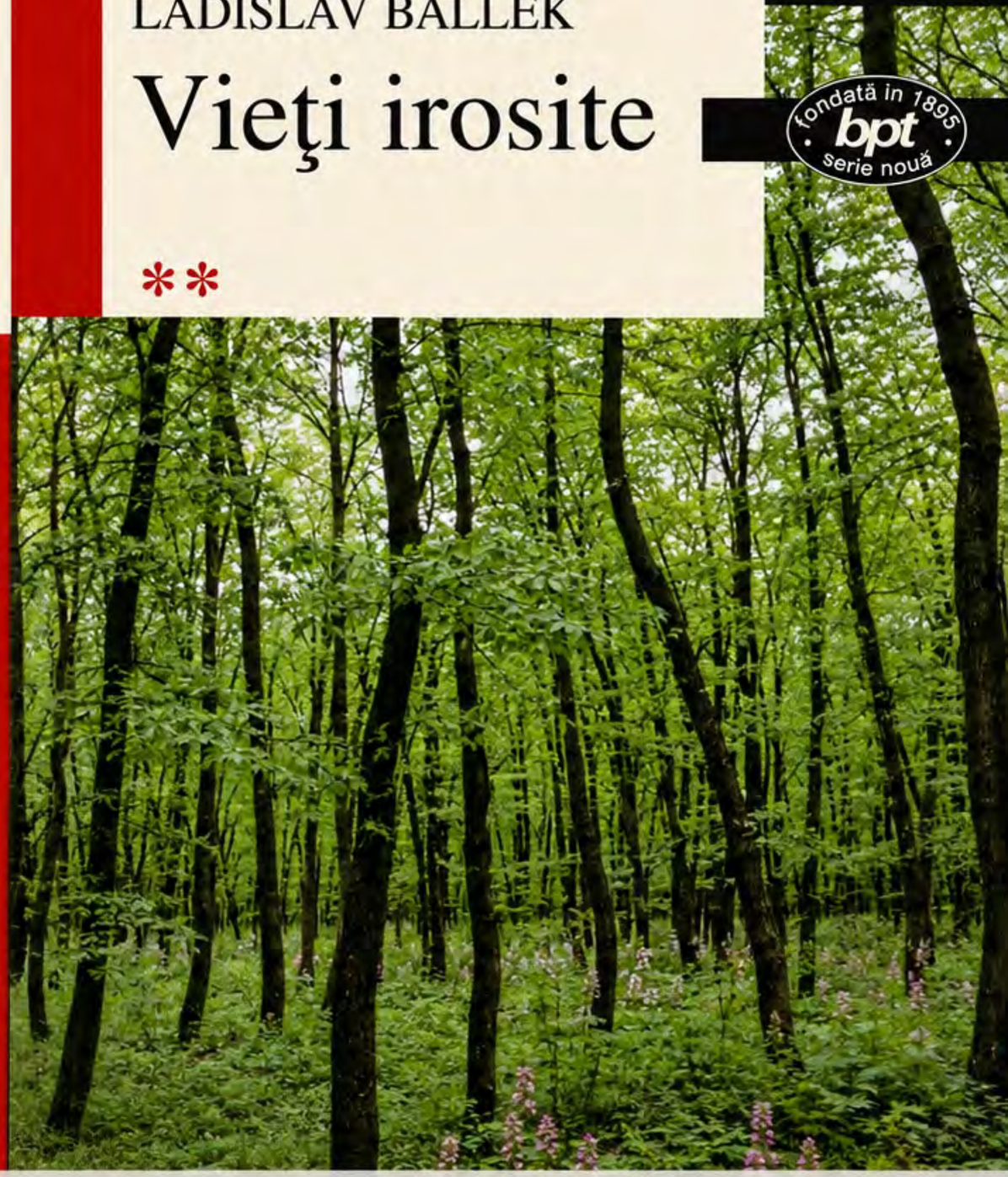

BIBLIOTECA ALEPH
CLUBUL CĂRȚII DIGITALE

Coperta colecției: DONE STAN

Redactor artistic: VASILE SOCOLIUC

Ladislav Ballek
Pomocník (Kniha o Palánku)
Smena, Bratislava, 1977
© Ladislav Ballek

LADISLAV BALLEK

Vieți irosite

roman

**

Traducere din limba slovacă de
HELLIANA IANCULESCU și CORNELIU BARBORICĂ

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 2000
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Apariția acestei cărți a fost subvenționată de Centrul pentru Literatură Slovacă din Bratislava — SLOLIA

This book has received a subsidy from Centre for Slovak Literature in Bratislava — SLOLIA

ISBN 973-21-0631-X
973-21-0630-1

5

Štefan Riečan stătea în fața măcelărei sale, ajunsă acum una dintre cele mai prospere prăvălii din Palánk și fuma o Virginie, o țigară lungă și subțire dintr-un tutun straşnic de tare, dar de soi, așa cum îi stă bine unui negustor de vază. Acasă și în timp ce lucra, prefera însă țigările Zora pe care și le răsucea singur.

Din cînd în cînd privirea lui se îndrepta spre capul de jos al scărilor, acolo unde se încălzea la soare Saint-Bernardul, cîinele lui pe care îl răsfățau școlarii; se opreau ca să-l tragă de urechi sau de coadă și să dea mîna cu el. Dulăul le tolera capriciile cu o firească bunătate, eventual închidea ochii sau își acoperea capul cu labele, semn că nu e de acord și nu vrea să știe nimic de drăgălășeniile lor.

Riečan își iubea cîinele, îi plăcea și lui să-i ciufulească blana. Îl asemuia unui viteluș blajin, tandru, crescut în propria curte pe acest animal greoi, cu un cap mare și un păr galben cu pete albe. Încolo, Rexo nu se deosebea prin nimic de cîinii celorlalți măcelari, nici nu se remarca prin cine știe ce mare inteligență căci, trăind pe lîngă măcelărie, nu-și exersase decît respectabilele sale fălci. Dar spre deosebire de alți cîini, fapt repede intuit de copii, nu era perfid și nu avea pic de sălbăticie în el, cu toate că nu disprețuia cărnurile rămase de la vitele

tăiate. Nimic nu-l tulbura în afară de ochiul de cer deschis spre infinitul albastru care se zărea din curtea strîmtă. Uneori urla atît de jalnic că te treceau fiorii. Sufletului lui canin nu-i era pe plac luna, nu putea suferi discul acela alb de deasupra sa. Era singurul lucru care îi stîrnea proteste mai zgomotoase. Cîinii mari, se zice, se supun numai unor caractere puternice și respectă doar o mînă fermă. În această privință Rexo constituia o excepție; îi plăcea să se învîrtă pe lîngă Riečan și se înțelegeau de minune. Dacă Riečan nu s-ar fi temut pentru măcelăria sa, de mult l-ar fi luat la vilă. Cîteodată i se făcea atîta dor de afecțiunea animalului, încît ar fi fost în stare să-l culce cu el în pat. Riečan nici măcar n-a căutat să-i intre în grații, Rexo și l-a ales singur, dar de îndată ce măcelarul a băgat de seamă, afecțiunea lui nu a mai cunoscut margini. Îl considera o ființă înzestrată cu inteligență.

Astăzi erau aici numai ei doi. Janko, ucenicul, căruia Volent nu-i zicea decît Cigi, un băietan cu o înfățișare cam sălbatică, întunecată, dar ageră, asemănător printr-un ce anume vechiului său ucenic (lui Riečan i s-a tăiat răsuflarea cînd l-a văzut prima oară), avea astăzi liber ca să-și poată ajuta mama să se mute într-o locuință mai acătării repartizată de Consiliul orășenesc unde era femeie de serviciu. Dimineața Volent a spălat camionul în prundiș, iar după amiază s-a dus la atelierul de reparații. Zicea că are ceva la „gaz", adică la accelerație, și că „kormanul are un loker mare", adică volanul ar avea jocul prea mare. Femeile sunt acum cu siguranță acasă, coafate, gătite, parfumate, așteptîndu-l nerăbdătoare pe noul profesor de pian, care de data asta era un profesor de muzică adevărat, de la liceul din localitate, altfel un organist reputat. „S-au cunoscut probabil la băi", își dădu măcelarul cu părerea. Încerca să găsească singur o explicație, fiindcă femeile nu i-au spus cum și-au petrecut timpul de-acolo. Numai ce s-a pomenit într-o după amiază că îi intră în casă un bărbat

înalt și slab, cu ochelari și cu niște hîrtii la subsuoară, și puțin după aceea toată vila s-a umplut de sunetele pianului. După felul cum cînta trebuie să fie un om serios, gîndea Riečan.

Măcelarul își plimba privirile pe Strada Negustorilor, încinsă de căldură și animată la acea oră, și ținea mîna în buzunarul șorțului alb, frămîntînd cîteva boabe de porumb pe care le luase din coșul ce stătea întotdeauna pregătit lîngă cotețul porcilor. Despre porci se spune că sunt animale proaste, dar nu e adevărat. Au multă minte și, mai ales, un instinct excelent și e prea posibil ca nici calul să nu presimtă așa cum presimte porcul. De aceea nu-i deloc ușor să-l scoți din coteț atunci cînd îl așteaptă cuțitul. Volent însă nu stătea mult pe gînduri. Cînd dădea de vreun exemplar îndărătnic, îl apuca de picioarele dindărăt și îl tîra ca pe un sac de cartofi pînă în mijlocul curții. Se întîmplă să aibă cîte un exemplar căruia nu-i puteau face față nici doi oameni, așa că mai întîi îl înfometau și apoi îl momeau cu mîncare la care, în cele din urmă, mai încet sau mai repede, venea fiecare.

Frămînta boabele de porumb, numărîndu-le în gînd ca și cum ar fi avut intenția să le dea o întrebuințare. Poate că da. Din cînd în cînd privirea i se împiedica de stîlpul cu fire electrice și cu un ciucure de izolatoare îngălbenite. Se înălța chiar în fața vitrinei sale în care expunea, pe un platou, un cap de porc meșterit din ceară roșiatică.

Stătea în pragul ușii cu aerul unui om mulțumit, deși simțea nevoia să viseze la viața pe care o dusese cîndva la țară, o viață simplă, obișnuită, trăită însă din plin și fericită, dar nu-și putea nicicum aduna gîndurile. Poate că îl deranjau boabele de porumb pe care le pipăia și le număra din ce în ce mai nervos; îi venea parcă să le scoată din buzunar și să le arunce. Simțea nevoia să viseze fiindcă era din ce în ce mai mîhnit. Viața lui de aici este cumplit de încîlcită și nu-i poate da de capăt. E ceva peste puterile sale, o viață care nu merge

cum și-a închipuit el. Nu, nu așa a vrut să trăiască aici, zău că nu. Totul se întoarce împotriva sa, orice-ar face și orice-ar spune. Toți îl socotesc un străin. Și apoi, femeile astea! Vin noaptea de la băi și una nu-i spune o vorbă... Iar Volent? Are impresia că Volent s-a supărat. Se ferește să-l privească în față, îi răspunde doar da, da, nu, nu și își vede mai departe de ale lui. Cu siguranță nu i-a picat bine faptul că i-a respins propunerea. Cînd i-a vorbit prima oară despre ea, pe la sfîrșitul iernii, atunci Riečan i-a zis să amîne discuția pe mai tîrziu. Volent s-a învoit și de atunci n-a mai scos o vorbă pînă ieri cînd, după obiceiul lui, a vrut să-l pună pe meșter în fața faptului împlinit.

Ieri, după ce au prînzit, iar servitoarea a curățat masa de vase, soția lui Riečan i-a dat ucenicului cîțiva gologani, îndemnîndu-l să meargă la cofetărie ca să-și cumpere cremșnit, prăjitură după care se omora puștiul, adăugînd că soțul ei și Volent vor veni curînd la prăvălie, că vor zăbovi doar atît cît să mai soarbă un strop de băutură și să mai fumeze o țigară. Puștiul a șters-o bucuros și în încăpere au rămas doar ei patru: Riečan, soția, fiica și Volent.

Meșterul a priceput imediat că se pune ceva la cale, ceva împotriva lui, nici nu se îndoia, fiindcă toți ceilalți păreau înțelepși, numai el nu știa nimic. Nu și-a arătat în nici un fel mirarea, cu atît mai puțin ostilitatea și indignarea care puseseră stăpînire pe el. S-a prefăcut a fi calm, dar în sinea sa îi înștiința pe toți trei că astăzi nu e aproape deloc dispus să le facă hatîrul. Era supărat pe femei că și-au prelungit șederea la băi. Nu scoseseră o vorbă despre ce au făcut acolo și de ce au întîrziat, de parcă treaba asta nu-l privea deloc. În afară de faptul că se simțea jignit, mai era și gelos; or, în asemenea clipe, devenea atît de hotărît, de furios și de încăpățînat, încît nici oamenii cei mai apropiați nu-l mai recunoșteau. Știa

dinainte că orice i-ar fi cerut ei, hotărîrea pe care o va lua va purta pecetea dorinței de răzbunare. În asemenea momente devenea mai sever și cu fiica sa. Gelozia îl silea să se gîndească și la drepturile sale.

— Omule, a început soția pe un ton grav, e timpul să ne sfătuim. Volentko zice că e momentul să ne apucăm de treaba aia despre care a vorbit cu tine și că tu trebuie, așa cum se cuvine, să hotărăști ce și cum...

S-a uitat la ea. Arată din ce în ce mai tînără, și-a zis în treacăt. Se îngrijește de... de la o vreme este foarte... foarte grijulie în ce o privește. Are o față bine proporționată și inteligentă. E frumoasă, da, frumoasă așa cum a fost dintotdeauna. Și ce ochi scînteietori! Dar s-a făcut mai rea, e mai înveninată, asta-i tot. Ceva nu-i place acum la ea. E țîfnoasă și are o gură... Doamne ferește. Dar continua să rămînă o femeie dintre acelea care pot fi la fel de bine purtate într-un car cu boi sau plimbate în cine știe ce trăsură boierească. De mult n-au mai împărțit amîndoi patul, de mult. O apuca ambiția și nu mai venea să petreacă nopțile cu el. Și, mă rog, acum ce-o fi mai vrînd? Iar știe înaintea lui ce planuri are Volent... Se destăinuiește mai întîi lor, soției și fiicei, ca să le cîștige de partea sa. Viclean individ și Volent ăsta. Tace ca un pește și se preface că se afla aici doar ca să completeze numărul pînă la patru. Mare pezevenghi, știe cum să-l ia. Dacă vrea ceva, îi spune soției, apoi soția fiicei, iar amîndouă laolaltă se descurcă în cele din urmă, de ce să se ostenească el, de ce să se bage, el nu-i decît o calfă acolo...

— În timp ce tu erai în baie, Volentko întreba dacă s-ar putea sta de vorbă cu tine despre chestia aia veche, zicea să te întreb ce părere ai, dar eu cred că se poate sta oricînd de vorbă cu tine.

O urmărea cu băgare de seamă. Și gîndea așa: Ce-o vrea? Nu-i felul ei să înceapă așa de delicat... dar cu convingerea

că poate, în definitiv, să hotărască singură. Ea îl dirijează și pe Volent, iar pe el, soțul ei, nu-l întreabă nimic... Dar poate că Volent dorește într-adevăr ca el, meșterul, să ia o hotărîre.

— Despre ce-i vorba? întrebă calm Riečan.

— Spune tu, Volentko, meșterul e curios, îl îndemnă femeia.

Volent stătea liniștit la masă, fuma și sorbea dintr-un pahar cu vin. A repetat ceea ce i-a spus atunci, la sfîrșitul iernii, cînd au sacrificat ultimul porc din crescătoria proprie. Tot aici, la aceeași masă lungă de sufragerie, i-a propus să închirieze o casă veche așezată în mijlocul unei păduri de salcîmi, departe, dincolo de Conacul cu cai. Cît îi anul de lung nu calcă picior de om în locul acela părăsit, pe care, printre altele, s-a dus personal să-l vadă. Absolut nimeni nu calcă pe-acolo, a zis mai apăsat Volent, a discutat și cu pădurarul Krupa care administrează sectorul cu pricina. Pădurarul e isteț, s-a prins iute că Volent-baci, ha, ha, rîse calfa, umblă după niște învîrteli. Acum că se sfîrșește iarna, ar fi cazul să fie reparată casa aia de chirpici, mai înainte de toate acoperișul de paie, care sunt pe alocuri putrede, iar din cele două șoproane alăturate să facă o crescătorie de porci. De purcei o să facă rost el, Volent, dar ar mai fi nevoie și de o vacă pentru lapte. Și să fie angajată o slugă de ispravă și de încredere. Își dă seama el, Riečan, cîtă bogăție o să curgă din afacerea asta?

Cînd a auzit prima oară propunerea, Riečan a rîs; planul ăsta i s-a părut așa de trăznit și l-a buimăcit în așa hal că n-a fost în stare nici să protesteze, așa că l-a expediat iute zicînd că discuția poate fi amînată și pentru mai tîrziu, cu alte cuvinte pentru un timp neprecizat. A avut atunci impresia că omul a înțeles ce vroia el să-i spună și că îi va da pace.

Și ce auzea acum? E totul gata, pot începe, a mai rămas doar atît, să spună el da, pădurarul Krupa a și căzut la învoială, ce-i drept nu pe degeaba, deocamdată numai pe un an, iar în ce privește sluga, îngrijitorul, omul care să vadă de

crescătoria lor clandestină, Volent l-a și găsit. E un fost paznic de la niște podgorii pe care l-a găurit un tovarăș de-al lui din pricina unei muieri, dar muierea tot l-a părăsit, așa că omul nu are altă dorință decît să piară din ochii lumii o vreme cît mai îndelungată.

Terminînd ce avea de spus, Volent aștepta plin de importanță, soția și fiica zîmbeau mulțumite. Da, chiar și fiică-sa, deși nu era atît de vizibil emoționată ca mamă-sa. Ea era doar măgulită, încîntată de importanța ei, fiindcă amîndoi, mamă-sa și Volent, ținuseră să fie și ea de față, știind bine ce influență are asupra tatălui ei.

Numai că, luat prin surprindere, tatăl s-a îngălbenit la față și nu s-a mai gîndit nici la ea. Și de îndată ce a fost în stare să lege două vorbe, a strigat apăsînd pe fiecare silabă, mașinal:

— Nu, nu vreau să ajung la pușcărie.

S-a ridicat cu barba în piept și a ieșit afară țeapăn ca să evite asaltul nevesti-si, dar mai ales pentru că i se făcuse îngrozitor de rușine de năuceala de pe chipurile celor trei pentru care se simțea vinovat.

Încă de pe scări, mergînd spre terasa închisă cu geamuri și sărind cîte două trepte, începu să se întrebe dacă procedase bine, dacă atitudinea lui a fost cuviincioasă și demnă, corectă și chibzuită; avea îndoieli, totodată însă se felicita pentru curajul de care dăduse dovadă. În sfîrșit, uite, a spus și el odată nu! El e capul, el poartă întreaga răspundere, el trebuie să aibă minte! Cam prea multe vor dumnealor! Și-au pierdut mințile? Nu le mai ajunge? Sau vor cu tot dinadinsul să înfunde pușcăria?! Au înnebunit de-a binelea! În ce-l privește, n-ar mai avea nici somn de frică.

S-a așezat într-un fotoliu, a dat capul pe spate și a privit fix în tavan; dar de văzut nu vedea nici măcar muștele care mișunau pe o pată de lumină reflectată de geamul întredeschis.

Reacționasc violent, sărise în sus și fugisc ca un copil, așa, ca să le fie clar celor trei de jos că vrea să scape de gura lor. Ca un puștan își luase tălpășița, se purtasc ca pasărea aceea care își îngroapă capul în nisip cînd e în primejdie. O pasăre caraghioasă, ce-i drept! Capul, un cap micuț, și ciocul și le vîră în nisip, crezînd că în acest fel își ascunde tot trupul său uriaș. Tot așa și el... dar fie, important este că i-a refuzat. N-o să se lase dus de nas! Și n-o să-i lase să se ascundă în spatele lui, în timp ce el n-ar putea închide un ochi tot gîndindu-se la matrapazlîcurile lor.

A respirat ușurat după care și-a mînat gîndurile pe alte cărări. Acum privea mult mai liniștit în jurul său. O, ce bine, ce bine a procedat atunci cînd a cumpărat casa asta! Are unde să fugă de ei. Și îi place să se așeze aici sus, să soarbă dintr-un pahar cu vin, să privească grădina, copacii stufoși, boschetele pletoase și peluzele verzi. Bine a făcut fata că l-a pisălogit să o cumpere. Cel mai mult o deranjau la vechea locuință răgetele animalelor măcelărite, mirosul de abator, fumul, aburul, spumele însîngerate, vorba grosolană a țăranilor, negustorilor, măcelarilor, mugetul furios al taurilor întărîtați de Volent. O credea că nu putea să exerseze la pian în hărmălaia și bufniturile care răsunau cu ocazia neîntreruptelor tăieri. Curtea aceea nu mai era pentru ea. Așa-i, nu mai era. Dintr-odată a ciulit urechile. În grădină cineva cînta, o voce de fată.

S-a sculat și s-a uitat. Între pomi erau întinse cabluri roșii și verzi, provenite de la liniile telefonice militare. Pe ele atîrnau rufe. În jurul lor se învîrtea Nela Laukova, tînăra lor spălătoreasă. Mergea în lungul firelor pipăind fiecare rufă. Sub braț ținea un coș în care așeza rufele uscate. Și cînta: „Mîndru flăcăiaș, acasă te-așteaptă patru cai abrași, patru cai abrași..."

Cînd se întindea să culeagă cîrligele i se dezveleau pulpele tari, albe și netede. Culegea cu multă îndemînare cîrlig după cîrlig, rufele uscate le lua și le punea în coș, cîrligele

le băga într-un buzunar mare de la fusta înflorată. Ea însăşi, precum rufele spălate şi uscate, trebuie să fi mirosit a soare, a odăiţă curată, a vînt, a iarbă proaspătă, a săpun şi apă rece.

Pe nesimţite, din ce în ce mai mult, mişcările ei au început să i se încetinească în ochi.

Cu mişcări lente, mlădioase, Nela ridica coşul la subsuoară, îl cuprindea cu un braţ lung, sănătos, îşi arăta subsuorii acoperiţi cu un păr fin, gălbui, mergea în vîrful picioarelor, se apleca sub ramura unui pom din apropiere, o ridica deasupra cosiţelor ei aurii, înainta spre sîrma următoare călcînd moale în iarba fragedă, se apropia de cearşafurile albe ca zăpada cea mai curată, în care sufla vîntul umflîndu-le... încetul cu încetul începea să se înalţe... se înălţa, se tot înălţa, în închipuirea lui mişcările ei se încetineau tot mai mult, acum, iată, a rămas suspendată deasupra peluzei, părul ei, auriu ca un snop de grîu copt, se răsfiră în bătaia soarelui, încet, încetişor, cu un fel de lenevie, se răsuceşte spre el, îi zîmbeşte, e un zîmbet somnolent, clipeşte repede din ochi, izbită de o rază, se topeşte pentru o clipă în vîlvătaia soarelui, îi strigă ceva plăcut, dar şi aţiţător... după care începe să coboare graţios, uşor, din ce în ce mai uşor, parcă şi puţin stîngace... se lasă pe iarba deasă şi moale, acolo se culcă, respiră liniştit, fusta abia acum îi acoperă picioarele cu pulpe tari într-o penumbră multicoloră, trandafirie, desface braţele, vîntul se opinteşte în cearşafuri şi le umflă...

S-a trezit brusc. Cineva o striga pe Nela peste gardul dinspre parc. O voce cunoscută. Sigur că da, era a farmacistului Filadelfi. Umbla după ea întruna, o bătea la cap, o urmărea peste tot.

Va trebui să-l reclame pe individul ăsta!

După întreruperea minunatei vrăji, avea exact aceeaşi senzaţie ca atunci cînd, copil fiind, după ce zburdase fericit pe o pajişte, a nimerit cu piciorul în lama unei coase.

O dorea cu timiditate, dar o dorea pe fata asta. Se gîndea la ea aproape ca un frate mai mare sau ca un tată. I-ar fi făcut plăcere să se aşeze lîngă ea, să se rezeme de un pom şi să o asculte. Ea să-i povestească ceva... el să-şi descalţe cizmele grele, să umble desculţ prin iarba fragedă, să se întindă peste ea, să se tăvălească mulţumit şi apoi să adoarmă. Şi dacă uneori se vedea în vis împreună cu ea, rareori altfel decît lîngă un şipot de apă la margine de pădure, dimineaţa, în prima clipă după răsăritul soarelui. De cele mai multe ori aşa visa, cu toate că avea şi altfel de vise, mai îndrăzneţe.

Simţea nevoia de gingăşie şi de apă rece de izvor, străvezie şi curată. Nu se putea obişnui cu duşmănia care se cuibărise în familia sa şi nici cu fierbinţeala din cîmpia sudică, cu roiurile de muşte şi praful ei, cu ţinutul acesta ciudat şi melancolic, cu concertele neîntrerupte, persistente, monotone de broaşte care răzbăteau seară de seară, întocmai ca şi roiurile de ţînţari, dinspre bălţile mocirloase pînă tocmai în inima oraşului...

Pe străzile din jur erau mai mulţi bărbaţi care n-aveau pace din pricina Nelei, uitînd că gîndul trebuie să le stea numai la propriile soţii.

— Aşa că, omul lui Dumnezeu, dacă nu eşti de-nţeles...

S-a răsucit furios spre scări. În capul lor stătea nevastă-sa.

Riečan a trecut la atac.

— Da' ce am mîncat ciuperci nebune? Nu, nu vreau să merg pe drumul puşcăriei! Ce te înfoi aşa? Îţi lipseşte ceva? Nimic, aşa că scoateţi gărgăunii din cap şi mai ţine-ţi gura! Nu vă mai săturaţi! Şi, mă rog, cînd aţi binevoit să sosiţi de la băi? Nu credeţi că e cazul să ştiu şi eu?

— Uşurel, zise ea calmă, deşi fierbea de furie, o să vie şi vremea aia... fiindcă tu la toate sari de parcă ţi-ar fi băgat careva un băţ... Hai acum, ia-o de la capăt, dă-i drumul... S-a văzut încă o dată ce mai gospodar eşti, ţi-ai dat arama pe

față... Și, la urma urmelor, ce te preocupă atîta pe unde am umblat eu cu Eva? Umblăm și noi singurele prin lume... că tu nici țoale ca lumea nu pui pe tine... și nu vrem să ajungem de rîsul lumii, bărbate. Asta ți-am mai spus-o nu o dată. Am sosit, iubitule, noaptea, fiindcă așa ne-a picat nouă bine. Nu te teme, am stat toată vremea cu niște prietene. De ce ți-e frică? Să știi că eu îmi păzesc fata mai bine decît ești tu în stare să o faci. Și, la urma urmelor, ce-ai vrea? Să stea acasă cu ochii pe pereți, așteptînd doar, doar s-o rătăci vreunul și pe coclaurile noastre ca s-o ceară? Sau nu cumva ai vrea să se plimbe cu tine...? (Arăta spre hainele de pe el.) În halul ăsta ai vrea să ieși cu ea în lume?

— Bine, bine... Nu-mi pasă, duceți-vă unde vreți, distrați-vă cum vreți, dar să-mi veniți noaptea acasă? Asta nu înțeleg. Și mie nu mi se spune nimic.

— Iar a dat boala-n tine? Iar începi să ne gelozești? Nu ți-au ajuns ponoasele ce le-ai tras de pe urma ei? Îi pregătești fetei altă pacoste? Ha?

— Eu atît îți spun... foarte bine, foarte bine, zise jignit, n-aveți decît să vă distrați, nu zic nu, da' cuviincios... cuviincios... altfel eu n-aș zice nimic, doar mă știi, duceți-vă....

— Atunci ce vrei?

— Vreau să trăim așa cum se cuvine. Asta vreau, ca odinioară cînd despre mine se spunea că sunt un negustor fără pereche de cinstit. Și să nu-mi jucați mie tontoroiul cu Volent al vostru, să nu-mi umblați cu șosele, cu momele, cu faguri de miere. Nu vreau să trăiesc cu frica în sîn. Și să știți că de-acu-nainte am să fiu cu ochii-în patru.

— Zău? întrebă absolut calmă, aproape cu nepăsare. Și pe ce ai să fii, mă rog, cu ochii în patru? Sau ți se pare că Volent nu-și face treburile bine?

— Nu, nu zic asta...

— Sau cu, continuă netulburată, nu-ți țin bine hîrtiile? Dragul meu, orice chițibușar de la fisc poate să întoarcă registrele noastre pe ce față poftește. Dar dacă ție nu-ți place, fie, n-ai decît să te ocupi singur de hîrțoagele tale, și-om vedea ce-o să iasă. Cum ți-e voia.

S-a liniștit subit. Și nici măcar n-a încercat să se prefacă. Acesta era adevărul. Chiar și cel mai neînsemnat funcționar fiscal băga groaza în el. Asta așa era, nu se descurca cu autoritățile. Pe cînd ea, dimpotrivă. Avea și un scris mai frumos, la formulare se pricepea mai bine ca el, le înțelegea îngrozitorul grai, ea îi completa cecurile și cererile, îi scria corespondența, la fisc, la asigurări, la bancă rezolva orice fără probleme, numai pe ea conta atunci cînd apărea vreun agent de la fisc sau de la asigurări, vreun igienist sau veterinar. Pe ea și pe Volent. Fiindcă el își pierdea cumpătul și îi îngheța limba în gură de cum răsărea cîte unul din ăștia. La ea îi ducea Volent pe toți curioșii. Iar ea îi ospăta și atîta turuia pînă îi amețea. Și toți pînă la unul plecau mulțumiți, și nu cu mîna goală. Ca insul ăla, Durjak de la controlul financiar; a dat cu nasul, de ochii lumii, prin măcelărie, după care s-a dus drept în odăile de sus.

— În privința asta nu pot să zic nimic. Recunosc, dintre noi toți, tu ești singura care știi cel mai bine să le rezolvi, zise el indispus, dar geaba îți tu registrele în regulă... Într-o bună zi o să i se dea de urmă, o să fie prins, careva o să ne pîrască... și o să ne trezim în găleată. Odată și odată o să ne trezim cu un automobil în fața casei, din el o să coboare niște domni cu servicte faine... și o să se pună pe treabă. „Asta de unde o aveți? Dar asta costă atît, ccalaltă atît, casa, mașina... De unde le aveți, de vreme ce ați declarat doar atît și atît?" Atunci să te văd ce-ai să faci. „Iar calfa dumitale a fost prinsă de jandarmi făcînd afaceri ilicite. Doamnă Riečanová, așa ceva este interzis și dumneavoastră o știți foarte bine. Domnule Riečan,

dumneata răspunzi de măcelărie, dumitale ți s-a încredințat... Lasă, lasă calfa, cunoaștem noi. Calfa face ce-i zice stăpînul, ce mai încoace și încolo." Ei? La o adică, la asta ce le răspunzi? Și ce-ai să spui pe urmă cînd o să ni se ridice autorizația, cînd o să ni se ia măcelăria, așa cum știi că li s-a mai întîmplat unora?

— Măi, Ștefane, eu ce-am avut de zis am zis. Eu vorbesc cu tine frumos și tu țipi. Dacă ne-am lua după tine, am rămîne goi-goluți, așa cum am venit. Știi ce? Eu n-am venit doar să stau de tranca-fleanca cu tine. N-ai decît să faci cum te taie capul. Cu tine nu se poate vorbi. Tu ești un căcat cu ciucuri, cum zice vecina Stukova. Tremuri de frică ca plopul ăla care n-a vrut să-i ascundă pe Maria, pe Iosif și micuțul Isus de soldații lui Irod. Tremură, tremură înainte. Eu m-am săturat pînă-n... uite... (Arăta la gît). Tu dă-i înainte cu frica ta, frămîntă-te, eu însă o să mă gîndesc mereu la fata noastră. Sau n-o să mă mai gîndesc nici la ea și nici la nimic. Sau numai la mine. Așa cum faci și tu.

S-a răsucit pe cîlcîie și a început să coboare scările.

— Tot nu vă mai săturați?! a strigat în urma ei. Măcar de nu v-ați mai întinde ca niște plăcinte. Că, slavă Domnului, aveți tot ce vă trebuie, ba chiar mai mult!

Furia i-a trecut repede. I-a rămas doar nesiguranța și sentimentul că îi supărase pe toți trei. Nu vroia să cedeze și nici mai tîrziu nu intenționa să o facă, fiindcă pe el frica îl chinuia teribil, dar tot chin era și încăpățînarea sa.

Doamne, iar or să se hărțuiască cine știe cîtă vreme, iar or să se privească pe sub sprîncene și să-și pună bețe-n roate. El nu, ei însă da. Toți trei. Dar de dat înapoi nu va mai da. Nu. Hotărîrea luată o să-i mai dea și lui puțin curaj. Iar nevesti-sii și lui Volent o să le mai reteze din creastă.

Se aplecă, prefăcîndu-se că îl interesează cîinele care picotea lîngă scara măcelăriei. El însă cercetă din ochi strada de ambele părți. În clipa aceea nimeni nu ieșea din prăvălii, doar ceva mai încolo, în direcția rîului, doi bărbați stăteau în fața farmaciei. El însă nu-i vedea din cauza umbrarului de pînză dungată de deasupra vitrinei.

Pescui o boabă de porumb din fundul buzunarului și o aruncă în stîlp. Nu-l nimeri și de emoție sughiță. Ce mai însemnă și asta? De ce s-o fi speriat? De ce îi cășunase atîta frică numai pentru că greșise ținta? Cugetă o clipă și se îmbujoră. Se dădu puțin înapoi, așa fel ca să nu i se vadă din prag vîrful pantofilor și cozorocul de la șapcă, și mai aruncă un bob. O dată. A doua oară. A treia... Toate încercări nereușite, nu nimerea stîlpul. Boabele cădeau fără zgomot îngropîndu-se în stratul gros de praf cenușiu, iar în urma lor rămîneau doar niște cratere micuțe pe care le privea mirat. Gemu ușor de parcă ar fi fost vorba de cine știe ce lucru important. Și întocmai unui suflet amărît, căruia nimic nu-i mai reușește în viață, își zise în șoaptă:

— Aoleu, Ștefane, e de rău! Nu, nu-i de-a bună.

Ce să facă? Să se dea bătut? Își propti bărbia în piept și rămase nemișcat. Apoi ridică încet din umeri și numără în gînd pînă la zece. E musai să se concentreze! Mai este și superstițios. Nu putea să renunțe la intenția sa pe care abia acum o înțelegea, într-adevăr, abia acum își dădu seama ce vroise de fapt: E musai să nimerească stîlpul măcar de trei ori. Musai! Își cunoștea firea: toată seara n-ar avea pace, ar adormi cu chiu cu vai, l-ar tortura cine știe ce gînduri și coșmaruri înfiorătoare. Pentru numele lui Dumnezeu, cum să iei orice tîmpenie drept semn al unor viitoare întîmplări nefaste? A intrat naiba în el, sau ce? Ceva îl răscolește, dă să iasă...

Într-una din dimineţile de vară, grăbindu-se spre prăvălie, şi dînd colţul în Strada Negustorilor, Riečan a zărit o siluetă de femeie cu o pelerină pe ea, care tocmai ieşea pe poarta măcelăriei. A scos mai întîi capul, s-a uitat în stînga şi în dreapta, a închis poarta şi s-a îndreptat cu paşi repezi spre piaţă. Grănicerul care patrula prin faţa inspectoratului a observat-o (cui nu i-ar atrage atenţia o femeie singură apărînd pe stradă la o oră aşa de matinală?) După înclinaţia capului se putea crede că fie nu o cunoştea, sau că era uimit de ce vedea.

Riečan intră tiptil pe poartă, parcă de teamă să nu dea peste cineva în curte, dar dulăul îl văzu imediat şi se repezi în întîmpinarea lui lătrînd vesel. La plecarea femeii n-a lătrat, probabil că fusese închis în grajd, sau poate că o întîlnise de mai multe ori, atît de des, încît în creierul lui de cîine o considera ca făcînd parte dintre ai casei.

Volent stătea după gardul abatorului numai în chiloţi şi se stropea cu furtunul. Se îmbăia cu atîta îndîrjire de parcă luase foc. Şi văzîndu-l stînd aşa sub jetul de apă, Riečan se gîndi că omul lui va fi toată ziua plin de venin. Cine se bagă sub duş rece cu noaptea în cap, dacă nu un om care s-a izbit cumplit de ceva şi, fiindcă acel ceva îi solicită straşnic de multă energie şi stăpînire de sine, n-o să vrea să ştie nimeni şi n-o să ştie ce e mila. Este principiul pe care se bazează dresura militară.

Calfa azvîrli cu furie furtunul, se repezi în hală ca să oprească apa, după care intră în goană în bucătărie chemîndu-l şi pe meşter la o cafea.

Lančarič nu încetase să bea. Bea de cînd se ştia şi bea zdravăn, aşa cum se cam întîmplă cu cei care au de prea multe ori a face cu carnea, sîngele şi osîndirea la moarte, cu deosebirea că el se îmbăta fără nici o plăcere. Alcoolul producea în el reacţii mai violente ca la alţii. Se stăpînea mai greu, rîdea fără motiv, dar de cele mai multe ori cădea într-o stare de

mahmureală. Nici prin gînd nu-i trecea să-i ascundă meșterului că îi este imposibil să uite rușinea pe care a pățit-o la proces. Și pe deasupra îl mai și băgaseră la pușcărie. Ascundea însă o altă cauză, cea reală, a supărării sale: faptul că fusese ridiculizat în fața judecătorului, omul bănuit de el că ar fi avut succes la femeia pe care o iubea. Femeia a cărei lipsă o simțea și a cărei întoarcere o dorea atît de tare, încît după cîteva săptămîni de la plecare i-a iertat totul. Dar Riečan n-avea de unde s-o știe, Volent nu l-a întrebat niciodată de nevastă-sa.

Dorea foarte mult să se răzbune pentru umilința suferită, atît de mult ținea la faima sa în Palánk.

Riečan sorbea din cafea, se juca cu cîinele și îi povestea cele auzite la radio despre procesul de la Nürenberg unde un Tribunal al Popoarelor urma să condamne pe stăpînii celui de al treilea Reich. Calfa asculta fără o vorbă, sorbea dintr-o cană de metal, clipea din ochii roșii de oboseală și fum, clătinînd cuminte din cap după fiecare propoziție rostită de meșter. Nici urmă de atitudinea lui orgolioasă obișnuită.

— O iau ușurel, mă duc să deschid... zise Riečan. Cînd vine ucenicul, să-l pui să facă curat, să spele dușumelele. Pregătește hala și sculele, după masă ne apucăm de treabă. Dacă îți rămâne timp, să-l înveți și pe băiat cum se face. N-am să scot toată marfa, mă cam doare o mînă... pulpa aia mare o las în frigider. Pe la opt să bagi capul în prăvălie ca să vezi dacă mai am mulți clienți și după aia să o aduci, da? Oamenilor le place cînd văd că li se mai aduce ceva, își închipuie că le-am dat tot ce avem. E bine?

Volent dădu din cap, rămase o clipă cu privirile în pămînt, apoi iar încuviință, zicînd cu o voce răgușită de prea mult fumat:

— Da, meștere, cum ai spus, așa voi face.

Pe la opt apăru și ucenicul Cigi, se foii plin de importanță în ușă, uitîndu-se rînd pe rînd la clienți, numărîndu-i în mod

ce grozav ar fi să zacă acum întins pe șezlong în grădina sa! Închise ochii și o văzu pe Nela cum, fredonînd, smulgea de pe sîrmă rufele uscate și le arunca în coș. I se păru că în jurul său totul amuțise. Deschise ochii și privi mirat strada. Cîteva vrăbii, tăvălite prin țărîna cenușie ca printr-o făină mai închisă la culoare, pîntecoase și nesătule, țopăiau și ciuguleau prin bulgării de bălegar uscat și aproape putred. Nu le avea la inimă, i se păreau niște ființe de prisos și, pe deasupra, hoațe. Și în sinea sa bombănea: Aici se bat pentru o amărîtă de baleg în loc să se ducă în curtea mînăstirii, acolo unde se află acum magaziile de cereale ale fermei, sau chiar la morile fermei, la piață, dar lor nici prin gînd nu le trece! Preferă să se hărțuiască pe o balegă, aici pe Strada Negustorilor, fiindcă în partea asta își au cuibul.

Privi întîmplător spre poștă, o clădire din cărămidă roșie, netencuită, și i se făcu rușine. Chiar în clipa aceea, din fereastra întredeschisă de la etaj dispăru iute capul blond al noului diriginte, Jozef Havrila. Poștașul îl urmărise tot timpul! Iar acum o să ducă vorba prin tot tîrgul cum se distrează Riečan în fața măcelăriei sale. Îl mustră pe poștaș pentru indiscreția lui. Nu-l cunoștea prea bine, nu avea de unde să știe dacă e gură spartă, dar i se părea că este, de vreme ce lucrează la poștă, într-o instituție de unde se răspîndesc toate știrile, și cele bune și cele rele. Havrila, așa cum auzise, a fost pînă mai deunăzi doar adjunct, numai că Fabry, fostul său șef, a ajuns la pușcărie din cauză că, jucînd în sala de jocuri a hotelului „Central", a pierdut la cărți banii statului și, pe deasupra, așa cum susținea gura lumii, întreaga sa avere și chiar pe nevastă-sa care, în absența lui (el juca noapte de noapte), primea acasă vizitele unor bărbați. Se mai spunea, desigur cu o mare doză de răutate, că își trata musafirii cu lapte de pasăre și cu mari cantități de rom. Dementei lui Fabry i-a pus capăt o echipă a Controlului de Stat care venise cu misiunea de a

cerceta împrejurările în care a dispărut diligența poștei și o dată cu ea Bodnár, vizitiul.

Măcelarul se retrase un pas din ușă, fiind acum preocupat de bolta cerului, curată și strălucitoare. Căldura, din ce în ce mai mare, îl sufoca și îl storcea de vlagă. Închise obosit ochii ca să se poată din nou transporta pe terasa vilei sale.

Îl trezi însă ventilatorul. Mersul lui îl neliniști. Aparatul se zgudui, paletele elicei răscoleau acum ceva mai încet aerul, curcaua de transmisie reacționă cu întîrziere la rotația axului, scoase un piuit, apoi gemu, cercul plin al elicei se rări și între palete se iviră goluri. Avu impresia că aparatul se va opri, dar după o clipă elicea metalică își dădu iar drumul, începu să producă bîzîitul ei liniștitor, prelung, neîntrerupt și neobosit. Răsuflă ușurat. Nu fusese decît o neînsemnată și obișnuită scădere de tensiune în rețea, dar Riečan se dusese și de data asta cu gîndul la ce e mai rău: se și vedea cărînd hălcile de carne din camera frigorifică în pivniță și depunîndu-le peste calupurile de gheață acoperite cu rumeguș.

Partea opusă a Străzii Negustorilor se afla în umbră. Nu vedea în interiorul prăvăliilor, dar abia acum se trezi că cei de peste drum ar fi putut să-l vadă. În fața prăvăliei sale se înălța un singur copac. Celelalte prăvălii erau umbrite de mai mulți arbori, toți cu coroane stufoase, tunse rotund, în care toamna apăreau niște fructe mici și roșiatice asemănătoare merelor (copiii le mîncau fiindcă aveau miezul dulce), iar pe partea cealaltă a străzii se lăbărța o tufă înaltă de liliac care, din motive neînțelese, nu înflorea niciodată.

Dădu nemulțumit din umeri, n-au decît să rîdă dacă au chef, se rezemă de zid și își frecă spinarea. Întoarse apoi capul ca să vadă piața. Pe colț era o tutungerie, o gheretă de cărămidă pe care oamenii o îndrăgeau mai ales iarna cînd pe coșul cu cocoș de tablă, ce indica cinstit orice schimbare a direcției vîntului, ieșeau fuioare de fum, iar seara și un roi nebun de

scîntei ca dintr-o locomotivă zburătoare. Tutungiu era Pataky ciungul, altfel cel mai elegant bărbat din oraș care nu-și scotea niciodată ochelarii fumurii de pe nas. Toată lumea ținea la el, în afară de alde Kosorín fiindcă sucise mințile fiicei lor, o chestiune absolut dezagreabilă pentru familia onorabilă a cunoscutului profesor de liceu. Profesorul s-a plîns și la jandarmerie, cerînd să fie expediat din oraș. Se înțelege că nu s-a luat nici o măsură împotriva lui, în orice caz nu de acest gen, cu toate că „poama" asta, cum obișnuiau să le zică clienților lor organele de poliție, îi interesa în cel mai înalt grad. Deși nu la îndemnul profesorului (acesta se lăsase păgubaș în cele din urmă, iar cînd fie-sa l-a plesnit într-o bună zi ca pe un școlar, ba i-a aruncat și cu o sticlă de bere în cap, a renunțat definitiv să mai apeleze la jandarmi, preferînd să-și încredințeze ofurile preotului), jandarmii îl vizitau deseori, că doar îl aveau chiar sub nas, de la ferestrele jandarmeriei îi vedeau pînă și vîrful degetelor, absolut toate mișcările și, cu toate acestea, reușea să le scape.

Tutungiul și ghereta lui, cea acoperită aproape în întregime cu afișe și reclame de SIDOL, TIKI, ALPA, MARGARINA, JAWA, LADU, AERO, altele pentru firmele ROLNY, NEHERA, BATA, CTM..., făceau parte dintre monumentele Pieții Republicii, ba chiar ale întregului Palánk. Locuitorii orașului făceau pariuri pe tema duelului dintre Pataky și poliție. Erau de partea lui Pataky, numai profesorul Kosorin era de părere că Pataky atentează *contra bonos mores*, cum s-a exprimat într-un moment de disperare în limba latină.

Spre furia autorităților, și înainte de toate a grănicerilor și jandarmilor, în tutungeria cu pricina puteai cumpăra orice-ți trecea prin minte. Cantități mari de tutun de contrabandă, foi sau tăiat mărunt și prezentat în cutiuțe de lemn îmbrăcate într-o țesătură atrăgătoare, pipe de lux, țigări și trabuce de calitate superioară, tabachere și portțigarete de aur, brichete,

în fine, toate cîte fac deliciile unui fumător, iar pe lîngă un ziar, puteai comanda și un păhărel de pălincă tare ca focul... Tot aci, cei suferinzi găseau medicamente elvețiene, cei mai cu dare de mînă cartele de alimente, bărbații mai timizi și militarii prezervative și adrese ale damelor de consumație, negustorii sugestii pentru afaceri bănoase, femeile consolare, iar cele căzute în păcat vreo moașă. Oricine, cu excepția oamenilor legii. Se întrebau unde-și ascunde tutungiul marfa și n-au aflat nici după cîteva controale la rînd, cînd au ciocănit de sus pînă jos pereții gheretei, nici după ultima încercare cînd au controlat podeaua centimetru cu centimetru. Eforturi zadarnice, fiindcă Pataky își pitea marfa în găuri anume făcute în butucii de lemn pentru foc. Dar asta au descoperit-o abia mai tîrziu, într-o zi fierbinte de vară.

Riečan ținea la tutungiu fie și numai pentru casa pe care a cumpărat-o, așa cum a aflat mai tîrziu, cu ajutorul lui. Se bucura văzînd cum duce de nas o cohortă întreagă de funcționari ai stăpînirii.

Își rezervă la urmă plăcerea de a privi clădirea care îl atrăgea atît de mult, construcția impozantă a liceului orășenesc, de o măreție și o solemnitate imperiale, tot atît de departe și de inaccesibilă lui ca și fructele paradisului, făcînd impresie și prin numărul mare de ferestre cu ornamente scumpe în lunete.

Fațada școlii (după părerea lui, „foarte înaltă") era toată ziua bătută de soare. Dinaintea ei creșteau arțari pletoși, în spate plopi supli, aceste lumînări ale sudului, ostași muți și paratrăsnete, adesea victime ale fulgerelor, care crescuseră mai înalți decît școala, întinzîndu-și vîrfurile parcă pînă la picioarele tînărului de bronz de pe cupolă care alerga cu o făclie în mînă, înalt și mușchiulos ca un Hermes, privind undeva în necunoscut. Din înaltul cerului el veghea orașul întocmai statuilor de străji cu lănci de pe acoperișul prefecturii, aparținînd numai cerului, depărtărilor și făloșilor adolescenți virginali

care, după examenul de bacalaureat, părăseau an de an școala aceea cu cap de leu deasupra intrării principale, plecînd din oraș și urmînd drumul viselor.

Cînd bătea soarele iar vîntul sufla, vuia, vuia neîncetat, făcînd să freamăte toate vegetația orașului, în tensiunea ciudată care umplea zilele splendite, de-a dreptul sfinte la Palánk, măcelarul rătăcea fără să vrea cu gîndul la o anumită toamnă banală și la școala din satul său natal Tajov, acolo unde a crescut și unde bunicul și tatăl său tăiau vite și făceau un rachiu de pomină, unde, zău așa, soția și fiica sa nu se gîndeau numai la pudre, pian, patefon, scrinuri, covoare persane și la tot felul de alte deșertăciuni, ci și la el.

Părinții nu l-au dat la învățătură, nici pomeneală de așa ceva.

În clipa aceea tocmai se aranjau în rînduri de cîte patru vreo douăzeci de tineri, formînd un fel de falangă și pornind în pas de marș. Imediat ce trecură de colțul școlii începură să fluiere cîntecul despre John Brown. S-au abătut apoi pe o altă stradă îndreptîndu-se spre lunca rîului unde au început să se ia la trîntă, să alerge și să se dueleze cu niște bețe lungi. În fruntea lor pășea Orešanský, profesor de gimnastică și de limba franceză, care prin statură, mers, ținută semăna cu o piele-roșie veritabilă. Își făcuse studiile în străinătate, iar ceva mai tîrziu, după ocupația germană, a intrat la Agda în Armata Cehoslovacă din Străinătate[1]. La Palánk locuia împreună cu mama sa și se spunea despre el că este mortal îndrăgostit de doamna Hamplová, soția unui inginer constructor. Își construise o cabană de lemn pe undeva prin crîngurile de salcîmi. S-a bucurat din plin de canoea pe care o meșterise singur pînă ce s-a dumirit că tot prin acele locuri hoinărea călare și

[1] Este vorba de unitățile militare formate din cehi și slovaci pe teritoriul aliaților în cursul celui de al doilea război mondial.

doamna Hamplová. Dar nici că se putea apropia de marea lui iubire. În oraș ca și în plimbările pe cîmp o însoțea mereu soțul ei, iar cînd călărea alerga după ea un dog german cu o înfățișare nu tocmai încurajatoare. Era disperat și se vedea pe el cît suferea. Doamna Hamplová era vizibil bolnavă și din cînd în cînd cădea la pat; această fermecătoare femeie se topea văzînd cu ochii ca un fuior de fum. Se ofilea și se stingea ca un buchet de flori de cîmp care sunt atît de trecătoare.

În fiecare dimineață, dogul ei alerga la brutărie cu coșul în gură de unde se întorcea ca vîntul cu cornuri proaspete. Își iubea mult stăpîna, dar atunci cînd nu se afla în preajma ei nu era deloc periculos. În absența ei era blînd ca un mieluțel.

Strada Negustorilor avea toate mirosurile de mărfuri posibile, iar pe vreme de vară, și de praf, de vegetație încălzită, de țiglă fierbinte, de ziduri, de bălegar... O murdăreau cîinii, caii, boii, măgarii și bivolii. Bivolii, negri și greoi, aveau pielea groasă, de aceea cei care îi mînau nu foloseau biciul, ci îi loveau cu bîtele peste gît, și nu stînd pe capră, ci în picioare crăcănați pe protap. Carele trase de bivoli transportau niște butoaie mari cu apă pe care o scoteau din rîu și care servea la stropitul ogoarelor cultivate cu tutun, pepeni și legume. Nu o dată puteau fi văzute traversînd această stradă turme întregi de porci, vaci sau boi, atunci cînd străzile din vale erau inundate, eveniment care avea loc cel puțin de două ori pe an: primăvara și toamna.

Pe stradă domnea o atmosferă cu totul aparte și era nevoie de timp ca să te obișnuiești cu ea.

Încetul cu încetul pe Strada Negustorilor se înstăpînea liniștea. Se auzea zuruitul obloanelor și al angrenajelor pe roți dințate. Negustorii strîngeau umbrarele de pînză dungată pe niște rulouri de lemn adăpostite în cutii metalice deasupra vitrinelor. După amiază îl schimbase pe domnul Süteaö (vecinul

din dreapta) la salonul de frizerie doamna Süteaö, soția lui, o femeie tunsă scurt, după care îi sticleau ochii lui Volent și nu numai lui, pentru că silueta ei merita toată admirația. Și vecinul din stînga ține deschis pînă mai tîrziu. Geamgiul Smola e un consătean de-al măcelarului, se căsnește să-și pună afacerile pe picioare și de aceea muncește din zori și pînă-n noapte. Pune geamuri, înrămează și vinde tablouri, în marea majoritate de sfinți, icoane. Pe un tablou imens, într-o ramă de formă ovală, aurită, Fecioara Maria ține în brațe pe fiul ei Isus, băiețelul e mic, mici îi sunt și degetele, dar domină o mare întunecată și înspăimîntată cuprinsă de furtună. Valurile se liniștesc, se rostogolesc pocăite spre mal, acolo unde stau EA și EL, iar din spuma lor se înalță o corabie cu trei catarge despuiate și de ultimul petic de pînză pentru ca, după o clipă șovăielnică, redresîndu-se, să pornească spre o luminiță ce licărește nefericită pe geana orizontului îndepărtat.

Este un tablou foarte la modă, oamenii îl cumpără și îl atîrnă la capul paturilor conjugale, în timpul zilei acoperite cu velințe brodate și cu cîte un căpătîi lung, ornamental. Locul al doilea în ordinea popularității îl ocupă niște tablouri mai mici înfățișînd copii blonzi de o rară frumusețe ce traversează un pod șubred întins peste o prăpastie fără fund. Nu pățesc însă nimic, fiindcă îi păzește un înger cu înfățișare gravă, cu aripi și brațe puternice. Aceste tablouri se pun deasupra paturilor copiilor. Geamgiul Smola o știe și de aceea de dimineață pînă seara înrămează mai ales acest articol. Vineri, cînd vin la tîrg, țăranii din împrejurimi cumpără tot.

La început măcelarul și geamgiul se aveau bine, le plăcea să mai stea la taifas, dar de la o vreme, de cîte ori Riečan se ivește în pragul prăvăliei sale, Smola nici nu mai scoate capul. Măcelaarul crede că din invidie.

Riečan se uită la ceasul din perete închis într-o cutie rotundă de lemn masiv și se hotărî să închidă. Luă manivela de

după ușă, icși și o vîrî în cutia metalică a mecanismului de rulare. Începu să o învîrtă făcînd să zdrăngăne angrenajul dințat. De fiecare dată rulajul lin și fără zgomot îi încălzea sufletul. Brațul metalic cu pînză dungată urca încet, ruloul devenea mai greu. Îndată ce pînza fu sus și ruloul se opri, scoase manivela și începu să o învîrtească jucîndu-se ca un copil. Apoi o așeză mulțumit după ușă. Trase obloanele și se duse în curte să dea mîncare cîinelui.

În cele din urmă încuie poarta, încercă clanța, lacătele de la obloane și se îndreptă agale spre casă.

În timp ce intra în grădină se trezi gîndindu-se că Volent îl pomenește cam prea des pe fostul său meșter Koháry de parcă ar fi avut mustrări de cuget că-l trădase. Sau n-o fi așa? Pomenește de el doar așa?

Și abia acum își dădu seama cu adevărat: Păi Volent mai trădase un meșter! Ăsta n-are nimic sfînt cînd e vorba de o învîrteală și e aproape sigur că altceva nici nu urmărește, că nu știe ce e mila. Și dacă o să înceapă să-i îngrădească atribuțiile, poate o să-l părăsească și pe el...

Încremeni pe loc. Cum de nu-i trecuse prin minte pînă acum?! Volent e o sălbăticiune pe care n-ai cum să o ții închisă în cușcă.

Pe drumul de țară și în pădure domnea o după-amiază caldă și foarte plăcută. La intrarea în pădure drumul se îngusta, iar pe marginile lui se revărsau coroane stufoase de trandafir sălbatic, de aceea camionul marca Praga, lat cum era, abia înainta. Volent privea atent și conducea cu băgare de seamă mașina, deși cunoștea bine drumul pe care îl făcuse de cîteva ori dus și întors. Riečanová, care ședea lîngă el în cabina încălzită și mirosind a benzină, tocmai îi spunea:

— Nu ți-am zis eu că o să-l apuce pandaliile? Știam cum o să se termine... Una-două face pe el, doar îl cunosc. Iar de acum încolo o să stea tot cu ochii pe noi.

— N-aș fi vrut să mergem fără el, îi răspunse Volent ciudat de calm, de parcă nu s-ar fi simțit tocmai în apele lui. Îi plac și lui banii, se omoară după ei, de-aia am crezut că o să-l convingem, că doar vede și el care-i cîștigul.

— E speriat... De cînd a auzit de măcelarul ăla, căruia i-au cotrobăit prin prăvălie și pînă la urmă i-au ridicat autorizația, se teme că o să-i găsească și lui ceva. Întotdeauna i-a fost frică de autorități și se îmbolnăvea cînd nu puteam eu să mă reped pînă în oraș... El se mulțumește și cu puțin, îi ajunge dacă are ce să bage în gură și unde să pună capul să tragă la aghioase. Așa a fost de cînd îl știu. Nu e ca tat-su care a fost în stare să se descurce și dincolo, peste ocean... Numai datorită lui s-a îmbogățit. Ei, socru-miu... era altceva, ăla se pricepea la negustorie, ascultă-mă pe mine, cu ăla te-ai fi înțeles altfel, de-ar trăi, ar veni și aici să facă rînduială. Ooof! Da ce să te faci cu amărîtul de Riečan... negustoria nu-i de el. După el, cum merge treaba, așa merge, nu se zorește. Da'păi și dincolo, în nord, am fi putut să agonisim mai mult dacă n-ar fi fost neghiobia lui...

— Dar meșter bun este, doamnă Riečanová, îi întrerupse Volent văicăreala.

— Asta da, se învoi ea, și acolo, sus, oamenii ziceau la fel, dar negustor nu... asta este.

— Poate că nu ducea lipsă de nimic, zise Volent într-o doară, fără să-și ia ochii de la drumeagul îngust și acoperit de lăstăriș care părea mai îndată o potecă ceva mai largă.

— Am dus-o bine, zise și dădu din cap.

— Pentru treburi de-astea sunt buni sau cei foarte săraci ca mine, sau cei foarte bogați ca Polgár. Ăla e bun care s-a născut pe stradă, iacătă, ca mine de-o pildă, sau care vede

lumina zilei într-o căldare cu aur. Dar cei mai buni sunt cei care se pricep la ghișeft.

Îl privi întrebătoare.

Întoarse puțin capul, doar atît ca să nu piardă drumul din ochi, lovi cu palma în cercul de lemn al volanului și zise răspicat:

— Ovreii.

— Oho! exclamă și îl aprobă zîmbind. Așa-i, ăia se pricep...

— Fiindcă nu se uită nici în stînga, nici în dreapta, pentru ei afacerea contează. Cine împărățește peste ei n-are importanță, ei le știu pe ale lor și numai de-ale lor se grijesc. Ăia au, vă spun, numai pe Iehova, sau cum i s-o fi zicînd, și afacerile lor. Uitați, doamnă... Orice rînduială nouă care vine se repede la ei, tocma' pentru că lor nu le pasă de ea, fiindcă noua rînduială atîta vrea, ca tututor să le pese de ea. Dar rînduiala cea nouă este, mă rog frumos, nouă, nu are parale și de-aia se repede să le ia de la ei, de la ovrei. Eu așa cred, că de-aia nu le-a dat nici Hitler pace.

Îl aproba, scotea din cînd în cînd cîte un hm, hm, dar nu spunea nimic, astea erau chestii la care nu se pricepea.

— Vrea să mă însoare, adăugă Volent.

Pricepu despre cine era vorba, dar preferă să întrebe:

— Cine?

— Cine? Meșterul, domnul Riečan... Mi-a zis de mai multe ori, că de ce nu-mi găsesc și eu peticul... de ce nem nösülok[1]... să mă însor... adică să-mi găsesc o menyecske[2]... cum se zice la asta? O nevastă, așa, o nevastă.

— Zău? se miră ca cu toate că știa prea bine.

— Nu știți ce are de gînd? De ce îmi zice?

---

[1] Nu mă însor (magh.).

[2] Nevastă (magh.).

— Dumnezeu ştie, zise ca rîzînd, poate că nu vrea să rămîi holtei bătrîn, cum se zice pe la noi. Dar tu nu trebuie să-ţi baţi capul, asta e numai treaba ta. Dacă ai să-ţi găseşti vreuna pe potrivă, ai să te însori că doar aveţi unde să staţi, locuinţa de lîngă măcelărie e bună.

Nu zise nimic, dar se vedea pe el că e nemulţumit. Abia după o vreme se foi pe scaun de parcă îi venise ceva în minte.

— Şi dumnealui, meşterul, tot aşa gîndeşte? întrebă cu prefăcută indiferenţă.

— Tot aşa, minţi ea.

Clătină mulţumit din cap şi îşi îndreptă spatele liniştit.

— Aşa e el cam ciudat, începu ea, dar se opri, întrebîndu-se ce a apucat-o să o ia de la capăt de vreme ce Volent se liniştise. Dar era hotărîtă să continue. Ceva o îmboldea să zgîndărească nitel relaţiile bune dintre Volent şi soţul ei. Poate că nu-i era pe plac faptul că Volent se interesează mereu de părerea lui, deşi de multă vreme afacerile le conducea şi le aproba ea.

— E puţin, zise Volent zîmbind fiindcă nu pricepea ce este în capul muierii de lîngă el.

— Am avut un ucenic, un băiat fain, frumuşel şi isteţ, începu ea şi cum băgă de seamă că pe Volent îl interesa, continuă cu şi mai mult foc. Din Bystrica era şi cînd mamă-sa s-a prăpădit de oftică, s-a pripăşit pe lîngă o mătuşă după ce a terminat gimnaziul. Încă dinainte, în timpul vacanţelor venea la mătuşă-sa, hoinăreau amîndoi prin pădure şi aşa de bine se înţelegeau că nu i-a mai venit să se întoarcă la oraş. Nici gînd. Zicea că mai bine rămîne să lucreze la pădure, să sădească puieţi, să umble cu pădurarul după gîndaci, să însemne copacii vătămaţi, să întindă laţuri, să ardă aşchii, pe scurt, că rămîne pe viaţă aici. Numai că n-a ieşit nimic, fiindcă pădurarul îşi găsise dinainte un alt ajutor şi nu vroia să-i facă hatîrul cu toate că băiatul îi plăcea; era foarte isteţ şi nu se

dădea înapoi de la muncă. Numai într-o seară ne pomenim cu mătușa Dovalka... și zice după o clipă, dacă nu vrea bărbatul meu să-l primească la măcelărie și plînge, plînge, că ce o să se facă un copil orfan singur la oraș. Am început să ne tîrguim, cu îi zic, să vedem ce-o să zică al meu, adică Riečan, dar el a început să sară în sus că n-are nevoie de nimeni, la ce i-ar trebui? Ce, singur nu face față? Pe scurt, nu-l vroia, dar deodată i s-a înmuiat inima cînd a început și fiică-mea, cum că ce, nu mai e loc la masă încă pentru unul, că și așa ea nu are un frate... Și cînd a rostit cuvîntul frate, Riečan a amuțit, fiindcă oricît se prefăcea el, întotdeauna și-a dorit un băiat, ca toți bărbații...

— Și l-a primit, mormăi Volent.

— N-a mai scos o vorbă, încuviință ștergîndu-și gura țărănește cu palma, apoi, dîndu-și seama, clătină din cap și continuă: L-a primit, l-a primit, a început să învețe meserie, eram mulțumiți de el, Riečan nu mai știa cum să-l laude. Mergea strună... Pa'o, așa-i ziceam, ținea la noi, dar mai ales la Eva noastră. A aflat că se afla aici mulțumită ei și de-aia ținea atîta la ea. Avea grijă de ea, frumos, frumușel, ca de o soră, cum îți spun, ca de o soră, ba chiar mai mult, dar la început ne-am zis că de, sunt doar niște copii. Și ea? Cu timpul, așa, pe nesimțite, a început să-l placă cum n-am mai pomenit. Nu-și luau ochii unul de la altul, nu scotea unul piciorul din casă fără celălalt, toată ziulica nu-i auzeai decît șușușu și hihihi și peste tot împreună: la biserică și înapoi de la biserică... pînă la miezul nopții nu i-ai fi dezlipit unul de altul. Și uite așa, stau eu și mă gîndesc, începea să nu-mi prea placă, că știi, de, cum se încurcă tinerii, una-două le zboară mințile și fac cine știe ce drăcovenie... Da' să vezi ce draci au intrat în bătrîn, în Riečan! Să nu-ți vină să crezi. A văzut și el și nu i-a plăcut, dar o vreme și-a zis și el că așa-s copiii, copii și gata, țin unul la altul. Numai că la urmă de tot, cum

ți-am spus, l-au apucat toți dracii. Deodată nimic bun nu mai găsea la băiatul ăsta, nimic nu-i mai era pe plac, și îl tot împungea, îl tot bestelea și toată ziua îl bodogănea și iar îl bodogănea. Paĭo se face mic-mititel, cască ochii, întreabă ce are meșterul, nu pricepea nimic. Și în timpul ăsta, bătrânul se umplea de fiere, să plece golanul cît mai e timp, pînă nu se întîmplă vreo nenorocire, nu-i dădea pace o clipă și tot așa o ținea înainte, să plece că se uită după fata lui. Vroia să-i facă vînt, atît de tare se pornise pe bietul băiat...

— Curînd o să ajungem, zise Volent.

— Termin repede, zise ea plină de nerăbdare.

— Am zis și eu doară așa, că mai avem de trecut doar cotul ăsta... și suntem acolo, se scuză el cam fără îndemînare. Altfel asculta vorbele ei cu foarte mare atenție.

Riečanová continuă: Și așa băiatul a plecat. A plecat fără o vorbă, nici n-am știut cînd, dimineața ne-am trezit fără el. Era mîndru și nici Evei nu vroia să-i facă rău, era grijuliu, simțit, bine crescut. Dar ce-am pățit după aia cu Eva! Să te ferească Sfîntul! S-a înfipt în noi și mai mult în tat-su, iar el, găgăuță, s-a mai și apucat să-i explice ce și cum, paie pe foc nu alta, și așa a rămas că el e vinovat. Și țipa la el că o să se omoare, că o să-și taie gîtul cu coasa, că o să sară într-o prăpastie, că o să se arunce în apă să se înece, că o să-și ia lumea-n cap... ce mai, de speriat, parcă era turbată... nu mînca, noaptea ni se smiorcăia, alerga prin curte în cămașă de noapte, zicea că vrea să răcească ca s-o ia Dumnezeu și cînd intra tat-su la ea în odaie, ea sărea pe fereastră... Îi luase mintea razna și nu era chip să o potolești! Pe urmă nici n-a vrut să mai vorbească cu tat-su, că el era pricina, se uita la el strîmb, pe sub sprîncene. Pe urmă s-a trezit și el, i-a venit și lui mintea la cap că n-ar fi trebuit s-o ia așa, că putea să-i facă vînt băiatului într-alt fel... Și colac peste pupăză, pînă la urmă a recunoscut că, în definitiv, ce s-ar fi întîmplat, chiar dacă între

ei ar fi fost ceva, că și așa nu are un fiu căruia să-i lase averea și afacerile. I-a pierit gelozia și a început să gîndească mai cu cap...

— Și băiatul nu s-a mai întors la voi? întrebă Volent.

— Nu. Multă vreme n-am mai auzit de el, abia mai încolo cineva ne-a spus că se ascunde în munți, cu partizanii. Eu și Eva nu l-am mai văzut, dar cu bătrînul s-a întîlnit, de nu s-ar mai fi întîlnit... Întîlnirea aia l-a doborît. Abia după aia a început să-i pară rău, să plîngă după el! Nu-și mai găsea locul de necaz, ceasuri întregi stătea închis în podul casei. Pe urmă, după ce au terminat cu insurecția și ne-a luat foc casa, a fugit și Riečan în munți și s-a lăsat prins, neștiind nimic de noi. L-au înhățat la marginea pădurii, degeaba a ieșit fără pușcă și cu o basma albă legată la mînă cum era regula. Au pus mîna pe el și l-au dus la Bystrica. Și cînd dimineața, cu oasele zdrobite, l-au aruncat ca pe un sac de barabule în pivniță, ce crezi că vede în întuneric? Doi ochi care se uită la el. Cine crezi că era?

— El? Ucenicul vostru? întrebă repede Volent.

— El... Palo... amărîtul ăla, puseseră mîna pe el în timpul nopții... El era, dar bărbatu-miu nu l-a recunoscut decît după ochi... atît era de ferfenițit, dar între timp se făcuse mare, era bărbat în toată puterea cuvîntului, avea barbă și mustăți. Suflet bun, băiatul, și acolo se uita la el ca la un părinte, o vorbă n-a scos de cele ce se petrecuseră între noi, doar mai tîrziu cînd pe omul meu l-a scăpat taică-său pe garanție, ca să-l poată ocărî că de cînd îl știe a fost un bou și că singur și-a băgat capul în laț, că de nimic alta nu e bun... deci abia după aia, după ce l-a scăpat tat-su din bucluc și o soră... de-alea care le aduceau de mîncare i-a zis că se află în mîini bune fiindcă Domnul nu l-a părăsit, abia atunci Palo, așa spunea Riečan, a zis că-i trimite salutări Evei noastre, că n-o s-o uite cîte zile o avea. Riečan zicea că-i curgeau din ochi

lacrimi mari cît boaba de mazăre, gîndind că de n-ar fi făcut el ce-a făcut, băiatul ar fi avut altă soartă. După ce a ajuns acasă a încercat să-l scoată pe băiat de acolo, dar pînă să găsească o cale băiatul nu mai era. Am aflat după aia că nu l-au pus la zid, le-a fost milă de tinerețile lui, că nu era decît un băietan, dar l-au dus undeva. I-a trimis Evei o scrisoare din lagărul de la Sered, credea că bătrînul nu mai e supărat pe el, dar asta a fost tot. Pe urmă ni s-a spus că a fost transportat în Germania, pe undeva pe-acolo, de unde nu s-a mai întors, bietul de el, iar Eva noastră cred că a rămas cu gîndul tot la el, pe el îl așteaptă și acum și crede că o să se întîmple o minune. Iacă, de-aia îl răsfață Riečan atîta pe Cigi! Povestea aia l-a dărîmat, și ce bărbat a fost! Din clipa aia nu și-a mai găsit liniștea, îl pîndeau de peste tot mustrările de cuget, îi era rușine că se lăsase prins, în timp ce alții rezistaseră, deși familiile lor pătimeau rău. De atunci n-a mai făcut nimic alta decît să caute carne pentru partizani, și în iad s-ar fi dus după carne, parcă nici nu mai știa ce e frica, parcă-și băga singur capul în laț și de-aia... după aia, după ce i-au gonit pe nemți, a primit și el o decorație. Dară cu Eva nu s-a mai împăcat, geaba îi făcea toate poftele... Așa e și acum. Eu știu bine că se topește de dor după băiatul ăla, dar degeaba, timpul trece și cam greu să se mai întoarcă... cei ce au rămas vii după iadul ăla sunt de mult acasă. Cine știe pe unde îi putrezesc oasele lui Paľo al nostru? Cum o fi sfîrșit? Unii s-au prăpădit și nimeni nu știe unde le e mormîntul... Nemții făceau focul cu ei de parcă nici n-ar fi fost oameni...

Încheie suspinînd și plîngînd cu sinceritatea femeii, iar el nu știa la repezeală încotro să privească. Era și el impresionat. Auzise povestea unui orfan și tocmai de aceea avu un efect deosebit asupra lui. Atît de înduioșat era că nici nu încerca să se ascundă.

Dincolo de curba șoselei zăriră un bărbat cu o pălărie mare și neagră pe cap. Îi aștepta. Le făcu semn cu pălăria și se îndreptă fericit spre camionul care înainta încet.

Ne așteaptă, zise Volent înveselit, nu mai are ce duhăni, una-două isprăvește tutunul, nici că-i pasă că are colea (arătă cu mîna la piept, vrînd să spună plămîn) tot ciuruit... Încă nu s-a înzdrăvenit, mai trebuie să prindă puteri, a slăbit de tot la kórháza[1].

— Ziua bună, zise omul sărind pe scara camionului și lovindu-l prietenește pe umăr pe Volent. Bine că ai venit, fiam[2], nu mai am tutun...

Volent și Riečanová izbucniră în rîs.

— Ați adus? întrebă omul, zîmbind cu toată gura către Riečanová.

— N-am adus nimic, Gabikám, ni l-au luat grănicerii, nici tărie, pe-aia ne-au băut-o jandarmii, mama lor, că și lor le place, glumi Volent.

— Fugi, mă! zise omul, plesnindu-l pe Volent cu pălăria, de-azi dimineață duhănesc numai fîn ca pe front!

— Lasă, don' Gábor, c-am adus, îl liniști Riečanová. Nu te-a uitat Volent.

— Vezi, mă, pezevenghiule! Și iar îl plesni pe Volent peste umăr, dar se feri iute pentru ca măcelarul să nu i-o întoarcă, dar și pentru ca să nu-l tragă jos de pe scară crengile tufelor revărsate peste drum.

Era un bărbat încă tînăr, dar prematur încărunțit și jigărit. L-a împușcat toamna trecută într-un lan de porumb de pe frontieră un fost prieten, tot paznic la podgoriile statului. Prietenul se dădea, cu succes, la nevastă-sa și atunci s-au hotărît

---

[1] Spital (magh.).
[2] Fiule (magh.).

să încheie conflictul ca doi mari domni. S-au provocat la duel. Duelul n-a mai avut loc fiindcă i-au surprins grănicerii, dar rivalul său tot a mai apucat să tragă din ascunzătoare. Gábor a nimerit la spital, celălalt a murit pe linia de frontieră împuşcat de patrulă, asupra căreia a deschis focul.

După ce se opriră şi coborîră, Riečanová luă în mînă o damigeană şi o traistă şi se afundă prima în adîncul pădurii. Şi în timp ce ceilalţi doi cărau sacii, ea se desfăta privindu-şi gospodăria.

Clădirile se aflau într-un luminiş pitit în spatele unei perdele groase de salcîmi bătrîni, aşa fel că nu puteau fi văzute din drum. Departe nu era, zece minute de mers, cam atît. Nu ducea nici o potecă într-acolo şi nici nu încercau să o facă din motive de înţeles. Ultimul proprietar trebuie să fi fost apicultor, dovadă cele două rînduri de stupi răsturnaţi în spatele cabanei. Era o cabană mică din lemn şi chirpici, acoperită cu paie şi mai vechi şi mai noi. Casa, curtea, fîntîna cu cumpănă precum şi cele două magazii erau înconjurate de un gard de răchită care prinsese rădăcini şi dăduse frunză. În acest fel, gardul se consolida şi creştea în înălţime în mod natural. Mai avea şi calitatea de a nu putrezi ca oricare alt lemn tăiat şi fasonat. Şoproanele se aflau puţin mai la o parte de casă şi, în ciuda parfumului sufocant risipit de salcîmii înfloriţi, de trandafiri şi de mulţimea de plante de pădure, bătea dinspre ele o duhoare izbitoare de porci. Din fericire, nu era nici atît de tare ca să-l simtă careva tocmai din drum, dar chiar dacă l-ar fi simţit, şi-ar fi închipuit că umblă pe acolo vreo turmă de mistreţi, s-ar speria şi s-ar grăbi să se îndepărteze. Pereţii plesniseră şi se găuriseră, de aceea Volent şi Gábor au umplut găurile cu muşchi, fîn, paie şi i-au mai întărit cu scînduri şi bulumaci. Înăuntru, în nişte cotete ingenios construite, grohăia o întreagă turmă de porci măricei, o adevărată avere a

măcelarului din Palánk, despre care însă el habar nu avea. O să se îmbogățească fără să vrea. Și astfel de lucruri se întîmplă.

De n-ar fi fost guițatul porcilor, în acel loc ar fi fost tot atîta liniște ca în mijlocul oricărei păduri de salcîmi, înfloriți.

Riečanová inspectă încîntată tot ce-i aparținea aici, în primul rînd purceii care o amuzară și o făcură să rîdă din toată inima, și cînd ieși în curte, se rezemă de ghizdul fîntînii acoperite cu un capac mare, așeză piciorul pe o piatră și privi fericită spre pădure de parcă ar fi așteptat ca, din clipa asta, să aibă parte de și mai mari bucurii. Singură nu-și dădea seama ce anume din viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat o tulbura.

— Ah, ce zi minunată! exclamă.

Locul acesta din pădure, casa asta ascunsă și cotețele pline cu porci îi încălzeau sufletul. Zîmbea din cînd în cînd plină de mîndrie, dar de fiecare dată lăsa iute capul în jos, pentru ca, Doamne ferește, să nu dea vreun semn de trufie și să alunge în acest fel norocul care dăduse peste ea.

Bărbații terminară de adus sacii cu nutreț și intrară în șopron. Volent se interesa de fiecare bucată în parte, ceea ce Riečanová doar bănuia, fiindcă cei doi vorbeau în maghiară. La fiecare porc întreba cum mănîncă și cît ia în greutate. Se comporta ca un adevărat stăpîn și bun gospodar.

Trebuiau să mai scopească o dată doi vieri, nu reușiseră de prima dată, animalele tot mai cădeau în ispita sexului, chiar dacă jumulit pe jumătate, și de aceea nu se îngrășau destul de repede.

Gábor și Volent pregătiră niște alcool, așezară pe mașina de gătit din bucătărie un vas cu apă în care fierseră bine un cuțit pentru altoit. Legară purceii și-i aduseră lîngă fîntînă. Volent spunea glume deocheate pe seama victimelor sale, făcîndu-l pe Gábor să se tăvălească de rîs. Zîmbea și Riečanová. Era hotărîtă să asiste la operație.

Porcul zăcea pe o parte cu picioarele legate, tremura și grohăia vădit neliniștit. Dar de îndată ce se apropiară cu cuțitul de el, începu să se zbată din răsputeri. Se proptiră cu genunchii în el. Riečanová nu rezistă să privească decît o clipă, după care îngălbeni și se apucă fără să vrea de burtă, de locul unde bănuia că se află apendicele. Cînd Volent apăsă în burta animalului lama ascuțită a cuțitului, care intră ușor sub piele făcînd să țîșnească sîngele, porcul începu să guițe îngrozitor. Își strînse genunchii și o lua ba cu frig, ba cu fierbințeală. Tremura toată. Se răsuci pe călcîie, se îndepărtă și se ascunse după casă. Nici să-i vadă nu mai putea pe cei doi, atît îi era de silă de ei.

După ce făcură aceeași operație și celui de al doilea porc și după ce curățară rănile cu alcool și le bandajară, se apucară de tăiat lemne. Riečanovei îi trecu repede greața și intră în bucătărie. Spre marea bucurie a bărbaților, se apucă să fiarbă mîncare pentru porci dintr-un amestec de tărîțe și cartofi, pregătind totodată și cina pentru Gábor. Răzui brînză, tocă carne, făcu din ele turtă, le dădu prin făină și le aruncă în untură. De mult nu mai mîncase pîrjoale din astea, parcă ultima oară pe cînd trăia încă la țară, cînd a venit fratele ei Jano cu care se înțelegea mai bine decît cu ceilalți frați; era un șmecher frumos, ibovnic al multor cuconițe din orașul din vale; asculta cu plăcere povestindu-se despre aventurile lui fiindcă avea impresia că în acest fel frate-său își bătea joc de bogătanele alea.

Oftă scurt, cum mai fug și anii, Doamne, nici nu trecuse cine știe cît de cînd păzea gîștele pe lîngă pîrîu desculță, într-o fustiță ca vai de lume, nu o dată murdară pentru că maică-sii nu-i rămînea întotdeauna vreme și pentru ea. La urma urmelor nici nu-i plăcea imaginea acelei ființe mici și desculțe, de parcă nici n-ar fi fost ea aceea. Cu mult mai multă plăcere se gîndea la deosebirea dintre viața de la țară și de aici.

măcelarului din Palánk, despre care însă el habar nu avea. O să se îmbogățească fără să vrea. Și astfel de lucruri se întîmplă.

De n-ar fi fost guițatul porcilor, în acel loc ar fi fost tot atîta liniște ca în mijlocul oricărei păduri de salcîmi, înfloriți.

Riečanová inspectă încîntată tot ce-i aparținea aici, în primul rînd purceii care o amuzară și o făcură să rîdă din toată inima, și cînd ieși în curte, se rezemă de ghizdul fîntînii acoperite cu un capac mare, așeză piciorul pe o piatră și privi fericită spre pădure de parcă ar fi așteptat ca, din clipa asta, să aibă parte de și mai mari bucurii. Singură nu-și dădea seama ce anume din viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat o tulbura.

— Ah, ce zi minunată! exclamă.

Locul acesta din pădure, casa asta ascunsă și cotețele pline cu porci îi încălzeau sufletul. Zîmbea din cînd în cînd plină de mîndrie, dar de fiecare dată lăsa iute capul în jos, pentru ca, Doamne ferește, să nu dea vreun semn de trufie și să alunge în acest fel norocul care dăduse peste ea.

Bărbații terminară de adus sacii cu nutreț și intrară în șopron. Volent se interesa de fiecare bucată în parte, ceea ce Riečanová doar bănuia, fiindcă cei doi vorbeau în maghiară. La fiecare porc întreba cum mănîncă și cît ia în greutate. Se comporta ca un adevărat stăpîn și bun gospodar.

Trebuiau să mai scopească o dată doi vieri, nu reușiseră de prima dată, animalele tot mai cădeau în ispita sexului, chiar dacă jumulit pe jumătate, și de aceea nu se îngrășau destul de repede.

Gábor și Volent pregătiră niște alcool, așezară pe mașina de gătit din bucătărie un vas cu apă în care fierseră bine un cuțit pentru altoit. Legară purceii și-i aduseră lîngă fîntînă. Volent spunea glume deocheate pe seama victimelor sale, făcîndu-l pe Gábor să se tăvălească de rîs. Zîmbea și Riečanová. Era hotărîtă să asiste la operație.

Porcul zăcea pe o parte cu picioarele legate, tremura și grohăia vădit neliniștit. Dar de îndată ce se apropiară cu cuțitul de el, începu să se zbată din răsputeri. Se proptiră cu genunchii în el. Riečanová nu rezistă să privească decît o clipă, după care îngălbeni și se apucă fără să vrea de burtă, de locul unde bănuia că se află apendicele. Cînd Volent apăsă în burta animalului lama ascuțită a cuțitului, care intră ușor sub piele făcînd să țîșnească sîngele, porcul începu să guițe îngrozitor. Își strînse genunchii și o lua ba cu frig, ba cu fierbințeală. Tremura toată. Se răsuci pe călcîie, se îndepărtă și se ascunse după casă. Nici să-i vadă nu mai putea pe cei doi, atît îi era de silă de ei.

După ce făcură aceeași operație și celui de al doilea porc și după ce curățară rănile cu alcool și le bandajară, se apucară de tăiat lemne. Riečanovei îi trecu repede greața și intră în bucătărie. Spre marea bucurie a bărbaților, se apucă să fiarbă mîncare pentru porci dintr-un amestec de tărîțe și cartofi, pregătind totodată și cina pentru Gábor. Răzui brînză, tocă carne, făcu din ele turtă, le dădu prin făină și le aruncă în untură. De mult nu mai mîncase pîrjoale din astea, parcă ultima oară pe cînd trăia încă la țară, cînd a venit fratele ei Jano cu care se înțelegea mai bine decît cu ceilalți frați; era un șmecher frumos, ibovnic al multor cuconițe din orașul din vale; asculta cu plăcere povestindu-se despre aventurile lui fiindcă avea impresia că în acest fel frate-său își bătea joc de bogătanele alea.

Oftă scurt, cum mai fug și anii, Doamne, nici nu trecuse cine știe cît de cînd păzea gîștele pe lîngă pîrîu desculță, într-o fustiță ca vai de lume, nu o dată murdară pentru că maică-sii nu-i rămînea întotdeauna vreme și pentru ea. La urma urmelor nici nu-i plăcea imaginea acelei ființe mici și desculțe, de parcă nici n-ar fi fost ea aceea. Cu mult mai multă plăcere se gîndea la deosebirea dintre viața de la țară și de aici.

Erau acum pe drumul de întoarcere. Camionul tocmai ajunsese pe porțiunea de drum mai largă cînd Riečanová puse palma pe umărul lui Volent. O privi mirat, iar ea îi zise fără altă explicație:

— Oprește.

Coborî și intră în pădure printr-o deschizătură din tufiș. Și acolo rămase.

Volent stătea nemișcat, aplecat deasupra volanului, părînd că se căznește să dezlege o taină. Pe urmă se îndreptă de șale și respiră adînc. Scoase din buzunarul bluzei englezești de piele un portțigaret greu, de argint, luă o țigară, o băgă între buze, iar din celălalt buzunar pescui o brichetă de formă rotundă, îi dădu la o parte discul de închidere și își aprinse mașinal țigara. Trase adînc un fum căruia îi dădu drumul în valuri mari. Fuioarele de fum se izbiră de parbriz, se răsuciră și se rostogoliră afară prin geamul deschis.

Termină de fumat și se foi nervos pe scaun. Se rezemă cu cotul de portieră și se uită spre locul unde dispăruse tovarășa lui de călătorie. Din direcția aceea nu se vedea nici o mișcare, nu venea. Lăsă brațul în afară și începu să bată cu degetele în ușa cabinei. Apoi o deschise. I să păru că aude un foșnet. Ciuli urechile, căscă ochii. Simțea cum i se pune un nod în gît. Valuri cînd de căldură, cînd de frig îi alergau pe sub piele. Sări din cabină, se duse în fața mașinii și se rezemă de radiator. Apoi se aplecă, cercetă șasiul, roțile, cauciucurile, după care se uită din nou spre tufiș. La naiba, unde s-a dus? I s-a făcut rău? Să aștepte aici sau să se ducă după ea? Această a doua posibilitate îl făcu să se îndrepte.

— Doamnă Riečanová! strigă cu jumătate de voce.

Nimic.

— Doamnă Riečanová! strigă acum mai tare.

Nici de data asta nu primi răspuns. Neștiind ce să facă, se urcă în cabină, ridică fotoliul și scoase sculele: cheia pentru

bujii, o perie de sîrmă, cîrpe. Coborî, ridică o parte a capotei și se așeză pe aripă. Și din nou se holbă în direcția pădurii. După care se aplecă deasupra motorului, pentru ca și în acest fel să scape de greutatea care îi răscolea stomacul, trase tija de la baia de ulei și constatînd că e în regulă o băgă la loc, deșurubă o bujie, se uită la ea, o cîntări în mînă și poate pentru prima oară în viață îl apucară dracii că nu are ce să facă la motor. Nu-și lua ochii de la tufiș și nu îndrăznea să se gîndească la nimic.

Și în tot acest timp ea stătea pitită în tufiș și îl urmărea cu zîmbetul mușcător al femeilor triumfătoare: încă unul care le-a căzut iute și prostește în plasă. Dacă s-ar fi luat după ea să o caute, ea s-ar fi lăsat pe vine. Iar el, zărind-o, ar fi făcut calea întoarsă, era încredințată, așa ar fi procedat orișicare bărbat, în privința asta nu se înșela. Numai că ea se gîndea și la altceva, adică să nu se lase pe vine, ci să privească destinsă frumusețea din jur. Dar mai îndată, sigur că da, mai îndată s-ar piti, asta ea hotărîrea care îi convenea.

O zări ieșind. Se aplecă deasupra motorului prefăcîndu-se că este preocupat de curățatul unei bujii. Se apropie de el fără vorbă și privi cu interes motorul. Volent înșurubă la loc bujia și se șterse cu cîrpa pe mîini. Privirea îi lunecă pe silueta femeii. Sări de pe aripă cu gîndul să o privească măcar o clipă mai bine. Tocmai se ridicase în vîrful picioarelor ca să vadă în măruntaiele motorului. Dinainte-i stătea întins ca un arc trupul unei femei coapte, cu un spate bine împlinit, șolduri rotunjite, picioare vînjoase dezgolite pînă la adîncitura de la genunchi. Rochia înflorată și ușoară nu putea ascunde nimic din toate astea. Întoarse capul spre pădure. Dacă Ričanová s-ar răsuci către el, n-avea decît să se prefacă că numără copacii din pădure. Tăceau amîndoi, dar pînă la urmă el se văzu nevoit să tușească pentru ca să-și înghită saliva ce i se așezase în gîtlej. Abia atunci ea își luă ochii de la motor, ocoli botul

mașinii și se urcă în cabină, atît de indiferentă și atît de firesc de parcă ar fi fost singură.

La marginea pădurii zăriră o bicicletă de damă îndreptîndu-se spre oraș. O călărea o femeie.

— Asta e... făcu cu surprindere Riečanová.

— ... domnișoara Tischlerová, ea este, o văd a doua oară trecînd pe aici. Volent izbucni în rîs: Poate că aici în pădure îl ține ascuns pe arhanghelul ăla al ei pentru care cumpără carne.

— Oamenii rîd și zic că nu e sănătoasă la cap, păcat de ea, e o croitoreasă tare bună.

— Eu cred, din contra, zise Volent, că-i umblă mintea și de-aia nu-mi place să o văd pe aici.

— Aha..., exclamă Riečanová, pricepînd. Tocmai de-aia nu te mai lua de ea cînd vine la măcelărie, mai bine fă-i toanele și mai pune și de la tine și spune-i că-i pentru arhanghelul ei...

— Nu merge, zise, îndată și-ar închipui că știu cine știe ce.

— Așa-i... Și așa i s-ar putea năzări în căpățîna ei scrîntită... Dar poate că nimeni nu i-ar da crezare.

— Mda. Bine că trăncănește prostia aia cu arhanghelul. Așa că, n-o s-o creadă nimeni.

— Privește, zise Riečanová arătînd cu degetul, a cotit, se duce în altă parte.

— Nici asta, văd, nu prea are aia, cum se zice, curată... Nu cumva îl vizitează pe Krupa de la Ocol? Ce ziceți?

— Și el?

— Ăla n-o să vorbească, să nu vă fie frică, și capul lui e în joc.

— Pe-aici umblă multă lume?

— Atîta cît să nu părem nici noi suspecți.

Traversară cîmpul încărcat de vegetație proaspătă, apoi o lungă alee de salcîmi, iar mai încolo de plopi, intrară în șoseaua principală și se apropiară de oraș trecînd pe dinaintea

podgoriilor. În clipa aceea tocmai apunea soarele și în oraș năvăleau din lunca rîului și din bălți mulțimi de țînțari și o dată cu ei orăcăitul miraculos al unui număr uriaș de broaște lăsînd impresia că la marginea orașului n-ai avea unde să pui piciorul decît pe broaște. Deasupra luncii aerul vibra. Locuitorii mai slabi de fire din centrul orașului ar fi fost în stare să creadă că a izbucnit războiul: își închipuiau broaștele rîioase asediind orașul.

Riečanová coborî lîngă parc și fără să se uite înapoi începu să urce către casă. Nu avea nici cele mai mici mustrări de cuget. Sentimentul vinovăției n-o tulbura niciodată, îl lăsa pe seama celor cu nervii mai slabi și, de asemenea, al bărbaților, că doar ei întocmesc și stăpînesc lumea, așa că n-au decît să sufere ei pentru regulile de moralitate pe care tot ei le-au făcut. Fusese o vreme cînd ținea măcar la bunul ei nume, acum însă nu o preocupa decît succesul sau insuccesul.

E drept, înainte vreme nu și-ar fi permis așa ceva. O împiedica orgoliul de femeie simplă, ca și condiția ei de soție de măcelar provincial de care trebuia să țină seama. În felul acesta dădea o cît de mică strălucire averii și situației ei modeste. Părea mai înstărită decît era, dobîndind prestanță și urcînd astfel pe scara socială din satul ei de baștină. Dar aici condițiile se schimbaseră. Și se gîndea cu părere de rău că nu se folosise niciodată pînă acum de frumusețea și istețimea sa. Personal nu se realizase și era tristă. S-a vîndut, se văita în sinea ei, soțului și fiicei, oameni incapabili să vadă și să-i aprecieze calitățile. Pe fie-sa o ierta, nu însă și pe bărbatu-său. El o nedreptățea cel mai tare.

Mica hîrjoană cu Volent, așa cum o numea ea, o considera drept ceva nevinovat, aici cît se poate de obișnuită, un joc capricios al unei femei frumoase cu un bărbat atrăgător. Or asta putea să-și îngăduie, de vreme ce la Palánk femeile măritate se poartă mult mai liber și mai frivol decît la ea în

sat. Ai zice chiar că ține de bonton, de plăcerile pe care nimeni nu le reproșează femeilor, ba s-ar putea spune, dimpotrivă: viața devine mai variată și mai veselă, iar orașul are despre ce vorbi. Avem o singură viață și o singură tinerețe, și nu are orice femeie norocul să placă multor bărbați.

Dar pe de altă parte, trebuia să se gîndească și la prăvălia lor. Dacă lui Volent n-o să-i mai placă să stea la bărbatul ei și pleacă? Dar ea nu e proastă să renunțe la el! Cine să mai dea bice afacerilor? Riečan? El ar da faliment, ar pierde și ce au agonisit, la treburile negustorești nu se pricepe deloc, ceilalți negustori i-ar suci gîtul cît ai zice pește. S-ar duce de rîpă, e clar. Dar ea n-o să îngăduie! Cu orice preț! Acum?! N-o să renunțe la Volent. Poate că Riečan ar fi fost bucuros să scape de el. Poate că și din gelozie. A început să-l înțepe, să-l cicălească, dar ea n-o să permită. Pe Volent va trebui să-l lege și mai tare de ea, să-l joace pe degete, pentru ca nu cumva să se simtă jignit, să se supere și să o șteargă la alt meșter, la altă prăvălie. Ce-ar mai păți după aia cu el, i-ar pune pe foc nu alta! Ar spune despre ei cîte-n lună și-n stele. Îl cunoștea ca bine, e un ins plin de sine, fudul și sucit ca o femeie. Altfel nu se poate decît să-l lege cît mai strîns de ea! Cu orice preț! Se pregătește să plece cu Eva la țară, la mamă-sa. Amîndouă două doamne, să crape cei din sat cînd le-or vedea. Și-au comandat și rochii noi, curînd vor fi gata... dar nu va pleca înainte de a avea certitudinea că Volent n-o să-i părăsească. În cel mai scurt timp va trebui să se convingă că s-a prins în lațul ei.

Încerca să se încredințeze pe sine că toate astea le face în interesul comerțului. Numai că astăzi, în timp ce trebăluia prin bucătăria din pădure, ceva derutant s-a produs, parcă nu mai era vorba de un joc chiar așa de nevinovat. Nici acum, urcînd spre casă, nu știa ce să creadă. Dar imediat se înfurie cumplit pe bărbatu-său: o să-i arate ea și lui!

Privi în jur atentă să nu o audă nimeni și zise mai mult în șoaptă:

— Te învăț eu minte și pe tine.

Și zîmbi la un gînd care atunci îi trecu prin cap: ba e chiar bine că nu e un joc nevinovat.

L-a atras din primul moment, din ziua cînd și-a făcut apariția. I s-a tăiat răsuflarea de cum a văzut-o intrînd în curte, etalîndu-și farmecele ei de femeie coaptă. De pe atunci ceva îi spunea că Riečan nu era omul care să facă față unei astfel de femei. Socotea nepotrivită căsnicia lor și își frămînta creierii să înțeleagă ce anume o silise pe femeia asta atît de frumoasă să se mărite cu meșterul măcelar. Omul avea suflet bun, nici vorbă; băgase de seamă și singur că multe femei frumoase nu-și aleg bărbații după aspectul exterior, că aleg nu atît farmecul lor, cît mai ales siguranța. Dar oricum, căsnicia lor tot i se părea nelalocul ei, chiar împotriva firii.

Pe urmă s-a străduit să dea uitării gîndurile astea. Părea că s-a obișnuit. Din cînd în cînd, însă, mai reveneau, dar le alunga ușor. Nu avea rost să-și bată capul, și apoi nici nu dorea să atîrne de cineva. Tot nu putea să fie a lui. Să se gîndească la ea și să se joace cu închipuiri îndrăznețe nu avea sens, iar ce nu avea un sens pentru el Volent nu suporta. Se disprețuia ori de cîte ori se gîndea la ceva inaccesibil. Și de cînd se știa, cel mai inaccesibil lucru în acest oraș i se păreau femeile cu avere; cît ar fi fost ele de frumoase, femeile din familiile bine situate erau pentru el un fruct oprit, iar ele îi și dădeau de înțeles că așa stau lucrurile.

Aceeași atitudine a început să o aibă și față de soția măcelarului și de fiica acestuia, iar pe deasupra, lucru de care era conștient, contribuind el însuși în mod substanțial la sporirea averii lor și totodată la înălțarea lor pe treptele demnității

sociale, s-au îndepărtat și mai mult de el. Asta e, își zicea, de ce să-și bage în cap prostii. Începuse parcă să se obișnuiască.

Numai că odată... Era pe vremea cînd locuiau încă jos. Într-o după-amiază caldă de toamnă a dat buzna în bucătărie. Nu-și mai aducea aminte dacă a bătut la ușă. Mai curînd nu, se grăbea, Riečan îl trimisese după o sticlă ca să bea aldămașul cu negustorul care le adusese două vaci, o afacere bună. Ea stătea pe un scăunel lîngă sobă. Se spălase pe picioare într-un lighean emailat. Acum le ținea pe o măsuță, se uita la unghii și se pregătea să și le taie. Fusta era suflecată pînă pe la mijlocul pulpelor, dar ea parcă nici nu-și dădea seama.

— Ce este? l-a întrebat într-o doară, doar așa fiindcă intrase, dar era evident că o interesau mai mult unghiile înmuiate după baia caldă.

— M-a trimis meșterul să iau o sticlă, vrea să-l cinstească pe Pompura, ne-a adus două vaci, a turuit el, trăgînd cu coada ochiului la pulpele ei.

— Ia-o de colo, zise, arătîndu-i ușile de jos ale dulapului. Și-a strîns genunchii, și-a îndreptat fusta și a întins mîna după forfecuță. A trebuit să se ridice puțin, fiindcă forfecuța era tocmai pe marginea lavoarului. Atunci s-a aplecat și el ca să deschidă ușa de la dulap și i-a văzut sub fustă. Ar fi trebuit să întoarcă capul, dar n-a fost în stare. Nici n-a apucat să roșească, ci a încremenit zărindu-i între picioare tăietura sexului.

A ieșit de-acolo ametit, iar cînd a ajuns afară a smuls cu dinții dopul de plută de la sticlă și a început să toarne în el tăria. Atît de strașnic jinduia animalul din el, încît în clipa aceea ar fi fost în stare să sfărîme orice zăgazuri.

Tot așa s-a simțit într-o dimineață în timp ce căra lemne de la poartă. Riečanová se vîntura fără pic de rușine prin fața lui numai în cămașă de noapte, făcîndu-l pe bărbatu-său să turbeze, iar pe el să ardă vîlvătăi. Mai tîrziu a constatat, nu fără mare mirare că nici el nu-i este indiferent. Dar a crezut

că e vorba de interesul firesc, fără nimic scandalos, al nevestei meșterului pentru o calfă descurcăreață, mult mai trebuincioasă familiei decît însuși meșterul. Fără îndoială, de pe urma lui trăgea foloase mult mai mari. Cu toate acestea îi venea din ce în ce mai greu să se prefacă că nu vede și o altă intenție, una ascunsă. Erau zile cînd o privea cu nepăsare, nu-l atrăgea prin nimic, pentru ca alteori, în prezența ei, să se piardă cu firea. Se ferea s-o privească, nu mai intra în vorbă și se făcea nevăzut cît putea de repede. În ruptul capului n-ar fi recunoscut că îl ispitește și îl înlănțuie.

Ea a observat, fără îndoială, nesiguranța și stinghereala lui. Sigur că da. I se părea chiar că profită de pe urma lor. În clipele cînd își pierdea siguranța de sine, ea îi zîmbea cu și mai multă căldură și îl alinta zicîndu-i Volentko. Doar așa...? Vroia să-l ațîțe? Sau își bătea joc, vrînd să-i arate că nu e de nasul lui?

Într-una din acele zile cînd luau masa în vila din deal și deci nu putea să-i admire în voie ochii ei albaștri, minunați, dar reci, Riečanová a venit după el la măcelărie. De ce? Ca să se bucure de victorie? Prea posibil, susținea însă că a venit să ia cartelele, pe care le lipea, ajutată de fie-sa, pe coli mari de hîrtie înainte de a fi predate autorităților. S-a învîrtit prin curte, a dat o raită și prin prăvălie, unde se afla bărbatu-său, nu l-a ocolit nici pe Cigi, ucenicul care spăla sîrguincios niște mațe, iar în celę din urmă a intrat în atelier. Acolo lucra el. A apărut într-un splendid costum violet care îi scotea în evidență silueta frumoasă, corpul bine legat și tare ca piatra. A început să-i dea zor cu treaba, vădit enervat de apariția ei. Era furios pe timiditatea copilărească pe care o manifestase în timpul prînzului. S-a sucit o vreme, după care l-a întrebat de-a dreptul cînd are de gînd să pună pe roate ferma despre care îi vorbise cu cîteva săptămîni în urmă.

El i-a răspuns: — După cîte văd, meșterul nu dorește, de atunci n-a mai zis nimic.

A dat din cap în semn că înțelege, a căzut o clipă pe gînduri, rotindu-și privirea prin colțurile încăperii, apoi a zis:

— Așa-i, nu vrea. Și iar s-a gîndit o clipă. Da tu ce zici, Volentko? Nu e necesară?

— Nu știu, i-a răspuns ridicînd din umeri. Nu știa dacă să mai aștepte alte întrebări sau să-și vadă de treabă.

— Apoi, a reluat ea după o vreme, dacă e așa de ușor de făcut după cum ziceai...

— Meșterul nu vrea, a repetat el. Altceva nu-i venea în minte.

A legănat iar din cap, și-a plimbat privirile scăpărătoare prin colțurile atelierului, după care le-a fixat asupra lui.

— Trebuie, chiar dacă soțului meu nu-i place.

— Nu-i mai place negustoria, a replicat el și a așteptat nerăbdător să vadă cum va reacționa.

— Eh... Ai dreptate, nu-i mai place. Dar ție și mie da, a spus pe un ton rece. Asta nu trebuie să te împiedice pe tine.

A privit-o cu mai multă îndrăzneală și i-a zis:

— Fie... Eu n-am uitat.

După plecarea ei i-a venit deodată în minte: Asta vrea să lucreze fără bărbatu-său! Îl dă la o parte pe bătrîn!

S-a gîndit multă vreme la discuția asta, dar pînă la urmă n-a întreprins nimic. Și din prudență. Dacă a fost numai o toană de-a ei? Era supărat pe Riečan că nu vrea să se învoiască, dar de păcălit nu-l putea păcăli prostește, și așa făcea destule învîrteli fără știrea bătrînului.

Peste cîteva zile a apărut din nou. S-a mirat. Purta același costum violet, pe care îl lua numai duminica la biserică sau cînd făcea vreo vizită mai importantă. Numai că de data aceea l-a impresionat mai puțin. Se ferea să nu greșească prea tare față de meșter și să se poarte prea îndrăzneț în spatele lui. A plecat calmă, fără să clipească și fără să-l convingă. Toată

cinstea lui pentru un cap așa de calculat. Așa cum se așteptase, ea nu s-a răzgîndit. A mai venit și a treia oară, într-o rochie înflorată de primăvară și fără pălărie. De data asta n-a mai rezistat; în venirea ei vedea o promisiune cu gust ispititor. Din clipa aceea a început să o privească puțin mai altfel, dar greu de spus dacă și cu mai multă claritate. Dacă pînă atunci o socotise o femeie energică, perseverentă și vicleană, la acestea imaginația lui a adăugat și un iz de mister. Știe să vorbească pe ocolite, cu ascunzișuri, să provoace și să aţîțe. O asemăna cu o pisică, dar cu asta nu-i scădea deloc din puterea de seducție. Îl încătușa din ce în ce mai mult, îi cădea în cursă, iar el a încetat să mai gîndească cu luciditate la ce-o să iasă din toată povestea asta.

Greu, foarte greu se descurca cu sentimentele care îl încercau, de aceea nu-și dădea deloc seama dacă trebuie să-și reproșeze faptul de a fi pus pe roate ferma, dar probabil că da, de vreme ce în prezența meșterului stătea ca pe ace, neștiind niciodată cum să se poarte. N-ar fi cazul să-i spună măcar ceva? Dar de fiecare dată cînd voia să înceapă, vorbele îi rămîneau în gît. În afacerea asta, lucru pe care nu și-l mai ascundea, nu era interesat numai ca negustor, ci și ca bărbat îndrăgostit de nevasta meșterului. Vrînd, nevrînd, se afla de partea ei.

S-a schimbat, a devenit nervos, era mai arțăgos, bea mai des, și cînd trăgea mai tare la măsea, simțea nevoia să facă vreo trăznaie de parcă îl mîna cugetul să mărturisească tot. Dar cum se trezea din beție, lăsa totul baltă.

Nu, nu era deloc hotărît ce ar trebui să facă. Era conștient că împrejurările îl silesc să aleagă între femeia asta și bărbatul ei. Îl ispitea mult de tot și din ce în ce mai mult, ceea ce la el însemna numai dorința de a-și satisface o plăcere, atîta se cunoștea pe sine, și de dorința asta s-ar fi putut descotorosi fie și pentru situația pe care o avea în familia lui Riečan, dar

dacă, hm? Dacă era numai un fel de a-l duce de nas? Putea el să fie convins că nu? Şi dacă e numai o închipuire de-a lui? De cîte ori se ducea să ia masa la vilă, o găsea gătită de parcă ar fi un oaspete de seamă. Numai că... numai că... atît şi nimic mai mult.

Riečan? El e cu totul altceva. Începe să-i fie ruşine de el, dar îl cuprinde şi furia de cîte ori îşi aduce aminte de el. Ce, nu vede nimic? De ce nu-i pasă de nimic? Singura lui grijă este uşa! Dar e totodată şi un om care nu s-ar lepăda niciodată de el. Se poartă de parcă i-ar fi tată. Poate că totuşi ceva bănuieşte; e cazul să fie mai cu băgare de seamă. Şi apoi, de ce-l tot îmboldeşte să se însoare?

Stătu tolănit în pat, îmbrăcat, pînă ce se făcu întuneric, imaginîndu-şi cu plăcere şi emoţie toate situaţiile posibile ce ar fi putut să se producă în timpul acelei opriri din pădure. Visa cu îndrăzneală, poate şi pentru că în clipa aceea îi lipsea, dar nu se recunoştea. Nu putea să se felicite pentru isprava din ziua aceea. Unde fusese îndrăzneala lui? Atîtea fasoane! Se bîlbîie, acum, la vîrsta lui. Mai avusese el tot felul de legături cu femei pe care le tratase fără multe mofturi şi deodată iată-l purtîndu-se ca unul cu mucii la gură! La naiba, de ce nu mişcase un deget?! Măcar să o fi strîns în braţe. Ce-ar fi zis atunci? Cel puţin ar fi fost acum mai lămurit. Ce semn a vrut să-i facă ascunzîndu-se în pădure? Şi aşa de tiptil s-a întors... N-a scos o vorbă. Singură s-a dus... Şi nu erau decît ei doi. Pentru care bărbat n-ar fi fost un semn?

Se spălă, cină, încuie casa, aruncă o privire pe strada luminată de becuri electrice, se urcă în maşină şi porni spre marginea oraşului, acolo unde, aproape de cîmp, se întindea un şir lung de crame ireal de albe, bine tencuite, simple şi zidite în acelaşi stil. În întuneric aminteau de decorul unui sat de demult, ordonat şi curat aşa cum şi-l închipuie iubitorii trecutului. Ceva mai încolo, aproape la marginea culturilor negre

de tutun de unde adiau aromele florilor roşii şi verzi ale tutunului select de Virginia şi ale celui ţărănesc, se aflau o casă lovită în timpul războiului, cu un coş ars, precum şi un atelier de fierărie netencuită, într-o stare ceva mai bună. Bolta limpede aştepta răsăritul lunii, prilej de bucurie pentru oricine în fară de Volent. Noaptea cu lună îi încurca socotelile.

În atelierul de fierărie obişnuia să parcheze camionul, avînd aprobarea administratorului de la conacul din apropiere. (Grajdurile lungi şi joase cu geamlîcuri în care licăreau luminile gălbui ale lămpilor cu petrol aminteau de bătrînele vagoane ale primelor trenuri.) Sub clădire, în pivniţă, îşi avea depozitul.

Intră în curte cu farurile stinse şi se opri dinaintea uşii de la fierărie. Aprinse doar pentru o clipă luminile de poziţie să vadă dacă lacătul e în regulă. Ceva de pe scîndurile de la uşă îi atrase atenţia. Stinse luminile şi coborî cu lanterna în mînă să vadă ce este. Pe scîndura uşii era o inscripţie scrisă de o mînă de copil:

Îi scriu lui Paĭo cu tuş
De ce ai plecat în Ca-
nada n-o să ne mai vedem
niciodată!!!!!!!!

O notaţie amară, dar ce căutau copiii aici? Mesajul era scris într-adevăr cu tuş, cu un băţ ascuţit, de o mînă de fetiţă. Fetiţă? Cel mai probabil. O dovedea scrisul şi tristeţea aceea neagră. Se gîndi cam în ce clasă ajung copiii să folosească tuşul şi cînd îşi aduse aminte, autoarea mesajului i se înfăţişă ca o mică domnişoară. Or domnişoarele au grijă de rochiile lor, nu umblă prin pivniţe şi nu controbăiesc prin vechituri. Descoperirea îl nelinişti.

Se îndreptă spre intrarea copleșită de verdeață de sub casă și căută tot timpul în măruntaiele uriașei pivnițe cu tot felul de galerii mai largi și mai înguste să descopere urme suspecte, dar nu găsi. La capătul galeriei celei mari era o grămadă de tot felul de troace. Se apucă să le înlăture. În dosul lor apăru o ușă de metal. Dincolo de ea se afla depozitul lui, marfă din Țara de Sus, ambalată frumos în trei saci. Unul îl aruncă pe umăr, pe ceilalți doi îi legă și îi tîrî cu grijă pînă afară. După sunet se putea ghici că în ele se aflau cutii de tablă și de carton. Pe drumul de întoarcere avu tot timpul impresia că cineva îl urmărește. Îl trecură năduşelile, dar nu se opri, străduindu-se, parcă, să înlăture bănuiala. Marfa o ascunse sub fotoliu într-o ladă, acolo unde își ținea sculele și roata de rezervă; dar roata o luase dinainte și o pusese pe platforma camionului, acoperind-o cu prelata. Pe urmă ieși din curte cu farurile stinse. Dar nu ajunse departe. Nu-și putea scoate din cap bănuiala aceea. Opri pe la mijlocul șirului de crame, parcă mașina pe o ulicioară, coborî și se furișă înapoi. Stătu o clipă sub dud, cercetînd curtea, apoi se înarmă cu o coadă de secure și intră în pivniță. Nici nu avu nevoie să-și ascută auzul prea tare ca să constate că are un musafir nepoftit. Merse în vîrful picioarelor în direcția de unde venea zgomotul. Cineva dădea la o parte troacele care ascundeau o ușă de metal.

La lumina unui felinar, un individ uriaș, de vreo doi metri, lucra de zor, simțindu-se în deplină siguranță.

Lančarič nici nu mai respira. În primul moment se gîndi că ar face bine să se întoarcă și să plece. Îi trecu prin minte că trupul ăla cît toate zilele îi era cunoscut și îl vedea adesea în uniformă. Ar fi putut să jure că era plutonierul Blaščák, spaima tuturor cugetelor pătate și a huliganilor din Palánk, iar după părerea majorității femeilor, cel mai frumos bărbat din tot orașul. Tînărului jandarm îi mersese buhul că de zelos ce era își băga nasul peste tot, cercetînd cu încăpățînare tot

ce după părerea lui stătea în afara legii mult îndrăgită de el. Stofă tipică de jandarm, un novice corect și îndărătnic. Cum era îmbrăcat în haine civile, Lančarič se gîndi că mai face cercetări și pe cont propriu.

Între Blaščák și Lančarič erau niște socoteli neîncheiate. Ura față de Volent îl mînase pe jandarm pînă aici. Era decis să pună mîna pe Volent. Blaščák a fost acela care i-a ars o palmă atunci cînd s-a certat cu funcționarul de la noul Consiliu Orășenesc pentru cheile de la măcelăria lui Koháry. Or Volent nu e dintre cei care uită. De unde! Pe unde umbla, pe acolo îl bîrfea pe sergent, amenințînd că odată și odată o să-l spintece ca pe un porc. Amenințările au ajuns și la urechile jandarmului care și-a zis că e musai să-l distrugă. Se afla aici din proprie inițiativă, nu era să aștepte o decizie din partea secției economice, căuta dovezi, findcă simpla bănuială nu era suficientă, s-ar fi putut face de rîs. Era un om periculos, iar el, Volent, a simțit încă de atunci, de pe stradă, cînd s-au ciocnit, că o să-i ia urma. Că n-o să zăbovească. Și a făcut o greșeală de neiertat atunci cînd nu și-a ținut gura. Și ce l-o fi apucat, Dumnezeule, ca atunci, pe stradă, cînd s-au întîlnit să-i arunce priviri batjocoritoare!

Omul se îndreptă de șale. Descoperise ușa și acum o cerceta cu atenție. Privi în jurul său, căutînd un loc unde să lase felinarul pentru ca să vadă mai bine gaura cheii.

Atunci îi văzu fața și rămase ca trăznit. Nu era Blaščák. Cum de nu-și dăduse seama de la bun început? Era deci Piťko Halász, prima calfă a lui Polgár? Domnul Polgár face pe părintele tuturor măcelarilor din Palánk în timp ce calfele lui se țin pe urmele altora!

Volent se apropie tiptil de Halász care, nebănuind nimic, încerca cheie după cheie. La un moment dat, ceva îl neliniști: felinarul de pe lădiță se lăsase într-o parte. Se repezi să-l țină și atunci zări capul cozii de secure. Scoase un strigăt înăbușit.

Apoi țipă de două ori și se prăvăli la pămînt. Prima lovitură o primise peste brațul întins, a doua peste șalc. Nu mai mișca, își pierduse cunoștința. Volent aprinse lanterna, se aplecă deasupra lui ca să vadă dacă nu mai respiră și dacă n-o să se întindă foc de la felinar, dar constată că poate să plece liniștit. În cădere felinarul se stinsese, iar omul nu era decât leșinat.

Alergînd spre mașină, luă hotărîrea ca de acum înainte să depoziteze în pivniță numai lucruri nefolositoare, pentru cazul că încercarea de a pătrunde acolo se va repeta. Nu-și reproșa nimic. Nu făcuse decît să folosească același procedeu necinstit ca și intrusul, de fapt mult mai cinstit, cum adică.

Ajungînd la intersecția din vale, coti în direcția sud-est. Se grăbea. Traversă trei sate, se abătu din șosea într-un mic crîng și opri. Ascultă o clipă să vadă dacă nu e urmărit. Își revenise după primul șoc. Nu se temea, ca bărbat ce era, frica îi era nesuferită. Nici dacă ar fi fost jandarmul, tot nu i-ar fi fost frică, așa se lăuda în sinea sa. El poate ieși din orice încurcătură. În pivniță nu se mai afla nimic compromițător. Atîta timp cît jandarmii nu-l vor prinde asupra faptei ce i-ar putea dovedi? Pe urmă ar intra în funcție și banii. Așa se procedează în astfel de cazuri, cine n-are nevoie de ei? În afară de asta, se apropie alegerile, și care autoritate s-ar apuca tocmai acum să se lege de oameni... Măcelarii se află sub brațul ocrotitor al stomacului omenesc însuși. Toți pînă la unul profită de instabilitatea situației, cum se spune. Prea mare cunoscător al situației politice din Cehoslovacia postbelică nu era, dar atîta știa și el că acest climat intern îi ajută pe măcelari și pe ceilalți negustori să facă speculații și să se îmbogățească. Partidele politice se bat pentru putere și în aceste condiții înflorește corupția, protecțiile, cei mari și avuți exploatează relațiile pe care le au în rîndurile autorităților inferioare, dar și superioare, negustorii se strecoară cu dibăcie prin fisurile administrației de stat, folosindu-se totodată și de competențele încă

neclar delimitate din administrație. Și apoi, autoritățile sunt mai mult preocupate de starea industriei, de economia dezorganizată. Lipsa de materii prime, vechea boală a acestui stat mic din centrul Europei, paralizează industria, se dau bătălii pentru direcția pe care să o ia comerțul exterior în anii postbelici, se fac etatizări, se confiscă și se împarte pământul, mai e și problema națională, astăzi discutată ca o problemă a securității statului, tribunalele populare. Toate acestea sunt mult mai importante și cine să mai aibă timp să se ocupe de un pîrlit de pungaș de la Palánk, de calfa de măcelar Volent Lančarič.

Nu are de ce să se teamă, se sustrage cu abilitate vigilenței autorităților, și nu e singurul. În plus, are convingerea că nimeni n-o să pună mîna pe el și mai avea deplină încredere în stomacul oamenilor flămînzit de război și de lipsurile de acum.

Ieși în șosea cu farurile stinse, apoi se abătu pe un drum de țară, mărginit de un șir des de nuci sălbatici, care cobora lin pînă în curtea largă a unei ferme izolate. Intră în curte, coborî și deschise ușa la șopron, acolo unde se afla un Hanomag, un tractor cu roți în palete de fier, împinse mașina înăuntru și își aruncă o privire prin ogradă. Nimic nu mișca, nu ardea nici o lumină, totul lăsa impresia că acele clădiri lungi, alcătuind parcă o fortăreață de formă pătrată cu două porți, ar fi fost părăsite de oameni. Pînă aici se simțea mirosul de baltă, de rîu, de luncă și copaci fremătînd ușor. Tocmai ieșea luna luminînd albastra boltă de la miazăzi, răsunau puternic țîrîitul greierilor și orăcăitul broaștelor.

La una din intrările în micile locuințe ale zilerilor apăru silueta întunecată a unui bărbat cu pălărie pe cap. Volent se îndreptă repede spre el. Își făcură un salut mut cu pălăriile și urcară pe o scară de lemn în pod. Acolo mirosea a murdărie de șoarece și paie vechi. Lîngă geamlîcul podului stătea un

bărbat îndesat, cercetînd cu atenție terenul de jos. Volent îl bătu pe umăr, omul îi răspunse cu un zîmbet și se retrase de la geam. Ferma se afla pe o colină la poalele căreia se întindea lunca acoperită cu lăstăriș, străbătută de meandrele rîului. Pe malurile lui cu vegetație deasă nu se mișca nimic, strălucirea lunii făcea apa să sclipească ca o oglindă.

Török, tatăl — la lumina zilei gospodar cinstit, iar noaptea contrabandist — porunci în șoaptă fiului său să ia din mașină marfa adusă de Volent. Ajungînd jos, băiatul mai întîi o cercetă, ca să fie sigur (ei, și ce se mai bucură!) și în locul ei aruncă sub prelata camionului cîțiva saci cu grăunțe pentru porcii lui Volent. Pînă la întoarcerea sa, taică-său și măcelarul din Palánk stătură la taifas, așteptîndu-l nerăbdători. Și din cînd în cînd blestemau noaptea aceea cu lună; timp rău pentru contrabandiști, bun pentru grăniceri.

Din susul apei, de-a lungul albiei cotite se apropie două siluete. Cînd dispar acoperite de lăstăriș și copaci după vreun cot al rîului, cînd apar iarăși. Privind prin geamlîcul din pod, cei doi îi recunosc ușor. Sunt grăniceri înarmați, dar, slavă Domnului, fără cîine. Török o știe. Cunoaște în amănunt felul cum e păzită frontiera așezată chiar pe rîu, știe pe unde și care dintre patrule trece pe acolo. Török locuiește în sat, casa lor se învecinează cu postul de grăniceri. Sora mai mică a lui Török le gătește (poate, fiindcă are patruzeci de ani, condiție obligatorie ca să poți deveni bucătăreasa unei unități militare) tatăl și fiul sunt în bune relații cu grănicerii. Și nimeni nu se miră că și-au amenajat hambarul la vechea fermă, fiindcă hambarul lor luase foc.

Cei doi grăniceri tocmai se apropiau de marginea colinei, discutînd ceva în șoaptă. Clădirile părăsite de pe colină nu-i interesau, ca și cum n-ar fi făcut parte din obligațiile lor de serviciu, cu toate că de fiecare dată comandantul sau adjunctul său le-o spunea apăsat în ordinul privitor la apărarea frontie-

relor. Pe ei îi preocupa mai mult malul opus acoperit de lăstăriș des și sălcii cu coroane bogate. Un astfel de teren atrage, firește, în mai mare măsură atenția, în el putîndu-se ascunde puzderie de contrabandiști și de vîntură-lume de toate calibrele. Ferma era părăsită și mult prea întinsă pentru o cercetare de noapte, iar de jos de lîngă albia rîului, ochi de vultur să ai și tot n-ai putea să vezi nimic suspect. În definitiv, rîul e mai aproape, formează frontiera directă și oricărei patrule i se pare o zonă mai periculoasă decît ce se află în spate, în interiorul țării sale în care, oricum, are mai multă încredere. Pur și simplu, indiferent de ce știe și ce s-a mai întîmplat, soldatul de la frontieră nu admite că primejdiile pot fi aceleași de ambele părți. Și apoi teritoriul propriei țări reprezintă un spațiu suficient de mare pentru ca să iei mai liniștit o hotărîre, să acționezi mai lucid, să ceri ajutoare și să-ți coordonezi acțiunile. Cînd sunt amenințate frontierele fiecare secundă contează, de ea depinde succesul, cu alte cuvinte și solda sau chiar avansarea.

Pînă la sfîrșitul războiului ferma aparținuse unui moșier maghiar. Apoi moșia a fost împărțită celor care nu aveau pămînt, foștilor zileri, argați, țăranilor cu pămînt mai puțin și imigranților. Locuitorii fermei s-au mutat în capătul celălalt al satului, acolo unde se afla o fermă mai mare și mai nouă. Acolo erau mai aproape de biserică, iar copiii lor de școală.

Grănicerii nu făceau față la toate, efectivul redus de la diversele posturi îi silea pe comandanți să organizeze de cele mai multe ori supravegherea unor sectoare foarte mari și să concentreze forțele în vaduri, la poduri și pe drumurile de acces. Erau păzite trecerile și potecile probabile precum și cele cunoscute, dar în felul acesta nu puteau ține sub control întreaga linie de graniță. Se confrunta astfel un aparat grăniceresc cam greoi cu viclenia bine cunoscută a contrabandiștilor. Pe militari nu-i puteai însă acuza de lipsă de fermitate

sau delăsare. Grănicerii aveau de partea lor doar legea cu toate cîte ţineau de ea, ca şi obligaţia de a lua măsuri de prevenire, activitate de care se ocupau atent, dar contrabandiştii erau, parcă, în multe privinţe mai avantajaţi. Pe ei îi ocroteau malurile acoperite cu o masă densă de vegetaţie a acestui rîu uimitor de întortochiat, un teren total lipsit de vizibilitate şi trădător. Apa putea fi trecută şi de un înotător mai slab, cu excepţia primăverilor şi toamnelor cînd se revărsa; în acele zile pe aici era mult mai multă linişte. Sătenilor le-a fost uşor să afle sistemul de control. Contrabandiştii au devenit din ce în ce mai insolenţi, şi cu toate că nu se putea spune că paza de frontieră nu înregistra succese, erau încă destui cei care nu renunţau la contrabandă şi nu se lăsau intimidaţi nici de pedepsele aspre şi nici de ameninţarea cu strămutarea în regiuni din interiorul ţării, sau chiar cu expulzarea din ţară. Înţelegerile şi afacerile se aranjau la scăldat sau la pescuit, oamenii avînd de partea cealaltă neamuri pe care se puteau bizui.

Török şi Volent Lančarič erau înscrişi la loc de frunte în cronica activităţii de contrabandă din acest sector al frontierei. Multe isprăvi au făcut, dar una a fost mai presus de toate, aşa încît poate şi regretau că trebuie să rămînă în anonimitate. A fost o mare lovitură.

Doi grăniceri tocmai se apropiau de vadul unde a avut loc minunea aia a lor. Ideea a fost a lui Török şi a lui Volent cu toate că laurii i-au culeş cei de dincolo. Lančarič procurase o motocicletă Ogar, toată nichelată, evident destinată exportului. Era un motor nemaipomenit pe care cei de peste graniţă îl considerau drept cea mai frumoasă maşină din cîte au existat vreodată. Au ascuns-o în cursul nopţii în tufişuri lîngă vadul de jos. Din partea asta nu se vedea nimic, dar de partea dinspre apă putea fi văzută o panglică albă legată de o creangă. A doua zi spre prînz cei de dincolo au cărat-o chiar de sub nasul patrulei. Grănicerii nu s-au aşteptat la una ca asta în

plină zi și chiar lîngă vad. Iar contrabandiștii n-au avut de ales. Pe timp de noapte nu ar fi putut să vadă panglica și să găsească motocicleta, iar prin alt loc n-ar fi putut să treacă o mașină așa de grea. Au venit după ea cu o barcă. Patrula nu se afla departe, a văzut barca, ba li s-a părut chiar suspectă, dar multă vreme n-a dat semne că vrea să se îndrepte spre malul opus, cei din barcă prefăcîndu-se că intenționează să pescuiască. La un moment dat, barca s-a răsucit totuși spre malul opus, dar grănicerii, pitiți în dosul sălciilor, așteptau să vadă ce va urma, dacă vîslașii vor coborî. Iar dacă da, unde se vor duce și ce vor lua cu ei. Se bucurau de pe acum că vor pune mîna pe un cuib de contrabandiști. Barca a dispărut sub crengile revărsate ale sălciilor pletoase, din tufiș s-au auzit niște zgomote suspecte, dar pînă să-și vină ei în fire, barca zdravăn încărcată plutea iute către celălalt mal. Nu știau ce să facă, nu puteau să tragă, gloanțele nu au voie să traverseze frontiera, așa ceva miroase a incident care ajunge în forurile cele mai înalte, iar focurile de avertisment sunt egale cu zero, fiindcă la ele contrabandistul răspunde ridicîndu-și pălăria. Pe urmă s-a auzit duduitul unui motor bine pus la punct și motocicleta s-a făcut nevăzută printre șirurile de case.

Grănicerii se deplasau spre vadul cu pricina, așa cum se obișnuiește în rîndul forțelor armate: locul unde a avut loc un eșec este păzit cu dublă vigilență ca și cum contrabandiștii n-ar ști-o.

După mai mult timp, Török-fiul, la un sem al lui taică-său, se aplecă și aprinse un felinar. Îl dădu lui taică-său și se îndepărtă de fereastră. Bătrînul se uită afară, ridică fitilul, așeză felinarul în fereastră și începu să-l acopere, la anumite intervale, cu pălăria. O clipă nu se întîmplă nimic, abia după aceea zăriră peste apă umbre. Două dintre ele erau mai lătărețe și cei de aici știau că e vorba de tăurași. Curînd intrară în apă

lăsîndu-și numai capul afară, deasupra rîului ce strălucea în bătaia lunii. Trecură de firul apei și apoi pieriră în umbră.

Împinseră camionul afară din curte și îi dădură drumul la vale cu motorul stins, trecînd pe lîngă hambarele și uscătoriile de tutun, oprindu-se într-un crîng unde se aflau alte grajduri și clădiri gospodărești. Acolo așteptară sosirea tăurașilor.

Volent se mișca nestînjenit în timpul nopții pe drumurile de țară, fiindcă zona mai din interior nu era păzită. Făcu un ocol. În acest fel drumul înapoi dura mai mult, dar era mai sigur. Cunoștea bine locurile, știa unde se aflau așezări izolate pe cîmp sau în crînguri, se deplasa în siguranță, nimic neplăcut nu i se mai putea întîmpla. Era bine dispus și fluiera, deși din cînd în cînd își privea cu atenție mîinile. Nu avea nici o remușcare, și totuși îi tremurau, erau mai puțin ferme ca altă dată. Cine știe dacă Halász, calfa lui Polgár, nu și-a revenit și nu a plecat între timp acasă.

Se făcea că nici nu se gîndește la frică și la urmări, doar atît că astăzi parcă simțea o mai mare încordare și înflăcărare în jocul său, silit fiind să rezolve la repezeală și una după alta, două situații încurcate. Nu-i nimic, nu-i nimic, că doar marea lui înflăcărare pe care nu și-o putea stăpîni l-a îmboldit să se apuce de contrabandă.

Transportă marfa la Gábor în pădure. Tăiară taurii, îi tranșară, apoi Lančarič cără carnea în oraș.

6

După masă Riečan și ucenicul se îndreptară spre prăvălie fără Volent Lančarič care se scuză că are de făcut o reparație urgentă la mașină. Dar în loc să se ducă la garaj, o apucă în sus către Colina Calvarului.

Privi întîmplător într-o curte de unde țîșni în stradă o fetiță speriată. Dintr-un capăt al curții alerga un cîrd de găini, spectacol care trezea subit în el senzația unei primejdii. Era o reacție pe care o avea din copilărie, dar n-ar fi putut spune unde și cum se născuse.

Cercetă cerul dacă nu cumva se lasă cu furtună. Strada era ca de obicei liniștită, încinsă de căldura soarelui, umbra de sub pomi era atît de neînsemnată că nu aveai unde să te adăpostești, părea că ceva amenințător a coborît în stradă, că trece tiptil pe lîngă zidurile caselor și pătrunde apoi pe vreo intrare de unde va fi scos după aceea un cadavru mutilat. Nu, nu se apropia furtuna, în schimb izbucniră pe neașteptate țipetele ascuțite a două femei parcă scoase din minți. Și le putea închipui: amîndouă erau vinete de furie, pe cap poartă basmale și amîndouă gesticulează, fiecare chemîndu-l în ajutor pe bunul Dumnezeu. Zăpușeala era înăbușitoare. După un timp femeile încetară să mai țipe, iar strada se cufundă într-o tăcere atît de profundă de parcă ar fi fost părăsită de toată

suflarea omenească. Fetița se făcu nevăzută după un colț. Și după o clipă nu mai amintea decît ca un vis de mult uitat. O după amiază grea coborîse peste străzi, la acest ceas mai întunecate ca oricînd. Plutea în aer ceva prevestitor de rău. Nimic de zis, era o după amiază autentică de miazăzi! Toată vegetația se ofilește, pisicile nu mai rezistă pe țigla înfierbîntată, oamenii se ascund în măruntaiele caselor, numai proastele de găini aleargă speriate, presimțindu-și poate sfîrșitul.

Traversă parcul și coborî în străzile pitorești unde trăiește sărăcimea orașului. Străzile pietruite sunt atît de înguste încît o mașină se strecoară cu chiu cu vai prin ele. Căsuțele roșii, verzi, galbene, albe și albastre parcă luaseră foc în bătaia soarelui. Înfloresțe salcîmul, iasomia, liliacul, duhnesc curțile fără canalizare, miros vechile crame. Și aici e liniște, în jurul florilor zumzăie neobosite albinele. Ici-colo cîte o gîscă cu aripa blegită sau cu piciorul rupt, sau vreun copil bolnav, îmbolnăvit probabil din cauza singurătății și a plictiselii. Oamenii sunt pe cîmp, în timp ce aici stăpînesc marea liniște și însingurarea ceasului după-amiezii.

Pe Colina Calvarului adia vîntul alungînd arșița. Aci omul putea să respire în voie aerul curat de primăvară. Jos sub malul abrupt, acoperit de un covor violet de liliac înflorit deasupra căruia zumzăiau albinele, se întindeau grădinile de zarzavat. Din locurile acelea rîul nu se mai vedea. Prin grădini trebăluiau oameni. Tot Palánkul era înecat într-o vegetație de un verde tare, asemeni celui din lunca rîului.

Privind de sus, din locul cel mai îndrăgit de locuitorii orașului, pe unde își făceau plimbările preferate, pe Lančarič nu-l mai preocupau atît grijile meseriei, cît o anume tristețe, izvorîtă, o știa, din marea lui sete de viață pătimașă și de succes.

O zi, ca o adevărată minune, trăisc atunci cînd și-au făcut apariția berzele. Zăbovind în acest loc cu privirile pironite în depărtare, acolo unde pe acoperișul liceului tînărul de bronz

alerga cu făclia în mînă, a zărit deodată un stol de berze. Erau vreo douăzeci și zburau la mare înălțime pe deasupra orașului natal, ținta călătoriei lor de mii de kilomekntri, Palánkul, căruia îi aparțineau tot atît ca și el, Volent Lančarič, ca și cei opt mii de concetățeni ai săi. Locuitorii au năvălit atunci de prin case, prăvălii, instituții, școli, au umplut pieţele și străzile, salutîndu-le plini de bucurie. Din curțile școlilor răsunau cîntece.

Însoțite de strigăte entuziaste păsările își căutau cuiburile lor mari prin furnicarul de oameni și încîlceala de acoperișuri, coșuri, turnuri, hambare, grădini, mori și cazane de rachiu. Oamenii săreau în sus și strigau cît îi țineau puterile către cunoscuții lor: „S-au întors berzele!" Se petrecea totuși ceva de necrezut: Cineva, a cărui dragoste ei n-o puteau influența nicicum, ținea la ei și îi iubea. Era acest stol de berze. În clipele acelea orășelul li se părea și lor drăguț, plăcut și fericit, plin de oameni fermecați de întoarcerea berzelor.

S-au învîrtit îndelung și calm deasupra orașului, măturau bolta cerului cu aripile lor mari, se despărțeau și iar se uneau, ca într-un joc de îndrăgostiți pe luciul alburiu al gheții care se țin de mînă, își spun ceva, pe urmă își dau drumul, se rotesc și iar se prind de mînă și se îmbrățișează. În sfîrșit, scăpaseră de răspunderea zborului colectiv îndelungat, acum nu mai depindeau una de cealaltă, au ajuns, se aflau la capătul drumului, li se lua o povară. Simțeau nevoia să o azvîrle, să-și destindă trupul înțepenit de atîta efort și renunțare, să scuture din aripi oboseala și suferințele.

Lančarič privea cînd la oraș, cînd la cer, și multă vreme nu și-a dat seama cine stă și vorbește nu departe de el. Și cînd în cele din urmă a întors capul, a zărit pe inginerul constructor Hampl cu soția, o femeie frumoasă și mereu extaziată, care tocmai zicea:

— Și nu zboară printre ele și îngerul lui Tischlerová?

— Scumpa mea! i-a rîs soțul îmbrăcat ca un englez plecat să se plimbe în parc. Tu crezi în existența acelui înger?

— De ce să nu cred dacă e așa de amuzant?

Amîndoi au izbucnit în rîs. Ea s-a lipit mai tare de haina lui cadrilată și i-a șoptit ceva. Drept răspuns, el și-a dat ochii peste cap, s-a încruntat, ochii i-au dispărut sub cozorocul șepcii făcute din același material cu haina și s-a înroșit.

Fața ei nu se mai vedea.

Pe cei doi soți Hampl oamenii îi întîlneau în același chip, ținîndu-se strîns de braț, vrînd parcă să se convingă mereu că iubirea lor este nemuritoare. Se priveau cu atîta nesaț că nu mai vedeau pe nimeni în jurul lor. Și atunci, de față cu el, s-au îmbrățișat, ceea ce pe vremea aceea nu se făcea în mod public, dar nimeni nu le-o lua în nume de rău, toată lumea știa în ce stare se afla femeia aceea frumoasă.

Hamplová și-a scos capul pe după umărul soțului și s-a uitat mirată la Lančarič. Și atunci i-a văzut ochii mari, strălucitori și totuși obosiți, pe o față palidă, dar minunată. Pînă și lui îi aminteau de floarea de agavă. Aceea care după mai bine de treizeci de ani înflorise în sera bulgarului Nikola Angelov. În fiecare dimineață pe la ora zece, Hamplová se ducea să o vadă. Și ea împlinea în acel an tot atît cît și floarea de agavă.

Nu fu deloc bucuros că își adusese aminte de ea.

Porni grăbit și îngîndurat în susul dealului.

Nu strîngea bani pentru meșter și nevasta lui numai așa ca să se afle în treabă. Se îmbogățiseră mulțumită istețimii lui, dar sosise vremea cînd trebuia să se gîndească și la el. Nu trăia rău la ei, nici n-ar fi spus așa ceva, avea tot ce-și putea dori un bărbat singur, numai că el era din specia de oameni care vor mereu mai mult și mai mult, ba dacă s-ar putea chiar totul. Din prima clipă a întîlnirii sale cu Riečan se născuse

în capul lui un anume plan. Foarte curînd s-a lămurit că patronul său nu are stofă de negustor, ceea ce de la bun început l-a îmboldit să facă afaceri în stil din ce în ce mai mare, stăpînit parcă de dorința de a contribui la creșterea bogăției și pentru ce nu era în stare Riečan. Își dădea silința. La urma urmelor și din mîndrie: Să vadă și Riečan că a făcut bine atunci cînd l-a oprit pe lîngă el. Dar i se părea că pentru asta plătise de acum cu vîrf și îndesat. Acum era chit cu Riečan. Venise timpul să lucreze pentru sine.

Și cum urca cu pași repezi, îi veni în minte că de la o vreme Riečan vrea să se descotorosească de el, dar primejdia putea fi evitată de vreme ce intrase în cîrdășie cu Riečanová. Nici nu se gîndește să renunțe. Asta nu însemna cîtuși de puțin că primejdia era definitiv înlăturată, bătrînul mai avea un cuvînt de spus, putea să insiste să plece sau în orice caz putea să-i complice serios viața, lui și Riečanovei. Cel mai înțelept ar fi, își zicea, și asta i-a spus-o și Riečanovei, să nu-l întărîte inutil pe Riečan, ci dimpotrivă, să se facă amîndoi că totul este în regulă, că merge așa cum el și-o dorește. Numai că Riečanová părea că nu vrea să se prefacă și se purta cu bărbatul mai rău decît cu un cîine răpciugos.

Pentru socotelile sale, Lančarič avea nevoie de amîndoi, nu numai de ea, și se purtase pînă nu demult în consecință. Dar avea și nevoie de certitudinea că nu-l va alunga nimeni și niciodată.

Nu mai voia să fie doar calfă, ci partener egal în drepturi, acesta îi era planul. Ce, nu e dreptul lui după toate cîte le făcuse pentru ei? E clar ca lumina soarelui că este. Să le-o și spună? Cum ar reacționa? Poate că s-ar speria rău de tot. Sau s-ar simți jigniți. Sau poate s-ar reface legătura dintre cei doi soți. Împotriva lui. Și încetul cu încetul l-ar face să înțeleagă că nu mai au nevoie de el. Iar el ar fi silit iar să o ia de la capăt în vreo altă măcelărie. Nu, nu mai vrea să fie doar om de

ajutor, nu mai vrea să trăiască pînă la moarte din mila altcuiva. Să muncească toată viața la străini și să stea tot cu frica în sîn că o să-i dea papucii de îndată ce nu le va mai fi de folos? Nu, în niciun caz! Pentru nimic în lume! E timpul să-și bage mințile în cap și să-și vadă de interesele sale. Și o s-o facă așa de frumos, așa de fain subțire că nici cel mai sfînt dintre popi n-o să aibă nimic de zis.

N-a încetat o clipă să se gîndească, să viseze la marea sa ambiție, cum o numea. Va avea avere și va fi cineva în acest oraș! Se va îmbogăți, cu orice preț, chiar dacă ar trebui să umble pe cărările cele mai întortocheate! Nu-l va abate nimic din drumul său!

A agonisit pentru ei destui bani pentru ca acum să înceapă să-i investească cu cap, așa cum prevedea planul lui. Măcelăria trebuia mărită. Și ar mai fi nevoie de încă una. Fata lui Riečan, Eva, trebuia să se mărite bine. Cea de a doua măcelărie ar fi preluată de ginere. Ar angaja noi lucrători, ar cumpăra case vechi, pe numele diferitelor rude, le-ar repara și le-ar închiria. Bine că măcar Riečanová pricepe că e cazul să se îmbogățească cît mai repede, să strîngă, să facă speculații și să ridice o întreprindere în toată regula. Vor trebui să aibă o fabricuță pentru prelucrarea cărnii, un frigorifer, iar mai tîrziu și o fabrică de conserve; vor cumpăra mașini, într-o zi și vagoane, vor organiza o fermă, vor cumpăra pămînt, vor face rost de credite, de facilități la impozite, de subvenții, vor avea și un avocat priceput al lor. Toate astea vor trebui să le aibă! Și tot Palánkul va fi al lor. Vor lucra americănește: pe firmele prăvăliilor, pe camioane, vagoane, produse diverse, conserve va sta inscripția: Š. RIEČAN și V. LANČARIČ, măcelării, abatoare, frigorifere și fabrici de conserve, PALÁNK, Str. PARKOVÁ 12, tel.:...

Mașinile lor vor fi albe, curate, motoare de cea mai bună calitate, de preferință Ford-Canada, sigur că da, acele

minunate Ford-Canada, eventual Studebacker, totul ca în America, cum zic astăzi oamenii, toți pînă la unul înnebuniți după țara aceea de peste mări bogată ca în basme. Pe obloanele laterale și pe ușile camioanelor lor va străluci inscripția: ... și V. LANČARIČ... Acest nume vor purta camioanele care vor transporta produsele lor faimoase, de fapt produsele lui faimoase, prin toată țara, chiar și peste graniță. Toate astea se vor realiza odată.

Cu cît va fi mai mare afacerea pe care o va pune pe roate, cu atît mai mare nevoie vor avea de el, fiindcă de pe acum îi întrecuse. Vor trebui să-l declare și să-l facă în mod legal partener și prim-administrator, singuri nefiind în stare să se descurce cu asemenea întreprindere. O să-i șteargă de praf și scaunul pe care ar vrea să se așeze de frică să nu le plece. O să le arate el, o să le arate el tuturor negustorilor din acest oraș cum trebuie făcut comerțul acum după război! Toți trei o să-i pupe mîna! Riečan? Ăla nu va mai mișca un deget, o să poată sta acasă să crească iepuri, iar banii o să curgă gîrlă de se va minuna și el cum! Muierile lui se vor putea găti și mai și, să umble din stațiune în stațiune, tot pe la băi... Și îi vor fi recunoscătoare, se vor uita supuse la el și îl vor înconjura cu drăgălășenii.

Nu există un negustor mai dibaci ca el! Lui orice vis i se împlinește, ce-și pune în gînd, aia realizează. Trebuie doar să aibă minte, să fie dur, să se gîndească numai și numai la afaceri! Riečanová îl luase tovarăș, era o șansă pe care nu trebuia să o scape din mînă, pentru că altfel ar rămîne calfă pînă la moarte. Îi intră orice carte! Nimeni nu-l mai poate duce! Acum e rîndul lui, al lui, al lui, al lui Volent Lančarič, cel ce a fost pînă acum doar slugă pe la alții!

•

Privi în jurul său. Pe Colina Calvarului se lăsase liniștea. Se simți stingher și obosit. Pe panta cu iarbă crescută pe un

pămînt roșu zăceau fragmente mai mici sau mai mari dintr-un monument de marmoră albă. Grupul de arhangheli, care au stat cîndva aici, suflînd în niște trîmbițe lunguiețe, fusese zdrobit de un obuz care țintea spre inima orașului. Nimeni nu s-a atins de fragmentele cu pricina, le acoperise iarba exact în locul unde au căzut.

Oamenii nu știau ce să creadă. Iar acum nici Volent. I se învîrteau prin cap tot felul de întrebări: De ce s-a întîmplat tocmai așa? Ce poate să însemne? Cu ce rost o fi nimerit obuzul în îngeri? Ce vor face locuitorii orașului cu resturile? Unde le vor duce? Și cine! Era bine că zăceau împrăștiate pe jos?

Obuzul lovise monumentul din spate, lucru care putea fi imediat observat. N-ar fi trebuit. Și el gîndea la fel. Obuzul ar fi trebuit să aibă ochi. Făcuse o mare greșeală că le zdrobise pălăncenilor îngerii de pe colina orașului. Toți oamenii se leagă într-un anume fel de obiectele însingurate. Dacă ceva din preajma lor dispare, ei îi vor simți lipsa toată viața, iar amărăciunea lor va trece în sîngele tuturor generațiilor următoare. Și el își amintește unde și cînd a dispărut un copac singuratic, o moară veche, ocasă sau o altă clădire. Locul respectiv rămîne pustiu și părăsit. Cum îl mai apucă furia cînd vede că piere ceva însingurat! Pe locul rămas gol, din înaltul cerului lunecă fulgere, fulgerele pe care le urăște atîta, peste acele locuri cad mai multe ploi, cu siguranță, iar bolta răstoarnă asupra oamenilor spaime.

Îi lipsesc bătrînele mori, și cele de care el nu-și mai poate aduce aminte, dar despre care știe unde se aflau. Au dispărut, iar el se teme de locurile acelea și le ocolește. O, Doamne, ce mori! Măcinau odinioară o minunată făină albă pentru gustoasa pîine de la Palánk. Cine poate să le uite! Măcinau de dimineață pînă seara, către ele se îndreptau cîrduri de care și căruțe, veneau pline și tot pline se întorceau. Morile de apă au ars! Le-a mistuit focul! Dumnezeule, turcii trbuie să fi avut

o ciudată idee despre amuzament, dacă le făcea plăcere să dea foc tocmai morilor de apă. Cînd a fost asta? Oho, de mult, tare de mult, și cu toate astea nimeni n-a uitat.

Dincolo de Colină se întindeau podgoriile, străjuite de un mal stîncos. De aci i se deschidea o splendidă perspectivă asupra întregului ținut. Aici venea încă de pe cînd era copil, cînd pîinea și rugăciunile nu-l îndestulau. Aici visa în voie, și cu cît mai trudnice erau zilele cu atît mai profund visa.

De cele mai multe ori i se părea că n-o să se facă niciodată mare din cauză că bunul Dumnezeu îi luase părinții. Că va fi totdeauna singur, că va hoinări de la o casă străină la alta, că va rămîne sărac.

Pe vremea aceea era pe deplin convins că numai din răutate a fost alungat de pe minunatele meleaguri ale paradisului și azvîrlit în lume unde nu are pe nimeni. De ce mai venise pe lume? Nu i-a fost lui bine înainte de a se naște? Hotărît lucru, mai bine. Doamne, și ce bine! Sigur că își aduce aminte. De unde dacă nu de acolo provenea senzația de liniște și de plăcere care se păstrase în el? Cum altfel i-ar fi rămas în minte imaginea acelui minunat loc? Și unde e acum? De ce l-au alungat? Cine i-o făcuse și de ce? Și ce rost avea el pe pămînt? Cine avea nevoie de el? Koháry și ai lui? Ăla îl avea pe fiul său Peter... care nu era silit să se trezească cu noaptea-n cap, putea să doarmă liniștit ca să aibă mintea limpede la școală, nu trebuia să facă focul la cazane, să curețe mațe... fiindcă era fiul lui, în timp ce Volent doar un băiat orfan, o mică slugă la toate. Iar pe Peter nu-l băteau, cu toate că la învățătură era mai prost decît el.

Niciodată n-o să se facă mare și niciodată n-o să iasă la vreun liman! Zadarnic se zbate. Se zice că cei ce n-au părinți nu se fac niciodată mari. Unde-i acum meleagul din care a fost izgonit? Numai la el îi stă gîndul. De aceea și zăbovește atît de des aici, deasupra podgoriilor, ca să-și aducă aminte

de el. Nu poate uita ținutul acela tăcut și pașnic, cîmpia nesfîrșită acoperită cu ierburi prin care curge o apă largă, înceată, caldă, mărginită de lăstăriș și copaci stufoși. Iar pe lîngă apa aceea, prin vegetația din preajmă, pulsează ritmic viața. Crește o iarbă deasă și copaci pletoși, soarele, care nu apune niciodată, risipește căldură, apa nu are sfîrșit... Din iarbă se ridică arome, în coroanele pomilor ciripesc păsările cu pene de toate culorile, în umbra lor se zbenguiesc rățuște gălbioare, pui de mîță, o fetiță și el, Volent Lančarič. Alți copii nu se mai văd. Păsărelele cîntă, de undeva din depărtare ajung pînă aici aromele ademenitoare ale unor grădini invizibile, ale roadelor numai bănuite, vocile molcome ale ocrotitorilor săi care pentru el înseamnă o consimțire tacită cu șederea sa pe acest tărîm. Freamătă pașnic acest pămînt etern, se aud sunete și cuvinte vrăjite, un fel de mesaje melodioase care îi spun că în viața lui nu se va schimba nimic, că nu are nimic de așteptat, nimic rău nu i se prevestește, nu va pleca nicăieri, nu-l doare nimic, joaca lui nu va avea capăt, nu va pierde niciodată nimic, nimic nu-l sperie, nu-l apasă, nu-l tulbură, că aici nu există nerecunoștință, trufie, dispreț, spini și porunci, că nu există păcat, noapte, iarnă, durere și oboseală.

Și tocmai de aici l-au izgonit! Cine? O, de-ar ști!

Se simțea profund dezamăgit de viața sa. Fusese un copil nu prea îndemînatic, toți îl socoteau mai puțin isteț, creștea și se maturiza cu încetineală. La început a fost și ca fizic mai debil decît oricare dintre cei de o seamă cu el, se îmbolnăvea deseori fiindcă nimănui nu-i păsa de el. Era mereu umilit și nu putea să-și scoată din cap ideea că nimeni nu-l iubește, că e povară pentru toți.

Dar cu toate umilințele îndurate el se legase sufletește de familia lui Koháry. Toată lumea îl amenința că va ajunge la orfelinat, așa că a fost fericit cînd Koháry l-a luat pe lîngă el. Se apropiase mai ales de soția meșterului care îi ținea loc de

mamă. Încetul cu încetul a preluat de la ea experiența, ideile ei despre lume, băgîndu-și bine în cap ce e bine și ce e rău în viață, căror fapte să nu se opună. A preluat bucuriile și obsesiile ei. Despre viață gîndea la fel ca ea, cînta și spunea tot ce auzea de la ea. Ea era sufletul casei, de aceea dorea mult să-i semene și se străduia să-i iasă întotdeauna în întîmpinare. Din recunoștință, dar și cu teama că ea n-o să bage de seamă. Și ce invidios era pe fiul ei, atunci cînd îl mîngîia pe creștetul capului. Băiatului ăluia i-ar fi făcut bucuros de petrecanie, dar niciodată nu lăsa să se vadă. A devenit cu timpul irascibil, impulsiv, imprevizibil, viclean, ascuns și calculat cum era și ea. Nu cunoștea sufletul bărbaților, Koháry nu s-a ocupat cîtuși de puțin de el pînă în clipa cînd l-a făcut calfă, abia după aceea, după ce a văzut cît e de priceput la socoteli și la negustorie și ce mîini îndemînatice are.

Nu o dată avea impresia că imaginea acelui meleag pierdut este cu mult mai reală și mai adevărată decît era viața pe care o ducea. Oare, sufletul lui părăsise acel meleag? Nu cumva continuă să trăiască tot acolo? Poate că pogorîse în această lume de jos numai cu picioarele, mîinile, burta, ochii, nasul... Dar probabil că ceva uitase totuși acolo, de vreme ce pe lumea asta mereu îi lipsește ceva. Ceva ce ar trebui să aibă de vreme ce a ajuns aici. Și nu e, oare, această călătorie pămînteană doar un scurt vis urît pe care îl visează dincolo?

Privind ținutul de peste podgorii se simțea fericit și mulțumit.

Familia Koháry îl crescuse într-un fel care i se potrivea. Firește, îl crescuseră pentru folosul lor, deci dur, fără milă. Era un copil receptiv, educația primită i-a prins bine, iar cu trecerea anilor a dat roade tot mai bogate. Din motive de înțeles îi găsea Kohányovei mai ales calități precum sobrietatea, umilința, modestia, abnegația. Ar fi trebuit să ajungă un copil cvlavios și modest. Dar îndată ce s-a făcut mare nimic mai mult nu-l ispitea ca revolta și anarhia. Și astfel, de atunci

încoace în el se confruntau fără încetare însușirile native cu educația, dorința pătimașă a bărbatului după o viață curajoasă și dramatică cu îndoielile ciudate care îl apucau din cînd în cînd, trufia cu sfioșenia, pornirile trupului cu timiditatea, setea de femeie cu o anumită incapacitate sau teamă de a trăi cu o femeie care i s-ar vîrî în tainițele sufletului. Știa să fie peste măsură de independent, dar se temea totodată să trăiască singur. Se temea că-l vor alunga, că se vor descotorosi de el, că nimeni n-o să știe să-l prețuiască. Și numai atunci se simțea în siguranță cînd simțea în spatele său persoane pe care le interesa destinul lui. Îi era frică să nu-l piardă pe Riečan. Și o dorea pe nevasta acestuia.

Era în amurg, dar zăpușeala tot mai stăruia. Jos, la cotul rîului se oprise un cîrd de femei care se întorceau de pe ogoare prin luncă. Erau voinice, cu trupuri albe, doar fără fețe și brațe, mistuite de dogoarea soarelui sudic încă din primăvară. Se ascundeau după copaci și după tufișuri și se dezbrăcau. Din drum nu puteau fi văzute, dar de aici se vedeau ca în palmă. Se dezbrăcau fără să se jeneze, dezvelindu-și bucată cu bucată, picioarele zdravene, pîntecele lat și sînii plini... O făceau ca și cum s-ar fi dezbrăcat pe întuneric. Sfiala le-o alungau nu numai arșițele ucigătoare, munca grea, traiul zilnic în comun, ci și puterea stranie a acestui pămînt, parfumul amețitor al fînului, lăstărișului, ierbii și rîului leneș cu apă călduță. Intrau în apă ținîndu-se cu mîna de gît ca să nu țipe de plăcere. Cu cealaltă mînă își acopereau ochii, ferindu-i de soarele ce se reflecta în oglinda apei, dar și gîndind de pe acum la noaptea care le aștepta. Iar mai sus de cot, înecat în verdele dens și de nepătruns al ierburilor, lăstărișului și copacilor, acolo, unde la locuri umbroase sclipeau pe luciul apei trupurile suple ale peștilor, rîul devenise de un miraculos verde întunecat.

Privea trupurile albe ale femeilor care se cufundau în apă ușor, cu duioșie și nesaț, ca pe ceva care întruchipa mai toate

dorințele lui: succesul, bogăția, munca, rodnicia protecția și siguranța. Priveliștea aceea ascundea în ea toate marile sensuri ale existenței sale.

Doamne Dumnezeule, cît îl mai atrage rîul ăsta!

Se gîndea mereu că n-ar putea să-l părăsească vreodată.

Cine l-a văzut măcar o singură dată, nu-l putea uita. Curgea prin lunci nesfîrșite și, ca toate rîurile de la miazăzi, avea un farmec misterios.

După furtună și ploi era tulbure și devenea de o întunecime înspăimîntătoare. Niciînd nu-și iuțea cursul, ci doar întindea brațe. Dar leneș părea numai celor ce nu-l cunoșteau. După ploaie apa se îngroșa încît, la celălalt capăt al Palánkului, risipea în văzduh mirosurile pămîntului negru, al ierburilor, al pădurilor de salcîmi străbătute de brațele lui, precum și al tuturor satelor în jurul cărora se încolăcea. Parcă dintr-un capriciu, își schimba adesea adîncimea, dar mai frumos decît oriunde se răsfăța totuși între marile sale nisipoase și în umbra odihnitoare a sălciilor. Era negrabnic și înșelător, întocmai universului celor de la miazăzi. An de an, primăvara și toamna, se revărsa inundînd mii de hectare, astfel că de la un sat la altul se circula cu barca sau deloc. Își schimba adîncimea, dar niciodată albia, aici puhoia, dincolo căra doar noroi. Avea viața lui tainică, de nepătruns.

Pe ambele părți se întindeau luncile. Dincolo de ele era periferia Palánkului și gara, cap de linie. Mai departe se aflau doar vama și frontiera de stat. (Iar dincolo de ea — adio, cum zicea farmacistul Filadelfi, pe care îl interesau nu numai toate cele ce priveau trecutul, ci și viața și politica curentă, precum și lordul Byron.) Lîngă gară era placa turnantă, care întorcea locomotivele ca să poată pleca înapoi cu fața. Calea ferată, construită încă de pe vremea monarhiei austro-ungare, ajungea inițial pînă jos la mare. Cînd și cînd, dinspre gară răsuna țipătul jalnic al fluierelor cu aburi, atît de sfîșietor că-ți venea

să înnebunești de tristețe. Puteau fi văzute niște locomotive de toată frumusețea, gata oricînd să pornească în lumea largă, scoteau fum, scîntei, aburi fierbinți și oftau înăbușit. Mașinăriile astea îți dădeau mult de gîndit. Parcă erau ființe vii: acum alergau gata parcă să sară de pe linie, acum se opinteau de ziceai că le iese sufletul. Și corpul omului are tot atîtea pîrghii, șuruburi, încheieturi, o pompă, foc și apă. Tot atîtea găuri fornăitoare, țevi și țevuțe, și griji și ambiții. Și ființa umană jinduiește să tragă după ea întreaga casă și pe cei cîțiva locuitori ai ei.

Un rîu necruțător, ce-i drept! An de an îi ademenește pe copii în apele lui, nu e vară ca ea să nu-și ia tributul de la oraș, parcă drept răsplată că îndestulează pe oameni cu pește, luncile și grădinile, ogoarele și vitele de la fermă cu apă, curăță orașul din două părți, răcorește pe cele cîteva mi de locuitori în toiul căldurilor infernale. Cel puțin de două ori pe an se ridică dintre maluri și intră în străzile din vale ale Palánkului. Pe furiș, cu viclenie, în toiul nopții, abătînd un șopot înfundat care naște de la început spaime. Oamenii se trezesc la auzul vuietului, scîrțîiturilor și opintelilor. În clipele acelea pe spinarea rîului întunecat și diform, clipocind pe lîngă paturile oamenilor, deja plutesc oale și mobile mai ușoare. Covoarele și-au schimbat locul, păsările s-au înecat, porcii guiță cuprinși de disperare. Venea ca întotdeauna pe nesimțite, tulbure, negru ca păcura, ieșea din maluri, se revărsa peste grădinile de zarzavat, se năpustea în cotețe și în casele oamenilor. Locuitorii străzilor din partea din vale puteau să se plimbe cu bărcile de dimineața pînă seara. Cîteodată chiar să patineze, dacă se revărsa a treia oară, la începutul iernii, sau după un dezgheț brusc. Străzile și luncile se transformau într-un uriaș patinoar, încît orice distanță era străbătută pe patine. Mulți elevi din satele înconjurătoare veneau la gimnaziul din oraș în acest chip.

Iar toamna, lacul fără margini din lunci atrăgea cîrduri întregi de gîște sălbatice. Atunci suna ceasul marilor vînători din bărci. În timpul celor mai năbădăioase revărsări, rîul lua cu el nu numai cotețe cu porci și păsări cu tot, ci și cai și vite. Lîngă podul din vale pompierii prindeau găini, rațe, gîște, porci care guițau, cai și vaci. Odată au scos și o femeie pe jumătate moartă. Plutea pe numeroasele ei fuste înfoiate ca pe o pernă pneumatică. Leșinase de frică, dar altfel soarta s-a milostivit de ea.

De veacuri rîul își făcea mendrele în același chip, și cu toate acestea locuitorii străzilor din vale nu s-au mutat. De ce? Cei străini de locuri, nu puteau pricepe, o puneau probabil pe seama inerției înnăscute a celor din sud, a nepăsării lor în fața puhoaielor. Dar nu era așa. Era vorba de adîncul respect al omului din sud pentru apa lîngă care se simțea atît de bine tot restul anului. Era într-adevăr blîndă și plăcută în timpul căldurilor ucigătoare, purta belșug de pește, puteai să te plimbi cu barca, să speli rufele, să faci baie, apele udau grădinile de zarzavat și de pomi fructiferi care îi hrăneau de cînd se știau.

Eroul inundațiilor a fost, an de an, Szálamon, ofițer la pensie, nu fugea niciodată. Acest bărbat mic de statură, semănînd mai curînd cu un pitic din basme decît cu un fost ofițer al armatei chezaro-crăiești, nu cobora niciodată de pe calul său. Prin oraș, la biserică, la poștă, pur și simplu peste tot se ducea călare. Iar apa în zadar îi umplea grădina, pivnița, ridicîndu-se uneori pînă la ferestre, el casa n-o părăsea niciodată. Se lupta înverșunat cu stihia ca și cum ar fi fost pe front și ar fi avut în față un inamic real. Cum prindea de veste că se apropie apele, își căra lucrurile în pod, nevasta, cîinii de vînătoare și calul îi ducea pe la cunoscuți, își pregătea barca pe care, dacă era cazul o lăsa la apă, și aștepta. Aștepta să vadă dacă viitura va fi cea obișnuită sau ca o dată la zece ani sau, și mai rău, ca o dată la o sută de ani. Între ele era o mare deosebire.

Stătea în pod gata să sară oricui în ajutor, cerceta prin binoclu împrejurimile cu puşca în poală fiindcă ştia că furia apelor şi neajutorarea celor inundaţi atrage hoţi. Stătea neînfricat şi nu dădea înapoi niciodată, cînd apele erau mai liniştite salva animalele de la moarte, eventual le trăgea cîte un glonte ca să le uşureze suferinţele. Cu bărbaţii se purta de sus, oricare dintre ei ar fi putut să se afle odinioară sub comanda lui; nu găsea de cuviinţă să intre în vorbă cu ei. Îi plăceau numai copiii, mai exact băieţandrii, viitorii ostaşi. Şi fiindcă îi îndrăgea măcar pe aceştia, restul i se ierta. Locuitorii Palánkului divinizau băieţii, numai lor le ziceau copii. Puştimea era riguros împărţită în copii şi fete. Firește, iubeau şi fetele, dar oricum ele nu erau pentru ei decît fete şi nimic mai mult.

Maiorul nu mai era un om cu mintea întreagă, se juca cu copiii de-a soldaţii în grădina din spatele casei sale. Toamna culegeau împreună fructe, ardeau frunzele şi vrejurile uscate şi după fiecare „război" se duceau la pescuit. Perpelea peştii cu mare artă, pe frigare, aşa cum învăţase în Balcani, unde timp de ani de zile făcuse serviciul militar. Peste cîţiva ani, unul din puştani i-a fost fatal. A pornit pe apă cu o bărcuţă făcută de mîna lui şi s-a scufundat. Maiorul l-a scos din mijlocul şuvoiului vijelios, înotînd după el pînă la pod, dar a răcit, a făcut congestie pulmonară bilaterală şi a murit. După aceea, Pălăncenii i-au iertat toate păcatele, şi pe acelea pe care nu le-a săvîrşit, ei erau încredinţaţi că săvîrşise atîtea, încît aveau ce să-i ierte.

Volent privea oraşul peste care cădea înserarea. Ultimele raze de soare făceau să strălucească capul de bronz al eternului tînăr de pe clădirea gimnaziului. Stătea ca un catarg de corabie scufundată. Alerga undeva cu o solie tainică numai de el ştiută. Fugea în lume.

Palánkul era mîndru de liceul său ca de o podoabă care ascundea zidurile sumbre ale vechii închisori şi ale prefecturii

de proastă faimă, precum și neînsemnătatea, plictiseala, conservativismul, înfumurarea, cruzimea, trădarea, strălucirea îndoielnică și mizeria reală. Orașul se distingea prin frumusețea sa sudică deosebită, dar totodată era necunoscut și total lipsit de însemnătate. Evident, nu pentru locuitorii săi. Și nici pentru Volent Lančarič. În mintea sa era un oraș faimos, bogat, centru de județ... Și el simțea, ca toți ceilalți concetățeni ai lui, nevoia de importanță, acea importanță pe care o aveau în oraș toți funcționarii, și de grade, acele de care se bucurau toți cei în uniformă. Clădirea prefecturii nu le dădea pace nici noaptea în somn, ea era simbol al puterii și al demnității, exact la ce jinduia toată lumea.

Oamenii de aici erau teribil de înfumurați. Era fericit că trăiește printre ei dar, pe de altă parte, îi ura pentru trufia lor. În toți, inclusiv în el, dormita încă vechea, întunecata, smintita Ungarie care disprețuia pe oricine nu avea titluri de noblețe și avere. În acest oraș nu era cuviincios să stai de vorbă cu un om sărac și fără însemnătate, nu era nici o rușine să-i arzi unui asemenea om una peste gură, să-l escrochezi, să-l înjuri, să-i seduci nevasta, să-l umilești la fiecare pas. Aici săracul n-avea nici o valoare, o simțise pe pielea sa. Cu toate acestea, trebuia să ajungă și el cineva în acest oraș! Dar nici cel îmbogățit peste noapte, o știa bine, nu se bucura de cine știe ce prețuire dacă nu adopta modul de viață aristocratic al orașului. O astfel de atitudine față de oamenii simpli era atît de răspîndită, încît la început pălănceanul de baștină nici nu-și dădea seama cît este de inadmisibil și de monstruos. Dar și după ce, în sfîrșit, își dădea seama, trebuia să fie într-adevăr un om foarte tare ca să nu o urască.

Orașul era îngropat în verdeață. Mușuroiul din umbra ei fojgăia. Întregul oraș era cuprins de febra combinațiilor, respira mai repede, își dădea peste cap ochii săi pe jumătate demenți.

De prin găuri ieşeau păianjenii. Toţi se dădeau înapoi cu respect din faţa lor, uitîndu-se la ei ca la nişte fiinţe micuţe apărute din firimiturile şi bucăţelele de materie risipită din care Creatorul a modelat cîndva creierul viitorului om. De sub învelişul de verdeaţă dens şi străluminat, Volent Lančarič auzea zuruitul trăsurilor, bocănit de copite, duduitul unor limuzine mari şi negre, muzica din restaurante, parcuri şi grădini. Albia rîului era ca o dîră de lumină care despărţea universul oamenilor de cel al broaştelor, ţînţarilor, greierilor, tîrîtoarelor, libelulelor.

Abia aici, sus, simţea Lančarič mirosul de praf, paie, fîn, grîu, porumb, făină, tărîţe, liliac, salcîm, iasomie, trandafiri, tei, fructe, castani... Simţea focul, fumul, ardeiul, piperul, vinul, cazanele de pălincă, pămîntul, caii, vacile, ferma, pepenii, gara, morile, vegetaţia, zidurile uscate ale oraşului, brutăriile, apa, dar mai mult decît orice liliacul alb, albastru, violet.

Auzea voci urcînd de jos, de sub verdeaţa şi aura amurgului, pînă în înaltul cerului. Nu putea să distingă vocile femeilor de ale bărbaţilor, ale bătrînilor, ale bătrînilor de ale tinerilor, ale smintiţilor de ale înţelepţilor... fiindcă pentru el era o singură voce, vocea Palánkului iubit în prag de seară. O auzea urcînd spre el ca un geamăt de sub apăsarea unei maşinării grele şi înfierbîntate.

Luminile reflectate în rîu lăsau impresia unui vapor lunecînd pe ape primejdioase. Mişcarea lui, clipirea luminilor dovedeau oarecum că a nimerit în volburi de ape înşelătoare.

Părea că vin să-şi caute adăpost în oraş ultimii porumbei.

Şi apoi se lăsă noaptea, oraşul amuţi, dar nu încetă să vegheze, respira mai agitat decît oraşele din interior. Se afla pe linia de demarcaţie şi nu-şi putea reveni după spaimele pe care le trăise. Îşi amintea de toate. Şi de aceea care venea cîndva de la o veche fortificaţie turcească, o palancă, aşezată acolo unde acum se afla o întinsă pădure de salcîmi. Din

acestă palancă, așa cum numeau turcii fortificațiile lor de lemn, pornea în timpul nopții spre oraș un pîlc de călăreți înspăimîntători ca să dea foc morilor de pe rîu și pe la miezul nopții să bată la porțile orașului: Bum! Bum! Bum! Volent Lančarič cobora de pe Colina Calvarului, definitiv hotărît să cucerească acest oraș, căruia acum îi aducea acest mesaj al său. Coborînd panta abruptă, simțea cum se revarsă în el forțe nemăsurate și energii sălbatice capabile să-i ducă neîntîrziat la bun sfîrșit hotărîrea luată.

Dar de îndată ce ajunse acasă și se trînti în pat, absolut pe neașteptate îl năpădiră gînduri de care se ferea cît putea, pentru ca apoi să i se furișeze în suflet alte griji la care ținea. Îi venea să iasă iar din casă, zicîndu-și că ce fel de bărbat este el. Dar era prea tîrziu. Se întoarse pe o rînă, clătinînd din cap.

— Cristoase! oftă el.

Zadarnic încearcă să scape din mrejele ei... Încearcă, încearcă mereu... și se încurcă și mai rău! Se îndrăgostise de o femeie măritată. Măritată ca măritată, dar era totodată și soția meșterului său! Își dă seama că e o adevărată catastrofă, nimic n-ar putea amenința realizarea scopurilor sale mai mult ca această relație nesocotită. Își dă seama că e ceva josnic și totuși nu și-o poate scoate din cap. Nu mai are voință, cedează, tînjește după ea. Dorul ăsta pur și simplu îl sleiește. I s-a întîmplat ceva la care în nici un caz nu s-ar fi așteptat: nu el pe ea, ci ea l-a dat gata. Ce-i rămîne de făcut? Începe să-și piardă mințile. E o prostie. Se gîndește într-una numai la ea, numai ea i se învîrte prin creieri. Frumos și l-a mai înfășurat pe deget, frumos, nimic de zis. O să ajungă cățelușul ei credincios. Ce o să se aleagă din toate ambițiile lui? O s-o slujească și de aici înainte, tremurînd pe deasupra de frică să nu-și piardă favorurile ei? Este oare posibil ca o muiere să aibă asupra lui o putere așa de mare? Și el care și-a închipuit

că e invulnerabil, că nici o femeie n-o să-i sucească capul, că numai el ar putea... Asta e, a încurcat-o.

Nu poate să adoarmă, deși de obicei adoarme numai ce pune capul pe pernă. Multe femei i-au plăcut, dar nici una nu i-a răpit somnul. Parc-ar fi un puștan, arde de nerăbdare să o vadă, ceea ce, fără îndoială, a observat, iar de atunci, de cînd au fost amîndoi în taină la crescătorie, ori de cîte ori prînzesc împreună își face mereu de lucru pe afară în speranța că o să iasă după el. Speră, Doamne, ce tîmpit poate să fie! speră că iar o să meargă cu el în pădure și îi va da o nouă ocazie, o așteaptă la măcelărie închipuindu-și că vine numai pentru el, îi pîndește fiecare vorbă, căutînd în vorbele ei niscaiva semne ascunse pe care numai el le-ar putea pricepe, o privește cînd ea stă cu ochii în altă parte, dar numai ce se întoarce, el își lasă privirile în jos. Are o înfățișare de om care se simte cu musca pe căciulă, e ca un tîmpit, un mucos dintre aceia care n-au văzut în viața lor o muiere! Și se tot încurcă, se tot încurcă în ițele ei! El care a știut întotdeauna să se stăpînească, să-și înăbușe visele și dorințele zadarnice, să le azvîrle din el, el care nu și-a dorit niciodată nimic irealizabil, ținîndu-se departe pentru ca să nu sufere degeaba și să nu se facă de rîs.

În prezența ei își pierde siguranța de sine, fără îndoială că în ochii ei e din ce în ce mai mic și mai caraghios, nici n-o să știe cînd o să înceapă să-l comande și pe el ca pe meșter, care din cauza toanelor ei e silit să doarmă la bucătărie, fapt cunoscut în tot orașul mulțumită servitoarei, o gură-spartă. Și despre el o să se ducă buhul: Volent, caraghiosul ăla de Volent, calfa lor, și-a bleojdit ochii, nenorocitul, la nevasta meșterului și a ajuns acum trepăduşul ei... Cam așa se va spune. Va ajunge de rîsul lumii. Toți or să rîdă de el că și-a găsit nașul. Iar va înghiți și va roboti mai departe umil la niște străini, răsplătit numai cu laude, cu prefăcute lingușeli că îl socotesc ca

făcînd parte din familie, cu zîmbete dubioase pentru calităţile lui grozave de negustor.

Nu, să-l ferească Domnul! Trebuie să-şi pornească! Trebuie şi trebuie! Fleacurile ducă-se, de aici înainte se va gîndi numai la negustorie! Şi la hotărîrea pe care o luase. Că dacă observă ceva bătrînul, se duce totul de rîpă, că doar ea singură i-a spus cît e de gelos. I-ar face vînt, cum i-a făcut şi ucenicului.

Dar de ce îşi face iluzii? Pe ce temei se încumetă? Că a fost singură cu el în pădure? Ce Dumnezeu îl tulbură atît de tare?! Ce-a fost acolo atît de aţîţător, dar mai ales atît de promiţător, de nu-i mai iese din cap povestea aceea? Hm? De ce l-o fi descumpănit atîta călătoria lor la pădure? Şi apoi ce ar fi atît de neobişnuit să-l placă puţin ca bărbat? Un lucru este sigur: că între ei s-a făcut o legătură. Dar cu ce scop? Îi este lui cît de cît clar de ce? Fiindcă e o fiinţă calculată. Fiindcă nu se mai satură. Fiindcă pe Riečan al ei nu-l mai poate urni, zău că nu, s-a săturat omul de toate panglicăriile ei. Fiindcă... Fiindcă vrea să fie din ce în ce mai bogată, fiindcă tot ce are i se pare prea puţin. Pentru negustorie. Numai pentru negustorie. Numai de-asta l-a ales ca asociat. Iar el, tîmpitul, îşi închipuie altceva.

Şi uite aşa se perpeleşte zile şi nopţi întregi, umblă creanga, nu-şi găseşte locul, se blesteamă, se ameninţă, îşi dă curaj pentru ca pînă la urmă să se aprindă iar într-o pornire oarbă după femeia asta unsă cu toate unsorile. Născoceşte cele mai fantastice plăsmuiri, şi-o imaginează iar şi iar venind spre el şi, căzînd pradă propriilor închipuiri, crede cu-adevărat că vine, sare din pat şi se duce iute la geam. Atunci cînd dorul de ea îl stăpîneşte total, nu se mai gîndeşte la treabă, se învîrteşte doar de colo-colo şi priveşte la ceas dacă n-a venit timpul să se ducă sus la masă. Îl devastează pe dinăuntru, îi răpeşte puterea de a gîndi la vechiul său vis; de a deveni

proprietar asociat al unei mari întreprinderi de carne. Se înfurie pe ea, uneori o urăște, dar iar și iar cedează: vrea să se împărtășească din tot ce-i poate oferi ea.

Într-adevăr, nu este invulnerabil, așa cum își închipuia. Nu și-a putut înăbuși vechea lui dorință, înrădăcinată din copilărie, de a atinge măcar cu mîna o femeie frumoasă, de vreme ce l-a apucat patima după nevasta meșterului!

Tresări. Se apropia cineva. Bănuia că e Riečan dar nu putea pricepe ce caută aici la ora asta tîrzie din noapte. Se speriе. Ce vrea de la el? Ce-o mai fi însemnînd și vizita asta?

Riečan intră, era jenat și își ceru iertare că-l deranjează atît de tîrziu și, luînd-o pe departe, cum îi stătea lui în obicei, începu să-l întrebe ce are sau ce a avut cu calfa lui Polgár. Domnul Polgár i-a făcut o vizită, a plecat cam acum o jumătate de oră. Îndată ce se dezmetici Lančarič, bineînțeles negă că ar fi avut ceva cu calfa lui Polgár, afirmînd cu insolență că nimic, absolut nimic, ba chiar se înfurie, ce vorbe mai erau și astea, că el se repede după Polgár să-l întrebe ce-i cu balivernele pe care le înșiră pe seama lui.

Riečan se simți vizibil ușurat și îi povesti mai pe îndelete ce a căutat colegul măcelar la el.

Venise înainte de toate pentru de-ale politicii. I-a povestit ce se pregătește și l-a lăsat să înțeleagă pentru cine va vota el, Polgár, ca și toți negustorii serioși. Firește, nici nu s-a străduit să ascundă că toți negustorii serioși își vor da votul democraților, faptă pe care o așteaptă și din partea lui, a domnului Riečan, un coleg de breaslă respectat. Și după ce i-a adus aminte cum se ajută între ei, cum el, Polgár, dintotdeauna i-a prevenit cînd urma să apară vreun control, lucru pentru care Riečan i-a mulțumit, firește, a îndrăznit să-i comunice că mulți negustori își dau obolul pentru reușita în alegeri. În timp ce Riečan stătea pe gînduri făcîndu-se că nu pricepe ce vrea să zică, Polgár numai așa, în treacăt, a început că ce au calfele

lor între ele. Dar asta a fost tot. Surpriza lui Riečan a venit din cu totul altă parte decît s-a așteptat Polgár, de aceea credea că n-a nimerit-o. Numai că pe Riečan exact chestia asta l-a pus în mișcare și, ca să fie mai convingător, i-a numărat pe loc obolul pentru reușita în alegeri. Și fără să știe ce l-a apucat, a adăugat deodată speriat că și el știe ce se cuvine să facă, că e clar și pentru el cu cine o să voteze.

Cînd Polgár a plecat și după ce s-a mai liniștit un pic, a venit grabnic aici, după el, să se sfătuiască.

Cu votul lui nu era chiar atît de clar cum afirmase față de Polgár. Prin casele oamenilor nu făceau agitație numai democrații. La Riečan au venit și comuniștii, Dobrík în persoană, om din conducerea raionului. Riečan a priceput imediat ce anume voia de la el, așa că, după ce l-a poftit să se așeze pe scaun, a declarat fără ocolișuri că el știe cui trebuie să-i fie recunoscător pentru măcelărie și astfel, cu această declarație făcută la repezeală, a scurtat vizita binefăcătorului său. Din proprie inițiativă i-a oferit pe loc o contribuție bănească, dar Dobrík l-a sfătuit că, dacă e atît de plin de bunăvoință, să expedieze un cec pe adresa secretariatului partidului. Riečan era bucuros că s-a putut oarecum revanșa față de Dobrík, dar iată că l-a prins în cursă Polgár. Își reproșa că stă cu fundul în două luntrii, dar ce se face acum că l-a cuprins o spaimă îngrozitoare dacă nu cumva Polgár știe ceva care l-ar putea distruge.

Lančarič nu exprimă nici o părere în legătură cu grijile meșterului, le avea și el pe-ale sale. Și apoi se săturase pînă în gît de meșter; nu-l mai găsea bun de nimic. Cum de putea, tîmpitul de el, să stea cu fundul în două luntrii?! Meșterul n-are minte, ar vrea să se aibă bine cu toți, iar la prăvălie și la afaceri, așa cum le vedea Volent, nu se mai gîndește cîtuși de puțin.

— Dumnezeule, ce mai nătărău! oftă Volent în urma lui. Încuie poarta și se învîrti multă vreme supărat prin curte,

bătîndu-şi capul cum să iasă singur din încurcăturile care îi stăteau pe suflet.

În cele din urmă intră în bucătărie, luă din dulap pahare şi farfurii şi, blestemîndu-i pe amîndoi Riečanii, începu să le dea de pămînt, cuprins de o furie învecinată cu demenţa. Nu trecu mult şi începu să se deplîngă pe sine însuşi. Apoi aprinse o lumînare şi la lumina ei bău pînă se îmbătă. Se plînse lui Dumnezeu că îl chinuie ca pe un mic „Hristos", ca pînă la urmă să o întoarcă pe cîntece obscene.

7

Sergentul Štefan Blaščák era considerat drept cel mai bine făcut bărbat din Palánk și jandarmul cu cea mai mare autoritate din toată zona. Era intransigent, om al legii în adevăratul înțeles al cuvîntului. Înalt de peste doi metri, arăta ca un catarg de corabie. Pălăncenii, îndrăgostiți de orice ieșea din comun, erau de-a dreptul mîndri că îl au printre ei. Pe deasupra mai și umbla într-o uniformă totdeauna bine croită. Or, de cînd se știau, locuitorii micului oraș se înnebuneau după uniforme.

Sergentul umbla prin oraș înfoiat ca un păun, de cum îl zăreau, oamenii se dădeau la o parte din calea lui, pentru ca, Doamne ferește, să nu-i calce în picioare, dar și pentru ca să-l poată privi mai bine. Întruchipa sentimentul de siguranță, iar dacă se afla pe aproape, altfel, cu altă dispoziție, mai veseli, se învîrteau prin piață sau pe stradă. Fiindcă mulți erau aceia care aveau în acest tîrg neînsemnat de frontieră sentimentul abandonării, și în afară de asta sufletul omenesc, sălbăticit în timpul războiului nu ascundea întotdeauna numai intenții dintre cele mai respectabile, nu năștea doar perle, cu toate că tot atît de adevărat era că în acele vremuri fiecare perlă care se năștea strălucea mai tare ca oricînd. Putea fi doar una singură, dar era semn că o întreagă generație zdrobită încearcă din nou să se ridice, să iasă la lumină, că simte o nepotolită sete de

viață despovărată, situată mult deasupra cramelor, tranșeelor, a noroaielor grele și a mlaștinilor întunecate.

În sergentul Blaščák oamenii vedeau deci întruchiparea siguranței, iar impozanta sa statură exprima un gînd nemărturisit al tuturor: ca, în sfîrșit, să fie respectate și apărate bunele legi de altădată care să le asigure o convietuire onorabilă și pașnică, liniștea și ordinea.

În Palánkul postbelic, jandarmii aveau un credit nemaipomenit, făceau parte dintre persoanele cele mai însemnate din oraș, constituiau o nouă formațiune care nu se discreditase în anii și sub regimurile precedente.

Blaščák fusese la cinema cu nevasta, pe urmă s-au plimbat puțin prin piața centrală. În aerul cald al nopții care se apropia, plutea un miros de tutun; jandarmului i se făcu sete de o bere. Îi propuse soției să se oprească la o cafea și la un șpriț, că doar nu le plîng copiii acasă. Remarca din urmă femeia putea s-o ia și ca un mic reproș, că doar trăiau de peste un an împreună și de copil nici pomeneală, dar nu se împotrivi, lucru pe care nu-l făcea niciodată, ci doar îi aminti grijulie să nu uite că mîine dimineață urmează să intre în tura de douăzeci și patru de ore, acel serviciu extenuant al jandarmului cînd trebuie să bată în lung și în lat tot sectorul. Prin împrejurimi își făceau tocmai atunci de cap grupuri de cerșetori vagabonzi și de țigani șătrari, spaimă a provinciilor sudice; în timp ce oamenii se aflau la munca cîmpului ei jefuiau casele și cotețele.

Blaščák îi dădu dreptate, dar tot se îndreptă spre intrarea hotelului Central, atras de lumini, de muzică, de mirosurile atîțătoare, dar și de un interes profesional, să vadă cine-l mai frecventează și despre ce anume se discută. Făcea întotdeauna numai ce considera el că este bine să facă. Își exersa astfel spiritul energic, inițiativa, capacitatea de a acționa și de a decide în mod independent, dar poate că totodată compensa

o mică deformație a sufletului său dornic de gînd liber, dar încorsetat de obligativitatea subordonării militare.

La parterul hotelului se aflau restaurantul, cafeneaua, sala de jocuri și sala de dans cu bar de unde se auzea orchestra: un pian, o vioară, un contrabas, o tobă, un clarinet și un saxofon.

În restaurantul pe jumătate gol huruia tare un ventilator, pe cuiere stăteau agățate pălăriile și bastoanele de promenadă ale domnilor mai vîrstnici care zăboveau mai îndelung pe lîngă o halbă de bere și la un trabuc. La capătul salonului lung se afla o tejghea zincată cu robinetul de umplut paharele de bere. Barmanul, îmbrăcat într-un sacou alb, pieptănat cu grijă, chiar lins (părul său negru, despărțit în două părți egale printr-o cărare, mirosea a ulei de nucă), stătea sprijinit lejer de un raft montat în perete pe care se răsfățau tot felul de pahare, cești și sticle. Păreau că sunt așezate pe două rînduri, în realitate era numai o iluzie optică datorată oglinzii din spatele lor. Barmanul, puțin cam obosit, dar liniștit, așa cum e normal să fie în ultimele clipe înainte de închidere, stătea cu ochii pe geamlîcul ușii cu arcuri în dosul căreia vedea bucătăria și femeile care spălau vesela îmbrăcate în haine ușoare. Lăsa uneori impresia că își alege pe una dintre ele. De după ușă răzbătea țîrîitul apei curgînd, clinchet de tacîmuri și farfurii. Astăzi se servea specialitatea obișnuită: cartofi vechi, acrișori, șnițel cald și castraveciori în moare picantă, după care ți se făcea sete de bere, chiar dacă era o bere slabă ca cea de după război, adusă tocmai de la fabrica din Vyhniany.

Mesele de biliard erau luminate de lustre, lăsate jos ca deasupra unor mese ale comandamentului operativ al armatei. De-a lungul peretului se întindea un șir de măsuțe de șah, fiecare cu sursa ei de lumină, iar în jurul lor erau așezate fotolii de piele fixe. Aici era întotdeauna mult fum, dar era agreabil, bilele de pe masa de biliard țăcăneau îmbietor. Se vorbea cu voce scăzută și numai în frînturi de propoziție despre jocul

de biliard, puțin și despre comerț și politică. Acești clienți permanenți erau mult prea serioși pentru a aborda mai gălăgios aceste teme. Localul era vizitat de oameni care nu veneau să-și verse cu zgomot năduful, ci pentru a face un joc, a schimba cîteva cuvinte de ispravă și cu miez și să ajungă la niscaiva înțelegeri concrete. În timpul jocului se nășteau planuri mari și se încheiau înțelegeri negustorești cu nimic mai prejos, întocmai ca în oricare altă încăpere din hotel, cu deosebirea că cele de aici erau în întregime onorabile. Oamenii aceștia alcătuiau într-un anume sens o societate închisă și se considerau ei înșiși drept clienții cei mai sobri, mai moderați și mai serioși în toate privințele. Evitau zgomotul, larma, ploaia de solicitări cotidiene, de care seara nici nu voiau să audă.

În condițiile de la Palánk însemna ceva dacă cineva frecventa numai sala de jocuri: un asemenea om întruchipa însăși onorabilitatea. Pe cei din sala de jocuri nu-i preocupau teoriile, nici cele comerciale, nici cele politice, îi atrăgea doar latura practică a vieții. Erau jucători, dar de altfel, s-ar putea spune realiști get-beget, or, precum e bine știut, numai asemenea oameni știu să guste toate deliciile jocului. Performanțele oratorice interesau doar cafeneaua, bairamurile fără sfîrșit ale îmbogățiților de după război aparțineau barului, cramei și sălii de jocuri de la etaj. Știau și aceștia de aici să-și facă de cap, dar nu în mod public, întrețineau discrete legături cu femei, iar bacnotele de o sută le lipeau pe frunțile năclăite de năduşeală ale țiganilor mai ales în crame particulare.

Veneau aici funcționari (și dintre cei pensionați), maiștri ai vieții și afacerilor, meseriași care țineau la prestanța lor, dar și cei care gîndeau că nu mai au dreptul să intervină în mersul lumii, fiindcă lumea lor, aceea veche și minunată, se dusese de rîpă.

O anume moderație se ascundea parcă și în fumul de țigară, care se înălța lin deasupra capetelor, netulburat nici

chiar de o respirație mai grăbită pe nas sau pe gură. Aici se bea cafea neagră cu un singur rom, uneori cu două și foarte rar cu mai multe. Iar dacă vreodată se auzea vreo voce mai zgomotoasă, putea fi vorba numai de un client nou, adus întîmplător de vînt. Atunci, ridicau toți capul, se uitau la el fără reproș, fără repulsie, dar atît de consternați încît celui în cauză îi era suficient. Pur și simplu nu sufereau gălăgia, nici pe chibiți. Deasupra uneia dintre mesele de șah atîrna o hîrtie. Cineva o pusese acolo poate numai în glumă, dar acolo a rămas. Pe ea era scris:

CHIBIȚULE, ȚINE-ȚI FLEANCA!

Micul afiș trăda o mare doză de grosolănie. Finețea se evaporase, o spulberase războiul, se zicea, dar în afișul acela mai stăteau încă ascunse rădăcinile mitocăniei, bădărăniei și mărginirii monarhiei de altădată, a treptelor de jos ale mașinăriei ei birocratice, care prin anunțurile conținînd tot felul de instrucțiuni și dispoziții, afișate mai ales în acele locuri unde se înghesuia plebea, supraviețuia la Palánk mai dihai decît oriunde. Din astfel de instrucțiuni, dispoziții și avertismente se poate afla cu ușurință soarta cutărui sau cutărui popor.

Ușa pliantă, acum acoperită de o draperie grea din stofă roșie, despărțea cafeneaua de salonul de dans cu bar. Se închidea după ora nouă seara, pînă atunci orchestra cînta pentru cafenea și în parte pentru restaurant. În clipa asta cînta o melodie de dans, schimbînd instrumentele și notele. Înveselea o societate tipică de proaspăt îmbogățiți. Încă nu știau ce să facă cu banii și nici să bea. Erau însetați de petreceri și de lingușeli, se îmbătau cît ai clipi, aruncau cu banii și se înconjurau de indivizi cu faimă dubioasă. Erau pur și simplu îndrăgostiți de propriul lor succes, deși parcă nu le venea să creadă că îl au. Nu erau capabili să născocească un alt fel de distracție, nici un alt leac pentru bîjbîiala inerentă a începutului, se îndopau ca în alte vremuri și se vedea lipsa de gust în toate manifestările

lor. Trăiau pe picior mare, risipeau fără să se uite. Erau niște tinerei care nu știau să schimbe repede macazul, fiindcă nici nu știau cînd e cazul să se oprească. Dar energie aveau multă, puteau să miște munții. Țipa din ei o energie primitivă, dorința de a munci pînă la sfîrșeală, de a pune stăpînire pe tot și de a birui orice obstacol. Erau un fel de mici fenicieni care se înhățau cu oricine, avînd dinaintea ochilor o singură stea călăuzitoare, pe cea mai norocoasă dintre toate: bogăția. De ca se lăsau călăuziți, navigînd cu îndrăzneală prin apele postbelice agitate, dar profitabile. Pe suflet nu simțeau nici o greutate, în afară doar de pălăriile și hainele boțite pe care le abandonaseră nu de mult. Le aruncaseră însă cît mai departe în urmă, fugind de sărăcie de le scăpărau călcîiele. Disprețul mai vechilor bogați, ca și invidia celor mai puțin norocoși, nu-i deranja, se obișnuiseră cu ele. Urcau din ce în ce mai sus, ca niște baloane. Iar lucrurile pentru care erau mustrați, ba de unul ba de altul, le lăsau spre meditație celei de a doua generații, ba chiar celei de a treia, fiindcă numai aceea, cum zic englezii, învață, în fine, să poarte frac. Fără ei, cei dintîi, nici n-ar ajunge vreodată să-l poarte, fiindcă întotdeauna trebuie să existe o generație de întemeietori pentru ca abia după aceea să vină cea a purtătorilor de frac. Ce mai încoace și încolo!

Așa gîndeau. Și mai spuneau că viața e grea, că omul, indiferent din ce categorie face parte, are o singură viață. Oamenilor acestui timp viața li se părea cumva fără hotare, fără un contur sau o formă cît de cît ferme și coerente, toți se străduiau să trăiască în chip deosebit întîmplările furtunoase, scandalurile, evenimentele ieșite din comun, ca și cum numai astfel de episoade rare ar fi fost demne de atenție. În funcție de ele măsurau importanța omului, de parcă numai prin ele s-ar fi distins ființa umană și numai datorită lor ar fi putut fi înțeleasă, apreciată și categorisită. Era un semn al trezirii la viață, al înălțării spiritului din mormîntul războiului, totodată

însă și un semn al trecutelor evenimente, al haosului ce se instăpînise după război și care coborîse totul mult sub valoarea obișnuită. Și în primul rînd omul.

Cafeneaua era animată. Pe lîngă pereți se rînduiau separeuri spațioase îmbrăcate în pluș roșu, pe care se stă bine fiindcă nu aluneci, în oglinzile de deasupra se reflectau coafurile doamnelor, frizurile linse ale bărbaților, costumele de seară, zîmbetele, chipuri mai tinere sau mai îmbătrînite strălucind în lumina puternică, aproape albă a candelabrelor grele de cristal. În mijlocul încăperii se afla un rînd de mese acoperite cu plăci de marmoră, iar la fiecare masă cîte patru scaune tapisate. Pe lîngă ele se plimba un picolo în uniformă albastră, cu o șepcuță pe capul ras, se oprea la fiecare masă, bătea teatral din călcîie și zîmbind în stînga și în dreapta băga sub nasul mesenilor o tavă agățată de gît pe care avea țigări și trabuce, alune și bomboane, marfă neîndoielnic provenită din pachetele trimise de UNRRA.

Oberchelnerul îi pofti pe soții Blaščák la o masă de rezervă ascunsă aproape după ușă, scuzîndu-se că alt loc liber nu mai are. Localul era plin ochi.

Sergentul își aprinse o țigară și după o clipă, cînd fu sigur că ceilalți au renunțat să se mai uite la el, aruncă o privire furișă prin cafenea.

Unul din cei doi chelneri ieșea ducînd pe tavă o grămăjoară de scrum și de mucuri de țigară, celălalt stătea lîngă separeul de pe colț în care se aflau cîțiva tineri fercheși, printre ei și Kuki într-un costum care sărea în ochi. Povestea bîrfe de pe la Bratislava și pățanii de-ale lui de la Podhradie[1]. În acest timp, el și tovarășii săi la fel de țipători îmbrăcați, se holbau cu obrăznicie la femeile din local, soții acestora și

[1] Cartier rău-famat din Bratislava.

comesenii lor fiind cufundați în discuții politice, dezbătînd cu aprindere probleme legate de apropiatele alegeri.

Sergentul surprinse, fixată asupra lui, privirea unui chip cunoscut. Era al directorului adjunct de la fermă; împreună cu el cercetase cazul unui furt de cai. Abia apucară să-și facă semne de salut că lîngă ei își făcu îndată apariția oberchelnerul Németh, îmbrăcat în frac, cu părul cărunt, dar încă în putere și mereu elegant, care se mîndrea cu anii de ucenicie în cele mai renumite hoteluri din Budapesta, ca și cu faptul că pe vremea aceea servise de model unei „feșerițe"[1]. Era un bărbat curtenitor și tată grijuliu a patru fii și două fiice tocmai bune de măritat. Aduse două șprițuri în pahare înalte în formă de cornet și două cești de cafea veritabilă, se înclină respectuos, zîmbi, apoi se îndreptă de spate și își văzu de alte treburi.

Sergentul apucă paharul brumat între degete (erau osoase, semănau cu niște gheare), îi închină un zîmbet, după care se uită vesel la soție. Ea îl privea cu ochi mari, mirați și puțin speriați; drept pentru care se grăbi să-i zîmbească și ei. Era așa de tinerică, de subțirică, de bălaie și de frumoasă! Privirea ei îi spunea că nu se simte în largul ei în local, dar pentru asta el nu trebuia să se supere. Un zîmbet pornit din inimă le răsări pe buze. Ciocniră.

Tînăra nevastă de jandarm, oricît de tînără și fragedă, așa cum era îmbrăcată într-un costum simplu de primăvară, care îi stătea bine, nu putea să egaleze pe doamnele îmbrăcate în rochii scumpe de seară, ea nu-și putea permite mare lucru din leafa soțului ei. Nici soțul ei nu era îmbrăcat precum ceilalți bărbați, care purtau costume de culoare închisă cu dungi mai mici sau mai mari, așa cum cerea moda, precum și cămăși albe sau crem cu papion. Lui Blaščák nu-i prea păsa de modă,

[1] Pictoriță (magh.).

cel mai bine se simțea în uniformă, costumul de acum de culoare deschisă, cu întăritură la umeri ce îi punea în evidență lățimea spatelui la fel de bine ca și tunica militară, îl îmbrăca arareori. Se simțea în el ca un țăran, un om dintotdeauna disprețuit în acest mediu.

Sub duşumea porni să duduie un motor, poate de la pompă. De dincolo de draperie și ușă se auzea vocea dizeuzei lungind-o cu accent maghiar: „Pe chiimp infloreau albeee margareteee chind serutam buzele taaale paalide..."

Știa foarte bine toate cîte se petreceau în acest hotel, toate cîte îi preocupau pe orășeni, cine își petrece timpul în restaurant, ce anume îi unea pe indivizi luați în parte sau în grup, în ce scop veniseră aici. Ce nu știa el și nici colegii săi de la serviciul local al securității statului, știau toți cei preocupați de intensificarea activității clandestine a populiștilor[1], de asociații felurite și agenturi secrete răspîndite prin parohii și reședințe episcopale, de depozitele suspecte de pe la secretariatele Partidului Democrat[2].

Nu-și bătea capul în mod deosebit cu politica, îl interesa numai în măsura în care putea să facă pe plac superiorilor săi imediați: plutonierului de stat major Pôbiš, cel care susținea că legea e mai presus de orice, iar după el lui Žufa, sergent major care ținea nedisimulat partea comuniștilor. Pe el, tînăr sergent, îndrăgostit de profesiunea sa, apărînd cu entuziasm legea și avînd convingerea că prin devotamentul său profesional față de lege își va îmbunătăți poziția în cadrul Forțelor Securității Naționale, îl înfuriau în cel mai înalt grad specula, insolența negustorilor și mărfurile care se vindeau pe sub

---

[1] Membri ai fostului partid de guvernămînt în Slovacia, compromiși prin alianța cu Germania hitleristă în cursul celui de al doilea război mondial.

[2] Partid care se opunea instaurării comunismului în Slovacia.

mînă. Își face serviciul cinstit, se spetește muncind, păzește și apără conștiincios proprietatea personală, siguranța vieții oamenilor, menține ordinea... și tocmai el e silit să se mulțumească cu ceea ce cu chiu, cu vai aduce nevastă-sa pe cartelă. E adevărat că în calitate de salariat al statului se bucură de anumite privilegii, nu se poate plînge nici de locuință, dar ca să o ducă cît de cît mai bine ar trebui să mai renunțe la ceva din corectitudinea sa, așa cum procedează unii dintre colegii săi. Nu-l lasă însă mîndria lui de bărbat. Și pe urmă fiecare pretinde de la el să acționeze cinstit și corect, și de vreme ce în acest oraș trăiesc și oameni la locul lor care nu au alt sprijin în afară de jandarmerie, nu-i e permis să-i dezamăgească. Orice ilegalitate îl înfuria, nutrea un profund dispreț față de matrapazlîcurile speculanților. Nu putea înțelege de ce autoritățile nu iau măsuri mai drastice contra neregulilor, nu există nici măcar o lege mai ca lumea împotriva lor, toate vor veni, cică, mai tîrziu... Mai tîrziu, mai tîrziu, dar lui, jandarmul, omul care spre deosebire de toți ceilalți poate să acționeze numai în conformitate cu regulamentul, ce-i rămîne de făcut fără o lege ca lumea. Fără ea este total neputincios. Oarecare măsuri de limitare a mașinațiilor în domeniul aprovizionării cu alimente fuseseră luate, dar ele erau valabile numai pe undeva mai pe sus și prin alte părți nu și pentru speculanții din Palánk, ăștia nici nu se uită la ele, iar o lege serioasă contra scamatoriilor și a fraudelor din comerț nu exista. Pe un negustor cît de cît isteț nu-l putea trimite după gratii nici un regiment întreg de jandarmi, un asemenea isteț ar trebui să prejudicieze efectiv sănătatea oamenilor pentru ca, în cel mai bun caz, să i se ridice autorizația.

În separeul de lîngă prima fereastră șed cinci bărbați în costume de culoare închisă, trei dintre ei avînd bărbi de proroci. Toți poartă pălării de modă veche cu boruri largi și toată lumea știe că sunt reprezentanți ai comunității evreicești, cîndva

numeroasă, acum pe cale de a se împrăștia. Mare parte dintre ei nu supraviețuiseră războiului, iar cei care au scăpat cu viață în parte se creștinează, își slovacizează numele, se risipesc prin întreaga țară sau pleacă în Palestina. Se plîng de noul val postbelic de ura din partea goilor, care le reproșează evreilor fanatismul și alte vini ipotetice, printre ele și crucificarea lui Cristos. Îi afectează mai ales învinuirea absurdă că prin uciderea rituală absurdă a unor copii de creștini își procură sîngele necesar pentru sfințirea noului templu de la Ierusalim, închinat, se zice, lui Iahve fiindcă n-a îngăduit totuși pieirea întregului său popor, precum și faptul că niște păcătoși le-au spurcat zidurile sinagogii cu crucea înbîrligată.

Aceste cinci persoane se comportă ca niște bărbați lucizi, au răbdare și sunt calmi. Din despăgubirile primite de la stat ei au cumpărat și aparate și instalații noi cu care și-au dotat atelierele, prăvăliile și cabinetele, iar acum se pregătesc să le pună la adăpost: patru dintre ei în Palestina, unul tocmai prin Africa ecuatorială.

Doi dintre ei atrag în mod deosebit atenția pălăncenilor. Despre primul se știa că a luat parte la jocurile olimpice evreiești dinainte de război, avînd și acum o statură de decatlonist, iar celălalt este pur și simplu un bătrîn frumos cu barbă albă. Comesenii i se adresează în primul rînd lui, și cel mai mult vorbește el. Se numește Erneszt Weinberger, e un medic cu faimă, cunoscut specialist în pediatrie, împrejurare care l-a scăpat probabil de lagărul de concentrare; pe toată durata guvernării lui Horthy oamenii de aici l-au ținut ascuns prin pivnițe și prin sate. Cabinetul lui de la primul etaj al unei case din Strada Rázus e mereu plin de copii bolnavi. Părinții îi aduc chiar și de prin regiunile nordice și din centrul regional. Pe pereții din sala de așteptare sunt înșirate tablouri în rame negre reprezentînd scene vesele din fabulele lui Esop, iar domnul doctor analizează împreună cu micii săi pacienți

„flecuștețele" de boli, numite de fiecare dată, strengărește, „șarlatanie acută".

Medicul are darul de a înveseli oamenii așa cum o știu numai persoanele triste, cu sufletul adînc rănit, rîde, dar nu mai crede nicidecum în civilizația occidentală și anume din ziua cînd a aflat că au fost transformați în cenușă soția, cei doi copii și o nepoată. Intenționează să plece departe în Africa, cît mai departe de toate cuceririle rasei albe.

Aceștia cinci, spre deosebire de ceilalți, nu vorbesc despre politică, nu-i preocupă apropiatele alegeri, cam bănuiesc rezultatul. Se pregătesc de plecare. Armata lui Huges a ajuns numai pînă la linia Plzeň — České Budějovice, iar aici cam cu prea multă căldură au fost întîmpinate tancurile rușești. Au informațiile lor, au primit vizita unui prieten din Praga. Nu, n-o să-și mai piardă iar bunurile. Își povestesc cu gravitate întîmplări despre suflete greu încercate, vorbind în aparență detașat, căci la ce-ar fi bune vorbele mari și gesticulația grandilocventă, știu ei bine unde se află punctele sensibile ale sufletului omenesc și nimeresc drept la țintă. Cunosc adevărul propriilor destine, știută le este și puterea cuvintelor; capacitatea adevărurilor strălucit formulate a prins rădăcini adînci în ei încă din timpurile proorocilor Vechiului Testament. Eterna migrare și eternul dor de o patrie a lor face din ei poeți. Precum și teama pentru viitorul celor îndrăzneți. Aproape nimic nu-i mai leagă de acest pămînt.

În curțile lor tîmplarii încropesc niște lăzi mari, aproape cît niște șoproane, în care își ambalează bunurile. Și toate călătoresc apoi pe platforma vagoanelor pînă la marginea oceanului unde sunt încărcate pe vapoare.

La împachetare și încărcare trebuie să asiste vameșii. Bunurile sunt controlate, sigilate cu niște plumbi pe care se imprimă cu ajutorul unui clește însemnele Republicii Cehoslovace. Abia după aceea încărcătura poate porni la drum.

În următorul separeu stă Kuric, inspector la vama din localitate, un foarte bun cunoscător al mărfurilor, al obiectelor de preț și de artă. Pentru cei cinci el este unul dintre ultimii oameni primejdioși. Mai exact a fost pînă ce n-a început să-și piardă vremea prin local, să bea și să trăncănească că nevastă-sa nu vrea să-i facă copii. Bunica și mama ei, încă după primul copil născut, s-au îngrășat și au murit de tromboză. De aceea nevasta lui Kuric se teme îngrozitor de urmele credității, confirmate și de medic, iar de cînd trăiește aici a devenit pretențioasă, teribil jinduiește după avere, în special după bijuterii, speriată de o moarte pe care o bănuiește apropiată. Primește cadouri de la bărbatu-său (nenorocitul a albit tot din pricina ei), dar nu cedează, găsind cînd un motiv, cînd altul. Acum simulează o boală la ovare și crize de bilă care îi trec subit de îndată ce soțul ei cheamă doctorul sau salvarea. Tot orașul se amuză pe seama lor, nimeni nu o compătimește pe această femeie care pare însăși întruchiparea feminității, iar bărbatul ei bea din ce în ce mai mult, povestind cui vrea să-l asculte ce înseamnă suferința omenească. Își iubește nevasta, deși asta nu-l împiedică să o înșele atunci cînd are prilejul, iar cînd nu-l aude să-i zică matracucă.

Kuric iese încet dar sigur din rîndul vameșilor, care sunt oameni intransigenți. Leafa lui nu-i mare, pretențiile nevestei cresc întruna, lui îi place să se îmbrace frumos, mai cheltuiește și cu amantele. Treptat, toate astea îl silesc să închidă cîte un ochi și poate că de pe acum îi închide pe amîndoi. Nu încap toate în containere și nici nu pleacă din Palánk locuitorii cei mai săraci. Legea e lege, dar buna înțelegere își are și ea locul ei, ambele părți pot să fie mulțumite. Din ce în ce mai mulți vameși locali nu se mai lasă cine știe cît trași de mînecă, închid ochii și gata.

Neinițiații cred că cei cinci din separeu se află aici doar așa. Sunt naivi, pentru că nu întîmplător și-au rezervat tocmai

acest locșor. Poate că nu tocmai pe acesta, dar sigur unul dintre cele mai apropiate de locul unde stă vameșul. Restul aranjează chelnerul.

Kuric stă cu spatele la ei. Se observă unii pe alții în oglinda laterală. Ascultă poveștile lor, întîmplător e un om cu o oarecare cultură, a absolvit liceul comercial și patru semestre la Institutul Superior de Comerț, cunoaște bine bătrîna Pragă și nu e deloc prost. Înțelege bine semnificația poveștilor lor, dar și mai bine le înțelege privirile și de emoție nu se poate stăpîni și bea din ce în ce mai vîrtos. E cu siguranță nenorocit că se duce de-a dura, pînă și superiorul său, care îi este totodată și prieten, l-a luat la rost și l-a bălăcărit. Dar cînd se îmbată uită tot. Și îi dă înainte.

Cei cinci bărbați își contiuă impasibili conversația, întinzînd cît puteau pelteaua de vorbe. Așteptau momentul cînd va avea nevoie de consolarea lor. Medicul pediatru se afla aici pentru orice eventualitate.

La masa lui Kuric sunt încă trei indivizi. Și ei băuți. Și fiecare trăncănește pe limba lui.

Unul este farmacistul Filadelfi, suferind de plămîni, dar mare crai. Febra din priviri și paloarea feței dovedesc că nu mai are mult de trăit. Bea, fumează țigară după țigară, mai tîrziu se mută la bar, iar apoi, dimineața, o pornește creanga pe străzi, bate în geamul femeilor și intră în vorbă cu trecătorii, cărora le explică cît de trudnică este viața omului și ce sfîrșit jalnic va avea omenirea. Deplîngea dispariția bătrînei monarhii, dar mai mult și mai mult vremurile cînd era sănătos.

Se mai află aici un medic de la Turčianský Svätý Martin și avocatul Olšanský, după propria lui părere, cel mai bun cunoscător al politicii interne și internaționale.

Doctorul Benko trage din pipă, mijește ochii, își apleacă căpățîna mare deasupra mesei, are o față bronzată, nepăsătoare, dar totodată cu o expresie decisă, vorbește rar ca toți

beţivii bine antrenaţi, are o voce profundă, lipsită aparent de patimă, dar oricînd gata să prindă viaţă şi să dea drumul unor cîntece slovace sau morave. A participat la lupta de rezistenţă, lumea o priveşte cu ochii unui „luteran, slovac şi slav înrăit", strămoşii lui colindau Rusia în calitate de negustori ambulanţi, unchiul după mamă, împreună cu un grup de topografi austro-ungari, le-a măsurat şi le-a marcat ruşilor şoselele după ce aceştia au renunţat la vechiul sistem de măsuri şi au adoptat pe cel nou. Ruşii îi plac pentru că „trăiesc viaţa variat şi nu suportă ca noi, toţi ceilalţi slavi, scheme şi stereotipii". E un bun cunoscător de literatură, recită pe de rost din Roy[1], cu mare plăcere şi poezia lui Vajanský[2] *Cînd s-a dus tata în lume...*, îl citează pe Kollár[3], rîde cu bonomie de rusa cu care s-a făli Vajanský la expoziţia etnografică din Rusia acum mai bine de optzeci de ani, vorbeşte laudativ despre Congresul Slav care a avut loc la Praga după eliberare, i-a plăcut cuvîntarea lui Konev, e încîntat de cehi, aderă la moştenirea medicilor tolstoieni, dar nu e de acord cu comuniştii fiindcă bolşevicii au un partid nenaţional". Se consideră conducător spiritual al intelectualilor din Palánk, se bucură că a fost refăcută integritatea Republicii Cehoslovace şi poate de aceea îl emoţionează ceva mai mult prezenţa frontierei de stat. Nu face parte din nici un partid politic, este un indiferent curtat de toate partidele, fapt care îl flatează şi îl face să crească în propriii săi ochi.

Avocatul Olšanský politizează cu mare plăcere, dar nu-şi bagă nasul în activitatea politică practică, nu vrea să-şi piardă renumele de persoană nepărtinitoare. Va vota cu democraţii, fiindcă victoria comuniştilor ar echivala cu pierderea

[1] *Vladimír Roy* (1885—1936), poet slovac.
[2] *Svetozár Hurban Vajanský* (1847—1916), scriitor slovac.
[3] *Ján Kollár* (1793—1852), poet slovac.

independenței scumpei sale patrii. Îi îndeamnă pe cei de la Hrad[1], în primul rînd pe „domnul dr. Eduard Beneš, bunul nostru președinte și marele discipol al lui T.G. Masaryk, să facă un joc multilateral. De la doctor a învățat oarecum să recunoască rolul rușilor în război, înțelege bine ce ar fi însemnat dacă războiul ar fi fost cîștigat de „domnii nemți". Din cînd în cînd face cîte o remarcă în acest sens, dar regretă că Franța și-a pierdut vechea sa poziție în Europa și se plînge de americani, fiindcă le-a tăiat craca englezilor într-un mod nu prea elegant. Da, despre americani vorbește cu dispreț: ei nu pricep o iotă din politica europeană. Faptul că la conferințele celor patru mari au făcut parte mai grasă rușilor decît britanicilor dovedește, după părerea lui, că vor să pună stăpînire pe toate coloniile și să domine numai ei mările și oceanele. „Ursul rusesc", își continuă el ideea, „nu știe să înoate și se va mărgini numai și numai la zona continentală". Este foarte fudul de teoria sa și o repetă cu plăcere de cîte ori i se oferă prilejul, crezînd că dă gata pe ascultător. Nu, nu-i place deloc cum evoluează lucrurile în Iugoslavia, Polonia și Bulgaria, nici faptul că după împărțirea Germaniei, pe care o aprobă, și după diminuarea influenței Franței și Angliei, cărora nu le poate ierta dictatul de la München[2], rușii vor avea „garantat influența cea mai mare în Europa, fiindcă au și cea mai mare armată terestră din lume".

Avocatul e catolic, blestemă ateismul, este îngrijorat de soarta bisericilor rusești pe care le-au înghițit bălăriile, precum și de soarta aristocrației, a cinului duhovnicesc și a intelectualității. E însă totodată și o persoană cu dragoste față de oameni simpli, adesea apărîndu-i fără să le ceară onorariu. E

---

[1] Reședința președinților Republicii Ceho-Slovace.

[2] Dictatul de la München din august 1938 prin care o parte a teritoriului ceho-slovac revenea Germaniei hitleriste.

o trăsătură care îl apropie de doctor, și el un mare filantrop. Își petrec vremea împreună și îi înjură la unison pe toți îmbogățiții de după război pentru că nu se mai satură și pentru lipsa lor de cultură.

Cînd avocatul vorbește despre forța rușilor, doctorul zîmbește și se bucură ca un copil, dar dacă începe cu biserica, îndată îi ripostează provocator că e „manevrat de Vatican". Asta îl afectează pe avocat, nu-i place să audă astfel de acuzații, fiindcă îi mai răpesc ceva din originalitatea ideilor sale.

Doctorul Benko își iubește tovarășii de petrecere, s-ar putea spune că e un tip prietenos și sociabil, dar cel mai mult îl prețuiește pe Filadelfi. Efectiv îl atrage sufletul lui sfîșiat și ceasurile vieții lui care se împuținează atît de iute. Cine n-ar compătimi un om care se topește văzînd cu ochii, destin căruia nici unul dintre noi nu-i poate scăpa? Dar mai e și altceva care îl interesează la acest om. Omul ăsta, atunci cînd nu bate cîmpii cu creierii năclăiți de băutură și nu trîntește paharele de pămînt, sau nu colindă în zori orașul, răcnind ca un animal rănit, e capabil să rostească lucruri miraculoase, fiindcă în trupul lui bolnav de moarte se ascunde unul dintre cele mai cuceritoare spirite pe care le-a întîlnit vreodată.

În separeul semiboltit din colțul drept al cafenelei stau Dobrovič, bătrînul Varga, Marko și un grup de liceeni împreună cu profesorul lor Pekárik. Băieții umblă după-amiezile prin case și prin ateliere, făcînd agitație în favoarea comuniștilor. Au și un program artistic adecvat campaniei electorale, scriu pe garduri lozinci contra democraților și numărul electoral al partidului comunist. Tipăresc manifeste și apar întotdeauna acolo unde se adună lume în fața cîte unui afiș, provocînd oamenii la discuții.

Astă-seară au făcut agitație la fermă, în curtea interioară pe care o formează clădirile lungi cu o mulțime de ferestre mici. În ele locuiesc muncitorii agricoli. I-au ademenit în curte

cu cîntecele lor la ghitară. Mai întîi au dat ocol curții, fluierînd și mărșăluind pe melodia *Avanti, popolo*... Pe urmă au ținut în fața suflării adunate acolo cuvîntări pline de avînt. Le-au explicat intențiile democraților și programul comuniștilor, cum unii sabotează epurările, zădărnicesc confiscarea pămînturilor și reforma agrară. Pămîntul era argumentul lor principal. Pămînt! O mare minune pentru un pălmaș! După el tînjesc, restul nu face nici o para chioară, tot ce nu se referea la pămînt, și în primul rînd la cel care trebuia să fie al lor propriu era doar hotomănie, apă de ploaie, panglicărie boierească. Elevii sunt plini de elan, înfierbîntați, umblă îmbrăcați în cămăși albastre cu o insignă mare de membru al Uniunii Tineretului pe piept, ascultătorilor le plac multe din cîte zic ei, dar ajunge o singură întrebare, dacă merg la biserică, și s-a isprăvit cu buna impresie. Toate cîte le spun și le fac nu se bucură de binecuvîntare. E drept, o zic frumos, dar fără binecuvîntare nu merge. Acești oameni istoviți pun mai mare preț pe cele ce discută între ei și preferă să stea de vorbă cu bătrînul Varga, el știe mai bine cît depind ei de administrația fermei, dar și mai mult preț pun pe ce li se spune la biserică. Știu ei, înșcolați cum sunt, îi întreabă pe liceeni, de ce în multe din bisericile de undeva din apusul Slovaciei Maica Domnului lăcrimează? Și mai știu ei că Fecioara Maria s-a ivit în pădure și face minuni? Și de ce? Nu știu? Nu, greșesc, sunt încă tineri, în schimb ei, lucrătorii de la fermă o știu cel mai bine, sărăcia și dezmoștenirea i-a apropiat întotdeauna de Dumnezeu. Pămîntul? Da, frumos lucru, e visul lor, și asta e adevărat că mulți au și primit, dar după ce o să primească și ei, atunci o să vadă, atunci o să fie altă vorbă.

Comuniștii se străduiesc, dar nu le e deloc ușor la Palánk. Nu au acces în saloane, nu se pot bizui pe preoți și pe biserică, industrie nu există, lucrătorii din atelierele mai mari sau mai mici trebuie să țină seama de patronii lor, țăranii și muncitorii

agricoli au idcile lor despre lume, așa că nu le rămîne decît un pumn de zileri, de mici meseriași, de luptători în rezistență, de imigranți recunoscători, o parte din intelectuali, cîțiva feroviari, alți cîțiva nemulțumiți, cei cîțiva vechi comuniști și activiștii trimiși de la secretariatul raional.

Lor li se opun cele cîteva mii de locuitori ai orașului în care acum multora le merge bine. Li se opune în primul rînd caracterul acestui oraș, situația postbelică specifică, poziția lui, structura, istoria, tradiția, conservatorismul cel mai dificil, cel din sud, care nutrește un profund dispreț pentru vorbele despre egalitate, dreptate socială, pentru simplitate și sărăcie. Aici înflorește filistinismul mic-burghez. Totul demonstrează că aici comuniștii n-or să cîștige.

Pe fiecare dintre cei trei care stau în colț de vorbă cu profesorul Pekárik și elevii săi, pălăncenii îi numesc „mare comunist", ceea ce înseamnă că ține cu rușii, cu cehii, cu evreii și că luptă contra bisericii.

Dobrovič vine de la comitetul raional, el și comitetul lui sunt un ghimpe în ochiul multora. Pînă la anexarea Palánkului de către Ungaria horthistă a fost profesor aici, a fost și președinte al Ligii Cehoslovace. Evenimentele care au urmat l-au apropiat de comuniști. Obișnuia să spună că și-a abandonat vechile sale convingeri în noaptea cînd i-a auzit pe ministrul Vavrečka și Dérer declarînd la radio că au acceptat condițiile puse prin dictatul de la München. Pînă la sfîrșitul războiului, de fapt pînă la eliberarea Palánkului, a luptat ca partizan prin provincia Nitra unde s-a cunoscut cu Marko. Acesta a apărut în oraș de curînd. Dobrovič se distingea în grupul celor trei prin părul său roșcat, iar Marko prin căpățîna total pleșuvă cu toate că era tînăr. În oraș lucra ca electrician. Era un „spaniolist" așa cum i se spunea printre tovarășii săi, a luptat în acțiunile pentru apărarea Madridului, apoi a trecut munții în

Franța, de aci în Belgia, și împreună cu un grup de mineri slovaci s-a întors în țară.

Bătrînul Varga lucra pe o mașină de arat cu aburi de la fermă. Nu știa să vorbească bine limba slovacă și de aceea făcea impresia unui om tăcut. În anii '20 s-a bătut cu amiralul[1] pentru Budapesta și era unul dintre cei zece antifasciști maghiari din Palánk care supraviețuiseră războiului.

Grosul clienților din cafenea aparținea cetățenilor care, astăzi ca și odinioară, erau aderenți ai taberei democraților a căror victorie în alegerile apropiate era considerată drept sigură. Astăzi se aflau printre ei și două persoane de la comitetul raional al Partidului Democrat. Eleganți și imberbi, își făcuseră apariția alături de Polgár, cel mai cunoscut măcelar din oraș, și de nevasta acestuia Nelida, socotită o femeie frumoasă. Prea frumoasă nu s-ar zice, mai curînd interesantă. Avea ceva din înfățișarea păpușilor de pe vremea aceea, o fețișoară de copil mic: rotundă la obraz, părul blond, dar niște ochi mari, parcă străini de chipul ei, de un albastru intens, gene dese și neobișnuit de lungi.

Toți domnii de la masa ei îi făceau complimente pentru care le mulțumea cu un rîs sincer, nesilit, neobișnuit de atrăgător, încît te făcea să crezi că stai într-adevăr lîngă o femeie frumoasă și agreabilă. La masa ei nu se făcea paradă politică. În definitiv, pentru ce? Societatea în care se afla era mult prea sigură pe ea. Nu era nevoie să se convingă unii pe alții, totul era limpede, cauza lor se bucura de succes, toate mergeau ca pe roate. Superioritatea era de partea lor. Oaspeții de la raion abia dacă se îndemnau la cîte o glumă politică și la relatarea cîte unui mic scandal din cercurile politice înalte. Aveau deja un stil al lor, manierele lor, activau în altă parte și în condiții

[1] Referire la Horthy Miklos, fost dictator al Ungariei.

mult mai complicate care n-ar fi putut fi pe scurt explicate aici. Ei erau profesioniști, trăncăneala politică de cafenea era, mă rog, doar pentru amărîta de opoziție. Pentru o politică serioasă erau alte locuri, mai solemne, cum sunt saloanele sau, și mai bine, cabinetele intime, bine păzite și unde pereții nu au urechi. Politica nu se face în public și pentru mulțimile de pe stradă, acolo își au locul doar gesturile bine chibzuite, o oarecare reticență, poza gravă, depinde cînd și cum. Veniseră în mijlocul acestei societăți ca să se distreze, să impună prin bunele maniere ale cercurilor înalte, să răspîndească în jurul lor certitudine și calm, dovedind astfel că totul e în regulă, că totul merge așa cum așteaptă și cei de față. Cauza lor va învinge, pentru că se află în mîini bune, ceea ce însemna că în cele mai bune. Veniseră după cum era obiceiul, să se arate înainte de alegeri.

Astfel, cei mai nelămuriți erau în seara aceea persoanele strînse în jurul doctorului Benko. Ei erau și cei mai activi, deși nu cei mai gălăgioși. Pe ei îi preocupa cel mai mult soarta lumii, or asta trebuiau să și-o spună. Pe măsură ce biruiau paharele își schimbau și părerile, mai lăsau cîte ceva din afirmațiile anterioare ca să nu se creadă că sunt chiar atît de încrîncenați și că au uitat vechile reguli ale discuțiilor de cafenea. Or, aceste reguli cereau ca de îndată ce discuția ajunge la runda a doua, este obligatoriu să aduci anumite corective celor ce ai spus mai înainte pentru ca ceilalți să nu-și închipuie, Doamne ferește, că au dat peste un încăpățînat, peste un dogmatic înrăit care nu mai poate fi de nici un folos în runda următoare fiindcă strică tot jocul.

Tocmai se dezlănțuise Filadelfi, se precipita, era și cel mai nerăbdător, nu mai avea nici destul timp. Arunca asupra lumii profeții sibilinice, în stilul său, atrăgea atenția amenințător cum că comunismul va umple lumea toată, se jura pe cc are mai sfînt, curînd vor ajunge să-și împrumute unul altuia

obielele. În acest război om
de a-și veni în minți, așa îi
Tamerlan să o călărească, Bi

Pe urmă trecu la o altă te
iubește el oamenii, acest Palá
burată care îl amețește și îl sil
naie, să mai facă una, fiindcă
decît orice, îi amintește cît de
șoptindu-i asta noapte de noa

Și imediat începu să med
ajunsese un gunoi? Și nu num
cum a fost și războiul din urn
el. După fiecare eveniment m
se înalță munți de gunoaie urn
neînsemnată schimbare în so
vizibilă în direcția civilizației
nică, fie că e vorba de roată, m
de țesut, calea ferată, energia
șice mașinărie, ba chiar, după
mai revoluționară. Omenirea, zi
act de pionierat. Orice mică s
oameni incapabili de a i se ad
dere fizic, mai ales însă mental
pînă la capătul zilelor lor. Viz
complicată și nu credea că fie
adapteze. Nu spera mare lucru
menii simpli, păi ce rost vor m
lumii va fi preluat de electricit

Îl ascultară cu atenție și ir
impresia bună afirmînd că nim
voia omului. Îl înțelegeau, dar
că discuția lor n-ar fi putut inf
Și, în fine, prea mult fuseseră d

enirea a ratat și ultima ei șansă
trebuie, mereu un alt și un alt
iciul lui Dumnezeu, tătarii...
mă. Își aduse aminte cît de mult
nk cu vegetația lui mereu învol-
ește să acționeze, să facă o trăs-
ea, această vegetație, mai mult
trecătoare sunt toate, că o aude
ipte, alungîndu-i somnul.,
iteze asupra sorții sale. Cum de
ai el. După astfel de catastrofe,
nă, au apărut cohorte întregi ca
ai important, din viața omenirii
ne. Le produce chiar și cea mai
ietate, orice mișcare cît de cît
, descoperire sau invenție teh-
așina cu aburi, turbină, războiul
electrică, avionul, atomul, ori-
cum i se părea, orice idee nouă,
cea, plătește scump pentru orice
chimbare antrenează mase de
apta. În parte din punct de ve-
și nu le rămîne decît suferința
ța i se părea din ce în ce mai
care individ va fi în stare să se
le la viitor, în special pentru oa-
ai avea ei, atunci cînd sceptrul
te și de cîte mai cîte născociri.
teres, dar la urmă strică toată
ic nu se întîmplă pe lume din
u erau deloc dispuși să creadă
fluența cu nimic soarta lumii.
e acord cu el. Așa că începură

să se ciondănească, pentru că
cum se cuvine, deci de lungă du
să fie exprimate și puncte de v

Blaščák și soția părăsiră ca
atmosfera era apăsătoare și îi pl
normali și după o clipă nici nu
de fapt acolo unde nici să respi
viața din localurile publice, nu
că cineva parcă dinadins pomp
aleseseră decît cu un sentiment
ocupă pe oameni și cît de diferi
Diversitatea de acolo îi zăpăcea
nici o certitudine, ei doreau în
legere cu fiecare, ceea ce presup
Dar, se pare, așa ceva nu există
bine este atunci cînd omul își d
și cît de mare nevoie are de aj

Nu departe de hotel întîlni
cu un copil în brațe. Lîngă ea s
îi cerea prin semne să-i dea lui
smeadă îl împingea cu cotul, da
se temea să n-o ia în serios și
Filadelfi cu care păcătuise, sper

Soții Blaščák se uitară un
mări pasul ca să iasă cît mai r
să ajungă în umbra copacilor u
la brațul soțului ei.

Mergeau spre casă fără să
ce îi așteaptă.

Înainte de război Palánku
mai vesele orașe din țară. Cont
monarhii.

legea supremă a unui dialog
rată, porunceşte ca în discuţie
edere opuse.
feneaua şi ieşiră la aer curat,
ictisea. Amîndoi erau oameni
i mai înţelegeau ce au căutat
ri nu puteai. Nu era pentru ei
pricepeau nimic. Li se părea
eaz acolo aer otrăvit. Nu se
de nelinişte văzînd ce îi pre-
ţi sunt. Cum să-i mai înţelegi?
, celor de felul lor nu le oferea
nod firesc să ajungă la o înţe-
une un orizont mental identic.
şi e mai bine să nu vezi. Mai
ă seama cît de neajutorat este
utorul altuia.
ră o ţigancă înaltă, frumoasă,
tătea un tînăr chel şi mut care
copilul să vadă de el. Femeia
numai aşa, de formă, de parcă
să o părăsească. Îl aştepta pe
înd să scoată de la el ceva bani.
ul la celălalt. Soţia se înfioră,
epede din lumina hotelului şi
nde voia să se strîngă mai tare

aibă nici cea mai mică bănuială

l avea faima unuia dintre cele
inua să trăiască în stilul apusei

09

Pe vremea primei Repub
mele lui Squor, Babindelli, Hi
sumei de 1,20 coroane primea
calitate și o farfurie mare de
după care veneau oamenii, n
unde. Dar cel mai mult îi plă
a lui Vyskočil, un restaurant
unde serveau o bere ceheasc
iarna aveau loc petreceri tradi
rilor de la ora cinci de mai t
acolo, se bea bere, se mîncau
cînta o orchestră de alămuri
Vyskočil. Aci se întrunea și a
cultiva relațiile reciproce ceh
și ofițeri, cei mai mulți cehi

În anul în care urma să
acest local și pentru a afla cun
ar fi vrut să rămînă ca reang

În cursul marilor manevr
ținea și batalionul de grănicer
puteri de regiment, avînd dre
sosit în oraș și comandantul di
minarea cu succes a manevre
o petrecere unde a promis s
Palánkul era nebun după unif
înalt gradat îl electriza, mai-m
drept pentru care s-a gătit cît n
fost locuitor în stare să se țină
la parada din Strada Legion

---

[1] Denumire folosită în istoriogra
Cehoslovacă dintre 1918 și 1938.

lici[1], Lančarič se ducea la cra-
rašok sau Szúnyog unde contra
un litru de vin de cea mai bună
friptură de gîscă cu pîine albă,
nai ales feroviari, de cine știe
cea la Československá beseda
mare nu departe de cazarmă,
i de calitate și unde toamna și
ționale, întîlniri în genul ceaiu-
îrziu. Era mereu mare veselie
specialități morave și cehe și
formată din cei cinci fii ai lui
sociația cu același nume, care
o-slovace, dar puteau fi văzuți
și nemți, subofițeri și soldați.
recruteze, Lančarič frecventa
n este serviciul în armată, unde
ajat, dacă ar fi fost cu putință.
e ale diviziei a zecea, de care
i din Palánk (altfel investit cu
pturi și îndatoriri mai mari) a
viziei, generalul Zár. După ter-
lor a avut loc la Česká beseda
ă vină generalul în persoană.
orme, iar prezența unui atît de
ai să se sufoce de atîta mîndrie,
nai frumos cu acel prilej. Și n-a
pe picioare care să nu participe
arilor, acolo unde se afla un

ția cehoslovacă privitoare la Republica

balcon tocmai potrivit din car
într-o uniformă ultraelegantă, p
defilau pe motocicletele cu ataș ș
faimă ale fabricilor de armame
război. Era totodată și o dem
pretențiilor teritoriale ale veci
acesta nu le ascundea, așa cum
iredentiste clandestine de la Pa

Fiecare voia să-l vadă pe g
a năvălit în Strada Legionarilc
ferestrele împodobite cu mușca
puțini erau și dintre aceia care
setat de obligațiile demnității c
de vorbă, eventual chiar să dans
mai mult decît Lancărič, calfă

Pînă ce să înceapă petrece
rantului mobilat cu piese grele
și lăcuit, Lancărič și-a petrecut
alți tineri. Ceva mai tîrziu s-a
ce se îmbată primii dintre milit
piele și nici nu știu cum să se d
o viață alcătuită în parte din dre
sfîșietoarea tristețe de a fi fost
ei era total prost dispus din ca
de cercetare, ba fusese cît pe a
frontieră cînd, orbecăind după
prin porumbiște și a numerit
Spre norocul lui, generalul și
băgat de seamă, aspirantul și c
dar gafa lor n-a scăpat ochiului
în lege, care s-a jurat că o să s
Căpitanul nu era tîmpit să o s
și prestigiul lui, dar num

e generalul, un bărbat înalt,
utea să salute grănicerii care
i mitraliere, produse de mare
nt cehoslovace de dinainte de
onstrație evidentă împotriva
nului de la miază-zi pe care
nu le ascundeau nici forțele
lánk.
neral și, uite așa, tot Palánkul
r, ocupînd trotuarele și toate
te ale caselor din preajmă. Nu
ar fi vrut să-l vadă neîncor-
ofițerești: să bea cu el, să stea
eze. Dar nimeni nu și-o dorea
la măcelarul Koháry.
rea în toate încăperile restau-
din lemn de culoare deschisă
după-amiaza la bar, alături de
strecurat printre aspiranți, cei
ari, fiindcă nu-și mai încap în
escurce cu viața lor în armată,
pturi de comandă, în parte din
chemați sub arme. Unul dintre
uză că nu-i reușise exercițiul
ci să provoace un incident de
inamicul imaginar, s-a rătăcit
de cealaltă parte a frontierei.
ceilalți din statul major n-au
ercetașii lui s-au trezit la timp,
căpitanului P[illegible]chta, un militar
e răfuiască cu ei după paradă.
punã în gura mare. În joc era
ai și faptul că el, om al

regulamentului, era silit să tăinuiască ceva din cauza lor, avea să-l frămînte atît de mult toată duminica, încît puteau fi siguri că n-o să scape nepedepsiți.

Aspirantul, un flăcău cu părul corbiu, de la Topoľčany, în civilie inginer constructor, nu se temea atît pentru el cît pentru soldații săi, pentru că pe ei se reped mai abitir ofițerii de stat major. Își îndemna întruna tovarășii de chef să-i zică vechiul cîntec ostășesc *Pentru împărat și familia lui*, dar multă vreme n-a izbutit. Abia după ce i-a dat gata alcoolul, au început să cînte cît îi ținea gura. Și Lančarič împreună cu ei.

Nu obișnuia să bea secărică cu bere, a acceptat doar din solidaritate, dar i s-a făcut rău și a ieșit să ia o gură de aer curat într-un părculeț din apropiere, situat între ultimele case și zidul fostei fortificații a orașului. Nu s-a oprit nici acolo din cîntat, iar pe deasupra a început să se mai și lege de servitoarele care își așteptau liniștite ostașii beți, atrăgînd astfel atenția patrulei de jandarmi. S-au apropiat ca să-l liniștească, spunîndu-i pe un ton moderat să nu se țină de prostii; i-au vorbit într-adevăr moderat, fiindcă toți jandarmii îl știau ce fel de om este. Dar nici asta nu i-a fost pe plac, s-a luat la harță cu ei ca să se grozăvească în fața servitoarelor bulucite în jurul lor. Iar cînd jandarmii și-au pierdut răbdarea și l-au invitat să-i urmeze, el a refuzat. Atunci l-au pocnit cu bastoanele în cap, i-au pus cătușe și, însoțiți de alaiul curioșilor, l-au dus la secție. A stat acolo, hrănit numai cu pîine și apă, pînă luni dimineața, pînă ce a venit Koháry să-l scoată.

Era amărît că n-a putut benchetui toată noaptea, în plus a pierdut și ocazia să dea o raită prin satele învecinate, acolo unde aspiranții își găsiseră fete și descoperiseră niște crame pe cinste. Cine n-ar fi fost amărît în asemenea situație? Doar pentru asta se băgase în sufletul aspiranților, îi lingușise, ba le mai plătise și băutura. Și totul în zadar. El, un flăcău așa de mîndru, așa de fudul, să se coboare pînă într-atîta și fără

nici un folos. Săptămîni la rînd după aceea nu li s-a mai arătat în fața ochilor. Cînd își amintea de întîmplarea cu jandarmii suferea atît de tare că-i venea de multe ori să plîngă.

Din clipa aceea nu i-a mai putut suferi. Trăgea foarte des la măsea. Se pregătea de armată, era nerăbdător și bucuros de schimbarea care urma să aibă loc în viața lui. Dar bea și pentru că nu știa ce să facă cu energia care îi clocotea în vine, cu haosul din creierul necopt, cu amărăciunea și temperamentul său vulcanic. Odată, fiind bine abțiguit, i-a trăznit prin minte să facă o vizită la postul de jandarmi. S-a îndreptat într-acolo cu buzunarele pline de pietre și cu o rangă în mînă. Expediția lui s-a sfîrșit la spital, așa de bine l-au aranjat jandarmii. A încercat să pătrundă pe fereastră, dar n-a avut noroc. În încăpere se afla sergentul Hudeček, jandarm despre care ar fi putut să vă povestească multe locuitorii Dalmației, unde își făcuse serviciul pe vremea monarhiei și unde îi distra pe localnici luptîndu-se cu urșii și zdrahonii de bîlci. Și el crescuse în ogradă de măcelar, și cu toate că avea acum o vîrstă, l-a pus la pămînt cît ai clipi pe beţiv.

Nu s-a potolit însă nici după această pățanie, pînă în toamnă a mai ajuns o dată în fața judecătorului de instrucție. O vreme a și stat închis, și cu toate că trebuia să plătească amenzi, Koháry privea trăznăile calfei sale cu o anumită condescendență, pentru că erau îndreptate împotriva unui regim pe care el nu-l iubea. În anumite cercuri putea chiar să se și laude cu ele, iar mai tîrziu, după anexarea Palánkului, chiar în mod public.

Așadar, înainte de război Palánkul făcea parte dintre cele mai vesele orașe ale țării, iar trăznăile lui Lančarič făceau și ele parte inseparabilă din veselia acestui oraș. Într-un astfel de oraș trebuia să se nască și un asemenea individ nestăpînit, beţiv și scandalagiu, un hojmalău și un fanfaron, o figură de tînăr neînsemnat care ține să se remarce cu orice preț.

Multă vreme s-a vorbit despre o întîmplare din timpul iernii cînd l-au găsit beat turtă în zăpadă, pe stradă. Jandarmii au vrut să-l ridice, dar el s-a înfuriat așa de tare că i-a zvîntat în bătaie, inclusiv pe un polițai chemat în ajutor. Asta s-a întîmplat după ce și-a terminat serviciul militar unde n-au vrut să-l țină (el socotea asta o nedreptate și o lucrătură a jandarmilor din localitatea natală). Avea o faimă proastă, a fost de mai multe ori condamnat (la dosarul lui nu erau trecute însă toate năzbîtiile, jandarmii au mai închis ochii la unele fapte ale „clientului" lor.), nu-și încheiase nici cei cinci ani de școală elementară, iar în armată nu s-a distins deloc prin adaptabilitate. Și-a început serviciul la bucătărie, l-a terminat la grajduri, pe generalul comandant nu l-a văzut niciodată, dar îndeobște își amintea cu plăcere de anii de armată petrecuți în Cehia.

Acum se făcea că nu mai ține minte, dar erau destui cei care n-au uitat un eveniment ce a avut loc cu prilejul unei partide de fotbal memorabile. În localitate juca celebra echipă FC. Era cu puțin înainte de arbitrajul de la Viena[1], la Palánk se ridica un adevărat val de șovinism și de aceea partida de fotbal s-a transformat într-o manifestație suspectă. În fața tuturor spectatorilor, Volent s-a legat din senin de un jandarm în civil și cînd omul a încercat să se apere, el l-a pus jos și a plecat triumfător.

Cu timpul exuberanța i-a mai trecut, dar a fost o vreme cînd era deajuns să rostești în fața lui vorba jandarm. Mai ales la cîrciumă. Și unii o făceau dinadins. Atunci îl apuca o furie așa de mare că nu se mai înțelegea nimic din ce spunea. Izbea cu picioarele în masă și dădea cu pălăria de pămînt. Lua foc

---

[1] Prin arbitrajul de la Viena din 1939, Hitler a silit Slovacia să cedeze Ungariei horthyste o parte din teritoriul său sudic, acolo unde se desfășoară și evenimentele din acest roman al lui Ladislav Ballek.

cît ai clipi. Nu uita nici mort jignirile care i-au fost duse, dar a învățat între timp să-și stăpînească furia.

Era un pic și ghinionist. Nici el nu știa bine de ce se bagă în atîtea dandanale, de ce ține morțiș să se impună și de fiecare dată să se descurce cu ajutorul forței. De unde atîta trufie în el? Așa îl crescuse și Koháry care dorea să facă din el un individ tenace și hotărît, pavăză de nădejde a măcelăriei sale, precum și un fel de pază personală pentru el, fiul și soția sa.

Învățase multe de la meșterul său. Putea fi văzut adesea cum, atunci cînd nu-i reușea un anume lucru, lua obiectul cu pricina și, înfuriat, dădea cu el de pămînt pînă îl făcea praf. Dacă nu putea să spargă un os, îl călca în picioare și dădea în el cu securea. De cînd era ucenic se purta așa. Și cu cuțitele proceda la fel. Dacă nu-i plăcea, îl arunca într-un colț sau îl înfigea uneori în masă, gest care în mai multe rînduri l-a costat, cuțitul s-a rupt și i-a spintecat mîna. La început tot astfel se purta și la abator, iar mai tîrziu, cînd s-a făcut mai voinic, a început să se ia la harță și cu oamenii mai mari.

De două ori îl loviseră caii cu copitele în timp ce se afla la tîrg. Pur și simplu, nu-i venea să creadă că îndrăznesc să i se împotrivească și că nu-l acceptă în preajma lor. La unul din cai s-a repezit și l-a cotonogit în așa hal, încît Koháry a fost nevoit să-l despăgubească pe proprietar. Cînd era încă puștan l-a trăznit în plin cîmp. Mergea curajos spre oraș încredințat că pe el nu-l poate lovi trăsnetul. Două zile a zăcut fără cunoștință. Împrejurarea a lăsat urme în el, dar numai uneori, cînd se îmbăta, își amintea de ea. Altfel, susținea că nu-și mai aduce aminte de nimic. A simțit o lovitură în picioare după care a leșinat. De atunci se ferea și de siguranțele electrice, după cum nimeni nu l-ar fi putut determina să treacă prin apa unui rîu sau să se urce într-o barcă. În timpul inundațiilor nici nu se apropia de apă ca și cum s-ar fi temut să

nu se petrecă cine știe ce, să fie silit, de pildă, să sară în ajutorul vreunui nenorocit luat de șuvoaie.

Stihiile nu-l mai ademeneau, jandarmilor, deși îi ura din toată inima și îi vorbea oriunde de rău, le-a dat pace, iar de iubitc s-a descotorosit iute.

I-a rămas doar visul de a ajunge negustor. Și uite că tocmai acum s-a îndrăgostit pentru prima oară în viața lui. Pînă atunci parcă nici n-ar fi avut vreme pentru un asemenea sentiment, care abia acum înflorea. Abia acum, la cei peste treizeci de ani ai săi, era în stare să simtă așa ceva.

O dată cu frămîntările, pînă atunci necunoscute, ale sufletului său, frămîntări cu care, după cum zicea, numai dracul îl potcovise, reînvia și o parte a firii sale mai vechi. Și a înțeles fenomenul aparent inexplicabil: cum că nebuniile și mitocăniile lui izvorau dintr-o sensibilitate și tristețe nemăsurate. Din clipa cînd i-a venit mintea la cap ținea mereu, zilnic, socoteala la toate cîte îi hărăzise destinul. Că e un orfan, un suflet pierdut, lăsat la mila străinilor.

Nu avea motive să-și mai amintească de copilărie, i se năzărea numai în somn și într-un fel cumplit, dar ori de cîte ori îi răsărea în minte vreo frîntură din acei ani, se cutremura de parcă n-ar fi avut parte nici măcar de o zi însorită, vedea invariabil o dimineață cețoasă, friguroasă și urîtă cînd era silit să sară din pat, deși ostenit de necazurile și muncile zilei precedente, și să aprindă iute focul la cazan. Și pe urmă să spele mațele în căldări cu apă rece ca gheața. Cît de mult ura toate astea Și agitația în jurul tăierii vitelor, brutalitatea acelei munci precum și toate obiceiurile grosolane ale măcelarilor, nepăsarea lor față de tot ce era viu! Era doar un copil și nimeni nu-l băga în seamă, cel mult dacă striga cineva la el că nu e destul de iute sau că n-a făcut bine vreo treabă, cu toate

că el se silea din răsputeri să facă față la toate. Un orfan, un biet copil la abator... Cine să-l înțeleagă?

Relațiile delicate erau pentru el o povară, nu știa cum să se descurce cu ele. Îl epuizau. Pentru prima oară a dat peste o femeie dinaintea căreia nu se simte în apele lui. Are impresia că a fost înfrînt, că e un eșec al sufletului său. Se teme că nu mai trăiește ca un om normal, nu mai are judecata limpede. La naiba, parc-ar fi un filfizon! Nici volanul nu-l mai ține ca lumea în mînă, nici cuțitul, și e prea moale cînd încheie vreo afacere. Nu mai e atît de îndîrjit ca altădată, devenise nepăsător față de toate cîte au avut pînă atunci pentru el întîietate. Cînd își aduce aminte de forța și de mîndria sa îi vine să rîdă, un rîs amar și nervos. La ce-or mai fi bune de vreme ce nu sunt în stare să-i fie pavăză?

Oricît se străduia să tăgăduiască, Eva (așa îi zicea acum în gînd) îl atrăgea în mod irezistibil. Așa cum era, trecută prin ciur și dîrmon și mare șireată, nu-i dădea pace. Era coaptă. Doamne, cît e de copt trupul ei plin! Țîșnește din el numai dorință și jind. Eva se pregătește, cu siguranță, să ia o mare hotărîre, o trădează nervozitatea provocată de teama ofilirii care se apropie. Chiar și mucosul de Cigi a băgat de seamă că acum e mai ademenitoare și pîndește clipa cînd poate să tragă cu ochiul la pielea ei dezvelită. A fost întotdeauna o femeie pe cinste, făcută din cea mai bună plămadă. Riečan nu i-a făcut nicicînd față, țipă din ea setea după un bărbat adevărat. Și ea știe că nu mai are timp de pierdut. E ultima ei șansă.

Volent e nervos, uneori o urăște fie și numai pentru faptul că îi dă de înțeles anumite lucruri. De ce nu-l lasă în pace? De ce nu-și vede de bărbatul ei? Ce-i cu semnele acelea atît de bătătoare la ochi care trădează că are intenții ascunse? Doar ce sucește mințile bărbaților. Îl apucă nebunia cînd se gîndește că Eva ar putea să-și facă de cap cu oricine. Mai bine n-ar umbla cu nici un fel de subînțelesuri nici față de el, nici

față de nimeni, sau, dimpotrivă, n-are decît, dar să-i facă semne numai lui, și să fie mai deschisă, să o ia mai pe de-a dreptul. Pe urmă... Pe urmă el ar renunța la tot, nu i-ar mai păsa de nimic.

Dumnezeule, ce mare tîmpit mai e și Riečan! Nu vede ce se petrece în jurul lui? E orb?! Iar dacă vede, de ce nu mișcă un deget? Dar asta e, el nu mai poate face nimic pe lumea asta, nu mai e bun de nimic, doar ca să stea în calea altora!

Ce drac de oameni mai sunt și ăștia care îl înnebunesc în halul ăsta? Pentru un oraș ca Palánkul se poartă cu el nemaipomenit de bine, și el cu ei la fel. Zău așa, și el cu ei. Are el tot felul de planuri, tăinuiește cîte și mai cîte, dar muncește pentru ei ca pentru propria lui familie, i se pare că îi cunoaște cum își cunoaște propriile buzunare și, de fapt, nu știe nimic despre ei. Toți pînă la unul sunt misterioși, impenetrabili, ca și cum el ar sta în soare, iar ei în umbră. Și poate că ei îl cunosc mai bine pe el, decît el pe ei. Nu-i înțelege pe acești slovaci de la munte, dar ar muri dacă i-ar părăsi.

Riečan ăsta, Riečan ăsta! El l-a băgat în dandana! L-a înfășurat ca în fire de păianjen pe care le toarce pe muteste, scoțîndu-le din rezervorul fără fund al onorabilității sale pe care nimeni, absolut nimeni nu i-o pune la îndoială. Cu toate că la început au rîs de el, astăzi le place tuturor demnitatea, modestia, mutenia, simplitatea și răbdarea lui, toate acestea fiind însușiri necunoscute în aceste locuri. Și la răbojul bunelor sale însușiri i se mai adaugă și faptul că pe el, pe Volent, nu l-a alungat, că i-a dat o locuință bună și că îi suportă toate toanele.

Cu firea sa, bătrînul l-a stricat și pe el. Zău că l-a stricat, vita! O să vină vremea cînd vor închide prăvălia și vor pleca cu traista în băț ca niște predicatori vagabonzi. Să umble din loc în loc, din sat în sat... să împace pe toți vecinii certați, să predice și să zăpăcească oamenii cu vorbe despre păcate și milă.

Astăzi băuse mai mult vin ca de obicei. Și îl cuprinse dorul de o tovărășie în mijlocul căreia putea să înjure grosolan și să răstoarne mesele. O dădu afară pe Süteaö, nevasta vecinului lor de prăvălie care, cum obișnuia, se repezise pînă la el seara tîrziu după ce a închis frizeria ca să petreacă împreună, și plecă în oraș.

Dar cum îi zări pe soții Blaščák, care se întorceau de la cafenea, se piti în spatele tutungeriei. Nici el nu știa de ce.

Să nu fi uitat palma pe care a primit-o de la jandarm? N-a uitat-o, dar în clipa aceea nu la asta se gîndea. Într-adevăr, nu pricepea de ce s-a pitit după tutungerie, de un lucru era însă sigur, că îl pîndește pe jandarm.

Soții Blaščák locuiau în Strada Poștei, sergentul trecea prin fața măcelăriei și cînd se ducea și cînd se întorcea de la slujbă, privirilor dispreţuitoare ale lui Volent le răspundea la fel, ba chiar cu un dispreț mai mare, ca și cum ar fi avut asupra măcelarului un ascendent social, dar și unul pur uman.

De emoție, Lančarič sughiță, iar Blaščáková, care tocmai trecea cu soțul pe lîngă tutungerie, scoase un țipăt. În creierul amețit de băutură al măcelarului țipătul ei răsună ca o provocare. Țîșni din întuneric strigînd plin de venin, amenințător:

— Aici îmi erai? Pe cine plesnești tu peste gură?

Blaščák își împinse instinctiv soția în spatele său. Și acum stătea înlemnit. Măcelarul se îndrepta spre el, dar i se părea ciudat că vine spre el orbește, cu brațele lăsate în jos.

— Ștefan! strigă femeia nu atît la soț, cît pentru a chema ajutoare.

Și din nou strigătul ei i se păru lui Volent o provocare. Și bucurîndu-se, ca omul beat, că le-a băgat frica în oase, a izbucnit într-un hohot de rîs. Era evident că adversarul lui nu știa ce să facă, îl încurca prezența soției, poate și piața liniștită pe care n-ar fi vrut să o tulbure, dar mai ales nu știa cum să procedeze, nefiind în exercițiul funcțiunii și neavînd unifor-

mă. Şi în timp ce el stătea pe gînduri, măcelarul îi arse o palmă zdravănă. Simţi urechea umflîndu-se şi pielea de pe ea plesnind. Se clătină ameţit, dar în clipa următoare se aruncă asupra agresorului. Căzură amîndoi la pămînt. Se luptau cu atîta îndîrjire că nu le mai rămînea timp să se înjure. N-au auzit-o nici pe Blaščáková ţipînd după ajutor. Jandarmul, mai abil şi mai sprinten, scăpă din strînsoarea lui Volent, sări în picioare şi, în timp ce măcelarul încerca cu greu să se ridice, îi dădu o ploaie de lovituri în cap, încît Volent se prăbuşi din nou şi rămase la pămînt năucit de-a binelea.

Între timp, ţipetele femeii treziseră garda de la postul de jandarmi din apropiere. Dar pînă să ajungă la ei, Blaščák se chinuia cum să-l aducă în simţiri pe Volent care părea dus de pe lume. Sergentul îşi închipuia că s-a întîmplat cine ştie ce nenorocire, era furios, se gîndea de pe acum la urmări şi îi era necaz pe soţie că făcuse atîta tărăboi.

Jandarmii îl ridicată de jos şi Lančarič îşi veni în fire. După o clipă porniră, dar lui i se împleticeau picioarele. Dîndu-şi seama cine îl ţine în braţe şi încotro merg, brusc se dezmetici. Prinse viaţă, începu să se zbată, zicînd că nu merge nicăieri, că să-l lase în pace, şi fiindcă se smucea din răsputeri, îl mai pocniră de cîteva ori. Începu să înjure şi să-i ameninţe că o să bage cuţitul în toţi.

Dimineaţa se trezi în dosul gratiilor. Îşi dădu seama că e de rău. Numai cu mare greutate izbuti să reconstituie în minte dandanaua în care nimerise în cursul nopţii. Era prins în cursă, nu încăpea îndoială, de aceea se făcu blînd ca un miculşel, aşteptînd să vadă ce va urma. Îl chinuia setea şi durerea de cap, pe de o parte din cauza băuturii, pe de alta, din cauza bătăii încasate. Multă vreme n-a venit la el nimeni, deşi, din cînd în cînd, uşa de la post se deschidea şi se închidea. Îl mai chinuia şi nesiguranţa, dar încetul cu încetul toate cedară în faţa setei de nepotolit. Strigă să i se aducă apă. La început

frumos, pe urmă mai puțin frumos. Pricepu că jandarmii fac pe surzii. De aceea începu să urle, să dea cu picioarele în ușă și să trimită la mama dracului pe toți jandarmii din lume, care nu fac altceva decît să bată noaptea străzile ca niște putori.

Exact în clipa cînd făcea mai multă gălăgie, intră sergentul major Žufa, comandantul postului de jandarmi. Venea să vadă ce se petrece. Lančarič se apucă să-i povestească fără cap și coadă cum a ajuns aici, că e torturat, lăsat să moară de sete, dar văzînd că Žufa nu reacționează nicicum, ci doar îl privește încruntat, tăbărî și pe el, întrebîndu-l ce-i cu banda asta de derbedei pe care o comandă.

Žufa, un om aparte de prin Orava de sus, își ieși din pepeni.

— Ai încălcat legea, îi spuse el scurt, după care intră în birou să studieze raportul din condică. Așa află ce s-a petrecut. Și se gîndi să ceară ca procesul calfei de măcelar să aibă loc nu la tribunalul din localitate, ci la cel din centrul raional.

8

În vila lui Riečan din Strada Parcului era mare frămîntare. Meșterul se și vedea dinaintea comisiei de anchetă care, acum cînd lucrurile se întorceau împotriva lui, o să-i facă frumușel toate socotelile. Se aștepta la una ca asta! Numai numele lui se va vîntura prin toate birourile, îi vor trimite pe cap comisia de anchetă, or să răscolească tot. Cu siguranță toate instituțiile de care depinde se bucură că le-a dat motiv să se lege de el. Vor întoarce totul cu susul în jos, toată casa și măcelăria, gîndea cuprins de o teribilă spaimă. Or să-l ardă! Prăpădul lui e aproape. Inevitabil. S-a dus de rîpă. Dar n-ar fi el Riečan, dacă nu l-ar supăra în aceeași măsură și situația calfei. Nu și-ar ierta-o pînă la moarte, dacă nu ar face pentru el tot ce îi stă în putere. Și are s-o facă. Hotărît lucru va întreprinde tot ce poate pentru ca să nu rămînă de rușine că într-un moment greu n-a pus umărul să-l ajute pe cel care a făcut atîtea pentru binele lui. Se gîndea de pe acum la întoarcerea sa rușinoasă în Țara de Sus.

Se hotărîse să nu deschidă astăzi prăvălia. În definitiv era miercuri. Se plimbă prin bucătărie și după aceea prin grădină, așteptînd nerăbdător întoarcerea soției plecată în oraș după vești imediat ce a aflat de arestarea lui Volent. Umblă de colo colo fără să-i vină măcar o idee ca lumea în cap și se enervă

atît de tare, încît pînă la urmă uită și de rușinoasa sa întoarcere în ținutul de baștină. Mai înainte de orice avea nevoie de o idee cum să-și salveze calfa. Dar capul lui nu era în stare să producă absolut nimic. Îi veneau în minte doar frînturi de cîntece populare...

Dintr-o îndelungată experiență știa că în felul acesta sufletul lui, dirijat de forțe impenetrabile, se liniștește, se concentrează și ia altă direcție, strîngînd totodată energie din toate rezervele posibile ale trupului. Astfel mintea lui se curăța de toate inutilitățile și se limpezea.

Chiar începea să simtă cum se ridică în el un val de energie. Cînd era vorba să salveze un străin simțea întotdeauna cum crește valul cu pricina, făcînd din el un om cu profunde înclinații de samaritean.

O anumită înțelepciune a minții sale, parțial limpezită, se manifestă îndată ce se întoarse nevastă-sa și îi povesti amănunțit cele petrecute ieri. Auzind-o, începu să se văicărească, să-și frîngă mîinile, să dispere. În astfel de situații se transforma într-un fel de dinam psihic care bagă în maximă viteză activitatea rațională a altuia. Știa din experiență că tremurul vizibil al genunchilor săi o vor provoca pe nevastă-sa la o meditație logică perfectă. Cu țipetele sale isterice, furniza frică și răspîndea senzația unui pericol real sau potențial care i-ar fi amenințat, în schimb ea, scutită de astfel de griji care împovărează mintea, urzea repede și energic planuri simple. Funcționau ca o singură mașină, completîndu-se perfect, deși simbioza lor conjugală nu era ferită de bătălii verbale. Cele două capete ale lor făceau ceea ce, de obicei, face un singur cap în liniște, nu cu atîta intensitate, nu atît de direct, limpede, iute și eficient. Potențialul creierelor lor funcționa după un program unic, nemarcat de îndoieli, fără poticneli.

Se ciorovăiau, dar cearta îi unea. Preluau unul de la celălalt o parte a producției mentale. Întîmplarea cu Volent

și cearta restabileau o nouă unitate între ei. Le furnizau energie și convingerea că în clipele următoare vor acționa rezonabil, că vor cumpăni lucrurile așa cum se cuvine. Și nici unul dintre ei nu va fi singur, deoarece înglobează o parte din celălalt. Parcă s-ar fi alimentat fiecare din două izvoare. Căsniciile, prieteniile și diverse alte asocieri se află adesea în criză, uneori chiar în criză permanentă, și cu toate acestea nu se destramă. Iar dacă pe deasupra mai au și ceva pe conștiință, dacă le unește o culpă, un păcat comun, o escrocherie comisă în comun, în acest caz pot să reziste și pînă dincolo de mormînt, atît e de puternică coeziunea care se dezvoltă în sînul lor.

După ceartă știau ce au de făcut.

Riečanová, înarmată cu un coș de bunătăți, cu o grămadă de sute, de bonuri pentru alimente și multe, multe făgăduieli în legătură cu ușa măcelăriei lor care le va fi mereu deschisă, se îndreptă spre Strada Poștei. Riečan ceva mai tîrziu, ca să nu fie văzuți ieșind în același timp, spre Strada gen. Stefánik. Ducea și el un coș, dar numai cu specialități de carne. El nu avea tupeul nevestei și, pe urmă, drumul său ducea în direcția cea mai primejdioasă.

Blaščák nu era acasă. Veronika, soția lui, fu luată prin surprindere, în grabă nici nu știa cum să se poarte. Nevasta măcelarului se purta ca la o vizită între vecine, era plină de drăgălășenie, cînta pe struna compasiunii și a înțelegerii dintre două persoane provenite din aceeași regiune și care nu duc o viață ușoară cu bărbații lor, și apoi amîndouă sunt slovace, trăiesc de puțină vreme în orașul ăsta străin, nici una dintre ele nu are rude aici, sunt singure și deci trebuie să țină una cu alta, să-și dea mîna la nevoie, să se ajute, în ce-i privește pe ei, pe ea și pe soțul ei Riečan, au îndurat multe în timpul războiului, și-au pierdut averea, au ajuns în sapă de lemn, aici s-au mai pus un pic pe picioare, încep să trăiască mai ca lumea, zău că nu le-ar merge deloc bine dacă ar ajunge la

„procest tomna la raion" cu calfa lor, un nenorocit de orfan pe care l-a mai și lovit trăsnetul. N-ar fi bine, bunul lor nume s-ar duce pe apa sîmbetei și cine știe ce prăpăd ar mai urma. Doamna și domnul jandarm ar putea să-l ierte, n-o să mai facă, o să aibă el grijă de asta, iar dumnealor, doamna și domnul Blaščák nu vor regreta că au făcut o faptă bună. Nu, n-a venit să ceară imposibilul, îi roagă doar să le fie milă, iacă, în coșulețul ăsta a adus cîte ceva, nu, nu, fără nici un gînd rău, ci numai pentru că au de unde, a venit așa, ca între vecini, să vadă niște consăteni, niște oameni cumsecade, o familie respectabilă.

Veronika Blaščáková era încă o fetișcană, își iubea soțul și avea un respect nemăsurat pentru el, dar despre serviciul lui nu avea nici cea mai mică idee. Soțul o proteja, despre serviciul său, adesea primejdios, nu-i vorbea, la urma urmelor și fiindcă așa îl obliga regulamentul, și nici nu era vreun mare orator, vreun teoretician al profesiunii sale și cîtuși de puțin lăudăros. Trăiau de prea puțină vreme împreună pentru ca să fie predispus la confesiuni, între ei nu se stabiliseră încă raporturi de prietenie, abia acum începeau să se încropească, fenomen normal la tinerii care au îmbrăcat de curînd uniforma militară și încă nu știu cum să facă să delimiteze viața lor publică de cea intimă. Abia după un timp morga lor autoritară începe să-i oboosească și atunci intră în rol de bărbat sub papuc, cu toate că și după aceea, mai fac din cînd în cînd pe cocoșii, firește, atunci cînd e vorba de copii. Față de nevestele lor sunt adesea ridicol de ascultători.

Veronika Blaščáková avea în viața de toate zilele o comportare diferită de cea a soțului ei. Se purta ca toți aceia care știu că cel mai sănătos este să te înțelegi și să te ai bine cu toată lumea. Cc rost are să-ți ridici oamenii în cap? Doar nu trăim o mie de ani și nici nu ne merg toate ca pe roate. Nu știm nici ziua, nici ceasul cînd ne luăm rămas bun de la viață

și nici dacă n-o să fim nevoiți să batem vreodată la ușa cuiva. Se simțea singură, nu se împrietenise nici măcar cu vecinii cei mai apropiați, deși avea o inimă bună. Dar era în același timp și o adevărată femeie de la munte, cu alte cuvinte o femeie destul de prudentă ca să stabilească legături cu oamenii înainte de a simți o anumită afecțiune față de ei. E o prudență tipică a celor din partea muntelui, și nu un calcul.

Nu era în stare să o refuze pe Riečanová. Pe de altă parte, nici Riečanová nu se dădea ușor bătută, ca de obicei. În cele din urmă tînăra soție își zise că, într-adevăr, n-ar fi bine ca despre bărbatul ei să se vorbească prea mult și de rău, așa că îi făgădui musafirei sale că o să-l roage pe soțul ei să dea uitării toată povestea. Refuză categoric bonurile pentru carne și banii, oprind doar cîrnații, o bucată de carne și de slănină, și astea numai pentru ca să nu creadă Riečanová că nu-i dă nici o speranță, că e trufașă și rea și că-i face vînt. Era perfect convinsă că a procedat cît se poate de înțelept...

Veronika mai avea ceva mai mult de cincisprezece ore de gîndire în legătură cu asta. Ce o să zică bărbatul ei? Asta era. S-a decis pentru o soluție practică: a prăjit cîrnații, iar a doua zi cînd „domnul" s-a întors flămînd acasă i-a pus frumușel pe masă. S-a minunat el un pic ce-i cu atîtea bunătăți, dar mort de foame cum era, n-a mai stat pe gînduri și s-a apucat să înfulece. Foamea nu știe ce este suspiciunea, e mult prea puternică. Un bărbat flămînd se teme de un singur lucru: să nu fie silit să împartă cu cineva.

Cînd sergentul a aflat ceea ce îi era hărăzit să afle după ce s-a ghiftuit, a rămas cu gura căscată. N-a fost în stare de altceva decît să dispară din bucătărie și să se arunce pe patul din dormitor. Cîrnații îi stăteau ca un bolovan în stomac.

Soția sergentului major Žufa era de mulți ani „doamna jandarmereasă" și de aceea cunoștea perfect regulamentul de

serviciu. Știa cum trebuie respectată legea seara, dimineața, iarna sau vara, pur și simplu în orice condiții climatice, cunoștea toate părțile slabe și tari ale soțului ei, un jandarm cum scrie la carte. Ea îl plăcea așa cum era și îl respecta. Nu se temea de el, ba dimpotrivă se simțea tare și stăpînă, dar nu lua nici o hotărîre mai importantă fără să-l consulte. O interesa pur și simplu părerea lui. Cu purtarea ei corectă, îl cucerise încă din primele zile ale vieții lor conjugale. În treburile lui de serviciu nu-și băga în nici un caz nasul. Žufa avea faimăde incoruptibil, un morocănos care se dezinteresează de orice relații de prietenie. În viață se baza numai pe sine, pe nevastă și pe lege. Dacă nu era în cauză însăși legea, nu lua niciodată o atitudine prea fermă, nu făcea nici un fel de declarații sau afirmații, dar subordonații lui au început să miroasă cu timpul că înclină de partea comuniștilor. Pe vremea aceea toată lumea se aștepta ca jandarmul să nu se amestece în politică. Žufa nu prea avea habar de comunism, doar atît că în mintea lui întruchipa ordinea, simplitatea, sobrietatea, munca și disciplina de fier. Provenea dintr-o foarte săracă familie de prin Orava, pe cei bogați nu-i putea suferi deoarece în anii cînd slujea legea se lovise de multe ori fără succes de ei. Pe cei săraci îi simpatiza fiindcă, neavînd de ales, respectau în mai mare măsură legea. Și mulțumită lor considera că munca lui are un sens.

Žufová, o femeie cam voluminoasă și încărunțită, îl pofti pe măcelar să ia loc și să aștepte pînă se întoarce soțul ei. Cum îi auzi vocea profundă răsunînd pe coridor, Riečan își pierdu pe loc curajul. Și cînd îl văzu intrînd în odaie își pierdu de tot graiul. Era un bărbat cu părul cărunt, corpolent și voinic ca un marinar, iar îmbrăcat în uniformă părea amenințător ca însăși legea.

Cînd își veni în fire, măcelarul începu să vorbească în grabă despre sine, pomenind de faptul că el e un om bolnav,

că nu cunoaște obiceiurile și năravurile de pe aici, că nu știe nici limba maghiară, motive care puteau să-l preocupe doar pe el în calitate de negustor, în nici un caz pe reprezentantul de atunci al puterii. Pe urmă se apucă să-i înșire ce fel de om este calfa lui. Se căznea să-i explice că e un amărît, un biet orfan, că l-a lovit trăsnetul, a băut, nenorocitul mai mult decît trebuia, e drept, și s-a purtat îngrozitor de urît, dar n-o să mai facă niciodată, fapta asta o să-i fie de învățătură, n-ar fi trebuit, nu, n-ar fi trebuit să se întîmple, omul nu trebuie să se pună cu autoritățile că o pățește iar el, Riečan, e foarte necăjit, e supărat foc, se chinuie,se amărăște, nu-și mai găsește liniștea din pricina aia... îl roagă, tocmai de aceea, să aibă milă de nenorocit, să-și primească pedeapsa cuvenită, el, Riečan, o să plătească amenda, o să aibă el grijă de calfă, o să-l pisează zi și noapte, dar ferească Dumnezeu să-l mîne pe la tribunale, fiindcă și el, Riečan, ar trebui atunci să apară în fața lor, or el n-a pus piciorul în viața lui într-un tribunal, nici el, nici părinții lui, nici chiar străbunicii, doamne ce rușine ar mai fi, și pe urmă cum s-ar mai simți el cînd toată lumea îl va arăta cu degetul, aha, or să zică, ăsta e ăla cu procesele, și toată lumea îl va ocoli. O, numai de nu l-ar da pe mîna judecătorilor, de s-ar putea găsi altă cale!

Jandarmul, de care se fereau și cei trei fii ai săi (acum elevi de liceu), deoarece îi pedepsea fără milă pentru orice nesupunere, îl asculta fără să-l întrerupă privindu-l de sub pleoapele sale umflate. Din cînd în cînd își trecea mîna prin părul tuns scurt, arici, cu intenția de a nu păstra o atitudine prea oficială în fața unei persoane venite în casa sa, dar și gestul acesta oarecum mai prietenos nu-l făcea cu plăcere. Își privea papucii lăsînd impresia că se gîndește dacă e cazul să-și tragă picioarele mai sub el.

Riečan, roșu ca racul, încurcat și pierzîndu-se în bîlbîieli, pînă la urmă închise gura și lăsă capul în jos. Iar Žufa îi zise fără menajamente și fără o inutilă introducere:

— Nu există.

— Atunci asta e, reacționă imediat Riečan, după care se ridică brusc, manevrînd în tot chipul scaunul pe care pînă la urmă îl băgă sub masa rotundă de sufragerie acoperită cu o față de masă croșetată, lungă pînă la pămînt. Se retrăgea spre ușă zîmbind amestecat, și trist și cu speranță, înclinîndu-se și luîndu-și rămas bun.

— Domnule Riečan, zise sec Žufa, nu uita coșul.

Riečan zvîrli din cap, ceea ce putea să însemne că da, n-a uitat de el, și se mai uită o dată speriat la fața bolnăvicios de vînătă și parcă umflată a jandarmului.

Tocmai dădea să coboare din veranda deschisă în curte cînd din adîncul coridorului ajunse pînă la el o voce:

— Și să țineți minte că urciorul nu merge de multe ori la apă. Și cînd spun asta nu mă gîndesc numai la calfa dumitale. Te salut.

Pe măcelar îl trecură toate sudorile și cînd ajunse, în sfîrșit, în stradă o luă la goană de parcă ar fi fost fugărit de un cîine. La un moment dat își dădu seama că nu se cuvine să alerge, se opri și se rezemă de cel mai apropiat copac. Apoi multă vreme se zgîi absent la niște băiețandri care dădeau de-a rostogolul două jenți de camion.

Soții Riečan n-au cîștigat prima rundă, dar nici n-au pierdut-o de tot, așa că au început-o cu toată verva pe a doua. În prima rundă n-au dobîndit victoria, au cîștigat în schimb cîteva puncte bune pentru calfă (dar și pentru ei). Blaščák și Blaščáková? Ăia doi nu mai puteau să joace după cum ar fi poftit. Blaščáková a primit coșul, iar soțul ei s-a înfruptat din conținutul lui. Erau acum cît de cît prinși în undiță. Dar Žufa?

Mulțumită lui Riečan putea din nou să arate familiei, colegilor și întregului oraș de înfumurați cine este el. Se cunoștea bine și de aceea nu se simțea cîtuși de puțin jignit că se găsise unul care să-l pună la încercare. Era și el, ca orice persoană publică, un pic actor. Pe nemernicul de măcelar l-a dat gata prin simplul fapt că l-a refuzat. N-are de gînd să vorbească nimănui despre cele întîmplate, dar ar putea să parieze că încă de a doua zi o vor afla toți subordonații lui și de la ei, încetul cu încetul, tot orașul. Își cunoștea el bine nevasta și știa că o să-i facă acest serviciu. În această privință era între ei o înțelegere tacită.

Imediat după plecarea lui Riečan, Žufa și-a dat seama că a dobîndit o mare victorie, cea dintîi mai acătării de cînd se afla în acest oraș. Și-a mai dat seama și că nu mai e deloc furios. Nu va renunța la ideea de a-l aduce pe Lančarič în fața organelor de judecată, dar nici nu va mai întreprinde nimic deosebit, așa cum amenințase la început. Ca orice bărbat tare și conștient de valoarea sa, nu prea știa ce atitudine să aibă față de acel nenorocit care se milogise de el. Omul i se părea ridicol, dar se gîndea la el cu o anumită simpatie. El n-ar fi capabil să se milogească așa, nici măcar pentru copiii săi. Trebuia însă să recunoască că nici o rugăminte omenească nu rămîne fără efect, că produce măcar niște valuri care se tot lărgesc.

Riečanová avea dreptate, planul ei reușise.

În cadrul rundei a doua au căutat un avocat de ispravă. El voia să aleagă între Olšanký, Kafka și Lakatos, iar ea a pus ochii din prima clipă pe Bjelik. Riečan nu era de acord, dar ea nu s-a lăsat. Ce-i drept, la procese nu se pricepea, dar nu auzise în viața ei pe cineva zicînd că la tribunal ar domni dreptatea, eventual că acolo s-ar respecta legea și numai legea. După cum nu auzise nici că pe acolo ar ajunge numai și numai oameni cu cugetul curat, iar la Volent al lor de așa ceva nici vorbă.

Aladár Bjelik avea printre colegii săi faimă de individ parșiv, iar printre clienți de vulpe bătrînă. Cei dintîi susțineau că îi place să pescuiască în ape tulburi, ceilalți nu vedeau nimic rău în asta, mai ales că în joc era chiar pielea lor. Cercurile mai înalte și snoabe din Palánk îl evitau în viața de toate zilele, în schimb nu se putea plînge deloc că n-ar avea clientelă și venituri pe măsură.

Își avea biroul jos în Strada Rozelor, la capătul ei, nu departe de autoservice unde zăcea, supus unor eterne reparații, automobilul lui rablagit, marca Popular. Acolo l-au găsit soții Riečan după ce au citit bilețelul agățat pe ușa biroului prin care avertiza pe clienți unde poate fi găsit. Nu făcu o mină prea binevoitoare cînd află pentru ce au venit și multă vreme îi lăsă în plata Domnului, preocupat de ce îi spunea mecanicul cu privire la defecțiunea de la mașină. Se pregătea să plece undeva și era dezamăgit de cele ce auzea.

Tot așa îi tratâ și cînd ajunseră la el în birou. Își trase niște mînecuțe peste mînecile de la cămașă, se așeză la biroul său masiv și se apucă să roadă caraghios agățătoarea de la stilou. Era un ins mai mult mic de statură, destul de miop, negricios, o figură ștearsă și neinteresantă.

Riečanka o luă de la capăt și îi povesti din nou cazul pentru care au venit la el. Aștepță să termine și apoi începu să dea din mîini și să explice confuz că are mult de lucru, că se mută în alt birou, că are acum multă bătaie de cap cu mutatul și că trebuie să plece, are de făcut un drum. La asta Riečanová i-a răspuns că oricum ar fi, tot pe el îl vrea. La prima vedere, răspunsul ei nu făcu asupra lui impresie, zise doar așa, pe departe, că el înțelege, sigur că da, înțelege că omul la greu nu se mai uită la ban și dă oricît. Riečan pricepu aluzia și răspunse că dacă avocatul va prelua cazul poate conta pe ei. La care Aladár Bjelik se ridică în picioare și fără să clipească, declară:

— Aveți dreptate, stimabililor, cazul acesta e ca făcut pentru mine. Orfanii porniți pe căi greșite sunt specialitatea mea. Cum să vă spun, ai de ce te agăța.

În timp ce îi conducea zîmbea și susținea că gata, se duce într-un suflet să-și vadă clientul și să-l pregătească pentru interogatoriu.

Mergînd spre casă, soții Riečan bombăneau zicînd că avocatul e o canalie și un lacom, că i-a băgat pe amîndoi în cofă, dar totodată își făceau și complimente că au ales exact omul care le trebuia. Era exact atît de perfid cît era nevoie să fie. Imediat a știut ce este de făcut. I-a sfătuit să meargă în centrul de raion și să-l caute pe judecătorul dr. Filip Koník.

Eva Riečanová s-a dus chiar a doua zi, iar apoi, pînă să înceapă procesul, încă de cîteva ori. Pleca cu primul tren de dimineață și se întorcea cu ultimul, care sosea la Palánk puțin înainte de miezul nopții. Se văita că drumurile astea o istovesc și a început să-și dorească un automobil, fie el și mai mititel.

Volent se ducea sîrguincios la avocatul său. La început n-a priceput mare lucru din sfaturile lui și a avut nevoie de timp pînă să se obișnuiască cu maniera lui de lucru, dar pînă la urmă a acceptat depoziția așa cum i-a întocmit-o Bjelik și a învățat-o cu răbdare pe de rost. Devenise ascultător, gîndindu-se că îl așteaptă închisoarea și nu mai voia să-și agraveze situația prin nimic. Prin Țara de Sus nu mai umbla, a întrerupt orice legătură cu contrabandiștii, doar la cotețele din pădure căra tot mai multe rezerve de furaje. (Desigur, nu avea intenția să renunțe definitiv la afacerile sale.) Ședea cuminte acasă, nu mai îndrăznea să se îmbete și aștepta cu răbdare. Răbdarea ca răbdarea, dar necazurile se înmulțeau fără încetare.

În timpul unuia din prînzurile comune în vila din Strada Parcului soția meșterului s-a apucat să-i povestească pe larg cîte a făcut ea pentru el în centrul de raion. Și ieri a fost acolo,

s-a întors azi-noapte, s-a trezit acum un ceas, de-aia e așa de tîmpită de cap.

El i-a mulțumit îndrugînd ceva în sensul că îi pare tare rău de tot ce s-a întîmplat și a înfulecat repede mîncarea ca să poată să se facă nevăzut cît mai curînd. L-a pomenit pe dr. Koník pe care el îl cunoștea. Slavă Domnului, nu se mai văzuseră de multă vreme, nici n-au mai avut motiv, dar el îl ținea bine minte așa cum ținem, minte numai anumite persoane. Înainte de război Koník fusese pentru un timp judecător de instrucție, căruia i se dusese vestea nu numai pentru severitatea sa învecinată cu cruzimea, ci și pentru aventurile sale galante.

Acum nu se gîndea la faima lui de judecător, presimțind o altă primejdie. Omul care urma să-l judece făcea parte din acea categorie de bărbați frumoși în care orice alt bărbat vede un rival potențial. În genere, bărbații nu înțeleg de ce unei femei îi place cutare sau cutare bărbat și, de regulă, se înșală sigur. Numai că Volent îl vedea pe judecător într-o înfățișare pe care ar fi schimbat-o cu plăcere cu a sa, cu toate că și de înfățișarea sa era mai mult decît mîndru. Koník era zvelt, blond, cu o față prelungă de muzicant, nu era nici prea înalt și nici prea scund, avea un mers neobișnuit de elegant, un mers de dansator, gesturi care făceau impresie, calme, cumpătate, și o voce plăcută, agreabilă. Și apoi maniere, pantofi, costumul călcat, cămașa albă, mîini îngrijite... Pe scurt: exact inversul, exact inversul lui. Și în ce privește poziția în societate.

După această știre se precipită spre casă ca să facă praf un scaun. Și praf îl făcu. Și apoi deodată se pomeni că nu mai știe dacă îi vine să strănute sau să plîngă.

Stăpînit de gelozie, se întinse cît era de lung pe dușumea, ținîndu-și fața în palme și zvîrcolindu-se. Ar fi fost în stare să jure că Eva s-a încurcat cu individul ăla. Se vedea pe ochii ei! Din clipa cînd a intrat în salon a băgat ceva de seamă, i s-au

părut brusc suspecți! Erau așa de ciudat de mari... ca și cum ceva cu totul aparte s-ar fi fixat în ei. Da, erau mari, mai albaștri ca de obicei, mai puțin reci, mai puțin aspri, mult mai fericiți, chiar foarte fericiți! Era mulțumită ca o găină! Ca o găină!

Se rostogoli pe burtă și bătînd cu pumnii în podea, repeta întruna cu glas înăbușit, îndurerat:

— S-a destrăbălat! S-a destrăbălat! S-a destrăbălat! S-a destrăbălat, căței aua!

Apoi sări în picioare și se repezi în bucătărie, unde parcă își pierdu mințile de tot. Dădea roată mesei, lovind cu pumnul în ea și izbindu-se de colțurile ei, după care deschise robinetul lăsînd apa să curgă așa de tare de parcă ar fi vrut să se înece, apoi îl strînse cu atîta nădejde că nu-l mai putea deschide, începu să umble prin dulap și să scoată furios vesela, cuprins de o sete nepotolită să spele, să frece.

După o vreme se liniști, atît de mult că-i venea să rîdă de orice suspiciune care îi mai venea în minte. Liniștea lui ținu cam o oră. După aceea se repezi iar în bucătărie ca să se spele zdravăn, pînă la brîu. Asuda îngrozitor. Parcă avea febră.

Nici în zilele următoare nu i-a fost mai ușor. Din cauza geloziei, nu avea somn. Și stătea cu ochii pe Eva să vadă dacă nu cumva se trădează în vreun fel oarecare.

Nu se trăda în nici un fel, dar nu înceta să călătorească în orașul raional.

Procesul s-a desfășurat într-o neobișnuit de frumoasă după-amiază de iulie. Plouase trei zile la rînd, după care se făcuse frumos.

Pe o asemenea vreme, cerul se limpezește, nu e nici foarte cald, nici prea frig, pe scurt se instalează o climă agreabilă, temperată care îi face și pe oameni mai temperați și mai prietenoși. Asupra dezbaterilor judecătorești totul are influență, chiar și ceea ce în aparență este cît se poate de neînsemnat.

Oamenii simpli, ca și cei hipersensibili și bolnavi, o știu prea bine și oricît s-ar simți de curați în fața legii, oricîte garanții ar avea, intră în sălile de tribunal cu frica în sîn, cu frisoane prin șira spinării.

Avocatul Bjelik era bine inițiat în treburile judecătorești. Colegii din Palánk îi reproșau, pe bună dreptate, o anumită neseriozitate, dar, pe de altă parte, Bjelik nu era mai puțin folositor clienților săi decît erau ei. Nu se orienta numai spre cunoașterea absolută a paragrafelor de lege, nu-și băteau capul cu cine știe ce performanțe oratorice, el se folosea înainte de toate de slăbiciunile omenești. De preferință se străduia să bage în capul clienților săi că în fața instanței trebuie să facă pe proștii. Pentru un spirit nobil prostia este neîndoielnic ridibilă, dar, de regulă, nu știe cum să se descurce cu ea. Pe un spirit mare nu-l dă gata o ecuație cu multe necunoscute, în schimb poate să-l dea peste cap lipsa de logică, prostia, naivitatea, acea îndărătnicie care rămîne pentru el o enigmă. Nu se dă bătut în fața unei problme cardinale, dar se pierde cu ușurință cînd se lovește de stupizenie și mărginire.

Bjelik nu era un geniu și nici măcar deștept, doar atît că nu știa ce este rușinea și nu cunoștea obstacole. Nu avea nume bun printre oamenii serioși, dar tocmai de aceea era în stare de orice. Metodele folosite de el reprezintă arme ale ambițioșilor marginalizați.

A repetat deci cu clientul său un mic spectacol în vederea apariției în instanță. L-a învățat pe Lančarič ce să spună, dar pentru că o făcea după o gramatică proprie, n-a mers ușor, Volent fiind la început îndărătnic ca un asin. Cu timpul însă și-a însușit lecția avocatului. A înțeles sensul spectacolului și și-a învățat rolul. Pentru nimic în lume nu trebuia să se abată de la sfaturile lui Bjelik.

Va sta, mai bine zis se va preface că stă în fața celui mai respectabil tribunal din lume și dinaintea celor mai faimoși

procurori și judecători din raion și ținuturile învecinate. Are el, Volent Lančarič, faimă de om guraliv și scandalagiu? Are. Are, nu se poate tăgădui. La tribunal o vor ști și vor conta pe asta. Și dacă din prima clipă își va încovoia spinarea, n-ar face decît să strice bucuria judecătorilor. Aștia se bucură dinainte cînd pun laba pe cîte o hahaleră ca el, în speranța că individul o să-și dea arama pe față dinaintea lor. Și atunci se reped pe el. Dumnezeule, și cu cîtă satisfacție profită de superioritatea și de puterea lor! El, Volent, n-are de ce să se teamă de tribunal, ci numai de judecător care este întruchiparea justiției.

Lančarič va trebui să înceapă (așa cum prevedea scenariul) cu multă siguranță de sine, decis, cu nerușinare. Astfel își va confirma faima. Asta îl va scoate din țîțîni pe judecător, și încă cum! Atunci Volent va trebui „să-și bage mințile în cap și să-și vină în fire", să manifeste o oarecare zăpăceală, ce rezultă în mod firesc din constatarea că a sărit peste cal, și va trebui să se înmoaie ca o mămăligă. Din clipa aceea va trebui să stea cu ochii numai la judecător și să răspundă numai la întrebările lui, ale procurorului și apărătorului. În felul acesta va arăta clar că judecătorul i-a băgat frica în oase și că de acum înainte știe în ce mîini a încăput. Dacă va reuși să-l enerveze pe judecător din prima clipă, poate să se considere învingător. Ce-i un judecător? Un profesionist. Nu se enervează de două ori, dar o dată trebuie. De ce? De-aia, fiindcă e profesionist. Dacă se enervează acum, nu se va mai enerva mai tîrziu, atunci cînd se retrag pentru a delibera și a stabili pedeapsa. Pînă la sfîrșitul procesului se liniștește și devine moderat în ce privește pedeapsa, așa cum i-o cere atitudinea pur profesională.

Întregul proces va purta pecetea suveranității judecătorului. Și a umilinței lui Volent. După cum prevedea scenariul, judecătorul trebuia să-l determine pe acuzat să mărturisească că-i pare rău pentru faptele săvîrșite. Volent va trebui să cedeze

tot mai mult din trufia sa, din siguranța de sine și din obrăznicie, iar la sfîrșit să vorbească mai speriat, cumva „popular", și să nu uite să-și exprime „admirația" față de oamenii de la interne, pentru ca să-i vină și judecătorului mai ușor.

Dacă va reuși să-l convingă pe judecător că, de fapt, întregul proces a decurs ca un dialog între el și acuzat și că, firește, domnia sa l-a cîștigat, atunci va fi sigur că nu l-a cîștigat judecătorul, ci acuzatul. Dacă judecătorul rămîne cu impresia că are asupra acuzatului o puternică influență, nu va uita să fie generos, în schimb va da uitării partea păgubită, aceea care întotdeauna are pretenții prea mari.

Aladár Bjelik știa bine în fața cui va sta clientul său. Judecătorul Konik este un tip vanitos. Și îl vizitase Riačanová. Așa că Volent n-ar trebui să iasă rău din afacerea asta.

În timp ce Riečan și nevastă-sa așteptau liniștit în bancă să le vină rîndul, Bjelik încă mai repeta cu Volent rolul și îi dădea curaj: Să creadă că e un tip deștept, dar neapreciat ca atare de nimeni, și îi va duce pe toți de nas.

După verificarea identității celor prezenți, după indicațiile date părții reclamante și toate celelalte formalități introductive, judecătorul l-a instruit pe acuzat în ce chipuri diferite poate să se apere, i-a citit formula privitoare la circumstanțele atenuante de care poate beneficia dacă nu va tăgădui nimic și, în sfîrșit, i-a dat cuvîntul procurorului care și-a formulat rechizitoriul în cîteva puncte. A început apoi interogatoriul acuzatului. Îl conducea, firește, președintele completului, dr. Filip Koník, care, așa cum constată imediat Volent, era neschimbat față de cum îl cunoscuse el înainte de război, doar vocea îi era alterată de fumat și băutură.

În măcelarul Štefan Riečan, chemat în calitate de martor, intră groaza, auzind ce declarații face calfa sa. Lančarič începu cu o obrăznicie nemaipomenită, uluindu-l și pe judecător.

Riečan simțea că leșină de frică, Riečanova își răsucea nervoasă verigheta de pe deget, toată adunarea de gură-cască se foia în bănci fericită că va asista la un spectacol dramatic, numai avocatul și clientul său rămîneau impasibili.

Judecătorul se apucă să-i atragă atenția acuzatului să-și vină în fire, să se trezească, că nu se află la cîrciumă printre indivizi de teapa lui, dar nu-i fu de nici un folos. Președintele, dr. Koník, privea din ce în ce mai amenințător peste ramele ochelarilor și se stăpînea din ce în ce mai greu. Pe urmă se înurie și începu să strige că, așa și pe dincolo, cum de-și permite acuzatul Lančarič, și cum de nu-și dă seama că în acest fel nu face decît să-și agraveze situația.

Soții Riečan își lăsară ochii în jos, gîndind amîndoi că totul este pierdut. Dar după o clipă calfa lor începu să se trezească la realitate și pînă la urmă se dezmetici de-a binelea. Se cuminți și luă chiar o înfățișare de om pocăit. Judecătorul nu-și putea ascunde satisfacția și din clipa asta începu să-i pună întrebări care n-ar fi fost capabile să deruteze nici pe cel mai netot acuzat din lume, ba puteau să influențeze și atitudinea procurorului și a martorilor.

— Acuzat, întrebă președintele, de ce te-ai îmbătat? Te rog să explici instanței ce te-a determinat să o faci.

— M-a părăsit... una... eu cu ea... de un an... răspunse Volent cuminte.

— Mda, e neplăcut, e de înțeles...

Lančarič: — Era cît pe ce să ne luăm... era faină, dar... pe urmă îmi zice amin, că se duce după altul... cum să vă spun... că sunt un coate-goale.

Koník: — Da, înțeleg, e neplăcut... dar, bine-bine, cum te simți cînd îi privești în ochi pe acești oameni care nu au treabă cu toată istoria dumitale și pe care i-ai atacat fără motiv și despre care, pe deasupra, știai că sunt oameni ai legii?

Lančarič: — Sunt un om de nimic... și mi-e așa de rușine că de atunci nici pe stradă nu-mi vine să mai ies.

Koník: — Dacă ai fi fost treaz... ai fi procedat la fel?

Lančarič: — Nu există, domnule judecător, nu există. Eu cînd sunt treaz, mă rog frumos, nu sunt în stare să omor nici măcar o muscă, știe toată lumea, dar cînd mă dau la vin, știți... începe să mă doară capul, al dracului mă mai doare, uuu, de-aia nici nu vreau să mai beau. Și vorbesc, vorbesc, vrute și nevrute. Pe vremea cînd încă nu mă trăsnise, aveam cap sănătos, nu simțeam nimic oricît vin aș fi băgat în mine... Dar acum, de... Și dacă nu m-ar fi lăsat Ilona, pe sufletu meu că nu m-aș mai fi atins... Dom' Riečan, meșterul meu, mi-e martor că mă lăsasem de beutură.

Riečan îl asculta cu gura căscată și nu-l mai recunoștea. Cînd Volent îl pomeni, începu să dea repede din cap, că așa-i, calfa lui de mult nu mai punea strop de băutură în gură, deși era o minciună gogonată.

Koník: — Dar nici după aceea n-ar fi trebuit să opui rezistență patrulei chemată în ajutor. Sper că îți dai seama?

Lančarič: — Da, da, n-ar fi trebuit... Numai că îmi era tare frică... parcă eram un copil mic... mi-era frică de fasolaș, de ciomăgeala de la post.

Koník: — De ce ți-era frică?

Lančarič: — De-aia, zău că de-aia, cel mai mult. Atunci mi s-a aprins lampa și mi-am zis: E de rău, Volent, ai încăput pe mîini afurisite!

Din sală se auziră rîsete înăbușite.

— Omul trebuie să se stăpînească în orice situație, adăugă în grabă judecătorul, ispitit și el să rîdă.

Lančarič: — Păi mie acum îmi pare tare rău de ce s-a întîmplat, și zău că mi-e rușine să mai ies în lume.

Pe procurorul Samuel Zamboy întreaga atmosferă îl irita, dar era un practician prea bătrîn ca să nu-și dea seama de

trucurile lui Volent. Și apoi, îl cunoștea bine pe colegul său Aladár Bjelik, știa pe de rost ce urmau să spună clienții lui. Dacă ar fi vrut, ar fi putut să-i sucească după pofta inimii și să-i ridiculizeze, dar astăzi nu era dispus să o facă. Era evident că dr. Koník acționa în favoarea acuzatului, fapt pe care și-l explica și prin întreaga atmosferă de la proces. Toată lumea venise ca la teatru, dispusă să se amuze, încît ar fi riscat să se facă el de rîs și, în plus, nu era întotdeauna ușor să te lupți cu clienții lui Bjelik. Întîlnirea cu Bjelik nu-i făcea plăcere, și nu se bucura niciodată cînd trebuia să dea piept cu el, chiar numai prezența lui, iar circul la care se dedau clienții lui îi tăia pofta de orice acțiune rezonabilă.

Îl întrebă, fiindcă era obligat să pună întrebări, pe acuzatul Lančarič dacă e conștient de faptul că prin purtarea sa a adus prejudicii patronului său. Aștepta, cu un zîmbet ironic pe buze, ce prostie o să-i mai răspundă clientul lui Bjelik.

Volent stătu o vreme cu capul aplecat, pe urmă se uită la judecător parcă neînțelegînd dacă e vorba de o întrebare, dar în cele din urmă pricepu, se răsuci încet, îl căută cu privirea pe Riečan și îl întrebă supus, aproape implorîndu-l:

— Dumneavoastră ce ziceți?

Meșterul era atît de surprins de întrebare, încît încuviință din cap în cel mai firesc mod, după care rămase țeapăn și se roși ca racul.

Judecătorilor și procurorului îi era clar că e vorba de un truc bine pregătit de Volent și de avocat, dar impresia că Volent Lančarič este, la urma urmelor, o persoană de treabă triumfa.

Volent mai adăugă:

— Domnule procuror, cînd vrei să scapi de ciomăgeală, te aperi măcar un pic. Care om din Palánk nu se teme de bastoanele unor flăcăi atît de zdraveni cum sunt jendarii de la noi?

Jandarmii din Palánk, aduși ca martori, căscară niște ochi cît cepele, dar unul nu protestă.

În timpul audierii, sergentul major Blaščák privea încruntat pe sub sprîncene, zicîndu-și că el se răfuise bărbățește cu acuzatul imediat și pe loc. Depoziția lui nu entuziasmă, firește, pe nimeni. După aceea a fost chemată soția lui. Spre marea uimire a celor prezenți, se înroși toată și, bîlbîindu-se, nu mai știa cum să atenueze vinovăția acuzatului. Sala amuțise, depoziția ei părea incredibilă. Părea că înfumuratul ei de bărbat o silea să vorbească așa, fiindcă întorcea mereu capul spre el.

Pe urmă a venit la rînd patrula, doi sergenți în uniformă. Amîndoi au relatat întîmplarea într-un limbaj militar și oficial. Neverosimil și neinteresant. Nici procurorul nu mai dădea doi bani pe declarația lor. Cauza lor fusese pierdută din pricina orgoliului lui Blaščák. Tribunalul căzu pradă acelei bine cunoscute dar inexplicabile adversități a tuturor slujitorilor justiției față de apărătorii în uniformă ai legii, o adversitate veche de cînd lumea.

Sergentul major Žufa, comandantul postului de jandarmi din Palánk, și-a trimis declarația în scris. Nu cuprindea nimic interesant, nimic referitor la trecutul lui Volent sau la afacerile lui.

A ieșit pînă la urmă un proces cît se poate de banal. Judecătorul și-a îndeplinit misiunea, procurorul și-a ținut rechizitoriul cuvenit, avocatul a trîntit un discurs lacrimogen despre un biet copil orfan, acuzatul a fost condamnat, partea păgubită s-a declarat mulțumită.

Cea mai mulțumită părea Riečanová, iar cel mai amărît Volent. Crezuse în naivitatea lui că dacă o să joace la tribunal tot teatrul ăsta, în definitiv înjositor pentru el, o să scape. S-a purtat ca un mucos, ca o cîrpă! Cine dracu l-a pus să se ia după ei?!

L-au potcovit cu amendă mare și cu trei săptămîni de detenție în penitenciarul local.

Nu i-a mers rău acolo. Soții Riečan i-au asigurat, pe socoteala lor, mîncăruri dintre cele mai bune, pe care i le aducea de la hotelul Slovan unul din paznicii închisorii. O dată pe săptămînă, cu aprobarea judecătorului, îl vizita Riečanová, consolîndu-l că o să treacă repede, aducîndu-i țigări, rufărie, gazete, iar în mod discret și cîte o sticlă de tescovină. În penitenciar domnea o atmosferă de familie, în cinci dintre celulele mai mici nu se afla nimeni, iar Volent își petrecea timpul mai mult în curte printre copiii paznicului sau în bucătăria acestuia decît în celulă. N-avea motiv să se plîngă și, după două-trei zile, se simțea ca acasă. Altceva îl făcea să sufere: bănuiala că Eva nu vine în acest oraș raional de dragul lui. La prima vizită s-a purtat față de ea foarte rezervat, lăsînd-o să înțeleagă că el a mirosit ceva, ba a mai adăugat că ar fi bine ca de acum înainte să vină Riečan, numai că după aceea s-a rugat zile în șir să nu dea Domnul să i-l trimită pe Riečan, ci să apară tot ea. Era nerăbdător să o vadă și, în timpul celor peste douăzeci de zile cît a stat aici, a simțit că este definitiv topit după ea.

Noaptea, atunci cînd nu putea să adoarmă, mirosea rufăria căutînd urmele parfumului ei. Și, cu glas tare și plin de amărăciune, se plîngea cerului:

„... și nu vreau decît atît, să nu pățesc nimic. Hai, zi-i, vreau eu prea mult? Dumnezeul meu, cît te-am mai implorat să-l păzești bine pe Volent al tău, dar văd că degeaba mă rog. Puțin îți pasă de ce-ți zic și de ce am eu nevoie. Unde, cioarelui, nimeresc rugăciunile mele? Prin ce birou? Îngerul... îngerul meu păzitor nu ți le transmite? Cu ce ți-am păcătuit eu de l-ai părăsit pe Volent Lančarič? Ha? Nu, nu trebuie să-mi spui nimic, știu eu cum e, și eu spun mereu că suntem prea mulți pe pămînt și tu n-ai timp să-i răspunzi imediat fiecăruia, știu eu, cum să nu, știu eu cum e treaba, tu ai și grija pietrelor, și a pietrelor... pe urmă mai sunt și gîzele, furnicile, apa... știu eu cîte ai pe cap, dar cînd cineva te roagă atît de

mult... dar tu nu-ți aduci aminte nici măcar o dată de el. Ce să mai spun eu, Volent? Mi-ai luat mama, mi-ai luat pe tata, m-ai făcut om sărac, n-am putut să reangajez, m-ai lovit cu trăsnetul, mă dai pe mîna jendarilor, o muiere măritată mă scoate din minți... Ești mereu supărat pe mine. Vezi, și cu Eva tot tu m-ai pedepsit... dar cum, cum... Cum de s-a putut întîmpla? De ce trebuie să mă chinui eu pentru o femeie măritată, pentru nevasta meșterului... De ce nu mi-ai dat o fată ca să fie totul mult mai simplu? Nu-i așa?... spune, ce mi-a trebuit? Vezi, pacostea asta îmi mai lipsea!

Se ruga pe ungurește ca să nu-l înțeleagă paznicul, dacă ar fi ascultat cumva la ușă, fiindcă murea de curiozitate să afle de ce frumoasa măcelăreasă îi dă atîta atenție calfei.

Volent o bănuia pe Eva Riečanová că vine la oraș pentru judecător. Și nu greșea. Atunci cînd, urmînd sfatul avocatului Bjelik, l-a vizitat pentru prima oară, după ce au petrecut o vreme mai îndelungată la restaurantul hotelului Slovan, s-au dus la el acasă unde, cu puțin timp înainte de plecarea trenului, i-a cedat.

Și cu ocazia ultimei vizite la penitenciar s-a dus după el, așa cum erau înțeleși, ca să-i mulțumească încă o dată pentru că nu l-a închis pe Volent pe mai multă vreme, pentru că aveau nevoie de el, dar de închis tot l-a închis, pentru ca Eva Riečanová să aibă motiv să-i facă judecătorului vizite. Filip Koník era o tîrfă bătrînă, iar Eva Riečanová s-a îndrăgostit lulea de el pentru cîteva săptămîni. Era primul bărbat cu care a căzut în păcat și al doilea, după bărbatu-său, cu care s-a culcat. Avea o cu totul altă stofă decît bărbatu-său, de aceea și-a pierdut capul în acele cîteva săptămîni. Și nu l-a uitat niciodată, ca și cum nu Riečan, ci el i-ar fi fost primul amant. I se părea uneori că întîlnirile lor se petrecuseră cumva mult înainte de a se căsători.

Cînd la sfîrșitul lui iulie Volent a ieșit din închisoare, Riečanová și fiica ei și-au făcut bagajele și au plecat în vizită la mamă-sa. Era hotărîtă să-și petreacă toată vara acolo, să se vadă cu vechile cunoștințe și, mai ales, să se plimbe prin stațiunile balneare din împrejurimi, Korytnica și Sliač unde, cu toate că de la ea de-acasă și pînă acolo nu era decît o aruncătură de băț, nu ajunsese niciodată pînă atunci.

Mama și fiica s-au înțeles să se întoarcă numai cîndva pe toamnă, bărbații n-au decît să-și bată capul singuri.

Nevasta lui Riečan simțea nevoia să colinde prin Țara de Sus ca să se dezmeticească după ultimele evenimente.

Au plecat dis-de-dimineață. Le-a condus Riečan ca să le ajute să care mulțimea de geamantane de piele mari, noi-nouțe. Se minuna doar cît sunt de gătite. Parcă pleacă la Paris, își zicea.

9

După ce Lančarič s-a întors de la închisoare, iar soția și fiica sa au plecat în vacanță, toate le făcea Riečan, se ducea însoțit de calfă pînă și la cumpărăturile zilnice, colindau împreună tîrgurile — ca în primele luni după ce s-au mutat în acest oraș. Volent nu protesta, dimpotrivă, îi dădea supus ascultare. Se purta din nou ca o calfă, se mărginea să-i execute poruncile și nimic mai mult. Accepta, aparent fără crîcnire, rolul pe care l-a avut de la început în gospodărie; în parte știind că după pățania cu jandarmii tot orașul pălăvrăgește pe seama lui și că jandarmii stau acum cu ochii pe el gata oricînd să-l înhațe, iar în parte din recunoștință pentru meșter care se zbătuse să-l scoată din dandana. Dar asta i-a răpit pentru un timp curajul de a mai face tot felul de afaceri pe ascuns de meșter. Era un sentiment care nu putea să dureze o veșnicie, orice om în această situație avînd senzația că cineva profită de pe urma lui. Or Volent avea sentimentul că meșterul asta și face, că l-a strîns cu ușa, că s-a folosit de timpul cît el, Volent, n-a putut să se împotrivească hotărîrilor lui.

Riečan și-a luat ferm soarta în mîini, dar negustoria se ducea la vale văzînd cu ochii. O citea clar din registre, dar nu se plîngea, era mulțumit cu încasările, atîtea cîte erau. Se temuse destul pentru viitorul întreprinderii sale și avusese

destulă bătaie de cap cu coțcăriile calfei și ale soției. Procesul, ca și plecarea soției picaseră la țanc, putea să fie fericit că lucrurile luaseră o asemenea întorsătură. Hotărînd însă de unul singur în toate chestiunile de afaceri, se simțea vinovat față de fiica sa, a cărei zestre se împuțina (un gînd care îl frămînta din ce în ce mai tare) și totodată era speriat gîndind ce-o să zică nevastă-sa cînd o să vadă amărîtul de cîștig. Asupra hotărîrii sale de a lua frîiele în mînă au avut o influență mare toate cîte le-a pătimit în primăvară cu zurliul de Volent și cu nevastă-sa din ce în ce mai lacomă după avere. Asta nu putea uita. Dar poate că nici asta nu l-ar fi determinat să ia măsurile radicale la care s-a decis să recurgă în absența soției. Spaima cea mai mare o băgase în el tribunalul și mai ales sergentul Žufa cu vorbele lui despre urciorul care nu merge de multe ori la apă fără să se spargă. Un anume rol au avut și vizitele colegului Polgár și al „binefăcătorului" său Dobrík. Activistul de la raion i-a inspectat cu atenție casa și a rămas înmărmurit văzînd cîtă bogăție a adunat. Dobrík n-a zis nimic, dar i se vedea uimirea în priviri. Nici n-a zăbovit prea mult în casa lui și nici nu s-a purtat atît de prietenește ca în alte dăți.

În schimb Polgár s-a purtat altfel. Voia să-i sugereze că ei doi n-au ce-și reproșa. Bălmăjea ceva despre Volent și calfa lui, despre tot felul de afaceri, vorbe din care Riečan a dedus, mai tîrziu, cînd i s-au mai limpezit gîndurile, că Volent al lui umblă cu cioara vopsită, că face, poate, niște mișmașuri de care nimeni din familia lui nu știe și, prea posibil, cine știe ce potlogării pentru care Polgár ar putea să-l șantajeze.Sigur că da, asta voia să spună.

Acum însă era absolut liniștit. Toată vara a trăit fără griji, fără necazuri, fără teama că în afacerile sale ar fi ceva pe care el să nu-l știe. Un singur eveniment i-a tulburat apele liniștite ale vieții, dar și acel eveniment n-a făcut decît să-i întărească convingerea că e cazul să-și supravegheze calfa cu mare atenție.

Într-una din dimineţile de vară, grăbindu-se spre prăvălie, şi dînd colţul în Strada Negustorilor, Riečan a zărit o siluetă de femeie cu o pelerină pe ea, care tocmai ieşea pe poarta măcelăriei. A scos mai întîi capul, s-a uitat în stînga şi în dreapta, a închis poarta şi s-a îndreptat cu paşi repezi spre piaţă. Grănicerul care patrula prin faţa inspectoratului a observat-o (cui nu i-ar atrage atenţia o femeie singură apărînd pe stradă la o oră aşa de matinală?) După înclinaţia capului se putea crede că fie nu o cunoştea, sau că era uimit de ce vedea.

Riečan intră tiptil pe poartă, parcă de teamă să nu dea peste cineva în curte, dar dulăul îl văzu imediat şi se repezi în întîmpinarea lui lătrînd vesel. La plecarea femeii n-a lătrat, probabil că fusese închis în grajd, sau poate că o întîlnise de mai multe ori, atît de des, încît în creierul lui de cîine o considera ca făcînd parte dintre ai casei.

Volent stătea după gardul abatorului numai în chiloţi şi se stropea cu furtunul. Se îmbăia cu atîta îndîrjire de parcă luase foc. Şi văzîndu-l stînd aşa sub jetul de apă, Riečan se gîndi că omul lui va fi toată ziua plin de venin. Cine se bagă sub duş rece cu noaptea în cap, dacă nu un om care s-a izbit cumplit de ceva şi, fiindcă acel ceva îi solicită straşnic de multă energie şi stăpînire de sine, n-o să vrea să ştie nimeni şi n-o să ştie ce e mila. Este principiul pe care se bazează dresura militară.

Calfa azvîrli cu furie furtunul, se repezi în hală ca să oprească apa, după care intră în goană în bucătărie chemîndu-l şi pe meşter la o cafea.

Lančarič nu încetase să bea. Bea de cînd se ştia şi bea zdravăn, aşa cum se cam întîmplă cu cei care au de prea multe ori a face cu carnea, sîngele şi osîndirea la moarte, cu deosebirea că el se îmbăta fără nici o plăcere. Alcoolul producea în el reacţii mai violente ca la alţii. Se stăpînea mai greu, rîdea fără motiv, dar de cele mai multe ori cădea într-o stare de

mahmureală. Nici prin gînd nu-i trecea să-i ascundă meșterului că îi este imposibil să uite rușinea pe care a pățit-o la proces. Și pe deasupra îl mai și băgaseră la pușcărie. Ascundea însă o altă cauză, cea reală, a supărării sale: faptul că fusese ridiculizat în fața judecătorului, omul bănuit de el că ar fi avut succes la femeia pe care o iubea. Femeia a cărei lipsă o simțea și a cărei întoarcere o dorea atît de tare, încît după cîteva săptămîni de la plecare i-a iertat totul. Dar Riečan n-avea de unde s-o știe, Volent nu l-a întrebat niciodată de nevastă-sa.

Dorea foarte mult să se răzbune pentru umilința suferită, atît de mult ținea la faima sa în Palánk.

Riečan sorbea din cafea, se juca cu cîinele și îi povestea cele auzite la radio despre procesul de la Nürenberg unde un Tribunal al Popoarelor urma să condamne pe stăpînii celui de al treilea Reich. Calfa asculta fără o vorbă, sorbea dintr-o cană de metal, clipea din ochii roșii de oboseală și fum, clătinînd cuminte din cap după fiecare propoziție rostită de meșter. Nici urmă de atitudinea lui orgolioasă obișnuită.

— O iau ușurel, mă duc să deschid... zise Riečan. Cînd vine ucenicul, să-l pui să facă curat, să spele dușumelele. Pregătește hala și sculele, după masă ne apucăm de treabă. Dacă îți rămâne timp, să-l înveți și pe băiat cum se face. N-am să scot toată marfa, mă cam doare o mînă... pulpa aia mare o las în frigider. Pe la opt să bagi capul în prăvălie ca să vezi dacă mai am mulți clienți și după aia să o aduci, da? Oamenilor le place cînd văd că li se mai aduce ceva, își închipuie că le-am dat tot ce avem. E bine?

Volent dădu din cap, rămase o clipă cu privirile în pămînt, apoi iar încuviință, zicînd cu o voce răgușită de prea mult fumat:

— Da, meștere, cum ai spus, așa voi face.

Pe la opt apăru și ucenicul Cigi, se foii plin de importanță în ușă, uitîndu-se rînd pe rînd la clienți, numărîndu-i în mod

vizibil în gînd și distribuindu-le tot în gînd restul de carne care atîrna în cîngile din spatele stăpînului, apoi dispăru. Nu după mult timp, Riečan îl auzi pe Volent bocănind pe coridorul de după perete, ba i se păru chiar că a apăsat pe clanța de la ușa metalică prin care se intra din casă în prăvălie, dar pe urmă nu se mai auzi nimic ca și cum ar fi părăsit coridorul. Riečan tocmai se pregătea să se ducă singur să ia pulpa din frigider cînd, din stradă, răbufniră rîsete urmate imediat de țipete. Recunoscu vocea vecinului său, coaforul Imrich Süteaö. De multă vreme nu conviețuiau în cea mai bună înțelegere. Și asta din cauza lui Volent. De cînd nu mai avea prea mult de lucru, dar și de plictiseală, calfa punea o scară la zidul din spatele grădinii și se distra privind la cele ce se petrec în cealaltă grădină, cea vecină. Acolo, clientele lui Süteaö își mai scurtau timpul de așteptare plimbîndu-se printre straturile cu flori sau stînd la umbra unui chioșc. Zgîiala lui Volent le deranja, firește, mai ales atunci cînd, în zăpușeala zilei de vară și fiind numai în societate de doamne, nu se sfiau să se mai dezvelească pe ici, pe colea. Femeile s-au plîns și domnul Süteaö a venit pînă acum de două ori să se certe cu Riečan.

Se șterse peste șorț și ieși din prăvălie să vadă ce se întîmplă. Toți clienții erau deja afară și se prăpădeau de rîs. În ușă se lovi însă de Volent care dădea să intre ducînd în spate o pulpă uriașă de vită. Îi făcu iute loc, fiindcă avea impresia că cineva îl urmărește. După ce Volent trecu pragul, Riečan se și postă în capul scării în intenția de a opri pe eventualul urmăritor. Și dacă n-ar fi avut conștiința propriei demnități, cu siguranță că și-ar fi dus mîna la ochi să nu vadă.

Dinaintea salonului de coafură stătea domnul Süteaö. Gesticula și țipa. De cum îl zări pe măcelar coborînd în stradă, se năpusti ca un leu înfuriat și nimeni nu se îndoia că se repede la vecinul său. Riečan nu-l mai văzuse nicicînd în halul ăsta de turbare, de aceea se opri pe loc și își desfăcu puțin

picioarele ca să întîmpine atacul. Coaforul veni pînă sub nasul lui și începu să răcnească cum că asta n-o să i-o mai ierte lui Lančarič! Nemernicul ăla o să-l distrugă, îi gonește clientele cu mitocăniile lui, numai pagube îi aduce, dar el n-o să lase lucrurile așa, de asta să fie sigur, iar dacă Riečan nu e în stare să-l stăpînească, o să-l pună la punct legea și jandarmeria, așa să știe, și dacă nu i-a fost de-ajuns un rînd de pușcărie, o să mai aibă parte de unul.

Riečan ascultă cu răbdare văicăreala și amenințările coaforului, un omuleț rotofei, cu părul negru, cu o piele albă, îngrijită, îmbrăcat într-un halat alb cu buzunare mari și lăbărțate. Măcelarul tăcea neavînd habar de ce se întîmplase. Și nici nu îndrăznea să întrebe, temîndu-se să nu audă aici de față cu lumea cine știe ce cuvinte porcoase. Coaforul turba neobosit înainte, își agita mîna scurtă pe sub nasul lui, împrăștiind tot felul de mirosuri de parfumuri și uleiuri scumpe, își răsucea gâtul, bătea din cînd în cînd din picior, își rînjea dinții lungi, care îi dădeau un aer așa de caraghios, și se sufoca de năvala amețitoare a propriilor cuvinte. De fiecare dată cînd era gata-gata să se înece de furie, își trăgea un picior înapoi dispus parcă să bată în retragere, dar în clipa următoare avansa iar, încleșta pumnii ridicîndu-i dinaintea ochilor săi holbați, negri care îi produceau măcelarului o sinceră compătimire. În anumite clipe îi țîșneau din ei lacrimi, erau triști, inteligenți și peste măsură de omenești în pofida furiei care îi tulbura.

Volent se purta față de coafor cu obrăznicie, nu-i plăcea omul ăsta neajutorat și îmbrăcat mereu cu o pedantă eleganță. Așa cum reieșea, Volent nu reușise să deschidă ușa metalică ce dădea din coridor în prăvălie. Se mai întîmpla cîteodată să se înțepenească, dar putea fi făcută să asculte cu ajutorul unei lovituri de picior. În afară de asta, Volent ar fi putut săbată și meșterul i-ar fi deschis. Dar n-a făcut nici una, nici alta, doar s-a prefăcut că vrea să o deschidă. Adevărul era că

îi venise deodată chef să facă o năzbîtie, să atragă atenția asupra sa, să joace puțin teatru. Avea un pic de stofă de cabotin și dacă se aflau de față mai multe persoane îl apucau astfel de pofte. Și de data asta îi venise o idee, după părerea lui grozavă. Și-a aruncat pulpa de vacă în cîrcă și hai în stradă. Cînd să închidă poarta, s-a prefăcut că a greșit direcția și a dat năvală cu ditamai pulpoiul drept în salonul de coafură, provocînd panică. După ce s-a învîrtit printre cliente, a ieșit de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. Un timp, femeile și-au pierdut graiul. Apoi, cu excepția celor două care se aflau sub cască, au ieșit într-un iureș după coafor. Una dintre cele de sub cască a încercat să le urmeze, dar s-a încurcat în firele aparatului, a scos un sîsîit și s-a așezat din nou pe scaun.

Derbedeul a tulburat viața salonului cu isprava lui. A spurcat frumusețe de salon, împuținд cu halca lui de vită aerul îmbibat de parfumuri. Și tot timpul a răcnit din răsputeri și a tropăit pînă ce a făcut praf și pulbere toate legăturile delicate dintre coafor (Süteaö era, după cum se zicea, descendentul unui francez care se rătăcise acum o sută de ani pe aceste meleaguri) și clientele sale, numai cucoane din lumea bună a orașului, gingașe și fragile, care în viața lor nu se aflaseră atît de aproape de o bucată de carne crudă. Stăteau liniștite pe scaunele lor mîngîiate pe păr de degetele fine ale coaforului, moțăiau și aveau vise agreabile încîntate de atmosfera parfumată din micul atelier de înfrumusețare, de înfrumusețare și numai de înfrumusețare, cu siguranță priveau prin geamul de la vitrină soarele plăcut al dimineții, și tocmai într-o asemenea clipă s-a năpustit în mijlocul lor bădăranul, golanul ăla mirosind a sînge, a carne crudă, balegă, vaci și porci, a ceapă, usturoi... cărînd în spinare o murdărie de ciolan, o pulpă de vită cît toate zilele. Cuprinse de scîrbă, țipau și ele la măcelar. O să vadă el ce o să pățească de la soții, părinții și iubiții lor!

Riečan îl potoli pe coafor făgăduindu-i ba una, ba alta, apoi reveni la treburile sale din magazin, purtîndu-se amabil de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. În după amiaza aceea Volent și-a cerut iertare, prefăcîndu-se că e foarte necăjit din cauza acelei întîmplări, dar în sinea sa se bucura de pozna pe care le-o făcuse muierilor ălora cu nasul pe sus. Se bucura că iar se va spune pe seama lui: A... Volent? Ăsta e el întreg! Pe cinstea mea, nici dracu n-o să-l schimbe... Nu se teme de nimic. Un măcelar pălăncean adevărat! Cu unul ca el nu poți să te pui! Trebuie să fi fost o scenă de toate paralele atunci cînd a dat năvală în salonul coaforului cu pulpa aia de vită în cîrcă! Oho, Volent al nostru e o figură, nimeni nu-l poate pune cu botul pe labe, nici tribunalul, nici jandarmii.

În vara aceea altă trăznaie n-a mai făcut. Riečan nu știa cum să se mai minuneze de schimbarea lui, dar numai atît a fost, căci de îndată ce i s-a întors nevasta, Volent cel ascultător și amărît a dispărut ca prin farmec.

Și iar a luat-o de la capăt.

— Clefăi! zise ea cu repulsie.

Se opri din mîncat. În bucătărie stăpînea liniștea. Pe coridor zornăi soneria. Era telefonul, cutiuța aceea ciudată, neagră, din perete care a apărut în casă nu mult după reîntoarcerea soției din vacanță. El, Riečan, o evita, pentru el telefonul era o toană boierească, o pungășie de care nu se atingea oricît ar fi sunat. Soneria telefonului era de fiecare dată insistentă, asociindu-se în mintea lui cu ideea de incendiu sau de inundație, dar oricît l-ar fi făcut să tremure, să stea ca pe ace, el nu ridica receptorul, prefera să-și ia valea, să se ducă în grădină sau să urce în camera de sus ca să se întindă în fotoliul său. I-ar fi făcut mare plăcere să-l strice dacă nu l-ar fi împiedicat respectul ce-l avea pentru orice lucru ingenios ieșit din mîinile omului. Nu pricepea în ruptul capului cum de pot

discuta doi oameni care nu se văd. El n-ar fi fost în stare fără un contact nemijlocit cu interlocutorul.

Soția se răsuci pe călcîie și ieși. O auzi spunînd:

— Alooo? Cum? Aha! Seeervus! Servus, servus, draga mea... credeam că iar mă sună de la poștă... Da, ce e, soro? Zău? Nu mai spune... ei, ei... Da, da, bineînțeles, rămîne așa... cum am vorbit... Bine, Trudika, sigur că da...

O sunase Gertruda Ľuboriecka, soția domnului Vintier Ľuboriecky, angrosist cu produse de fierărie. Își telefonau întruna ceea ce îl bucura pe Riečan, fiindcă măcar așa mai scăpa de atacurile ei agresive. Nu se străduise să termine repede de mîncat și să-și ia tălpășița, asta ar fi însemnat că se dă bătut, or el nu trebuia să se dea bătut. Iar felul cum îl apostrofase îl pusese pe frigare.

Nevastă-sa vorbea cu prietena ei cumva pe ocolite, ba chiar misterios, trezindu-i curiozitatea. Nu pricepea nimic. Acum vorbea la telefon încet, nu ca la început cînd pur și simplu țipa, crezînd probabil că vorbele ei nu ajung de partea cealaltă prin firul subțirel decît dacă le dă vînt, că se pot împotmoli și pierde la primul colț de stradă.

Riečanová și Ľuboriecka se cunoscuseră în tren. Nevasta angrosistului se întorcea din Tatra, Riečanová și fiică-sa de acasă. (Nu le venea să se mai întoarcă, de două ori le-a trimis Riečan sume mari de bani pe care le-au cheltuit la băi, pe distracții). Așteptînd trenul local în direcția Palánk, au zărit pe peron o tînără doamnă îmbrăcată exagerat de elegant și de modern. Amîndouă, mama și fiica, credeau că vine de la mare, poate chiar din Franța, fiindcă unde altundeva s-ar purta niște pălării de vară cît toate zilele, ochelari de soare și splendide rochii vaporoase cu un decolteu atît de mare. O cunoșteau din vedere, știau și cine este, dar nu apucaseră să se cunoască personal. Ľuboriecka stătea lîngă tren cu un tînăr în haine sport și cu ochelari de motociclist ridicați pe o șapcă

cu cozoroc. Cei doi se purtau unul față de celălalt mai mult decît intim. Pe Ľuboriecka prezența cîtorva pălănceni pe peron și la ferestrele vagoanelor n-o deranja deloc. Iar mai tîrziu s-a așezat lîngă Riečanová fără nici o jenă, zicîndu-le „dragele mele pălăncene", și a intrat în vorbă cu ele netulburată cîtuși de puțin. O asemenea franchețe îi amețește la început pe oameni, dar nu trece mult și se împacă cu ea, închipuindu-și chiar că s-a născut din meritul lor. Și Riečanová s-a obișnuit repede cu ea. Fiica era poate chiar mai bucuroasă de societatea doamnei Ľuboriecka decît mamă-sa, fiindcă în timpul vacanței apăruse între ele o anumită tensiune. De mult bănuia că ceva nu e în regulă cu mamă-sa, iar vacanța petrecută împreună i-o confirmase, în primul rînd cele trei călătorii ale acesteia la Banská Bystrica. Se dusese acolo fără ea și se întorsese de fiecare dată abia a doua zi fără să spună o vorbă.

Doamna Ľuboriecka, după cum au aflat, n-a fost la mare, ci în munții Tatra Mare. Vorbea fără sfială despre curtezanii ei și petrecerile prin localurile de noapte de acolo și, povestind, rîdea molipsitor. După un timp, poveștile ei au intrigat-o pe tînăra Eva, în timp ce mamă-sa, dimpotrivă, o asculta cu o atenție din ce în ce mai mare. Eva, fiica, s-a mutat de lîngă ele și s-a așezat lîngă fereastră, privind intrigată afară. Dar de auzit tot auzea. Poznele de peste vară ale Ľubrieckăi în același timp o răneau (nu înțelegea nici ea de ce), dar o și tulburau fără să știe din ce motiv. Tovarășa lor de călătorie izbucnea uneori într-un rîs atît de dezinvolt și de plăcut, încît pînă și ea se trezea zîmbind fără să vrea. În pofida poveștilor, era în comportarea ei o anumită simplitate, feminitate, neprefăcătorie, ceva de fetișcană ștrengară și zburdalnică. Tot cam aceeași impresie făcea și silueta ei suplă, subțirică, de copilă, ca și privirea ageră și părul castaniu deschis, tuns scurt. Numai atunci cînd chichotind se dădea cu fundul de banchetă, vedeai că are pe dracul în ea.

Și așa, pînă să ajungă la Palánk, Riečanová și Ľuboriecka s-au împrietenit la cataramă. Prietenie, bun, dar ce aveau ele comun? La prima vedere nimic. Între ele era o diferență de vîrstă de zece ani, tînăra doamnă nu împlinise încă treizeci, clocotea de viață și bună dispoziție, făcînd prin întreaga ei făptură impresia unei duminici de vară, cam zurlie, dar plăcută. Riečanová era mai în vîrstă, mai trupeșă, mai stăpînită, mai matură și în primul rînd mai smeadă. Amîndouă erau frumoase și, de regulă, astfel de femei nu se iubesc. Astea însă dimpotrivă. Alcătuiau o pereche ciudată, probabil tocmai pentru că se completau în chip uluitor. Le mai lega, poate, și indiferența față de soții lor, ceea ce era de înțeles în cazul celei mai tinere. Ľuboriecky o depășea ca vîrstă cu cel puțin un sfert de secol, distracțiile mondene nu-l mai atrăgeau, singurele lui griji fiind întreprinderea și casa fastuoasă în care locuiau și din care lipseau copiii. Își lăsa nevasta în voia ei, nu-i refuza nimic, poate că simpla ei prezență îi procura suficientă mulțumire, cam tot așa cum ne poate face fericiți prezența unui fluturaș sau imaginea unui îngeraș într-un tablou. Nimeni nu știa nimic despre el, iar despre trecutul lui nici atît. Mulți își băteau capul și cu numele lui, Vintier. Și încă mai tare atunci cînd careva a dibuit că în germană acest onomastic înseamnă Günther. Se prea poate, zicea acel isteț, să-și fi schimbat numele, să-l fi slovacizat. Așa a început să-i frămînte pe cei din Palánk întrebarea: De ce și-o fi părăsit localitatea unde a trăit pînă atunci, unde i-a mers atît de bine și unde a strîns o avere așa de frumoasă? Nu e ciudat?

Riečan venise la masă o dată cu nevastă-sa. Venise singur, Volent și Cigi au rămas jos să aștepte un țăran care le promisese să le aducă azi un taur uriaș cum rar ai ocazia să vezi la un abator. Calfa și ucenicul așteptau încă de dimineață cu

înfrigurare momentul, fiindcă să tai un taur nu e chiar așa, de obicei e o luptă dramatică.

Riečanová fusese cu banii la bancă unde a dus și moneda mărunță, auzind ea de undeva că va fi retrasă din circulație.

Pe poartă au intrat împreună, în casă însă nu. În timp ce se apropiau de ușă (intrau prin spate, ușa din față o foloseau numai seara și în exclusivitate Riečanová și fiica și, de asemenea, pentru a introduce musafirii.), soția s-a apucat să-i expună o altă idee de-a ei, explicîndu-i amănunțit cum are de gînd să o realizeze, și zicînd că dacă el se împotrivește are s-o ia pe contul ei. Zicea că Volent a aranjat totul și că are să se ocupe el de treaba asta. Despre ce era vorba? Avea și ea chef să se plimbe cu automobilul, la fel ca prietenele ei. Andrejkovič, taximetristul local, intenționa să vîndă „Tatra" lui colțuroasă de dinainte de război, cea cu capotă rabatabilă de pînză. El nu mai era mulțumit de ea, dar pentru ei era încă bună. Volent propune să o cumpere, să o pună la punct și să o revopsească. Așa, să moară taximetristul de necaz cînd o s-o vadă. Actele le vor face pe numele uneia dintre rude, și or să găsească ei una fără pretenții. Iar atunci cînd nici unul din familie nu va avea nevoie de automobil, ar putea să-l folosească drept taxi, că doar sunt atîția care au nevoie să dea o fugă pînă la țară, la gară, la băi, și nuntașii preferă acum automobilele cînd se duc la biserică, mulți au nevoie de mașină pe vreme de ploaie, cînd merg în vizită sau cînd se întorc noaptea acasă. Păi în orașul ăsta ar fi treabă pentru zece taximetriști și nu numai pentru trei cîți sunt acum și care fac mai mult cărăușie.

După ce a ascultat-o, a rostit acel cuvînt pe care îl auzise de la sergentul major:

— Nu există!

A ridicat din umeri și s-a dus în grădină. A umblat de colo-colo ca și cum ar fi căuta ceva. Dumnezeule Doamne,

își zicea, nu s-a schimbat nimic, dimpotrivă, iar o luăm de la capăt! De cînd s-a întors din vacanță și a început să se rățoiască plină de importanță din cauză că au scăzut veniturile, lucru pe care l-a văzut imediat în registrele cerute pe un ton de vătaf necruțător, a început o altă rundă de țipete și de scandaluri mai îngrozitoare decît cele dinainte. Se purta cu el într-un mod din ce în ce mai umilitor, dar el nu mai avea de gînd să cedeze. Acum, în grădină, începu să i se pară curios și faptul că a început să-i mai scoată ochii pentru materialele lui și pentru hainele de pe el. Nu, nu, chestia asta nu era de-a bună.

În timp ce se frămînta învîrtindu-se prin grădină, nevastă-sa s-a spălat pe cap și și-a răsucit părul într-un coc. Se pregătea să plece undeva, dar lui nu-i spunea nimic.

A încheiat convorbirea telefonică mai repede ca de obicei. Și-a luat la revedere de la Ľuboriecka rîzînd cu gura plină, a pus receptorul în furcă, iar după o clipă a deschis brusc ușa și, înfuriată din senin, a strigat la el:

— Iar clefăi!

Tocmai termina de mîncat o bucată de carne de vacă din ciorbă și un rest de legume. Le mînca de fiecare dată cu o anumită amărăciune și în silă, dar nu putea îngădui să se arunce nimic. Mamă-sa, cu toate că erau măcelari, nu le dădea niciodată cîinilor sau orătăniilor, ci copiilor, asta fiind cîteodată toată mîncarea lor, zicînd că trebuie să le ajungă, că doar nu muncesc. Cu nici un chip nu putea să uite sărăcia în care a trăit cîndva. Or învățămintele maică-si s-au lipit bine de el; natura îl făcuse o ființă ascultătoare căreia oricine putea să-i comande.

Nu-i răspunse. Își biruia cu greu sila de mîncare, dar mesteca înainte cu nădejde. Tăcea chitic, nefiind în stare să scoată o vorbă. Își petrecu mîna peste căpățîna cheală și atunci își dădu seama cu tristețe că, de, fără păr pe cap pare oricui

caraghios și de-aia își permit atîtea față de el. Un bărbat care stîrnește mila. Se străduia să-și înăbușe sentimentul de mîhnire care îl năpădise pe neașteptate. Nimic nu-i mai reușește de cînd cu tristele evenimente din timpul războiului. Se gîndea alene la năzbâtia pe care i-o mai pregătea nevasta. Din nou era uluit de țipetele ei. Să țipe așa, din senin, la el... După o clipă îi veni în minte, aha, vrea să-l jignească, să-și bată joc de el, să-l sperie. S-a repezit la el fără nici un fel de menajamente. Femeia asta își permite orice.

Treptat jignirea i se împrăștie prin tot creierul. Acum putea să-i perceapă țipetele în mai multe corelații, dar absolut în toate i se păreau crude și umilitoare. În timpul verii devenise brutală. Ceva trebuie să se fi petrecut în cursul vacanței. Simțea în strigătele ei scîrbă, o repulsie profundă, de nebiruit, față de el.

Nu-și ridica capul, nu putea nici să o vadă. Dar brusc, fără să știe nici el de ce, clătină din cap în semn că e de acord, pentru ca numai după o clipă să regrete. De ce naiba a făcut-o? De teama scandalului? Sau fusese cuprins subit de curiozitate să vadă ce o să urmeze.

— Clefăi, repetă ea cu scîrbă.

De data asta o privi mirat. Așa de parcă ar fi văzut-o pentru prima oară în viață. Ea se uita la el calmă, numai un pic botoasă. Își pusese părul pe moațe de hîrtie care ieșeau prin plasă ca niște fire de paie. La asta se gîndi mai întîi. Apoi la faptul că pe obrajii ei încep să apară vinișoare roșii, ca și cum, cu vîrsta, i-ar fi migrat pe chip sîngele ei fierbinte de altădată. Ajuns aci, tresări, simțind cum îl trec fiorii. Undeva în adîncul inimii auzi un glas alarmat. Fu atît de răscolit, încît își lăsă capul în jos. Și nu pentru că n-ar fi rezistat privirilor ei, ci fiindcă era înspăimîntat. Privea fix masa. Da, acum știa ce este. Intrînd în bucătărie, zărise pe masa unde se spălau vasele un cuțit lung cu lama întoarsă spre interiorul odăii.

Privirea lui fixă, neobișnuit de concentrată, îi tăie răsuflarea Riečanovei. Prin gîtlejul sugrumat se zbuciuma să iasă un rîs lipsit de orice veselie sau de dorința de împăcare. În râsul ei era frică. Nimerise peste ceva neobișnuit. Îl lovise pe Riečan într-un loc despre care nu avusese pînă acum nici cea mai mică idee că există. Avea senzația ca și cum s-ar fi izbit cu pieptul de colțul mesei. Îngheță numai la gîndul posibilei dureri și se făcu mică, mică de tot. Uitase că bărbatul ei este totuși măcelar.

Ieși. Afară nu mai era în primejdie. Simți cum i se destinde toată pielea corpului scăpată de sub tortura spaimei. Cedase năvalei lui de energie și, în clipa aceea, dacă el ar fi vrut-o, i-ar fi cedat în toate privințele. Regretă vremurile de demult cînd știa să-i spună, puțin îmbujorată, în timpul pauzei de prînz, să meargă amîndoi în dormitor ca să-i arate ce frumos a făcut astăzi patul.

Se uita la fereastră, dar pînă nu-și miji ochii nu văzu mușchii umblînd ghiftuite pe geam. Se ridică de la masă și plecă. Își trase cizmele și rămase cu privirile încremenite pe perete. Dintr-o dată îi apăru dinaintea ochilor un peisaj cu ploaie, o vegetație îmbibată de apă, deasă și grea, o pînză de ceață și un drum mocirlos fără capăt. În viața lui nu văzuse un asemenea loc.

Își zise cu groază: Nevasta lui vrea să scape de el! S-a hotărît să se descotorosească de el! În vacanță și-a găsit un amant! Dar fie-sa? Eva? Doamne, cu Eva ce-o fi?

Prin spatele lui trecu servitoarea. Părea că nu-i simte prezența și cu toate acestea o mare poftă trupească puse stăpînire pe el.

Pășea acum pe stradă parcă încălțat în cizme de împrumut, în așa hal îl rodeau. Înainta cu pas nesigur, furișat, care trezea în trecători parcă amintirea unor evenimente misterioase petrecute cu mulți ani în urmă. Pe bătrînul Marshall și

pe Uday, care căscau gura la colțul străzii, îi uimi într-atît că încetară să se mai certe pe seama ultimului meci de fotbal și a fiilor lor fotbaliști.

Dacă și-ar fi descălțat cizmele, n-ar mai fi fost în stare să facă un pas. În capul lui era o zăpăceală de nedescris, dar un lucru îi era mai clar ca lumina zilei: E timpul să facă cu toată hotărîrea ordine în casa sa, altfel o să se întîmple o catastrofă. Și se apropia amenințătoare. În spatele lui se petrec lucruri neplăcute, sumbre, primejdioase. Și din nou îi trecu prin minte un cîntec *„Vai, vai, pline de ploi, nimeni nu-nțelege ce e între noi..."* pe care și-l alungă iute și cu furie din cap. Și cîntecul se ascunse pe undeva prin străfundurile creierului de unde se ivise în chip atît de inutil.

Nevasta are un plan diabolic! Lucru sigur! Dar Volent? Ăsta s-a înhăitat cu ea împotriva lui. Vrea să-l distrugă. Din clipa asta va considera întemeiată orice bănuială. Mai poate fi el sigur pe ceva cînd propria soție îl tratează așa cum s-a văzut? Și apoi pe unde tot umblă? Ce tot învîrtește? Și cum de nu-i iese Volent din vorbă tocmai ei și de ce tocmai ei? Cum de-i face toate, absolut toate poftele? Face numai ce vrea ea. De hatîrul ei se pune împotriva lui...

Din ziua aceea a răbufnit în el o teamă cumplit de bolnăvicioasă și de istovitoare față de tot ce îl înconjura aici, la Palánk.

Să dobori un taur uriaș de culoare sură, cu botul negru, un animal cu niște coarne colosale, înspăimîntătoare, cum mai poți vedea și astăzi prin pusta maghiară, era o treabă de care ar fi fost mîndru oricare din măcelarii din Palánk dar pentru Volent era o adevărată desfătare. Cu un asemenea prilej putea să-și arate cel mai bine forța și îndemînarea. Era un adevărat eveniment de fiecare dată cînd tăiau un asemenea exemplar. Și Volent avea grijă să-i pună, de fiecare dată, puțină sare și

piper evenimentului. Dar așa se făcea și la alte abatoare din oraș. În astfel de procedee se ascundea concepția măcelarilor din Palánk despre forță, moarte și demnitate, un anumit dispreț față de moartea animalului, dar și o formă de respect pentru viața lui.

Volent Lančarič nu făcea decît să amețească animalul care, rănit și înfuriat, se năpustea cu capul în îngrăditura de stejar a halei, provocîndu-și fulgerător și parcă din propria sa vină moartea. Animalului îi puneau pe cap o glugă de piele fără deschizături pentru ochi, iar gluga avea în interior un piron lung de oțel care se înfigea în creierul vitei atunci cînd era lovit cu un baros sau cu o secure; lung cum era, pironul pătrundea adînc, ucidea sigur, animalul se prăbușea fără să mai scoată un muget.

Lovit ușor, taurul care nu vedea nimic din cauza glugii de piele, își ridica coada, scotea un răget, își apleca pînă la pămînt capul cu coarnele uriașe, se repezea neobișnuit de iute pentru greutatea și dimensiunile sale, izbindu-se în plină viteză de îngrăditura dură de unde sărea înapoi ca o bilă de biliard și se prăbușea cu căpățîna spintecată și grumazul frînt. Izbitura era adesea atît de puternică, încît se cutremura întreaga clădire, iar frînturile din coarnele lungi săreau ca niște aschii dincolo de îngrăditură.

— Dom' meșter, acușica îl scot pe ördögul[1] ăla! Haideți repede, așa ceva n-ați mai văzut, așa zice și Volent-baci!

Era ucenicul care îl întîmpină cu țipete de entuziasm în timp ce intra pe poartă. Puștiul stătea pe un scaun de bucătărie și se ținea zdravăn de îngrăditura de stejar parcă de frică să nu cadă.

---

[1] Drac, diavol (magh.).

Măcelarul traversa domol curtea fără să dea semne că l-a auzit. De aceea, băiatul strigă din nou:

— Ei, dom' meşter, ce ziceţi? Volent-baci zice că un virág[1] ca ăsta n-aţi mai avut niciodată.

În sfîrşit, îi făcu băiatului un semn, apoi se opri lîngă îngrăditură şi se apucă să-şi răsucească o ţigară total absent. Ucenicul îl privi mirat fără să-şi poată explica apatia lui, fiindcă de obicei i se adresa prietenește, ba chiar îl mai şi răsfăţa, îl scutea de muncile cele grele, cîteodată îi băga în buzunar şi cîte un ban sau îi trimitea maică-si cîte o bucată de carne, cîrnaţi, untură, îi spunea soţiei să-i cumpere una-alta, motiv pentru care mama ucenicului îl diviniza.

Riečan se purta faţă de ucenic într-adevăr prietenește, mai frumos decît era obiceiul pe aici, lucru pe care Volent l-a înţeles numai în clipa cînd nevasta meşterului i-a povestit cele întîmplate cu primul ucenic. Băiatul era isteţ, din cînd în cînd cam obraznic, ca toţi băieţii de la oraş. Nu avea stofă de măcelar dintre cele mai bune, mai curînd îl interesau maşinăriile. Semăna cu cei din familia lui şi era păcat că nimerise aici, dar nu avea de ales. Era nu prea înalt, dar chipeş, aşa cum se întîmplă să iasă copiii din încrucişarea a două rase, şi cu succes la fete, care întorceau capul după el pe stradă. De Riečan îi plăcea, dar nu-l atrăgea în aceeaşi măsură ca Volent, căruia se străduia să-i semene în toate; se simţea mai apropiat şi mai înrudit cu el.

Din grajdul unde închiseseră taurul pentru ca cei trei, Volent, ţăranul Kázmér şi ucenicul Cigi, ca să se poată repezi la restaurantul Central să mănînce, se auzi o voce răguşită de bărbat.

---

[1] Floare (magh.); aici în sens de exemplar.

— Noo, Palikaaa, hai și-om mere, așteaptă vaca, dă din copite, trebă s-o gătăm... Ușurel, ușurel, să nu te pocnesc cu ranga peste bot!

Din întunericul grajdului se ivi mai întîi spatele țăranului, apoi și trupul cenușiu al taurului. Vita ieșea șontîc-șontîc, cu băgare de seamă parcă împingînd cu coarnele cine știe ce greutate uriașă. Sforăia puțin nemulțumită. Țăranul ținea într-o mînă o vergea de fier, în cealaltă un lanț legat de inelul din nările animalului. Șontîcăia pentru că în urma lui venea Volent care ținea în mînă o frînghie înfășurată pe testiculele animalului. Dacă trăgea un pic mai tare de ea, taurul se cutremura de durere și, desfăcîndu-și mai mult picioarele, îl făcea pe Volent să înțeleagă că e gata să-i dea ascultare în toate. La prima vedere măsurile erau prea drastice și de prisos, dar măcelarii știau că nu e așa, deoarece presimțirea apropiatei morți era în stare să împingă pînă la nebunie și un taur mai cuminței sau o vacă cît se poate de blîndă; mirosurile din ogradă și sclipitoarele instrumente de măcelărie li se păreau și vitelor grăitoare și, pricepînd despre ce e vorba, se căzneau să scape de cuțit.

Or ăsta era un taur bătrîn, o vită fără pereche. Ieșea din bezna grajdului ca un remorcher pîntecos din ceață. Se ivi capul parcă deformat de pofte veșnic neîmplinite și de o forță brutală, sălbatică, un cap sur aproape îmbătrînit cu nările pleoștite și ciucuri de bale și cu greabănul înfipt în niște omoplați atît de mari că aproape atingeau pragul de sus al ușii. Taurul abia își ducea coarnele, la rădăcină groase cît încheietura piciorului și negre ca niște pîrghii de locomotivă. La capete se subțiau și în vîrf aveau niște bile de aramă roșiatică.

Capul reuși să treacă. Ușa era prevăzută și pentru niște coarne de asemenea mărime. Pentru o clipă îl orbi soarele, se smuci, își scutură grumazul vălurit ca tabla unui oblon de prăvălie, dar imediat mugi de durere: țăranul trăsese de lanț,

iar Volent de frînghie, făcîndu-l să-i tremurile nările negre ca păcura.

— Nooo, azapát[1] strigă Volent din spate. Vocea lui îl trezi pe Riečan, electrizîndu-l; era răgușită, iritată și întrucîtva nesigură.

Cînd taurul fu cu totul afară, capul părea o nimica toată pe lîngă trup. Era un colos de dimensiuni înspăimîntătoare. Riečan se uita numai în ochii lui larg deschiși și scînteietori, care dispăreau din cînd în cînd după pleoapele tremurătoare cu gene lungi. Marginile pleoapelor erau de un roșu aprins, cu siguranță din cauza durerii și efortului.

Țăranul îl trăgea în direcția unui stîlp din mijlocul curții, de care intenționa să-l lege. Taurul îl urma cu picioarele dinapoi crăcănate între care simțea, neîndoios, o mare durere, tîrîndu-și coada pe jos ca pe o frînghie. Țăranul, taurul și Volent se apropiau de stîlp, cînd brusc se deschise portița de la magazia de lemne și de acolo țîșni dulăul. Volent îl închisese în șopron ca să nu li se încurce printre picioare, dar mai ales pentru ca să-l poată scoate repede la nevoie.

Pînă în momentul acela fusese mut, parcă nici n-ar fi existat. Se miră de portița deschisă, apoi sări vesel afară, dar zărind din dinaintea sa o namilă ireal de mare, se opri și își zbîrli părul. Se porni pe un lătrat sălbatic și se repezi la picioarele dinapoi ale taurului.

— Marș de-aici! strigă Volent care, văzînd ce intenții are dulăul, sări într-o parte ca să-l poată lovi înainte ca dulăul să-și înfigă colții în piciorul vitei. Numai că greoiul cîine devenise deodată sprinten ca un pudel, iar din blajinitatea sa nu mai rămăsese nici urmă. Se repezi, lătrînd, apoi mîrîind furios, la piciorul animalului în care își înfipse cu nădejde colții după

[1] Exclamație injurioasă (magh.)

ce reușise să se ferească de lovitura lui Volent. Volent trase o înjurătură murdară, dar totodată alunecă și căzu pe spate. Taurul scoase un răget. În pulpă avea colții cîinelui, dar între picioare simțea ușurare. În cădere Volent dăduse drumul frînghiei, cu siguranță de frică pentru ca să nu rămînă legat de dihanie. Și gospodarul Kázmér avu ghinion. Mai întîi se sperie de furia cîinelui, apoi, scăpînd din mînă lanțul, îl cuprinse groaza de taur. Văzu ce a pățit Volent, îl auzi înjurînd neputincios, dar își dădu imediat seama că nimic nu mai ține animalul din spate și că, ferindu-se de cîine, o s-o apuce numai înainte. Lăsă în plata Domnului capătul lanțului și vergeaua care zăcea pe jos, se aruncă într-o parte, se lovi de stîlp, scoase un răcnet și se rostogoli la pămînt. Amîndorura le era clar că taurul era acum liber. Se ridicară aproape în același timp și o luară la fugă fiecare în altă direcție. Țăranul spre gardul unde se aflau Riečan și Cigi năuciți de-a binelea, și îl sări cu atîta iuțeală că nimeri hăt departe, dincolo de el; acolo se opri minunîndu-se că a scăpat de primejdie. Volent fugea de-i scăpărau călcîiele, dar pentru că avea mai multă prezență de spirit, ca toți cei care stau la coada vitei, unde primejdia nu este așa de mare, căută mai întîi să scape de animalul care se îndrepta turbat spre cîine, apoi să ajungă în spatele portiței de la scările care urcau în grădină, unde avea un Colt de mare calibru și o rangă pentru adîncit gropile.

După un al doilea salt, cînd reuși să muște de greabăn, cîinele își pierdu curajul. Agresivitatea pe care nimeni dintre ai casei nu bănuia că o are îi pieri subit. Rexo se lămuri iute în privința șanselor sale și se potoli, speriat de spațiul gol din curte și de coarnele amenințătoare pe care le simțea mereu în spatele său. Nu știa ce să facă ca să scape de ele, sărea cînd într-o parte, cînd în alta și scheuna sfîșietor, dîndu-și seama în ce dandana a intrat cu necugetarea și nebunia sa și presimțind că nu mai are scăpare. Nu puteau să-i vină în ajutor,

portița se deschidea din interior, dar nu îndrăzneau să o deschidă pentru că taurul era mereu pe urmele lui; cîinele nu se putea hotărî să sară peste gard, așa ceva nu mai încercase, iar în zăpăceala de acum nici nu-i trecea prin cap. Degeaba se străduia Volent să cheme cîinele la cealaltă poartă, unde ar fi putut să tragă de aproape chiar în urechea taurului. Rexo prefera să alerge prin partea de dincoace a ogrăzii ca și cum singurul om ce l-ar fi putut ajuta ar fi fost Riečan care, revenindu-și după o clipă, porni să-l strige și să plîngă amarnic. Începu să se smiorcăie și ucenicul. Singura lor speranță era ca taurul să obosească, măcar o clipă să se oprească sau să se împiedice în lanț sau în frînghie, dîndu-le răgaz să-l scoată din ogradă. Cel mai mult îl întărîtase rana de la gît care sîngera.

Nu taurul, ci greoiul cîine obosi mai întîi. Se opri într-un colț al ogrăzii și începu să urle neputincios. Colosul sur din carne și oase se năpusti orbit asupra lui. Se auzi un bubuit, gardul de stejar trosni, cîinele schelălăi îngrozitor. Dacă n-ar fi încercat să sară, poate că ar fi scăpat teafăr, dar avu ghinion. Uriașa căpățînă încornorată n-ar fi încăput întreagă în colțul îngust și cîinele s-ar fi salvat, dar încercînd să se ferească de nările fornăitoare, nimeri chiar în locul unde taurul își înfipse cornul stîng. Izbind în gard, cornul se frînse și se auzi cum trozнește. Taurul se opri ametit. Cîinele se tîra numai pe labele din față, în direcția portiței, scheuna jalnic și trăgea după el mațele scoase afară. Taurul, cu ochii holbați în care se ascundea parcă o anume tristețe, dar și o strălucire de groază, se uita după cornul său însîngerat care se îndepărta de el o dată cu mațele lui Rexo.

Cel dintîi se dezmetici Volent, apăru ca din senin lîngă taur și îl pocni din răsputeri cu ranga în șira spinării. Animalul horcăi, hîrîi, își îndoi spinarea, vru să se întoarcă, dar după o serie de lovituri în cap, urmate de fiecare dată de trozniturі, și după încă o rangă în nas, din care începură să curgă bale

și sînge, se lăsă în genunchi. Căderea lui dură mult, se întinse încet de tot pe o parte, cu o ureche spre Coltul lui Volent, și imediat ce răsună împușcătura, coada îi căzu inertă parcă făcînd semn că se dă definitiv bătut. Se dă bătut, gata cu joaca.

Cea de a doua împușcătură fu pentru cîine. Riečan doar auzi împușcătura, dar pe Volent nu-l mai văzu pentru că în clipa aceea se îndrepta cu pași repezi spre bucătărie pe urmele uceniculuí. Își dorea aprig măcar o gură de apă. Peste puțină vreme sosiră și ceilalți doi.

— No, că era să dăm ortu' popii, ca unul Földi acu cîțiva ani, zise Volent mohorît, palid și tremurînd tot în timp ce se apleca să ia o sticlă din dulap. Iștenem[1], de cîte ori am mai sărit și cu Koháry peste gard! Dar n-am lăsat niciodată cîinele acolo... Un cîine ca ăsta nici n-am avut.

Turnă în pahare, bău el cel dintîi, după care se duse în cămară să ia o pătură veche. Ieșind din bucătărie, mereu palid, le spuse că merge să adune rămășițele sărmanului cîine.

Puțin mai tîrziu, după ce reușiră să care taurul pînă în hală, să-l ridice cu ajutorul unui scripete și să-l atîrne în cîngi, lui Riečan, care nu scosese pînă atunci o vorbă, i se făcu rău. Se așeză pe o bancă și rămase acolo multă vreme. Simțea un mare gol în suflet. Într-un anume sens sufletul reacționează la o lovitură puternică ca și trupul: mai întîi împietrește, după o vreme își revine, dar ecoul durerii se mai resimte încă mulți ani la rînd.

Primul semn de trezire fu atunci cînd își aduse aminte de Nela, tînăra spălătoreasă. O vedea îmbrăcată în cămașa ei ușoară și în fusta subțire, întinzînd rufele într-o zi însorită. Îl atrăgeau înfățișarea ei, singurătatea, mișcările în jurul rufăriei imaculate, cîntecele ei în care punea atîta suflet. Cu o

[1] Doamne! (magh.).

durere din ce în ce mai mare se gîndea că frumusețea și singurătatea Nelei ar putea să atîțe poftele vreunui bărbat brutal și că n-ar mai avea scăpare. Într-o bună zi o s-o pățească, n-ar trebui să mai umble prin casele oamenilor... De ce nu-și mai găsește o tovarășă?

În acest moment îi veni în minte vechiul ucenic, apoi fiică-sa. Se îndoi brusc avînd senzația că primise o lovitură puternică în stomac. Ce-l mai așteaptă aici? Ce prăpăd o să-i mai cadă pe cap?

Lucrul cel mai îngrozitor este că toate se petreceau din vina lui. El le provocase. Cu intenție, cu intenția aceea de la început de a asigura viitorul fetei sale. El i-a împins, pe nevastă-sa și pe Volent, spre faptele primejdioase care se întorc acum împotriva lui.

Cîinele. Cîinele ăla... Trăia aici cu Volent... De ce nu l-o fi luat sus, la vilă, și l-a lăsat pe mîna lui Volent să-l strice trebuie să-l fi învățat ceva rău, altfel Rexo, de cînd îl știa a fost blînd ca un mieluțel.

Așa gîndea: În viața sa au început să apară și să-l împresoare niște ciudate mistere. Volent și soția îl urăsc. Dar fiica? Cu siguranță și ea. Față de ea se făcuse vinovat și din dorința de a ispăși.

Ar trebui să vîndă tot și să ia drumul înapoi. Cu întreaga familie. Cît încă nu este prea tîrziu. Numai că cine mai poate s-o urnească pe nevastă-sa de aici? Aici și-a găsit locul. Aici s-a putut manifesta în toată puterea cuvîntului. A avut dreptate mamă-sa cînd i-a zis că sulemenita aia, o sărăntoacă care îl ia numai pentru averea lui, o să-l ducă de rîpă. Dar ce putea să facă el, un om sfios și șovăielnic din fire, dacă se simțea atras tocmai de asemenea caractere. În societatea lor ducea o viață aparent mai fără complicații. Nu avea o fire independentă și în momentele de sinceritate își zicea că seamănă cu un vrej de fasole. Avea nevoie de un arac pe care să se agațe.

10

Îi plăceau dimineţile de duminică, i se păreau neobişnuite. Putea să mai trîndăvească în pat. Molnárová, servitoarea, o imigrantă, venea mai tîrziu şi nu se mai învîrtea pe lîngă el şi nici nu se mai holba de parcă n-ar mai fi văzut în viaţa ei un bărbat. Uneori îl privea cu nişte ochi, încît îl făcea să se îndoiască că e măritată. Era tînără, sărise puţin peste douăzeci de ani, cu o inimă ciudată pe care, cu siguranţă, orice bărbat o făcea să palpiteze. Băgase de seamă de la bun început că soţii Riečan trăiesc pe picior de război şi, uite aşa, şi-a vîrît în cap că ar avea nişte îndatoriri suplimentare: să ofere ea ceea ce i se răpea acestui soţ nedreptăţit. Erau momente cînd se dădea peste cap numai să-i arate lui Riečan cît e de amabilă, îi îndeplinea orice dorinţă, motiv pentru care prefera să o evite, dar şi de teamă că o să observe nevastă-sa. În zilele de lucru servitoarea venea foarte devreme, crezînd probabil că dintre toate servitoarele ea trebuie să treacă cea dintîi prin piaţă. Era corpolentă, domoală şi ştia să ia o înfăţişare de femeie neajutorată şi de sfioasă, încît oriunde apărea devenea obiectul de amuzament al bărbaţilor. Riečan o vedea şi prin somn, ceea ce i se întîmpla deseori cînd întîlnea genul acesta de femei, dar tocmai ele îl speriau cel mai mult. Se temea de ele deoarece credea că-l pot uşor ademeni, deşi n-a cunoscut

nicicînd o experiență de acest fel. De altfel, nici nu încercase, fiind încredințat că s-ar păcăli îngrozitor. Era puțin șașie și cel mai adesea așa o visa. Femeile cu acest defect reprezentau pentru el întruchiparea însăși a senzualității.

Visa cum o trecea pe femeia asta trupeșă, domoală și șașie peste o punte. Dar nu ajungea niciodată cu ea pe malul celălalt. Se vede treaba că pînă și în vis avea nevoie de ajutor, nici măcar pe acel tărîm nu era sigur pe el. În timpul zilei servitoarea îi făcea un pic de curte. El se ferea, dar de gîndit se gîndea la ea. Nevastă-sa nu-i mai dădea nici un fel de atenție. Senzația de primejdie și necazurile care nu se mai sfîrșeau îl făceau să jinduiască.

În diminețile de duminică avea destul răgaz să coboare în grădină ca să respire aer proaspăt, deși îl cuprindea totodată și o poftă teribilă de fumat. Vara, cînd nu era rouă, putea să se întindă pe iarbă sub coroana pomilor. Grădina îi evoca atunci un crîng, un colțișor de natură cu păsăret, buruieni și liniște de basm. În umbra pomilor stufoși se simțea pierdut și uitat, singur depinzînd numai și numai de el. Încerca atunci din plin sentimentul utilității și demnității. Făcea parte din generația care știa să îngrijească pomii, să pregătească dulcețuri din fructe, să adune buruieni de leac, să ghicească viitorul din ierburi, frunze și de pe bolta cerului; nu avea atîta nevoie de radio, doctor, farmacist sau psihiatru.

Cînd se furișa pe sub coroanele pomilor, ceea ce făcea cu plăcere în clipele de singurătate, ridica picioarele cît mai sus; asta îi amintea de hoinărerile din copilărie prin iarba înaltă a poienilor din pădure. Și repeta cu glas tare: *Dolină, dolină, tot de iarbă plină...*

Ca om din partea muntelui, imaginea dimineților se asocia în mintea lui cu umbletul printr-o iarbă înaltă stropită de rouă, o rouă pe care o usucă o pală de vînt ce se iscă în imensitatea poienilor și pădurilor după răsăritul soarelui, atunci

cînd aerul se încălzește brusc, deși încălzirea putea să pară neînsemnată. Ah, dimineţile lui din munţi! Te pomeneai cu ele pe neașteptate, se lumina într-un iureș.

Pe cînd aici? Aici lumina dimineţii venea negrabnic, parcă după o îndelungată gestație în pîntecele nopţii, se apropia cu pas cumpătat, copăcel-copăcel, dar cu atît mai furtunos și mai pătrunzător risipea în aer parfumuri felurite și glasuri de păsări. Și cît ai clipi se lăsa o căldură de nesuportat, răsuflarea ameţitoare, grea, a ogoarelor, luncilor, parcurilor și grădinilor te sufoca, și cine nu era obișnuit strănuta și îi venea să urle de năvala aromelor și sunetelor, fiindcă totul răsuna în el ca în niște încăperi uriașe și goale, lovindu-l în părţile cele mai sensibile, care dimineaţa încă nu dor foarte tare, dar seara și noaptea se umflă ca niște băşici. Cel pe care a pus stăpînire odată ţinutul acesta de la miazăzi e pierdut, s-a zis cu el, mai ales dacă, amăgit de el, își dorește cu orice preţ irealizabilul, ca de pildă să-i deslușească toate cîte le tăinuiește.

În dimineaţa asta, întorcîndu-se din grădină, găsi pe nevastă-sa și pe fiică-sa învîrtindu-se prin bucătărie numai în chiloţi și cărînd în camerele lor rochii călcate. Pieriră iute din ochii lui, fiindcă îi respectau cumva pudoarea de care nu se putea lecui. Nu putea să le vadă numai în rufăria de corp, nu suporta nerușinarea, indiferenţa cu care își arăta nevastă-sa goliciunile și de la care se molipsise și fiica. Cînd le găsea așa, le bodogănea strașnic. Fiică-sa dispăru imediat, soţia se făcu mai întîi că nu-l observă, dar după o clipă își luă și ea tălpăşiţa. Cînd o vedea pe jumătate goală, nu simţea nimic altceva în afară de supărarea că e o nerușinată. Și asta ea o știa.

Bucătăria era mare, spaţioasă, ca toate bucătăriile de atunci și acolo se desfășura cea mai mare parte a vieţii de familie (așa a fost dintotdeauna, tot așa este și tot așa va fi). Aerul proaspăt al dimineţii ce năvălea prin geamul întredeschis

umfla perdeaua albă și se amesteca cu mirosul pătrunzător de surogat de cafea, cu aroma minunată a pîinii de casă, a untului, a lemnului de salcîm și cu mirosul de mangal din fierul de călcat. Focul ardea încă în mașina de gătit marca Herkules. Dulapul galben din lemn masiv, sticlăria și porțelanurile din el, plăcile de faianță albă de deasupra sobei, ușa înaltă vopsită în alb în care băteau dintr-o parte razele strălucitoare, galbene, ale soarelui matinal (și soarele avea un aer duminical) lăsau impresia de curățenie, de nou și de ordine. Învăluit într-o asemenea lumină, în arome și aer proaspăt, stînd lîngă mașina de gătit încălzită și pe covoare curate, scuturate și aerisite asculta fericit pînă și ticătul ceasornicului cu o mașinărie solidă care nu se strică și nu zăbovea niciodată. Ceasornicul trona sus pe dulap, era o mostră a prostului gust de după război, înzorzonat în stil secession, dar funcționa cu precizie, iar zgomotul mecanismului lui perfect pus la punct se amplifica în cutia de mahon în care era montat. Tuturor le plăcea acest aparat sîrguincios și de aceea îl considerau cel mai potrivit pentru a fi instalat în casa unui negustor. Îl ștergeau de praf și îl întorceau cu regularitate, neștiind cum să-l mai laude ca pe o piesă care ținea de viața însăși a casei.

Își răsuci tacticos o țigară, o puse într-o scrumieră masivă de sticlă aflată pe masa de spălat vasele, închise fereastra și de mînerul ei agăță o curea lată și scurtă. Cu mișcări demult exersate, plimbă peste ea briciul, își smulse un fir de păr de la ceafă și, văzînd că reușește să-l taie ușor, zîmbi. Era în regulă, putea să se radă. Din bazinul mașinii de gătit își turnă apă caldă într-un lighenaș de aluminiu pe care îl așeză pe masă, apoi își aprinse țigara și trase cu sete din ea: se pregătea de o treabă negrabnică, dar foarte importantă.

Tocmai se săpunea privindu-se gînditor în oglinda așezată pe masă. Atunci apărură în vestibul femeile ca să se încalțe, să-și pună pălăriile, mănușile și să se privească în oglindă.

După cum discutau, păreau emoționate, vorbeau despre slujba religioasă și despre biserică. Se grăbeau să ajungă acolo ca să poată ocupa un loc în primele rînduri din dreapta. În bisericile de pe aici nu exista pe atunci obiceiul de a sta pe locuri stabilite dinainte, fiecare se descurca cum putea, cam după vorba cine poate, oase roade. Dreptul la folosință exclusivă începea să pătrundă încet și aici, dar deocamdată nu ajunsese decît în faza cînd fiecare pălăncean mai avut și mai respectabil, dacă ținea la renumele său — ori la el țineau toți — se simțea dator să șadă în timpul serviciului divin cît mai aproape de altar. Cele două femei făceau și ele parte dintre persoanele și avute și respectabile. Era de datoria lor să o arate duminică de duminică. Dar pentru asta era necesar să ajungă la biserică printre cei dintîi, avînd în vedere că mai erau și alte femei tot atît de harnice ca și ele. Femei care pînă miercuri dezbăteau evenimentele petrecute duminica trecută, iar de joi încolo se ocupau cu pronosticurile. Aveau și ele „meciurile" lor, cultivau spiritul critic, totdeauna teribil de preocupate de surprizele ce le-ar putea aștepta duminica următoare.

Riečan nu se grăbea, așa încît totdeauna nimerea printre cei care se îmbulzeau la intrare, dar de rugat se ruga cu atît mai cu foc. Iar cînd cînta, parcă se jeluia. N-avea nici pic de ureche muzicală, scotea mai degrabă niște zbierete și, ca urmare, în jurul său era întotdeauna loc berechet. Iar toată găteala lui în vederea acestui eveniment consta în bărbierit, tăierea părului din nas, lustruitul cizmelor de zile mari și periatul hainelor, aceleași pe care le purtase ca ginere.

Femeile ieșiră. Pe scările din grădină vocile lor dispărură, dar după ce dădură colțul casei le auzi din nou, auzea acum chiar și pașii lor tropăind pe poteca betonată. Se grăbeau, dornice să prindă un loc chiar sub ochii preotului. De acest preot evanghelic erau îndrăgostite și multe doamne catolice. Numărul evangheliciior din oraș era mult mai mic decît al

catolicilor, biserica se umplea totuși datorită numeroaselor comunități calvine de prin satele din împrejurimi, dar, deși minoritari, evanghelicii se lăudau că preotul lor e cineva în Palánk. Preotul lor purta minunatul prenume al generalului din mormîntul de la Bradlo[1] față de care nutreau cu toții o stimă fără margini, căci era Ikarul lor, un bărbat frumos, cunoscut în lumea largă. Dar dincolo de asta, preotul lor avea o voce dumnezeiască, o statură impunătoare și ținea predici pline de har. Toate acestea îi impresionau profund pe pălănceni. În rest, preotul mai era un voleibalist și un înotător bun, pe scurt un „sportman". Se ducea la băi pe o motocicletă americană de proporții gigantice, cu un ghidon cît toate zilele, lucru pentru care era ținut în nume de rău, dar fără exagerare, deoarece socoteau totuși că un bărbat atît de falnic trebuia, în mod firesc, să meargă în pas cu vremea și să aibă gusturi mai fistichii. Sau poate că n-ar fi vrut să-l vadă gonind pe motocicleta aia monstruoasă pentru ca să nu pățească, Doamne ferește, cine știe ce.

Preotul nu era căsătorit și nu avea legături mai serioase cu nici o femeie, de aceea Vacková, nevasta unuia care umbla cu o teleguță și vindea sifon și apă minerală prin preajma parcului, a declarat că „ăsta trebuie să fi fost cîndva îndrăgostit lulea și că parșiva l-a înșelat". Legenda lansată de ea a prins și s-a răspîndit. Multe femei îi dădeau tîrcoale, dar succes a avut doar fiica unui hotelier din Zvolen. Minunea aia de fată, alburie ca o rufă bine spălată, a murit pe urmă o dată cu el, pe motocicletă. Li s-a întîmplat la numai o zi după logodnă, într-o curbă periculoasă în apropiere de stațiunea balneară, dar toți pînă la unul susțineau că accidentul s-a petrecut pe

[1] Aluzie la Milan Rastislav Štefánik (1880—1919), general francez și om politic slovac, mort într-un accident de avion.

drum drept. Afirmau că ceva anume i-a făcut să zboare de pe motocicletă; parcă nu le cădea bine să creadă că nenorocirea fusese provocată de o amărîtă de pată de ulei din pricina căreia s-au dat de-a dura.

În vremurile acelea accidentele de circulație erau o raritate, astfel că moartea celor doi logodnici a răscolit profund întregul ținut. După moarte localnicii i-au proclamat drept cea mai frumoasă pereche de îndrăgostiți din cîte s-au văzut vreodată prin părțile lor, iar la înmormîntare au participat mii de oameni, tineri și mai vîrstnici, toți susținînd că parcă li s-a rupt o bucățică din suflet, atît de mare le era durerea. Și nu era om care să nu jure pe puritatea și nevinovăția acelei perechi și care să nu-i dorească tinerei cerul, un nouraș albastru și curat ca ochii ei, iubirea și ocrotirea Celui Atotputernic, vestmînt alb de înger, iar amîndorura plete bălaie și aripi de aur.

Totodată blestemau într-un glas toate motocicletele, automobilele și mașinăriile de orice fel; începeau să presimtă blestemul ce îi aștepta din partea lor.

Riečan încetă să se radă. Își luă privirile de la oglindă, se rezemă de speteaza scaunului, sprijini mîna în care ținea briciul pe marginea mesei, așteptînd puțin răsucit cînd o să treacă femeile pe sub fereastra de la bucătărie — așa ca și cum astăzi plecarea lor ar fi avut pentru el o importanță aparte. Apoi, de îndată ce își vînturară pe sub nasul lui pălăriile, măcelarul zîmbi, se aplecă liniștit deasupra oglinzii și continuă să se radă. După ce se spălă, își frecă fața cu o bucată de piatră acră și lipi petice de hîrtie subțire de țigară pe două tăieturi de brici. Se strîmbă în fel și chip ca să-și întindă pielea pungită de piatră acră, după care se apucă să-și studieze îndelung ochii și obrajii de parcă nu și le mai văzuse de cine știe cîtă vreme. Avu o clipă impresia că nu se mai recunoaște, chipul lunguieț, slab, sfios și bonom devenise mai cenușiu

lăsînd impresia de epuizare și chiar de ciudățenie. Ochii trădau nu numai oboseală, ci și haosul, vălmășagul din suflet, pîlpîia în ei o flăcăruie bizară, o luminiță necunoscută, reflexul marilor sale suferințe.

Tresări. Auzise niște voci cunoscute. Era soția sa care se întorcea cu Volent. Se dezmetici, sări de pe scaun, strînse oglinda, aruncă o privire prin bucătărie și se trînti iute într-un fotoliu cu inima bătînd în piept, neștiind nici el ce anume îl tulbura atît de tare.

. Cînd mergea în Țara de Sus, Volent Lančarič călătorea ca orice om cinstit, pe șoseaua principală. Ca mulți alții, se ducea și el să încheie afaceri, numai că la întoarcere evita șoselele frecventate, alegînd drumurile de țară sau de munte, nu rareori mocirloase, înmuiate de apa ploilor. La deal mergea cu produse de măcelărie, iar de acolo se întorcea cu stofe, piei, blănuri, pantofi, coase, lopeți, sape, diverse aparate, conserve, băuturi străine, zahăr, tutun și alte felurite mărfuri provenite de la UNRRA — și dacă vreun jandarm curios și-ar fi băgat nasul pe sub păturile de pe platforma camionului i-ar fi venit foarte greu să-i explice de unde le are, unde le duce, de ce nu are acte, ce are de gînd să facă cu ele și altele. Dar fiindcă la asemenea întrebări n-ar fi fost în stare să răspundă, cobora la cîmpie pe drumuri răznite și neumblate, mai ales la ceas de noapte.

Noaptea trecută fusese relativ luminoasă, dar destul de rece după ce căzuse o ploaie zdravănă. Mergînd pe un drum lateral, a ocolit o tabără militară aflată cam la vreo cincisprezece kilometri vest de centrul raional și a traversat un podiș situat între două așezări izolate, destul de departe una de cealaltă. Podișul era acoperit de o iarbă rară și de tufișuri pe cale de a se usca, iar ici-colo răsăreau spinările albe ale pietroaielor împrăștiate ca niște oi. La stînga și ceva mai la vale

se întindea o pădure deasă de foioase, pe care toamna nu lăsase încă urme, iar și mai jos, la marginea ei, se înșirau cîteva sate pe lîngă care tocmai trecea cursa locală cu ferestrele slab luminate, primul tren de dimineață pornit din centrul raional spre Palánk, iar la dreapta podișul cobora în pantă repede într-o vale cu iarbă bogată unde păsteau peste zi turmele de oi.

În bătaia farurilor zări două siluete ieșind din pădure. Îl văzuseră sau îl auziseră dinainte și acum se îndreptau spre drum. În primul moment, atîta timp cît încă nu le putea distinge bine, apariția celor două siluete nu-l neliniștiră. Nu era o patrulă militară din tabăra învecinată, așa cum își închipuise la început, ci doi jandarmi cu pelerine de ploaie pe ei. Cînd ajunseră la drum, îi făcură semn cu lumina roșie a lanternei să oprească.

Volent socotea călătoriile pe timp de noapte un fel de aventură, o treabă demnă de un bărbat de talia lui și poate că într-un colțișor al inimii trăgea nădejde că, odată și odată, o să aibă noroc de o urmărire de neuitat. Dar de îndată ce se lămuri în privința celor doi indivizi și zări lumina roșie, visul acelei urmări spectaculoase pieri ca prin farmec. Numai cu o clipă înainte se gîndea la alde Török și la marea lor bucurie cînd vor vedea marfa pe care le-o aducea de data asta. Poate că autorii fuseseră prinși la graniță și li se smulseseră niscaiva mărturisiri, poate că l-au vîndut ca să scape ei mai ieftin, iar jandarmii îl pîndesc aici încă de ieri seară ca să-l prindă asupra faptului și să nu le mai poată scăpa.

De obicei era foarte sigur pe el, dar de data asta siguranța de sine îl părăsi, i-o măturară din cap gîndurile la contrabandiștii prinși și, mai ales, un anume gînd, unul sîcîitor și supărător, că prea multă vreme îi merg din plin toate învîrtelile. Nici nu-i trecea prin minte că jandarmii s-ar fi putut afla în acest loc cu totul întîmplător sau că urmăreau niscaiva hoți de oi.

Își dădu seama că, fiind în camion, avea un avantaj indiscutabil. Sîngele parcă i se prefăcu în argint viu, așa de iute șuvoia prin vine, artere, ventricule, alergînd prin labirintul trupului ca un șoricel și transportînd în mușchi și în mădulare toate rezervele de energie.

Drumul cobora în pantă, iar el se pregătea să recurgă la un vechi truc. Micșoră viteza, stinse farurile mari, lăsînd aprinse doar două faruri mici de camuflaj de proveniență militară, și cum văzu deruta jandarmilor, care credeau că se află în fața unui camion al armatei, acceleră și aprinse faza lungă la ambele faruri. Lumina și zgomotul motorului îi siliră pe cei doi să sară repede într-o parte. Motorul huruia de parcă stătea să plesnească, dar camionul nu trecu pe lîngă patrulă cu o viteză chiar atît de mare, încît un bărbat cît de cît sprinten și dibaci să nu se poată agăța de el. Numai că jandarmii încremeniseră, se lăsaseră păcăliți mult prea ușor, amîndoi trebuie să fi fost destul de lipsiți de experiență, destul de naivi și probabil foarte preocupați de intențiile lor inițiale de vreme ce, voind să oprească mașina, nu s-au distanțat în suficientă măsură și nici măcar nu s-au gîndit să-i bareze drumul ceva mai încolo, la urcușul din pădure, unde ar fi avut puține șanse de scăpare. E prea posibil să fi fost surprinși chiar de faptul de a fi întîlnit un camion pe niște coclauri ca astea și poate că nici nu doreau altceva decît să coboare și ei cu mașina pînă în satul cel mai apropiat.

Zbura, nici că-i păsa de suspensiile uzate, de marfă sau că se lovea de pereții cabinei. Și după ce goni așa prin pădure, pe o bucată de drum mai drept, zărind un lăstăriș des, nu ezită și intră în el; aci stinse farurile și opri motorul. Sări din cabină și stătu o clipă să asculte dacă nu cumva e urmărit. De jur-împrejur domnea liniștea. O luă tiptil înapoi, pe jos, mergînd paralel cu drumul printre copaci și ajunse curînd la marginea podișului de unde o ștersese cu numai cîteva clipe înainte.

Patrula de jandarmi revenea la locul său din pădure, mergînd în pas de voie și luminîndu-și drumul cu lanterna. Putea deci să se întoarcă liniștit. Inspectă în fugă camionul și se încruntă. Un far se spărsese cu toate că avea grătar de protecție, de la celălalt sărise geamul. Masca era și ea lovită și îndoită, lumina de poziție din dreapta fusese smulsă, cea din stînga lumina doar foarte slab.

Se blestema că s-a speriat inutil. Ce l-o fi apucat? Voia să se ascundă în desiș ca șoarecele în gaură? Nu, în viața lui nu s-a speriat atît de tare.

Ajuns la Palánk, fără să stea mult pe gînduri, a ascuns marfa într-o cramă părăsită pe care o ochise mai de mult. Pe urmă s-a dus după Kerezst, și i-a lăsat camionul în grijă. S-a repezit acasă, s-a spălat, s-a ras în grabă, și-a pus hainele de sărbătoare, a răvășit patul, a luat cartea de rugăciuni și s-a îndreptat spre Strada Parcului ca să o aștepte pe patroană în fața vilei, știind că în curînd urma să plece la biserică împreună cu fata.

Ședea pe postamentul gardului și privea în lungul străzii. Era o dimineață plăcută de duminică, soarele încălzea repede aerul proaspăt și rece. Strada era pustie, fusese măturată și stropită încă din pragul zilei, verdele pomilor ceda treptat culorilor toamnei, în ferestrele aproape albastre de curățenie se reflecta o lume calmă, liniștită care, spre deosebire de el, nu avea în dimineața asta nici un fel de griji. Sclipeau fațadele multicolore ale clădirilor îmbibate de răsuflarea umedă a nopții.

Depăna întîmplarea din cursul nopții. Ce urmări ar putea să aibă? Și se liniștea în felul următor: Toată tărășenia se va încheia cu un proces verbal în registrul postului de jandarmi, comandantul local va raporta mai sus, comandantul raional va da dispoziție să fie supravegheate cu mai multă atenție drumurile de munte precum și camioanele cu marca „Praga", și toată povestea va dura o săptămînă, poate două, mai bine

zis pînă în clipa cînd va interveni altceva. Important este că n-au pus mîna pe el și că, în caz de ceva, poate să nege. Iar peste cîteva clipe se va înțelege cu Eva în legătură cu un alibi credibil.

Îi ghiorăiau mațele de enervare. Se străduia din răsputeri să se calmeze ca să nu apară descumpănit în fața ei, zadarnic însă. Din cînd în cînd își ținea răsuflarea, apoi trăgea aer cît mai adînc în piept gata-gata să-i plesnească plămînii. În cele din urmă emoția de a o vedea curînd dinaintea sa înăbuși grijile legate de întîmplarea de peste noapte. Din clipa cînd a început să-l cam evite, gîndul îi era numai la Eva, îi vuia capul de ea. Își făcea tot felul de socoteli cum să-i intre din nou în grații și credea că întîmplarea de azi-noapte a picat tocmai bine și la timp.

Eva l-a ascultat liniștită, apoi a căzut pe gînduri și brusc pe chipul ei a apărut un zîmbet răutăcios. I-a făcut semn fetei să-și continuie singură drumul la biserică, iar ea s-a întors să-i povestească bărbatului cele întîmplate. Volent a stat o vreme încurcat neștiind ce să facă, a vrut să plece, dar s-a răzgîndit. Trebuia să o urmeze ca să nu se creadă că fuge de răspundere ca un laș. Nu, așa nu putea să se poarte față de Eva, în definitiv tocmai asta îi plăcea la el: francheța și curajul.

Gata, s-a isprăvit! își zise cu groază Riečan auzind din gura nevestei cele petrecute. A sosit ziua dezastrului... n-a așteptat-o el degeaba... Bate la ușă, iacă, a apucat s-o vadă și pe-asta...

Abia intrată a și început să clămpănească direct spre jandarmi. Știa ea că asta îl sperie cel mai tare. Și așa cum prevăzuse, lui Riečan i se făcu imediat rău. Simțea că-l ia cu leșin, se încovoie, băgă mîna sub cămașă și începu să-și maseze grabnic mușchiul pieptului, poate de frică să nu-l lase inima. Pe Riečanová o amuza vizibil bărbatul speriat de moarte și mut de-a binelea. Zîmbetul acela răutăcios care răsărise

încă de la poartă îi stătea acum pe chip ca o mască. Nu se mulțumea să-i relateze în amănunțime și cu necruțătoare sinceritate toate cîte se întîmplaseră în noaptea aceea, ci îi și explica ce îl așteaptă dacă n-o să-și țină gura, dacă o să scape vreo vorbă pe undeva.

Volent o asculta uluit. Nu era în stare să intervină, să-i atenueze cît de cît istorisirea ca să nu pară chiar așa de amenințătoare, în definitiv nu s-a întîmplat mai nimic, asta o știa și ea prea bine, nu se îndoia... Dar deodată se lumină, pricepu în sfîrșit ce e în capul Evei și ce urmărește; și o tulburare de nedescris puse stăpînire pe el: Femeia asta nu mai dă nici o ceapă degerată pe patron! Nimic n-o mai leagă de el, acum se trăda că îi este absolut indiferent. Se năpustea asupra lui ca asupra unuia trecut definitiv la reformă și care nu mai poate constitui pentru ea un obstacol. Și tot timpul îi vuia prin cap: L-a dat la o parte, l-a scos la reformă!

Simți nevoia să-și manifeste mila față de meșter. Făcu un pas înainte și declară că, în caz că se află ceva, va lua asupra sa întreaga răspundere. Susținea plin de mîndrie că el oricum o să scape. Totodată, încurajat de purtarea Evei, ca bărbat simțea o mare ascendență asupra meșterului. Jandarmii, zicea, n-au pus mîna pe el, îi va veni deci ușor să tăgăduiască, mașina va fi pusă la punct din cîteva mișcări, și chiar dacă, să zicem, s-ar afla cumva ceva, dacă i se va da de urmă, va declara că patronul n-a știut nimic. Că de ce n-a oprit? Ei, de ce! Avea în cabină o iubită, o femeie măritată, soția unei persoane de vază din Palánk, pe care el, Volent, nu le recomandă să o caute fiindcă dacă soțul ei ar afla, vor da de dracul ei, jandarmii, că ponegresc niște persoane onorabile și după toate s-ar putea pomeni transferați tocmai la capătul pămîntului.

Meșterul nu-l asculta. În creieru-i întunecat răsunau pași grei trecînd pe sub geam, dupăit energic de cizme, fîșîit de pantaloni și de mîneci, scîrțîit de piele și zdrăngănit de arme.

Dar mai presus de orice răsuna vocea soției sale. Într-o clipită a ghicit și el în purtarea ei același lucru ca și Volent. Înțelegea, foarte bine înțelegea ce anume înseamnă insolența ei. Simțea cum îl sfîșie o durere înfiorătoare.

Eva Riečanová îl însoți pînă la poartă, sfătuindu-se cu el și cochetînd cu o drăgălășenie ieșită din comun, astfel încît Volent părăsi Strada Parcului cu desaga plină de speranța celor mai mari promisiuni pe care le poate face o femeie. De aceea nu e de mirare că îndată după colțul străzii începu să fluiere vesel. Riečanová reveni în bucătărie, la soțul ei. Se întorcea ca să-i savureze spaima și să-l doboare definitiv sau, cu alte cuvinte, să bată fierul cît e cald și să provoace o scenă cît mai neplăcută cu putință.

Riečanov: Ei, ce zici?

Riečan nu-i răspunse.

Riečanová: Ei, ce este, de ce taci?

Nimic, o vorbă nu-i ieșea din gură. Clătina doar din cap căutînd din ochi tutunul.

Ea: Ți-a pierit graiul?

Riečan: Așa ceva n-o să mai facă...

Ea: Ce?

El: N-o să se mai ducă... Nicăieri.

Ea (cu sînge rece): Unde n-o să se mai ducă? Unde?

El: Și n-o să mai faceți decît ce o să vă poruncesc eu, altfel va trebui să-și ia catrafusele.

Ea (cu dispreț): Ești nebun.

El: Nicidecum. Eu vă spun doar atît: ajunge!

Ea (cu brațele încrucișate pe piept): Se vede că te-ai țicnit, zău.

El: Nu, tocmai că, în fine, m-am lămurit. Și-ți repet: ajunge!

Ea: Ba are să se mai ducă, iar tu n-ai să-l poți împiedica, chiar dacă te-ai da peste cap. Și dacă ai să te încăpățînezi, ai să vezi ce-o să facem cu tine... n-ai idee.

El: Nu, nu se va mai duce, nu vreau să ajung la pușcărie.

Ea (calmă, cu răceală): Se va duce.

El: Nu, nu vreau să am de-a face cu jandarmii. De acum înainte vom face negustorie cinstită. Așa vom face, cum zic.

Ea (batjocoritoare): Ai izmenele pline!

El: Nu, izmenele nu, plin e aici. (Arată la frunte.)... începînd cu ziua de azi plin e aici.

Ea (cu un rîs înveninat): Acolo?! Acolo n-ai nimic?! Tu? Tu n-ai avut niciodată nimic în căpățînă, în schimb în izmene, ohoho, berechet! Și ce să mai... nu mai trăncăni prostii că mă apucă furia! Nu cumva te și pregătești să mergi la post ca să te predai? Ai fi în stare, de la tine se poate omul aștepta la orice. Și în vremea Insurecției ăleia, tu ai fost primul care ți-ai pierdut capul.

El: Ce tot îndrugi acolo...?

Ea: Îndrug, hai? Ce, n-a fost așa? Crezi că eu o să te las să-ți faci mendrele?

El: Bine, dar eu n-am vrut...

Ea: Tu n-ai vrut niciodată nimic. Dacă ne-am fi luat după tine am fi avut și astăzi uite, iartă-mă, asta (se plesnește peste bucile pline)... Fiindcă ție, omul lui Dumnezeu, nu-ți pasă de nimic pe lume. Negustoria nu-i de tine, ar fi trebuit să rămîi la coada vacii, acolo era locul tău, orice altceva e pentru tine o povară, suflet neghiob ce ești. Nu-ți pasă de nimic, nici măcar de familie, după tine n-are decît să rămînă cea din urmă, nici măcar de tine nu ești în stare să ai grijă, umbli îmbrăcat ca ultimul grăjdar de la fermă, de negoț, zău așa, altul trebuie să vadă, la față nici nu te uiți, și într-o bună zi o să te pomenești că și ea o să ți se... chiar în cap! Cel puțin nu mă scoate din sărite, că de-ar fi fost după tine de mult am fi ajuns la pepeni! Spune, omul lui Dumnezeu, de ce faci umbră pămîntului degeaba, hai?! Și ții morțiș să mă scoți și pe mine din minți!

El (după o clipă de tăcere): Eva, văd că ești nărăvită de tot. Sau îți închipui că stăpînirea e chioară și că jandarmii sunt căzuți în cap? Crezi că asta e o jucărie?

Ea (țipă): Ce tot trăncănești? Cine vorbește de jucărie? Zic eu că e jucărie? Eu atîta zic, vită bătrînă, că tu doar schelălăi, da' nu miști un deget ca să agonisim și noi cîte ceva cît mai sunt vremurile astea... Că n-o să treacă mult și o să le pui cruce, așa că vezi de-ți umple traista cît se mai poate! Cît mai e timp!

El: Degeaba țipi. Ție îți vine ușor să vorbește cît n-ai pe cap nimic. Tu n-ai în căpățînă decît tărîțe, mofturi boierești... Vorbești așa fiindcă pe tine nu te-a luat niciodată nimeni în focuri, nu te-a pus pe jeratic, nimeni nu ți-a învinețit spinarea, cu jandarmii ți-ai dat doar bună ziua, și atunci? Așa cum vorbești tu, scumpa mea, vorbesc numai muierile care nu văd decît pînă în vîrful nasului.

Ea (cu brațele ridicate deasupra capului, țipă isteric): Iaiaiaia, iaiaiaia! Auzi lume! Eu, eu nu văd decît pînă în vîrful nasului! Și asta mi-o spui mie? Mie? Femeii fără de care te-ai fi ales cu un mare rahat?! Hodorog netrebnic ce ești. Calfa (trage aer adînc în piept)... calfa trebuie să umble după afaceri fiindcă dumnealui e tîmpit, iar nevasta trebuie să aibă grija casei și a tuturor celorlalte de care ar trebui să vadă bărbatul... Eu, eu trebuie să am grijă să nu ne lipsească nimic și să nu rămînem de ceilalți... Și dumnealui? Dumnealui nu mișcă un deget, ba mai și încurcă pe alții, vorbește într-aiurea... și tot el e cel dintîi care se scapă-n izmene, ce mai, s-o spun pe de-a dreptul, se cacă pe el. Ah! Asinule! Cap sec, netrebnic, puturos, păgubos! Ești bun doar să ne faci de rușine, un mitocan cu care nu poți ieși pe stradă fără să te rîdă lumea... O, Cristoase! Și cît mă mai zbat eu ca să ne țină și pe noi oamenii de persoane respectabile, ca să nu creadă că intră în prăvălia celor mai din coadă, care au, ce-i drept, avere,

dar sunt niște bădărani, doamne și ce înapoiați mai sunt, bătuți în cap și mărginiți, și niște terchea-berchea, și ca Volent să-și vadă de treabă, să nu se țină de alte alea și să ne fure... și tocmai eu, tocma' eu, zice dumnealui, nu văd mai departe de vîrful nasului! Auzi pomină! Și asta mi-o spune un tîrîie-brîu, omul cel mai nătîntol din tot Palánkul! Simt că mă lovește damblaua nu alta! Dacă ești pocnit cu leuca, măcar ține-ți gura și nu te mai băga. Eu mă descurc și singură, cu mîna asta stîngă, uite-o (i-o arată)... cu asta fac într-o zi cît nu ești tu în stare să faci într-o viață, de-a dreaptă nici n-aș mai avea nevoie, pot să mi-o bag în fund! Cristoase Dumnezeule, ia-n te uită cine vorbește! Păi tu nu ești bun de nimic, chiar de nimic! Cît m-am mai sucit și m-am mai răsucit eu în pat, fără somn, pînă în zori... nici cu mine n-ai fost în stare de nimic... mă apucă nebunia cînd mă gîndesc pe cine am luat de bărbat... Cîteodată îmi venea să te calc în picioare pînă să dea sîngele din tine, să-ți tai beregata ca la o găină nenorocită! Ce, îi e rușine Evei să iasă cu mine pe stradă? Să mă arate prietenelor ei? Eu sunt aia care umblă ca cei din urmă grăjdari de la fermă? Eu sunt cea care s-a scrîntit? Mulțumită cui ne merge așa cum ne merge? Cine are grijă de bunul nostru nume? Tu, gîgă? De n-aș fi fost eu, am fi stat și acum acasă, colo sus la țară cu curul pe cămașă. Și de n-ar fi fost frate-miu, bărbat, colo, fără frică, om care a stat cu partizanii în pădure pînă la capăt, n-am fi avut niciodată nimic... Ești prost, omule, asta e și ne dai numai bătaie de cap! Măcar, zic, să taci... și să nu mă zăpăcești! Și de jandarmi să nu-mi mai pomenești că-ți sparg capul! Degeaba te înfoi, în casa asta ești un nimic, poate doar o traistă goală, un căcat! Și ține minte: de aici înainte se va face așa cum voi vrea eu! N-am să-ți îngădui să ne strici viața, am să te pocnesc de n-o să te vezi, am să te bag la balamuc de-ar fi să cutreier o lume și să

mituiesc toate spitalele, să vînd tot și să-mi dau și viața, numai să mă văd odată scăpată de tine!

Riečan privea prin geam și clipea repede. În secunda de liniște care urmă, cînd ea își duse mîna la gură și tuși nemaifiind în stare să țipe, Riečan căută iar tutunul cu privirea. Un asemenea tărăboi nu i-a mai făcut niciodată. Întinse mîna după pachetul cu tutun și se apucă să-și răsucească o țigară pe genunchiul care tremura.

Ea: Tu rămâi acasă... (Tuși.) N-ai ce căuta la biserică, ai să te bagi în pat și ai să stai liniștit acolo. Dacă vin jandarmii... În caz că au să vină jandarmii ăia ai tăi... mă asculți? Ai să te faci că ești bolnav, o vită bolnavă, așa cum și ești! N-ai fost nicăieri, așa să le spui. Și restul, ce-ai auzit de la Volent, 'nțeles?

Nu-i răspunse. Își trecu palma peste țeasta transpirată, o șterse, își aprinse o țigară, trase un fum, și de îndată ce simți în plămîni o apăsare puternică începu să tușească, răsuflă obosit, și se încovoie ceva mai mult fiindcă i se pusese un nod în stomac.

Ea: Tu auzi ce-ți spun?

Trase încet din țigară, deși n-avea pic de chef.

Deodată nevastă-sa lovi cu pumnul în masă, așa de tare că îl trecură fiori de groază.

El (trezit): E așa precum ți-am spus, femeie. S-a isprăvit cu jocul tău și al lui.

Ea (mai întîi rîzînd, apoi țipînd): Ceee? Pentru treaba asta ești prea mic, scumpule. Și află că n-ai să-mi mai dai mie ordine, nu vreau să-mi poruncească unul mai prost ca mine!

El (calm, clătinînd din cap): La prînz, de față cu Volent, o să vă spun la amîndoi că n-o să vă mai puteți face de cap.

Ea: Numa' să-ndrăznești!

El: Tu ți-ai pierdut mințile de tot. Nici nu-mi vine să mă gîndesc la cîte învîrteli faceți fără știrea mea, ce potlogării vă

leagă pe amîndoi. Și e bine, e bine că nu știu, altfel ar trebui să-mi pun șireangul de gît.

Ea: Numa' de ți l-ai pune odată, blegule! Și să nu îndrăznești cumva să-i interzici ceva lui Volent că o să ai de-a face cu mine, am să-ți trîntesc una de-o să mă pomenești cîte zile vei mai avea de trăit! Mai ai îndrăzneala să poruncești?! Atît îți trebuie! Ar trebui să-i pupi și tălpile pentru cîte a făcut pentru tine! Numa' să deschizi gura că s-a și zis cu tine, poți să-ți iei papucii, propria ta fiică are să-ți facă vînt să te duci unde-o vedea cu ochii! Ce cap sec, nătărău bătrîn, m-am săturat de tine pînă peste cap! Neisprăvitule! Mai ai și obrazul să amenințî?! Nimicule! Dumnezeii tăi! Tocma' tu te-ai găsit să mă înnebunești de cap?!... Tu? Îndrăznești tu să-mi interzici mie? Cu fierul ăsta de călcat îți crăp țeasta!

Țipetele ei îl sufocau. Căuta cu privirea înfrigurată pe masă ceva pe care să pună mîna, dar se opri la timp.

Ea: Crezi că poți să te descotorosești de Volent așa cum ai făcut cu Paĭo pe care l-au torturat din pricina ta?! Ești un individ josnic! Ți-a fost teamă că o să ajungă un meseriaș mai bun ca tine? Gelosule! Te înfuriai cînd vedeai că fie-ta n-are ochi decît pentru el! Iar aici faci pe omul care nu e în stare să omoare nici măcar o muscă? Dar ți-ai dat arama pe față, s-a văzut cine-mi ești, dar pe mine nu m-ai dus, să nu crezi... Te mustră conștiința, hai? Numa' că ăsta nu e Paĭo, ăla te-a întrecut din prima zi, dar și aici toți, toți pînă la unul te-am întrecut... S-a zis, nu mai poți porunci nimănui. Pe băiatul ăla tu l-ai nenorocit, monstrule! Odată și odată o să dai socoteală, fie-ta numa' pe el îl așteaptă. Îndrăznește să te atingi de Volent cu vreo vorbă! Află că o să fim de partea lui, eu și Eva, așa să știi!

Deschise gura. Se întoarse instinctiv spre aparatul de radio și îi dădu drumul. Dar lămpile nu avură cînd să se încălzească, doar ochiul magic pîlpîi scurt. Nu pricepea ce se

întîmplă, neobservînd că nevastă-sa se aplecase peste el și oprise radioul. După care strigă: Mă auzi?

Abia acum constată că aparatul era oprit. Se întinse iar spre el. Și iar văzu cum trece peste capul lui mîna ei cărnoasă. Lumina ochiului magic dispăru. Răsuci supărat, hotărît, de buton mai-mai să-l rupă.

Ea: Luate-ar dracu!

Auzind cum zbiară ca ieșită din minți, vru să-i întoarcă spatele, dar în aceeași clipă simți că îl pocnește din răsputeri drept în creștetul capului.

La întoarcere nu l-au mai găsit acasă. Riečanová n-a intrat în casă. A trimis-o pe fată să vadă dacă e gata mîncarea, iar ea s-a dus în grădină, prefăcîndu-se că are chef să se plimbe. După o clipă apăru și fata cu vestea aflată de la servitoare.

— Mamăăă! Tata a plecat undeva. Cică era beat... sau cam așa ceva, se clătina și se ținea de gard.

— Da, i s-a făcut rău, îi răspunse maică-sa aparent liniștită. Volent a încurcat niște treburi și a stricat mașina. Taică-tu s-a dus după doctor că l-a apucat o sfîrșeală la inimă, Hai înăuntru, e timpul să ne pregătim de masă.

— Dar la care doctor s-o fi dus? întrebă neliniștită fata.

Pe maică-sa întrebarea ei o surprinse, credea că nu-i pasă deloc de taică-său.

— Ei, colea peste drum... Sunt sigură că la Horanský, ăla dă consultații la orice oră, atunci cînd vine omul la el.

— Și zici că la inimă?

— Da, la inimă, de ani de zile se plînge de ea. A venit așa ca o pacoste, o moleșeală, o sfîrșeală.

Intrară în casă. În timp ce se dezbrăcau, fata observă că mamă-sa întoarce mereu capul spre fereastră. Părea că îl așteaptă nerăbdătoare pe taică-su.

— Și zici că inima?

Mama: Ce zici? Da, inima.

Fata: N-ar trebui să mă duc după el?

— Tu? se miră maică-sa. Ție nici nu-ți pasă de el, de cînd suntem aici o dată nu te-am auzit să întrebi de el.

— Dar ție, ție îți pasă că are criză de inimă?

Mama: Dar lui, lui îi pasă de tine? De noi două?

Fata: Mamăăă, cu inima nu-i de glumit!

Mama: Nu-i, știu și eu, dar cu am și alte necazuri cu el, mai mari. E îndărătnic ca o vită.

Fata: Mamăă, voi v-ați luat de păr, așa-i? Iar l-ai făcut albic de porci.

Mama: Da' de unde, da' de unde! Da' ia vezi-ți de treaba ta!

Fata o măsură cu o neobișnuită dușmănie.

— Ce mai e? o întrebă mamă-sa.

Fata: Nu cumva a aflat că ai luat-o un pic razna?

O privi nedumerită, clătină din cap zicîndu-și cum de își îngăduie mucoasa așa ceva, după care se așeză lîngă fereastră numai în combinezon. În aceeași clipă îl zări pe Volent. Și deodată i se luă o piatră de pe inimă. Însemna că bărbatul ei n-a plecat după calfă, de asta se temuse ea cel mai mult. Îi rămînea acum o singură grijă: Nu cumva să se fi dus, idiotul, să se predea... Dar nu-i prea venea să creadă, iar acum, uite, apărea și Volent. O să se înțeleagă cu el să spună, în caz de ceva, că nu-i d-a bună cu meșterul, ceea ce putea să confirme și servitoarea, mare noroc că-l văzuse. Aruncă repede o rochie pe ea și se duse să-i deschidă ușa din față: îl întîmpina ca pe un oaspete de seamă.

Lančarič venea bine ferchezuit, frizat, cu niște pantaloni de culoare deschisă, cămașă crem și cravată bordo. Un adevărat fante. Primindu-l încă de la intrare cu o foarte grăitoare căldură, Ričanová recunoștea în sinea sa că Volent este un bărbat cît se poate de bine, ce-i drept, e drept. Lăsînd baltă necazurile, îl examină cu multă atenție, iar el, băgînd de

seamă, se bucura nespus și se bîlbîia de atîta fericire. Îl conduse în salon, îi turnă băutură, îl pofti să ia loc, după care se retrase cu o surîzătoare cochetărie lăsîndu-l singur.

Încîntat de sine, așeză picior peste picior și își aprinse o țigară, savurînd fumul și sorbind totodată din paharul cu vin.

Lucrurile evoluaseră cum nici n-a visat; putea fi mulțumit. Acum știa sigur că va obține tot ce și-a dorit. Instinctul nu-l putea înșela.

Dincolo de geamurile spălate, fixate în rame mari și albe, se legănau ușor crengile pomilor. Frunzele se îngălbeneau, se roșeau, dar abia de cădea cîte una. În grădină era încă mult verde, strălucind în bătaia soarelui ca o oglindă.

Se gîndea la trupul plin al Riečanovei. Și îl cuprinse o tulburare așa de mare că se apucă fără să vrea cu mîinile de burtă, iar mai apoi și de glezna de la piciorul de deasupra. Își îndreptă privirea spre pian. Pe el stătea un sfeșnic mare de bronz. Unul la fel se afla pe cămin. Mobila din salon era de culoare închisă, veche, poate chiar foarte scumpă, dar n-ar fi fost în stare să-i ghicească prețul. Tapetele aurii sclipeau în penumbră. Peste mobila de forme variate, peste husele în alb și negru de pe fotolii și de pe canapea plutea ceva înveninat, un fel de rău care îl silea să gîndească în modul cel mai primitiv cu putință. Un om care trăiește într-o asemenea încăpere ajunge obligatoriu să i se urce la cap și să îndrăgească păcatul. Pe un scrin sculptat ca o bijuterie ticăia un ceasornic de preț. Coloanele între care se afla mecanismul ceasului erau sprijinite de doi îngeri osteniți și sastisiți; parcă le venea să caște, dar nu puteau să scape de sub povara coloanelor. Parcă el însuși simțea cît de tare îi plictisește treaba pe care o făceau.

Privea spre ușa înaltă, albă, cu clanță aurită, în dosul căreia dispăruse trupul care îi tulbura somnul. Întoarse puțin capul ca să-și mai schimbe gîndurile și privirile îi căzură pe florile de interior cărora le mergea aici cît se poate de bine.

Se uită o clipă și la tablouri. Chipuri necunoscute îl priveau provocator din rame aurite. Peisajele erau decolorate și reprezentau ceva ce nu mai putea fi deslușit.

Începea să aibă o senzație de nesiguranță. Îi veni în minte că ar fi trebuit să rămînă în armată și îl apucă subit pofta de a fi crud.

În vitrine străluceau cristaluri, obiecte reci care, din cînd în cînd, trezesc ură pentru că par mai falnice decît însuși omul.

Ceva îl silea să se gîndească la scînduri geluite și la pămînt.

De ele o să aibă sigur parte. Iar toate astea pe care le vedea acum în jurul său vor deveni într-o zi doar niște neînsemnate fleacuri. În clipa cînd va porni la drum spre noaptea eternă, nu va mai înțelege pentru ce naiba și le-a dorit atît de mult. Mai avea mult pînă la anii cînd își va dori măcar o vorbă bună, dar dacă nici măcar de ele n-o să aibă parte? O viață nereușită este o viață grea, și totuși nimeni nu scapă. S-ar părea că în zilele vieții noastre o vioară ne-ar fi de-ajuns, nimic mai mult.

Lumina verzuie de afară se prelingea pe masa lungă, înconjurată de șase scaune cu spetezele înalte, tapisate în piele.

În momentul cînd Riečanová, fiica ei și Volent s-au așezat la masă, Riečan încă nu apăruse. Servitoarea veni cu o măsuță străveche pe rotile, suficient de mare ca să încapă pe ea toate cîte urmau a fi servite. Turnă rachiu de cireșe în pahărute de cristal, umplu farfuriile cu supă și tăie în porții două rațe ale cărei arome umplură întreaga sufragerie. Abia cînd vru să ducă paharul la gură, Volent se trezi că lipsește meșterul. Și se gîndi cu groază că dăduse cu totul uitării întîmplarea de peste noapte. Îi comunică Riečanovei că mașina este pusă la punct și că, pentru orice eventualitate, i-a demontat farurile militare. La întrebarea unde este meșterul, Riečanová îi răspunse că s-a dus să facă o plimbare, că i s-a făcut rău și, probabil, a nimerit la doctor. Servitoarea, care purta un șorț

alb imaculat, se rînji o clipă la Volent și ieși. Totul părea în regulă, numai fata se uita chiondorîș la mamă-sa și la Volent. Cei doi nu observară multă vreme nimic, fiind total ametiți de aromele miraculoase ce se ridicau din bucate.

Eva se uită la scaunul gol și în minte îi răsări o bănuială neplăcută. Pînă atunci trăise doar cu visurile sale, fără nici o grijă, de taică-său nu s-a sinchisit, într-adevăr, niciodată, fiindcă nu-i putea ierta felul cum s-a purtat cu iubitul ei, dar acum scaunul gol îi dădea o stare aparte de neliniște. Acum îi părea rău de el. Ce-i drept, nu i-au stat gîndurile vreodată la părinți, de altfel multă vreme nici n-a avut motive, dar de cînd a început să simtă repulsie față de mamă-sa, simpatia ei s-a îndreptat, în mod firesc, spre taică-său, cu toate că se purtase atît de crud cu ea. Încetase să-i mai fie indiferent și dorea împăcarea. Poate și pentru că suferința ei se mai domolise după ce s-a îndrăgostit de Kuki, dar și pentru că indiferența și supărarea se învechiseră și se istoviseră. Purtarea maică-si față de Lančarič, pe care nu l-a putut suferi de la bun început, precum și purtarea acestuia față de maică-sa trădau o dezagreabilă și revoltătoare legătură. Ceva îi spunea că s-au înhăitat împotriva tatălui ei.

Nici nu se atinse de mîncare, simțea în gură un gust amar. Împinse brusc farfuria, se ridică în picioare și, fără să scoată o vorbă, dădu să iasă afară. Dar ajungînd la ușă, se opri nehotărîtă, întoarse capul și întrebă:

— Mamă, unde este tata?

— S-a dus să ia aer, îi răspunse ea prompt, ceea ce o făcu să creadă că nu înfulecase bucatele chiar atît de nepăsătoare cum voia să pară și că stătuse cu ochii pe ea. S-a dus la doctor, doar ți-am spus. Clătină din cap și lăsă în farfurie lingura grea, de argint.

Volent se rezemă de speteaza îmbrăcată în piele, pe care erau imprimate niște nimfe despletite și languroase, și

o privi întrebător pe fata aceea blondă cu ochii scăpărînd de mînie, care o făcea atît de frumoasă și de atrăgătoare încît îl cuprinse mirarea.

— Precis că l-ai porcăit! zise Eva, apoi ieși, trîntind ușa.

Lančarič ridică o sprînceană și se uită mirat la Riečanová, care însă îl îndemnă calm să mănînce, că meșterul se supărase doar un pic și că are să se întoarcă îndată ce are să-i treacă bîzdîcul. Și să fie liniștit că pe bătrîn nu-l ține mult supărarea, că pînă la urmă o să se împace cu ideea și o să se potolească.

Eva ieși pe coridor și se opri o clipă descumpănită lîngă telefon. În cele din urmă triumfă teama pentru soarta lui taică-său. Sună la poștă și ceru numărul doctorului Horanský. Îl găsi acasă, tocmai se întorcea din grădină. La întrebarea dacă taică-său n-a fost la el, doctorul îi răspunse că nu, dar că l-a văzut acum o oră traversînd parcul. După felul cum mergea, avea aerul că se duce la plimbare, undeva prin lunci, ori pe Colina Calvarului.

Ștefan Riečan stătea pe deal, deasupra podgoriilor, privind de sub un nuc bătrîn luncile și rîul scînteietor. Fuma copleșit de cele mai felurite gînduri. Luncile, podgoriile, ogoarele, pădurile și salcîmii din apropiere își încălzeau oasele îmbătrînite la soarele veșted de toamnă. Parcă se împuținase tot ce era viu pe ele și, undeva în depărtare, străluceau ca argintul.

Stătea buimac, neștiind pe ce drum s-o apuce de acum înainte. Scena cu soția i se părea ireală. Dacă în clipa asta cineva i-ar fi spus că totul este numai un vis, el ar fi fost gata să-l creadă. Nu, era cu neputință să se fi petrecut așa ceva! Poate că o știa din auzite. Dar nu, nu era din auzite, i se întîmplase chiar lui, senzația de jignire nu putea fi nicicum ștearsă și dată uitării.

Încă din copilărie se gîndea să-și aranajeze în așa fel viața, încît cei din jur să spună că duce o viață frumoasă. Așa

cum se spunea odinioară la ei în sat. Despre cei care duceau o astfel de viață se vorbea cu invidie, dar fără răutate. Toți aceștia erau oameni stimați, iar cuvîntul lor avea, în Țara de Sus, o valoare îndoită. Demnitatea acestor fericiți, cărora li se atribuia și o minte ascuțită, luciditate, orizont, echilibru interior, nu provenea de la averea lor, deși nu erau dintre cei mai săraci, altfel ar fi pierdut din puterea lor de atracție. Nu, explicația nu se afla în avere. Familia Riečan făcea parte dintre cele mai înstărite și cu toate acestea nimeni nu spunea despre ei că duc o viață frumoasă. Toată copilăria îl chinuise întrebarea ce anume le lipsește. Ce îi împiedica să trăiască în așa fel încît să trezească invidia dezinteresată a oamenilor din jur? Tatăl și mama sa nu reușeau să trăiască multă vreme sub același acoperiș, el și-a petrecut cei mai buni ani hoinărind prin lume, iar ea, maică-sa, într-o neîntreruptă bodogăneală, în veșnice certuri cu socrii, vecinii și cu propriii săi copii.

O viață frumoasă... Dar cum și-o închipuia el? Tihnă, liniște și odăi luminoase, voci calde în jur, o conviețuire prietenească cu oamenii, sănătate, pace sufletească, puțintică avere, atîta cît să nu se teamă de ziua de mîine, o anumită neatîrnare, o femeie cumsecade, copii cuminți, o casă trainică, vecini binevoitori și neclevetitori, un loc liniștit în inima satului, ulicioare și oameni. Asta era ideea lui despre o viață frumoasă, acea viață care nu i-a reușit! Toate, dar absolut toate cîte s-au săvîrșit în jurul său în acești ani din urmă îl alungau din miezul acelei lumi visate, îl aruncau cînd într-o parte, cînd în alta, și pretutindeni avea senzația că e neputincios, incapabil să trăiască, să acționeze, să se simtă în largul său sau măcar să gîndească. S-a pregătit pentru a-și trăi viața așa cum o cerea tipicul sătesc și muntenesc, numai că viața și-a făcut jocul așa cum a vrut ea.

Războiul, precum și celelalte evenimente (inclusiv întîmplarea cu fostul său ucenic) i-au spulberat micul său vis și i-au

zdrobit sufletul. A băgat de seamă cît de repede îmbătrînește abia cînd destinul i s-a împlinit într-un mod mult prea neașteptat și prea de timpuriu.

Femeile și Volent nu-l înțelegeau, îi despărțeau preocupări și griji cu totul diferite, alte sentimente, izvorînd dintr-o altă experiență de viață ce are puterea de a așeza între oameni obstacole adesea mai impenetrabile ca un zid de fortăreață. Se ținea de vechile sale idei, de măsurile sale, cum avea obiceiul să le numească, incapabil să și le mai schimbe cît de cît; iar ca să fie doar înțelese și tolerate era prea puțin.

În luncă apărură patru biciclete: două de damă, cu plase colorate peste apărătorile din spate, și două de bărbați, greoaie, cu niște claxoane de modă veche pe ghidon. Frații Halász, frizeri, ieșiseră la plimbare cu fetele lui Igor Bondariov, un emigrant rus care se stabilise aici după revoluție. Domnul Igor, cum i se spunea, a avut la început o avere frumușică, pe care a risipit-o însă înainte să înceapă războiul, și astfel fetele sale, Jelena și Sonia, se întrețineau acum din meseria de coafeze. Cei patru făceau astfel de excursii în fiecare după amiază de duminică și tot orașul aștepta să asiste la o nuntă de pomină.

Își aduse aminte de iernile din munți, acele ierni care îi lipseau aici cel mai mult. Fără să priceapă de ce, iarna devenea mai prietenos, se ducea chiar și la cîrciumă să stea la taifas cu oamenii. Altă poftă de viață avea pe timp de iarnă, mînca mai bine și înjura mai cu foc. După ce tăia porcul pe la vreo curte, rămînea la ospețe îmbelșugate, asculta cîntecele muntenilor, după care vesel și fericit, dînd piept cu troienele, pornea spre casă unde îl aștepta patul cald și o nevastă tînără și virtuoasă, nerăbdătoare și drăgăstoasă.

Pe meleagurile astea de la miazăzi nici iarna nu era ca lumea, zăpada își făcea apariția doar prin ianuarie și soarele o dădea iute gata. În schimb sufla mereu vîntul, un vînt rece,

persistent, nepotolit, din zori și pînă-n seară zgâlțîia porțile și obloanele de parcă s-ar fi apropiat cine știe ce calamitate. Doamne, cît mai ducea dorul iernilor! Și al vieții de acolo din munți! Ce frumos arăta satul îngropat în nămeți pînă la streașina acoperișurilor de șindrilă, ce minunată era atmosfera în căsuțele luminate și împodobite sărbătorește înainte de Crăciun! La Palánk bucuriile de acest fel erau necunoscute, nu răsunau cîntece, colinde, sănii cu zurgălăi. Îi plăcea să stea pe deal și să privească la săniile trase de unul sau doi bidivii, să le vadă cum coborau pe vale spre Banská Bystrica, cum se pierdeau în zare, cum se făceau din ce în ce mai mici, lăsînd în urmă dîre din ce în ce mai lungi... și parcă nici nu mai erau sănii, cai, oameni și clinchet de zurgălăi pierind înghițite de zăpada albă, grea și înaltă, ci un soi de tristețe de care are omul atîta nevoie și care n-ar trebui să-i lipsească niciodată.

Tînjea să trăiască în însuși miezul vieții, fără relații nedorite, concurență, invidie și răutate, voia să se ferească de toate cîte l-ar fi făcut să-și simtă sufletul beteag, cum zicea, și să nu săvîrșească nimic care ar fi putut să se întoarcă împo-triva sa, să-l zdrobească. A sperat că o să-și petreacă viața fără mari necazuri, zguduiri sau schimbări, în pace și siguranță, că n-o să-i lipsească niciodată acele lucruri la care ținea atît de mult. Nu avea ambiții prea mari deoarece, cum o dovedeau pildele din Sfînta Scriptură și povestirile bătrînilor, ele aduceau numai prăpăd și nenorociri. Niciînd nu i-a trecut prin minte că ar fi atribuit acelor pilde și povestiri o importanță exagerată. Nu era însă singurul; în mediul lui nimeni nu le punea la îndoială.

A ales calea vieții simple care constituia pentru munteni o anumită necesitate. Moderația era o poruncă a pămîntului, a vieții grele și aspre pe care o duceau slovacii din partea muntelui.

Filozofia lui a fost bună și folositoare pînă la începutul războiului sau poate chiar pînă ce a pus piciorul în Palánk.

Urcînd Colina Calvarului furia îi trecu. Încetase s-o mai amenințe pe nevastă-sa că o s-o omoare, că o să-i sucească gîtul ca unei găini. Acum îl măcina tristețea, dar mai presus de orice îndoiala... ce va fi seara, ce se va mai întîmpla mîine... și după aceea... Îl cuprindea groaza numai gîndindu-se. Atacul nevesti-si îl uimise așa de tare că era gata-gata să-și găsească sieși vină. Numai cu vorbele alea jignitoare nu știa ce să facă.

Jos, lîngă rîu, zări o fată. O recunoscu pe fiică-sa. Se ridică și începu să coboare prin mijlocul viilor, la început grăbit, dar se domoli îndată; îi tremurau genunchii. Ajungînd la marginea șoselei se opri.

Cînd îl zări, fata se întoarse încet din drum și porni înapoi cu pași din ce în ce mai repezi, ca și cum s-ar fi temut să n-o ajungă din urmă.

După ce terminară de prînzit, Riečanová îl pofti iar pe Volent să ia loc în fotoliu, iar ea se așeză în fața lui, fapt care îl făcu pe Volent să roșească. Fără nici o introducere, îl înștiință că, începînd cu ziua de azi, ei doi preiau în întregime măcelăria și toate afacerile, zicînd că pe Riečan nu se mai poate conta.

Ascultînd-o, lui Lančarič i se tăie răsuflarea. Încuviința dînd din cap cu rîvnă, dar multă vreme nu putu să scoată o vorbă.

— Apoi, dacă zici dumneata, doamnă Riečanová, îngăimă el cu o oarecare întîrziere.

— Eu așa zic, repetă ea cu o hotărîre și o energie care nu stau bine nici unei femei, și așa va rămîne. De acum înainte Riečan va fi pe post de calfă, mă rog, dacă mai are chef. Dacă nu, și dacă vrea să ridice iar coada, am să-i arăt eu lui! N-a vrut să asculte de vorbă bună, treaba lui, acum are ce merită.

— Dumneata ești stăpînă, dumneata știi cel mai bine, zise Volent ca să o flateze.

— Știu, fii fără teamă, i-o întoarse cu un zîmbet orgolios pe buze.

— Știi dumneata, încercă el s-o dea pe glumă ca să scape de stînjeneala pe care o simțea mereu în prezența ei, știi dumneata cine se ocupă de comerț la Palánk?

— Vrei să spui că bărbații? întrebă ea în zeflemea.

— Bărbațiii, zău... negustoria e treabă de bărbat, zise cu un zîmbet silit.

— Dar pe bărbați cine îi dirijează? Nu știi cumva?

Îi răspunse rîzînd mai degajat:

— Se spune că la Palánk femeile trebuie să crească pisici, să aibă grija așternutului și a cratiței.

— Nu cumva ți-o fi și ție greață să te ocupi de afaceri? îl întrebă fixîndu-l cu privirea. Îl văzu cum roșește, cum se ferește să o privească în ochi și zîmbi.

— O, nu! exclamă el cam peste măsură de tare. Nu, nu, asta e pîinea mea, eu, doamnă Riečanová, numai asta știu să fac.

— Atunci ai să faci ce știi, fiindcă Riečan nu știe, iară eu am nevoie de o mînă de bărbat, nu de o mănușă pe care și-o trage pe degete cine și cum poftește.

— Dar dumnealui, reluă el încurcat, nu e om rău...

— Pentru alții, dar pentru mine și pentru Eva este.

— Păi... cred că s-ar putea lucra și cu dumnealui. Ce ziceți?

— Nu, o știi tu prea bine.

— Orice e posibil, aruncă el o vorbă la întîmplare, neștiind singur ce vrea să spună.

— Crezi că n-o să te poți descurca fără el? întrebă ea tăios.

— Da' de unde...! Firește... numai că fără el... unul va lipsi.

— Fii fără teamă, n-o să plece nicăieri, nu-și părăsește el fata. N-ai spus chiar tu că ar mai fi nevoie de un om de ajutor, de încă o calfă? Sau poate nu-ți convine că de acum încolo o să-i poruncim noi lui?

Volent se făcu roșu ca focul și rămase cu privirile încremenite în dușumea.

— Ei, n-auzi?! Te deranjează chestia asta?

— Apoi, eu ce să zic... Cum să-i poruncesc eu? Dumnealui e meșterul.

— N-ai decît să-i zici meșter, eu nu te opresc, dar vei face ce-ți spun eu, iar el ce-i vei spune tu, și-i vei spune că eu am dat poruncă. Nu te teme, ai să te obișnuiești, cu timpul.

Rămase o vreme nemișcat, neștiind ce să mai zică.

— Așa-i viața, reluă ea vorba.

— Dar meșterul n-ar trebui să iasă de tot din afaceri, spuse în cele din urmă ceva ca să nu pară gata să sară în sus și să chiuie de bucurie că a dat lovitura.

— N-o să iasă preciză ea sec. O să se dea doar la o parte, atîta tot, fiindcă nu se pricepe așa cum te pricepi tu.

Clătină nehotărît din cap.

— Măcelăria merge și fără el? Sau nu?

— Merge, răspunse el, și chiar merge mai bine.

— Păi atunci?!

— Ce să zic, la drept vorbind și mie îmi place cînd am mînă liberă.

Zîmbi, temîndu-se să n-o irite vorbele lui.

— Și după ce trece furtuna, îi dăm iar drumul.

— Sigur că da, zise el înviorat, am băgat bani mulți și ne-am alege cu pagubă. Toate socotelile pe care le-am pus noi doi la cale s-ar duce de rîpă. Și ne-am descurca greu.

— Vezi? Tu ești un băiat isteț, știi ce ai de făcut, așa-i?

— Ba dumneata știi mai bine ce e de făcut. Eu de mult am spus-o.

— Știu și m-am hotărît.

Riečanová își trecu palmele ușor peste obraji, iscodindu-l din ochi. Nu rezistă mult privirii ei.

Apoi femeia rosti rar, clar și atîtător de încet:

— Curînd am să vin să te vizitez la prăvălie, să văd ce faci.

Iar se roși ca racul. Simțea cum i se bat pleoapele și dădu flămînd din cap.

La Palánk, chermezele nupțiale aveau loc în noaptea de miercuri spre joi, dar mai frecvent în cea de sîmbătă spre duminică. Obiceiul se moștenise și, după cum se spunea, era respectat de toate categoriile sociale și de vîrstă. Nu necesita multe vorbe sau alte galanterii pregătitoare, întărea sentimentul lor de certitudine și comoditate, corespundea ideii pe care și-o făcuseră locuitorii orașului despre obligația de a-și perpetua speța precum și principiilor morale ce recomandau cumpătare. Aceste două nopți, la partenerii mai vîrstnici numai una, însemnau totodată și un compromis între îndatoririle sociale și pornirile trupești, iar în plus aveau și o influență favorabilă asupra vieții conjugale: în zilele chermezei nupțiale se suspendau orice fel de neînțelegeri și, în afară de asta, se oferea prilejul unei curățenii corporale temeinice și pedante. Erau în concordanță și cu principiile medicinii de atunci privitoare la igiena spirituală și corporală: Să nu faceți nici un fel de excese, dar să nu neglijați nimic din cele ce trebuiesc făcute.

Pălăncenii, hrăniți cu mîncăruri grele și piperate, mari consumatori de vin, erau oameni plini de inițiativă. Și dacă n-ar fi fost puterea obiceiului, sprijinit de autoritatea preoților și a medicilor, care erau uneori siliți să recurgă și la diverse șiretlicuri (prea multă osîrdie strică, spuneau, să aibă grijă că li se înmoaie mădularele, le slăbește puterea de judecată și tăria de a face dragoste, le atrăgeau atenția asupra relelor apucături ale copiilor din părinți care se dedau prea des plăcerilor cărnii, le pomeneau de păcat, îi amenințau chiar și cu hernia și infarctul) ar fi dat totul uitării și ar fi căzut ușor pradă dezmățului.

Și cu toate acestea pălănceanului îi plăcea să se împăuneze cu randamentul său, ce-i drept, numai în cercuri închise, fie de bărbați, fie de cucoane. Cu mare plăcere făceau schimb de informații în domeniul tehnicii erotice. Lăudăroși cum erau, nu se jenau să vorbească despre feluritele lor experiențe și pozne; dimpotrivă, poveștile li se păreau cît se poate de amuzante și, în fond, acte de camaraderie. Pofticioși în cel mai înalt grad, întrecându-se la mîncare ca și la băutură, ei nu vedeau în asta decât o atitudine nealterată, pătimașă și sănătoasă față de viață.

Ca pretutindeni, și în acest oraș pe oameni îi tulbura goliciunea, dar imaginația lor se înfierbînta mai ales cînd era vorba de intimități.

Toate istorioarele lor picante se desfășurau în porumbiște, în ierburi dese, înalte, în tufișuri de nepătruns; cînd voiau să le dea o tentă sentimentală le plasau sub lumina teilor, castanilor, liliecilor și salcîmilor înfloriți, cele mai ordinare se petreceau în băi, eventual în vreun hîrdău. De regulă, în aceste povești își pierdeau reputația servitoarele, în cele mai multe cazuri niște ființe de la țară, greoaie și bine hrănite, luate mereu cu asalt și pînă la urmă date gata de tertipurile rafinate ale stăpînilor lor, bărbați versați, în puterea vîrstei.

Orice aluzie la corpul unei femei, cufundată vara în apă caldă și iarna încălzită, îi punea pe frigare în doi timp și trei mișcări pe acești bărbați, altfel de un calm proverbial.

Riečanová cunoștea de multă vreme chermezele nupțiale de sîmbăta și era familiarizată cu atmosfera lor. În lunile de iarnă, cînd membrii de familie mai în vîrstă se retrag discret în cămărușele lor, cînd servitoarele sunt trimise la plimbare, iar copiii se vîră mai devreme în pătucurile lor, soții intrau în baie sau într-o simplă cadă (cei mai săraci). Se frecau zdravăn din cap pînă în picioare unul pe celălalt cu peria. Vara bărbații se duceau la băile termale din vecinătate, dar de cele

mai multe ori căutau vreun colț pustiu de pe malul rîului. Unii se prefăceau că merg ca de obicei la plajă, la scăldat, la pescuit, alții se afișau fără jenă cu prosoape curate, cu săpunuri de toaletă de calitate superioară, cu ustensile de bărbierit, șampoane, creme și cu tot felul de flacoane care emanau mirosuri provocatoare. Sîmbătă de sîmbătă se întindeau pînă pe malul rîului lungi procesiuni de bărbați; pe jos, pe biciclete, călare sau cu automobilele. Dacă nimereau mai mulți în același loc, mai întîi se făceau că nu se văd, după care treptat lepădau rușinea din cîrcă, intrau în apă fără să le mai pese de goliciunea trupului, începeau să se bălăcească și să facă bulbuci, ca pînă la urmă, înveseliți de-a binelea să-și dea drumul slobod la gură și să-și spună obscenități, nevinovate numai la prima vedere.

Femeile rămîneau acasă să se gătească, în funcție de programarea de la coafor, dimineața sau după amiază.

Riečanová stabilise cu bună știință ziua de sîmbătă pentru vizita pe care intenționa să i-o facă lui Volent.Stătea în cadă în apa caldă care îi mai lua din greutatea corpului bine dezvoltat, acum înroșit de fierbințeală, și se uita cam indispusă la cutele din ce în ce mai adînci ale pielii. Ridica ritmic picioarele, respira adînc, se ridica în mîini, fiindcă o linișteau vîrtejurile apei care se scurgea repede prin albia îngustă dintre sîni, împrăștiindu-se pe lățimea pîntecului.

Era întotdeauna sigură pe tot ce făcea și de aceea vizita de astăzi la Volent nu-i dădea nici un fel de bătaie de cap. De cînd se știa își dorise o viață ca aceasta pe care o ducea acum. Și-o plăsmuise cu cel de al șaselea simț al ei de mică fiară, citind-o pe chipurile (și din ce ascundeau aceste chipuri) tuturor cucoanelor din lumea bună a orașului. De mică, ori de cîte ori le întîlnea, le studia în taină, cu invidie, o, cu cîtă invidie! cînd avea prilejul să dea o fugă pînă la Banská Bystrica. La Palánk reușise să se apropie de modelul mult visat al vieții

orășencelor. Se dezbăra rînd pe rînd de toate reticențele, considerînd asta drept o izbîndă a ei, triumful voinței, minții, istețimii, priceperii și, de ce nu, al talentului ei, lepăda repede și cu nonșalanță îngrădirile, barierele de orice fel, jena, scrupulele care încorsetau și trupul și gîndul. Viața pe care o ducea acum, ea o numea fericire și se înfrupta din belșug din toate cîte i le oferea și la care jinduia. O fermeca precum o rază multicoloră de lumină sau ca un parfum seducător, sufocant de senzual, și nu exista forță care să o facă să renunțe. I se părea inimaginabil să se întoarcă acasă în satul din munți, la bucătărie, la îmbrăcămintea simplă, la portul din sat, la o masă mai modestă, la o locuință mai proastă, la niște cunoscuți oarecare, oameni fără importanță. După experiențele erotice cu alți bărbați și-a dat seama că numai la începutul căsniciei sale cu Riečan s-a mai bucurat cît de cît de viață, pe vremea cînd o îmbăta de fericire numai gîndul că urma să se apropie de trupul soțului. Acum nici nu mai înțelegea cum de se mulțumise ani în șir doar cu atît.

Numai cu o clipă mai devreme reușise să rezolve singura problema a acelei zile: Cum să se îmbrace? Se decisese pentru ceva practic. La coafor nu avea nevoie să se ducă. Doar mergea să dea gata o calfă de măcelar! Un lucru practic, își încheie ea cugetările, cere o îmbrăcăminte practică, și apoi Volent ar putea să-și ia nasul la purtare.

Pînă astăzi nu fusese prea mult preocupată de pasul păcătos ce urma să-l facă. Emoțiile au pus stăpînire pe ea numai în clipa cînd a rostit cuvîntul calfă. De-abia atunci a gustat din plin deliciile păcatului, cînd și-a adus aminte de relațiile de subordonare, de dependență care existau între ei. Abia atunci a înțeles prin ce anume este vizita ei la Volent tulburător de imorală și de stricată. Și a început să ardă de curiozitate.

În acest răstimp, Volent se întorcea de la rîu unde se scăldase în societatea unor inși de rangul lui, pe urmă s-a bărbierit

și s-a tuns la un frizer cunoscut. Frizerul mai cîștiga un ban în plus sîmbăta pe malul apei, unde rădea și tundea o numeroasă clientelă.

Din clipa cînd a aflat că Eva o să-l viziteze sîmbătă seara (sîmbătă! sîmbătă! repeta el întruna) s-a pus pe treabă. Pentru ca să nu-și piardă capul tot așteptînd, a recurs la metoda verificată a bărbaților de pe aici și despre care știa de pe vremea cînd nu era decît un țîngău. Metoda recomanda consumul de alcool lent, moderat, dar sistematic pentru ca omul să nu-și piardă buna dispoziție și să nu se teamă de nimic, să alunge gîndurile apăsătoare. Și toate astea pentru ca în momentul critic să nu se zăpăcească și, Doamne ferește, să nu rateze. După un astfel de regim ținut cîteva zile la rînd așa ceva nu se mai putea întîmpla, procedura cu pricina făcînd din bărbat, cel puțin așa se spunea, un amant fără moarte. El nu era începător în de-alde astea. La numai două zile după a început să bea și-a zis că o să fie delicat, plin de nesaț, genial de inventiv și de original. Băutura i-a amorțit unele centre, pe altele le-a trezit.

Pășea spre casă mîndru ca un cocoș, profund încredințat că în seara asta o s-o cucerească pe Eva definitiv. În căpățîna ametită de băutură îi roiau cuvinte banale, verificate în multele momente de zburdă erotică, dar și cuvinte noi, pline de senzualitate. Forța lui de mascul va izbucni în seara aceasta ca un vulcan și, ajutată de voința lui de neînfrînt, va rezista pînă în zori. Ca orice corcitură și ca om al sudului era înzestrat de la natură cu calități deosebite de mascul, iar la sporirea zestrei sale naturale contribuiseră ulterior multe alte lucruri: mîncarea, meseria, firea sa cu tot ce avea ea întunecat și misterios în ea, la fel și Palánkul cu toate manifestările sale din acei ani postbelici din care răzbea parcă zicala că, după o molimă pustiitoare, pînă și un sfînt sau o sfîntă fac cu ochiul păcatului.

Iuți pasul. Avea de lucru acasă: să pregătească o masă bogată, care să se îndoaie sub greutatea fructelor, în primul

rînd a feliilor de pepeni verzi și galbeni, a bucăților de carne, a farfuriilor cu salate, a ulcioarelor cu vin, a sticlelor cu băuturi tari, a sucurilor și portocalelor de la UNRRA, a alunelor, bomboanelor și prăjiturilor. În mijloc va sta o vază mare plină cu flori. O masă ruptă parcă dintr-un vechi tablou, încărcată cu de toate, dar acesta era obiceiul la vremea împerecherii.

Eva Riečanová nu bănuia nimic din toate astea. Intră la el după ce se lăsase întunericul. Și văzîndu-l pe viitorul ei amant stînd la masa plină de bunătăți și privind cu niște ochi arzînd de nerăbdare drept în flacăra lumînării, începu să tremure. Iar el, în clipa cînd o zări apărînd în ușă, tresări, sări zăpăcit să aprindă lustra, dar, parcă frînt de mijloc, căzu în genunchi și se tîrî spre ea în dorința de a ajunge cît mai repede cu putință la părțile fierbinți ale trupului ei. Îl urmări cu nedisimulată curiozitate, desfăcîndu-și totodată iute și cu îndemînare jartierele, pentru ca nu cumva, Doamne ferește, să-i rupă ciorapii de mătase, fini și scumpi.

11

În zilele care au urmat, măcelarul Štefan Riečan a devenit pentru familia sa bun numai să proptească ușa prăvăliei. Fuma țigară după țigară și arunca cu semințe de porumb în stîlpul din fața măcelăriei. Seară de seară, pe stîlp se aprindea un bec puternic, pe care reușise să-l obțină de la autorități, dar asta tot nu-l liniștea. Înainte de ora închiderii devenea tot mai nervos, știind că îl așteaptă drumul spre casă unde nu rezolvase nimic și nu izbutise să facă ordine cu toate amenințările pe care le rostea în gînd. Singura lui decizie mai evidentă a fost că și-a lăsat mustăți care îi dădeau o înfățișare și mai nenorocită. Hotărîrea lui avea, probabil, cam același sens ca gestul lui Jánošik[1] care, cu șireangul de gît, neștiind ce să mai facă și totuși dornic de fapte, dorință ce nu-l părăsește nicicînd pe om, n-a găsit altceva decît să-și rupă cămașa de pe el.

Tresărea de fiecare dată cînd se pocnea ușa de la coridor, dar de fiecare dată pricepea că de vină e curentul care deschidea ușa dinspre curte, făcînd să se trîntească și ușa dintre coridor și prăvălie.

---

[1] Figură de haiduc frecventă în folclorul slovac.

Atunci pălea, clătina din cap și, după o clipă de zăbavă, se ducea șontîc-șontîc să închidă ușa. Îl durea călcîiul și se prea poate că din pricina aprigei sale dorinți de a părea nenorocit, prăpădit și de compătimit. Încuie ușa dinspre curte și cea dinspre prăvălie și apoi se opri o clipă să asculte dacă nu cumva încuiase pe careva pe coridor. Măsură din ochi distanța pînă la cuțitul de pe tejghea. Respira greu. Pe urmă se furișă încet spre ușa dinspre stradă ca să-și adune gîndurile în bătaia soarelui acelei minunate, calde toamne de la Palánk.

În curte se auzea mereu trosnind gardul: Volent Lančarič și ucenicul făceau de petrecanie altor și altor dobitoace după vechea metodă — taurul, amețit doar un pic, iritat de gluga de pe cap, în care se afla pironul mortal, se izbea cu toată forța de gard. Lucrau fără Riečan. Iar acasă? Parcă nici n-ar fi existat, nimeni nu-i simțea lipsa.

Se întunecase. Riečan ședea pe terasa închisă cu geamuri, iar la picioare îi cînta un aparat de radio portativ cu baterii. Asculta vocile venite din orașe îndepărtate fără să-i pese că nu pricepe o iotă, vocile erau pline, profunde, dense dovedind siguranța și echilibrul crainicului, ceea ce îl satisfăcea pe deplin. Nu mai avea cîine, îi rămînea doar radioul.

Privea orașul în direcția unde se afla cazarma cu turnul ei de apă și de unde, seară de seară răsuna glasul trompetei vestind culcarea. Glasul ei prelung, melancolic alungă pentru o clipă toate celelalte zgomote ale orașului, dar după o vreme pieri, parcă împăcat, pe întinderea cîmpiei și printre puzderia de stele de pe cer.

Sunetul acela făcea parte din atmosfera vesperală a Palánkului, tot așa ca apa și aerul. Mai tîrziu, cînd în armată s-au introdus alte rînduieli, pălăncenii nu mai înțelegeau ce rost au atîția flăcăi care se tot antrenează și stau nopțile de

planton. A dispărut glasul de alamă al trompetei, de ce nu au dispărut și ei?

Riečan trăia retras. Zăbovea pe verandă pînă ce toți ai casei se culcau. Urmînd sfaturile Riečanovei, la început Volent a refuzat să execute poruncile meșterului sub pretext că are altele de la patroană, după o vreme însă nici asta nu mai făcea, obișnuindu-se să lucreze pe cont propriu. Zi și noapte alerga numai după afaceri, dîndu-se de ceasul morții ca să vadă doamna lui că merită toată încrederea. Evita să se întindă la vorbă cu Riečan, făcîndu-se că nu-l vede.

Riečan nu știa dacă să se supere sau să se obișnuiască cît mai repede cu nesupunerea calfei. Obligațiile lui se mărgineau acum doar la grija pentru prăvălie, mai făcea cîte ceva prin atelier și din cînd în cînd dădea o mînă de ajutor la abator. Dinspre partea afacerilor nimeni nu mai schimba cu el o vorbă.

Nevasta se făcea că nici nu există pentru ea. Din ziua cînd îl plesnise peste chelie nici nu-i mai răspundea la bună ziua, mai mult chiar, nici servitoarei nu-i mai spunea să-l cheme la masa comună. Se obișnuiseră iute, iute cu noua lui situație — ceva între un membru oarecare de familie și o slugă. Iar el nici măcar nu protesta.

Toți îl evitau, chiar și fiică-sa. Și în loc să facă ceva, doar se frămînta văzînd cum se duce de rîpă totul, și familia. Îi tremurau mîinile, fapt care nu le-a scăpat clienților, așa încît acum îi era rușine să mai lucreze și în prăvălie. Nu avea somn, nici poftă de mîncare, ceasuri întregi ședea în colțul său cu privirile în gol. Presimțea că se înscăunase liniștea dinaintea catastrofei.

Jos, în dormitorul soției, se aprinse lumina. Opri radioul și ciuli urechile. Prin geamul întredeschis se auzeau vocile femeilor: mama o pisălogea pe fiică să nu mai facă pe deșteapta și să nu mai fie atît de distantă față de noul ei profesor de pian, că doar Hlavatý e un om cumsecade, cu o poziție bună în

societate, și chiar dacă nu are cine știe ce avere, are în schimb leafă, îl plătește statul, ceea ce pentru o femeie a reprezentat dintotdeauna cea mai mare garanție. E un flăcău cam tomnatic, dar plin de amabilitate, cu el Eva ar putea să-și găsească și fericirea, eventual, dacă n-o să apară o partidă mai bună; să nu dea cu piciorul norocului că de, floarea tinereții se ofilește cît ai clipi.

Fiica bombăni mai întîi zicînd să o lase toți în pace, că s-a săturat pînă peste cap, apoi își dădu drumul la gură și începu să țipe la mamă-sa, că nici să nu-i mai pomenească de profesor. Mamă-sa îi răspunse tot țipînd că de la o vreme stă numai acasă, că duhnește a tutun și a lichior, că ce, nu-i este rușine să fie așa de delăsătoare la vîrsta ei. Eva nu mai zise nimic.

Un timp în cameră fu liniște, se auzea doar scîrțîitul ușii de la șifonier și pocănit de umerașe.

— Eva, strigă mamă-sa cu o voce pe care parcă o înăbușea spațiul închis din interiorul șifonierului, de ce naiba stai, o să întîrziem!

— Eu nu merg, se auzi vocea fetei după un timp, probabil de lîngă ușă.

— Lasă gălăgia, îmbracă-te și să mergem! îi porunci mamă-sa.

— Nu merg.

— Ce te-a apucat? Chiar nu vrei să mergi?

— Ai ghicit, nu vreau.

— Nu? Ia te uită! Dar tu singură i-ai făgăduit lui Trudika... ne așteaptă, acum o clipă a sunat iar să întrebe dacă n-am plecat.

— N-am chef, bolborosi fata.

— D-apoi, răspunse mamă-sa parcă gîfîind, probabil stînd aplecată, pînă acum ai vizitat-o cu plăcere, ce-s gărgăunii ăștia? Ce-i, draga mea, în capul tău? Nu cumva ți-e de tactu'?

— Nu merg.

— Nu merg, nu merg... zicea mamă-sa supărată, ce vorbă mai e și asta? Tu trebuie să umbli printre oameni, sau vrei să stai acasă pe cuptor ca neisprăvitul de tactu?

— Am spus că nu merg și nu merg, mamă!

— N-o lua și tu razna, Eva, că sunt sătulă de mofturile voastre! Ai promis, gata, mergem, ce-o să le spun, unde ești... Vrei să mă ajuți, auzi? Icișa, să-mi aranjez părul? Adu-mi niște agrafe!

— Te gătești ca o tinerică și umbli brambura...

— Îmi aduci sau ce faci? Și dă-mi pace! Ce vrei să fac? Să stau acasă cu tactu și să ascult tîmpeniile pe care le scoate din gură?

— Te porți cu el de parcă ar fi un străin, ascultă... zicea fata părînd că se apropie de mamă-sa.

— Are ce merită. Și se mai și supără ca un copil mic cu mucii la gură. Dar o să-i treacă cînd o să vadă că și fără el ne descurcăm... O să se facă mielușel, o să vină la noi cu săru' mîna, n-o să mai rămînă urmă din încăpățînarea lui de bivol. O să se încure, o să se mai încure, dar pînă la urmă o să-i treacă bîzdîcul... asta o să fie... Ei, dar ia ascultă, ce te-a apucat deodată că nu vrei să mai mergi? Ha?

— Nu-mi place, asta e, răspunse fata.

— Așa, pe nepusă masă! exclamă mamă-sa cu dispreț. Mie da, mie îmi place că m-am chinuit destul pe lîngă tactu. Ascultă, scumpo, nici n-ai să știi cînd ai să te pomenești mireasă, pe urmă vin țîncii și te trezești bătrînă. Cu ce m-am ales eu de pe urma lui taică-tău pînă acum?

— Bun, bun, tu altceva nici nu mai știi, dar de n-ar fi fost el, tu ai fi rămas pînă azi pe coclaurii munților, la sădit de puieți.

— Tranca-fleanca, tranca-fleanca... Știi bine că nu-i așa. Niciodată, draga mea, iar acuma, după război, sunt alte timpuri, e rîndul unora ca mine sau ca Volent care știu să dea din coate... e rîndul negustorilor, scumpo, și eu pentru asta

sunt făcută. Eu m-aș descurca oriunde, aș strînge avere oriunde. Și ce vezi tu aici cui crezi că se datorește? Lui taică-tău?

— Așa cum ți-am spus, îi ripostă fata iritată, tu altceva nu mai știi. Tu și cu Trudika ta numai de-astea știți.... Și Marica aia a ta, ce să zic! Cînd a dat peste un negustor și-a părăsit bărbatul, și copilul... Mi-e greață de tot ce aud de la voi.

— Ți-e greață? Zău? Ce proastă mai ești! Dar o să-ți vină mintea la cap odată și odată!

— Mi-e greață să mă mai duc acolo, nu se lăsă fata.

— Ia mai lasă trăncăneala! țipă mamă-sa. Unde ai ocazia să mai întîlnești la un loc atîtea persoane bine, ha? Nu cumva ți se pare că roiesc în jurul lui tactu! Ia ascultă, ce crezi că s-ar fi ales de tine dacă și eu aș fi gîndit la fel... ce părere ai? La fel ca neisprăvitul de tactu? Ai uitat cam repede cîte necazuri ne-a făcut, și ție și mie. Și acu' din cauza lui îmi faci ce-mi faci, ha? Eu ce-am avut de spus, ți-am spus, gata! Și să nu cumva să te bagi între mine și el, că eu știu ce fac! Să nu te mai aud, ai înțeles? Nu mai ai ce vorbi acum după ce l-am pus la locul lui, ca să nu-mi mai strige a pagubă ca un huhurez, eu atîta îți spun!

— Cu tine nu se poate vorbi... Nu, astăzi nu merg.

— Oi fi bolnavă?

— Bolnavă, mamă, bolnavă, mi se învîrtește capul din toată nebunia asta, unul trage cea, altul hăis... de parcă n-ați fi bărbat și nevastă. Și tu ce-ți închipui, mamă, zise fata ridicînd vocea, că eu sunt căzută în cap? Că o să înghit la nesfîrșit toanele voastre? Pînă cînd?! Să tot joc cum îmi cîntați voi?! Greșești, scumpă mamă, greșești tare de tot! Poate crezi că pe mine mă doare în cot să vă văd că vă purtați ca șoarecele cu pisica?!

— Și e vina mea? întrebă mamă-sa calm. Știi prea bine că am făcut destul ca să nu se prostească, dar cine e de vină că a ajuns aici?

Lumina se stinse. Ieșiră din dormitor și trecură în salon de unde nu mai auzea ce-și spun.

Ascultase un fel de raport despre fața nevăzută a vieții nevestei sale. Care-o fi problema care desparte pe mamă de fiică? Și tot el își răspunse: Mama i-a făcut un rău fetei. Dar ce fel? Dacă și-o fi dat cine știe cum arama pe față, jignind-o? Nu cumva? Nevasta lui...

Parcă i se înfipsese un cui în creier. Se așeză imediat în fotoliu. Cristoase Dumnezeule! Dacă s-a încurcat cu vreun bărbat, el e un om sfîrșit...

Discuția pe care o auzise era de rău augur. Ca și descoperirea că fata lui bea și fumează. Ăsta e chiar sfîrșitul lui! Era incapabil să mai facă o mișcare, stătea cu ochii căscați, îngrozit de orice gînd i-ar mai fi putut veni. N-a încetat să-și iubească nevasta, ba o iubea acum chiar mai mult, așa cum se întîmplă de multe ori cu cei ce sunt năpăstuiți. Zadarnic o blestema în anumite clipe, zadarnic blestema clipa cînd a zărit-o pentru prima oară la petrecerea de la țară, el tot o mai iubea. Nici nu-și putea închipui viața fără ea.

Ce să facă? Să o spioneze, să umble după ea ca un cîine bătut? Cu cine naiba s-o întîlni? De ce n-o fi încercat să afle atunci cînd avusese primele îndoieli cu privire la vizitele ei pînă seara tîrziu? Așa că de-abia de acum încolo o să dea boala în el! Pe cine n-ar pune la pămînt o viață ca asta? Sufletu o să-i iasă, o să-și piardă mințile. Din clipa asta viața lui conjugală o să se transforme într-un infern. Gelozia o să-l usuce, o să-l omoare. De ce n-a pus mîna pe curea cînd a început prima dată să-și ridice nasul? Ar fi trebuit să o plesnească, să o facă sînge ca să nu-și mai arate niciodată coarnele! Iar el, tîmpitul, i-a făcut voia, a fost un bleg, o baligă, n-a vrut să asculte de prietenii care îl sfătuiau că din cînd în cînd e bine să le plesnești peste fund, pe-acolo pe unde stă mintea muierilor mai fudule. Pentru numele lui Dumnezeu, cum de a

putut îngădui? I-a făcut toate voile, n-a avut în el strop de mîndrie, pentru asta îl urăște acum și fiică-sa și a ajuns om de ajutor la măcelărie și slugă în propria lui casă!

În fața porții se opri mașina nevesti-si pe care, în cele din urmă, a cumpărat-o totuși de la taximetrist și a înscris-o pe numele Evei. (De aceea o tot îndemna să se mărite pentru ca să poată să treacă treptat pe numele ei întreaga avere. Gîndea că în felul acesta o să prindă doi iepuri deodată: îl dă la o parte pe bărbatu-său, dar și pe Lančarič, dacă i-ar veni cumva ideea să-și ceară partea. Știa că bărbatu-său o să fie de acord, ba chiar o să fie mulțumit de vreme ce toate le face pentru binele fetei. Pentru avere, pentru ca să poată ea dirija toate afacerile ar fi fost în stare să se înhăiteze și cu dracul.)

Riečan o auzi mergînd cu pași repezi pe poteca ce ducea la poartă, răspunzînd demn și distant la salutul șoferului, urcîndu-se în mașină și pornind cu farurile mari aprinse.

În camera fetei era lumină.

Coborî în bucătărie și se întinse pe pat. Îl durea capul și inima. După o clipă se sculă cu gînd să meargă la fată să se sfătuiască ce e de făcut, dar se opri imediat de teamă să nu rîdă de el. Și în afară de asta, se dezvățase să mai umble prin camerele lor.

Zăcu așa multă vreme. Nu putea nici să fumeze de teamă să nu-i plesnească capul. Tresări, ceva se mișcase în casă. Apoi fu iar liniște, încît avu impresia că are halucinații din pricina suferinței sale, dar după o clipă bocănitul se auzi mai clar. Ce-o mai fi? Vrea cineva să intre în casă? La fată? Distinse cu mai multă claritate un zgomot de mobilă grea. Se sperie: Nu cumva mica lui Eva fuge noaptea de acasă sau se mută în altă parte?

Sări de pe dormeză, se îndreptă automat spre vestibul și de aci urcă în goană scările de la verandă.

Privi prin fereastră și își șterse la repezeală fruntea transpirată. Cele două aripi ale ușii cu geamuri de la salon erau larg deschise, pe podeaua de beton a terasei spațioase, împrejmuită de un zid scund, se vedea pianul Evei, lîngă el un suport pentru flori pe care ardea o lampă cu petrol cu o sticlă mare și un abajur din sticlă lăptoasă de forma unui clopot. Lampa lumina din plin, în jurul ei se învîrteau misterioși fluturi de noapte și musculițe transparente — ultimele gîze ale acestei toamne.

Înainte de toate ochii lui se holbau la fie-sa. Era îmbrăcată într-o rochie roz lungă și pe umeri îi atîrna o blană albă. Cu o mînă se ținea de gît, cu cealaltă se sprijinea de pian. Se uita plină de însuflețire la un tînăr cu părul negru, îmbrăcat într-un balonzaid, pe cap avînd o pălărie cu boruri largi, care tocmai se așeza cu un gest de mare crai la pian. Părea puțin amețit de băutură. Se aplecă, apoi se răsuci ca să se ferească de fumul ce se ridica din țigara aprinsă, și începu să cînte *Povestiri din pădurea vieneză*. Era Kuki, precis că sărise gardul... și Eva i-a deschis. Acum pricepea de ce n-a vrut să meargă cu mamă-sa. Îi tremurau mîinile de enervare. Îi venea să plîngă. Mai întîi pentru Eva. Dumnezeule, cu cîtă dăruire îl privește pe Kuki! Cu cîtă fidelitate! Își dădu seama că e el întreg, că moștenise, din păcate, firea lui.

Tînărul încetă să mai cînte. Se făcu liniște. Cînd Eva observă că frumosul ei tovarăș privește în întunericul de deasupra, își îndreptă și ea privirile spre bolta albastră. Nu se mișca nimic, în profunzimile amețitoare ale cerului domnea pacea cosmică.

Tînărul înclină deodată capul, își împreună mîinile, medită o clipă cu un zîmbet ironic pe buze, își trecu degetele peste claviatură și începu să cînte o veche romanță rusească.

După ce termină, scoase din buzunarul interior al sacoului o tabacheră grea, strălucitoare, se ridică anevoie de pe scaun,

vîrî țigara într-un portțigaret lung și se apropie pedant de lampă. Se aplecă deasupra sticlei și la capătul țigării răsări un cărbune aprins. Deasupra capului i se ridică un nor de fum. Trase cu sete din țigară. În lumina lămpii chipul de copil i se vedea bolnăvicios de palid și de obosit. Cu pasul nesigur, ca și cum nu-l mai ajutau picioarele, reveni lîngă pian, se așeză pe scaunul rotund, se întoarse cu fața către fată, privind-o cu capul lăsat într-o parte.

— Cînți frumos, îi zise Eva.

Băiatul zîmbi ușor, se răsuci teatral pe scaun, luă claviatura de la un cap la altul, apoi zise ridicînd brațul:

— Doar cînt pentru dumneata, domnișoară Evička.

— Îți mulțumesc, dar cînți într-adevăr frumos, nespus de frumos, zise ea aproape în șoaptă.

— Cel mai bine cînt atunci cînd sunt singur, zise el și zîmbi sigur de sine.

— Acasă? întrebă ea.

— Cînd sunt singur nu am trac.

— Și aici ai? Vorbea mai tare, fiindcă înainte de asta tușise.

— La început am trac în fața oricărui ascultător, declară plin de importanță. Dar e firesc. Unii interpreți susțin că dacă nu ai trac nici nu cînți așa cum trebuie.

Clătină din cap, presimțind probabil că venise ca să o ia peste picior, se răsuci încet pe călcîie și se apropie de zidul terasei peste care se revărsau plante agățătoare. Se opri sub ramura unui pom ale cărui frunze, colorate de lumina lămpii, străluceau voalat și rămase cu privirile îndreptate spre grădină. Băiatul păru că șovăie, parcă voia să se ridice, dar se răzgîndi și începu, cu un aer ironic, să cînte *Cîntec de iubire* de Suk.

Eva se rezemă de zid. Stătu o clipă așa privind abătută spre lampă.

— Și ei îi cînți tot asta? îl întrebă cu jumătate de gură după ce termină.

— Cui? întrebă el.

Nu-i răspunse nimic, își înclină doar mai mult capul.

— De unde știi?

— Cum o cheamă?

— Klára.

— O iubești?

— Da, răspunse el cu ostentație și rînji.

— Cum arată?

— E frumoasă ca tine, Evička, dar rea, îi răspunse și izbucni într-un rîs smintit.

Dădu nedumerită din cap.

— Nu merită cîtuși de puțin, declară patetic.

— Spui că o... chiar dacă nu merită? zise ea mîhnită. De ce iubești... pe una care nu merită? Dumneata... hm... Oftă și clătină din cap descumpănită. Totuși oamenii frumoși nu pot iubi niște persoane rele... Ce-ți poate oferi ea?

— Te îndoiești că-mi poate oferi ceva bun, nu-i așa? zise în batjocură.

Încuviință din cap, își împreună palmele și le strînse cu putere.

— Așa-i, confirmă el cu același aer important. Am crezut că nu mă poate distruge. Am crezut că sunt destul de tare ca să nu devin sclavul ei, că n-o să-mi poată face nimic rău, am sperat că o să mă împingă în brațele muzicii. Relația cu ea am întreținut-o ca pe o glumă, un fel de amuzament. Nu mi-am dat seama că e o ființă a întunericului, mai diabolică decît mine, mult mai diabolică... Am crezut că nu e lume mai stricată ca cea din Palánk și nici om mai stricat ca mine, dar m-am înșelat... fiindcă există o lume și mai stricată, și oameni mai stricați ca mine. Vezi cu cîtă franchețe ți-o spun, taică-miu zice că o să-mi pierd mințile.

— E frumoasă și totuși atît de rea?

— Așa... cum e toată lumea asta de după război. Zîmbi cu amărăciune: Susține că poate fi oricît de rea, dar asta nu-i răpește nimic din frumusețea ei prea îmbelșugată. Ea însăși își zice demon. De nimic nu-i pasă, trăiește după cum o taie capul.

— Hm, făcu Eva, și după toate astea cum poți...

— Pot... E atît de stricată, încît pe lîngă ea chiar și eu par un tip nobil și onest. Era evident că-și bătea joc de oftaturile ei. Face niște lucruri pe care eu n-aș îndrăzni să le fac. Probabil că asta mă și atrage spre ea. Mulți artiști au iubit femei stricate. Dar așa cum au fost, ele i-au inspirat în cel mai înalt grad, cu firile lor pătimașe, nepotolite...

Se ridică și începu să se plimbe îngîndurat pe terasă. Pe urmă se apropie de pian și încercă să-l împingă spre ușă. Eva tresări și se repezi să-l ajute. După o clipă, Kuki reveni lîngă lampa de la terasă de parcă l-ar fi atras ca pe ultimul fluture de noapte.

— N-am să te uit niciodată, îi spuse el Evei. Am venit cu mare plăcere la dumneata.

Făcu o mutră gravă, se apropie în pas de dans de zid, îl sări sprinten, apoi se auzi cum străbate grădina și sare peste gard în stradă.

În tot acest timp Eva rămase nemișcată. Numai după ce fu sigură că a ajuns în stradă se îndreptă mașinal spre ușă, apoi se întoarse, se apropie de lampă și începu să care totul în casă ca o lunatică. Încuie, stinse lumina din salon, iar după o clipă se lăsă întunericul și peste geamurile de la dormitorul ei.

Pînă atunci Riečan așteptase să vadă ce o să se mai întîmple. Fu mulțumit constatînd că fiică-sa a intrat în dormitor. Se temea să nu o apuce cheful să bîntuie prin casă. Coborî și pînă dimineața nu fu chip să închidă ochii la gîndul ca nu cumva, apucată de pandalii, să nu nimerească în baie unde se afla briciul lui de ras. A așteptat cu înfrigurare să se facă

ziuă. În noaptea aceea cînd, cuprins de disperare, n-a putut să adoarmă, s-a hotărît, în sfîrșit, să facă ceva, să ia măsuri.

Se plimba prin curte, se ținea cu mîinile de reverele hainei și șchiopăta din pricina prea marii emoții. Se gîndea la ideea trăsnită care îi venise. Ieri, își luase inima în dinți, s-a dus după Volent și l-a rugat să-l ia și pe el la drumul care urma să-l facă în Țara de Sus. Volent s-a prefăcut că nu-l surprinde cererea meșterului. După o clipă de gîndire, i-a zis că bine, poate că o să-i fie de folos la ceva pe drum. Și apoi dacă ține neapărat...

Riečan i-a mulțumit fără să-i treacă prin minte cît de ridicol era. Volent îl privea cu atîta superioritate pe omul acesta care se milogea de el, încît oricare altul în situația lui, cînd rolurile se inversaseră, ar fi intrat în pămînt de rușine.

Ajunse lîngă pruni și se rezemă de unul din ei, atît era de întors pe dos.

Îi amorțiseră picioarele. Se așeză pe pămînt, își ridică mai liniștit cozorocul de la șapcă, întinse picioarele și bagă mîna în buzunar după tutun. Calm, cumpănit, își răsuci o țigară. O aprinse, trase din ea, își ținu respirația, își linse cu limba buza de sus, după care dădu drumul fumului încet, încet. Această agresiune asupra propriilor plămîni îi făcea plăcere. Fumul ieșea din gură și din nas, se ridica deasupra prunilor desfrunziți, apoi deasupra casei, părînd că o ia înapoi spre ogoarele cultivate cu tutun. Primăvara tutunul face o floare rozalie semănînd cu o mînă de om în flăcări, cu o rană deschisă, cu un os jupuit de carne. O, culoarea tutunului în floare! Trandafirie, ascuțită ca o gheară de fiară sălbatică, necruțătoare, mereu aceeași, sufocantă, scheunînd ca un cîine. Cîmpiile Palánkului acoperite de floarea trandafirie de tutun! Întinderi splendide, saturate de vegetație, lacome, hrănindu-și floarea din veninul pămîntului, strălucind în lung și în lat, nepăsătoare, fără milă

și înțelegere. An de an, primăvară de primăvară și de fiecare dată în culorile măduvei de os omenesc!

Respira încet, ascultînd dacă nu cumva se apropie Volent. Cigi, ucenicul, băiatul ăla negricios și sprinten, este încă în spital după operația de apendicită. Ce sperietură îi mai trăsese că o să rămînă și fără pușiul ăsta! Asta i-ar mai fi lipsit! Nu era zi să nu se ducă la spital ca să vadă dacă starea lui nu s-a agravat.

Auzi o mișcare furișă în dosul porții. Cineva se oprise, se foia tropăind pe loc, încercă clanța, împinse și deschise. Pe poteca umedă de sub arcada porții se întinse o palidă rază de soare. Fiică-sa băgă capul înăuntru dar, de îndată ce-l zări, se făcu nevăzută.

Ridică descumpănit din umeri și, timp de o clipă, clătină nehotărît din cap. De cînd cu ultima vizită a lui Kuki, Eva nu mai scotea o vorbă și stătea tot timpul acasă, pierdută.

Călătoreau spre nord și tăceau. Riečan privea năuc prin geam la peisajul devastat de toamnă, pustiu și gol, în timp ce Volent mușca dintr-o bucată de cîrnat și din pîine; după fiecare îmbucătură îi trăgea cîte un gît de ceai dintr-o sticlă, zicînd că a fost așa de ocupat, încît n-a mai avut cînd să mănînce. Era calm, nu se foia pe scaun ca Riečan.

Opriră la trecerea de cale ferată de lîngă satul învecinat. Sosea personalul tras de o bătrînă locomotivă, același care îl adusese și pe el prima oară aici. Riečan privea printre gene trenul care se apropia și asculta bătăile ritmice ale clopoțelului din gară. Deodată deschise liniștit portiera și coborî. Se strecură pe sub barieră, stîrnind nemulțumirea cantonierului, dar nu-i păsa. Cînd trenul opri, sări în ultimul vagon și se așeză pe un scaun. După ce garnitura se urni, Riečan ieși pe platforma din spate. Se sprijini cu coatele pe balustrada metalică,

uitîndu-se, din trenul care se îndepărta, la trecerea de cale ferată. Mașina trecuse în partea cealaltă, străbătuse satul și se pierdea în zare undeva spre nord.

Pînă la Palánk conductorul nu-și făcu apariția. Era bine, cel puțin nu era silit să dea explicații cum de se urcase în tren fără să aibă bilet de călătorie.

Coborî și se îndreptă spre restaurantul gării unde comandă o bere. Stătea lîngă halba cu bere, în restaurant, pentru prima oară de cînd se afla la Palánk, și fuma liniștit de parcă nu-i mai păsa de nimic din cîte se întîmplă pe lumea asta. După ce se înseră plecă și el acasă. Din clipa cînd părăsise cabina camionului și pînă cînd se trezi în fața măcelăriei umblase ca un somnambul.

Ajuns la poartă, simți o tulburare; i-o provoca, probabil, o intenție ascunsă despre care știa mai dinainte, dar pe care încă n-o rumegase îndeajuns. Intră, încuie poarta și se duse drept spre îngrăditura de stejar unde ținea Lančarič cheile de la locuința sa. Descuie și aprinse lumina. I se așezase un nod în gît: începea să adulmece ceva.

Camera era dereticată, patul făcut cu grijă, covoarele curate, bătute. Peste tot o ordine neobișnuită. Se opri o vreme neliniștit, apoi se duse la dulap și îl deschise. Găsi ce căuta, mai bine zis ce bănuia că o să găsească. Printre costumele lui Volent atîrna un halat înflorat de damă, iar jos, printre pantofi, se vedea o pereche de papuci roșii. Că-i convenea sau nu, era silit să recunoască că halatul și papucii aparțineau nevestii sale. Ridică cuprins de febră perina de pe pat. Sub ea găsi un prosop mai vechi de-al nevesti-si. Și pentru ca prăpădul să fie total, pentru ca să înlăture orice fel de îndoială, scotoci și prin noptieră. În primul sertar se aflau creme și dresuri de-ale ei, aproape terminate, în cel de al doilea cîteva bucăți de lenjerie pe care le cunoștea la fel de bine.

Încuie ușa, cheia o așează la locul ei și se îndreptă spre grădină. Pe la mijlocul scării îl părăsiră puterile, se așeză pe o treaptă și începu să-și maseze puternic mușchiul pieptului: nu-l mai ajuta inima. Se sculă cu chiu, cu vai, se duse clătinîndu-se pînă la o bancă din grădină pe care se întinse cu fața în jos ca pe un pat.

Pe la miezul nopții îl trezi frigul. Porni spre casă. Se tîra pe lîngă ziduri și garduri fără grabă, de altfel nici n-ar fi avut de ce să se grăbească.

Poarta era încuiată. În fața casei trei mașini. Una din ele era a soției. Din interior se auzea un patefon, din cînd în cînd și voci cîntînd *Ei arțar, arțar, frunză verde de arțar...*

Înăuntru e mare bairam, îl fulgeră prin minte și, fără să stea pe gînduri, sări gardul. Se piti sub ferestrele salonului. Prin crăpătura dintre obloanele interioare de la cea de a doua fereastră zări perechi dansînd. Îi atrase mai întîi atenția o tînără doamnă cu un corset roșu care se topea de rîs. Era soția lui Vintier Luboriecky, angrosistul cu articole de fierărie. Pe lîngă ea țopăia un ofițer voinic în pantaloni bufanți și cizme moi de fante. În jurul nevesti-si se învîrtea un alt ofițer, mai mic de statură, subțirel și cu mustăcioară. O ținea de mijloc. Amîndoi erau roșii ca racul, cîntau în gura mare, dădeau din cap și din picioare. De la prima ochire se dumiri că toți erau într-o stare avansată de beție. Părea că sunt vreo cinci perechi, iar bărbații erau toți ofițeri. De cum o zări pe nevastă-sa cu rochia descheiată la spate de sus pînă aproape de fund avu un singur gînd: să vadă dacă printre ei nu se afla și fata. După un timp dădu cu ochii și de ea. Abia acum pricepu ce anume îl împiedica să vadă mai bine perechile bete și femeile pe jumătate goale. Era o parte din brațul ei care se întindea și peste crăpătura dintre obloane. Stătea rezemată de oblon, dar nu singură; pe brațul ei odihnea intim o mînă de bărbat. La atingerea ei fata nu reacționa în nici un fel.

Se retrase cîțiva pași cu spatele, se împiedică de rădăcina unui pom și căzu pe spate. Se sculă repede, își scutură pantalonii și porni spre bucătărie. Aprinse lumina, încuie ușa ca să nu se pomenească cu careva peste el, scoase din sertarul dulapului cuțitul cel mai lung, iar din sertarul mesei gresia, scuipă pe ea și începu să ascută mașinal cuțitul. O să înceapă cu nevastă-sa, ca să nu i se înmoaie inima, după aceea o să treacă la fată. Nu, își zise, o să procedeze invers, va trebui să înceapă cu fata, tocmai pentru ca să nu i se înmoaie inima. Pe urmă o să-i facă de petrecanie nevesti-sii. Pe ofițeri o să-i lase la urmă. În felul acesta are să le ofere șansa să-și ia picioarele la spinare, căci nu poți să nu dai o astfel de șansă unor persoane în uniformă.

Se dezbrăcă de haină, și scoase șapca, stinse lumina și se furișă desculț spre ușă.

O să deschidă încetișor ușa, o să intre în dormitor, o să audă gălăgie, cîntece și tropăit. Aici, în dormitor, simte miros de lăcrămioare, de pături, covoare, de mobilă tapițată. Strălucește în întuneric bogăția în care se lăfăie femeile lui. Distinge bine vocile, nu-l mai desparte de ele decît ușa înaltă și albă cu lanț aurită. Le aude pe amîndouă, pe nevastă și pe fată, cîntînd cu voce tare. Sunt bete.

I se umflă ochii în orbite, corpul înțepenește, îl întîmpină moartea, pregătita moarte, vede trupuri răcindu-se, sînge, peste tot sînge, sudorile morții și mărunțaie de om. Îi vine să strige ca să-i prevină, încetul cu încetul i se întunecă mințile, cască gura, simte că se înăbușe, poate a și strigat, dar înăuntru nu se aude nimic, pășește prin întuneric și îl cuprinde o dorință teribilă să se împiedice de ceva. Și chiar se împiedică. Cade pe covorul gros, dar brusc se liniștește văzînd cît de ușor, cît de simplu și fără remușcări poate schimba poziția cuțitului pe care îl îndreaptă spre furca picioarelor. Se prăbușește pesta lama cuțitului, urlă de durere, dar și mai mult de

amărăciune. Geme, leșină, mai e puțin și s-a isprăvit cu el. Mai tîrziu, cînd una din perechi va veni aici să se giugiulească, va da pste el și va face un tărăboi cumplit. În dimineața următoare îi vor bate clopotele, a treia zi îl vor scoate din casă și îl vor îngropa lîngă zidul cimitirului din Palánk.

Nu deschise ușa, nici nu intră înăuntru. După îngrozitoarea viziune a morții sale se trezi de-a binelea. De fapt, nici nu intenționase să comită masacrul, ci cel mult să năvălească în salon cu cuțitul în mînă ca să împrăștie societatea aia de destrăbălați.

După o clipă de buimăceală se cutremură, se întoarse și împlîntă cuțitul în ușa de la bucătărie. Aprinse lumina, ieși în hol, deschise șifonierul și scoase din el un pachet cu îmbrăcăminte cumpărată de nevastă-sa cu un an în urmă. Îl cără în bucătărie, se dezbrăcă, hainele de pe el le așeză pe dormeză și se îmbrăcă în altele noi, din stofă de calitate superioară. Erau aproape nesifonate, se încălță, își puse o cravată, îmbrăcă paltonul și își așeză pălăria pe cap.

Încuie și sări gardul înapoi în stradă. Săritura, la prima vedere foarte sigură, nu fu deloc inspirată; căzu pe călcîie. Durerea cumplită care îl străfulgeră prin tot corpul nu făcu decît să-i amplifice amărăciunea profundă, sentimentul umilitor de rușine și de totală zădărnicie.

Rămase cu ochii holbați, paralizat, incapabil să facă o mișcare, multă vreme nefiind sigur dacă o să se mai poată ține pe picioare.

La poartă erau parcate automobilele care aduseseră pe veselii musafiri, ce nu se aflau, probabil, pentru prima oară în casa lui. La adăpostul intim al copacilor stăteau trei mașini, caroseriile lor negre, proaspăt spălate, sclipeau sub coroanele castanilor, reflectînd lumina anemică, aproape în întregime înghițită de frunzișul copacilor din jur, a becurilor de pe

stradă. Becurile, prevăzute cu abajururi emailate, luminau cu fascicule modeste culorile luxuriante ale frunzișului de toamnă din copacii robuști, în cea mai mare parte castani și arțari, creînd impresia unor lampioane strident de multicolore, atîrnate deasupra trotuarelor înguste, pietruite.

Pe timp de toamnă tîrzie, străzile Palánkului, mai ales în preajma parcurilor, căpătau un aer profund oriental, sălbatic și apăsător, dar de neuitat, trezind prin ceva anume nostalgia petrecerilor și a balurilor din grădinile și parcurile orașului, care aveau loc în mai sau în lunile de vară.

În mașinile de sub copaci străluceau tapițeria de piele a fotoliilor, cadranele mari, nichelate, ale kilometrajelor și ceasurilor. Geamurile erau curate, motoarele puternice din boturile lungi se răciseră de mult, de jur-împrejur se răspîndea miros de vopsea, cauciuc, ulei și benzină. Stăteau nemișcate, dar nu aveau aerul că se odihnesc; forma lor, aparatele de bord, pedalele, angrenajele, motorul, farurile, anvelopele splendide, portbagajele, roțile și amprentele lor în țărîna străzii — toate dovedeau că sunt oricînd gata de pornire.

Pe Strada Parcului, slab luminată, pustie și liniștită, nimerea din vreme în vreme cîte o adiere de vînt, aducînd cu sine fărîme din aromele verii, atîtea cîte mai rămăseseră uitate în tulpinile copacilor, în frunziș și în fructele răscoapte. Din vilă se auzea hărmălaie, dovedind că dezmățul ia proporții. La capătul străzii întindea pasul un trecător întîrziat. Se grăbea spre casă, călcînd pe covorul de frunze foșnitoare.

Îmbelșugata vară pierise.

12

După miezul nopții, măcelarul Štefan Riečan se urcă în tren. Se hotărîse să se ducă acasă, după mamă-sa și după frate-său, ca să-i aducă la Palánk. După socotelile pe care și le făcea în disperarea și buimăceala sa, mamă-sa ar fi urmat să preia controlul asupra casei, nevestei și, în primul rînd, al fiicei Evička, iar frate-său, care era mai mic decît el, să aibă grijă de achiziții, deoarece de Volent Lančarič nu mai avea nevoie.

La numai o clipă după ce se încuie într-un compartiment gol, cursa locală porni pe linia de cale ferată lăturalnică, uitată de Dumnezeu, una dintre acelea care, nu o dată, evocă zădărnicia speranțelor omenești, fiind însingurată ca niște plopi, ca niște vagoane scoase la reformă, trase pe linia moartă, roase de rugină și cu scîndurile smulse. Noaptea era din ce în ce mai neospitalieră, vîntoasă și cețoasă, cursa întîlnea în cale gări de cele mai multe ori mici și cu clădiri înnegrite de fum, pitite sub coroane de tei, salcîmi sau castani. Pe peroanele lor clipeau luminile moi, gălbui și mioape ale felinarelor cu petrol, lumini care păreau să fie într-o ternă hărțuială cu vîntul, așa cum erau și aburii, copacii sau fumul. Urma să ajungă la Zvolen pînă-n ziuă; îl aștepta o călătorie prin întuneric, zăbava opririlor și clinchetul clopotelor din gări. Înainte de plecarea trenului, trecu pe sub fereastra de la compartimentul

său impiegatul ducînd un felinar cu o lumină de o limpezime verde ca apa. Purta o manta lungă, era un individ înalt și slab; după o vreme se opri, privind la luminile din spate ale garniturii într-o atitudine de căpitan de navă sau de cadet nefericit în dragoste. Majoritatea impiegaților de pe acest traseu se îngrașă repede și încărunțesc înainte de vreme din cauza serviciului adormitor.

Vagoanele verzi, cu iluminație albastră de noapte, pe care mulți n-o pot suferi, se îndreptară spre macazuri, trecînd pe lîngă rampa de încărcare, clădirile depozitelor, o parte dintr-o garnitură de tren, becurile care se succedau cu repeziciune și, cînd rețeaua de șine se sfîrși, intrară în beznă. În fereastră apărură livezile cu pomi fructiferi și ultimele case de pe șoseaua care ducea la vama de sus. Clădirea vămii, proaspăt văruită, semăna în noapte cu un far. Drumul spre ea, acoperit cu pietriș mărunt, era mărginit de cireși din care se scuturau frunze roșii. Pe lîngă clădirea iluminată, cu etaj, trecea frontiera de stat. La mai bine de un an după război tot mai stăruia deasupra ei o atmosferă apăsătoare care îi făcea pe cei ce locuiau în apropiere să aibă adeseori noaptea senzația că dorm pe un șes înclinat și că ar putea ca în cea mai nepotrivită clipă să alunece și să se ducă de-a dura în grădina altora cu flori gingașe, teribil de plăpînde și de rare.

Între calea ferată și Palánk se lățeau tot mai mult întinderile ogoarelor întunecate. După barieră orașul dispăru din vedere înghițit de umbrele nopții.

În compartiment intră conducătorul ținînd un felinar. Îi prețălui mai întîi îmbrăcămintea, după care, printr-o manevră abilă, pe care o făcea cu evidentă plăcere fiindcă era tînăr și mîndru de sine, îi controlă biletul de călătorie și dintr-o mișcare i-l și compostă. Aruncă încă o privire prin compartiment cu un aer de stăpîn, se răsuci pe călcîie, ieși pe coridor, bombăni ceva în legătură cu un incendiu care a avut loc ieri în

stațiunea balneară și apoi închise ușa. Măcelarul se ridică, se așeză bine pe picioare și își răsuci o țigară. I se bătea o pleoapă pe care încercă să o potolească frecîndu-se la ochi. Trăgea adînc în piept fumul de țigară, aparent preocupat de luminile locomotivei care se frîngeau la fiecare întîlnire cu vreun obstacol, de cele mai multe ori copaci care se îndoiau sub năvala din ce în ce mai furioasă a vîntului. Termină țigara, coborî geamul, aruncă mucul, așteptă doar o clipă să mai intre aer, după care ridică geamul și se așeză grăbit pe scaun. De îndată ce simți pe obraz atingerea familiară a paltonului dispoziția lui se schimbă. Cu ochi mari căscați, transpirat și palid, aștepta momentul cînd o să-l podidească lacrimile, dar nu ieși nimic. Simți pentru o clipă o suferință paralizantă, o clipă doar precum strălucirea unui meteorit în noapte sau viața scurtă a senzațiilor fugare. Privea îngrozit în gol. După aceea adormi.

Se trezi cînd trenul se strecura printr-o vale îngustă. Se înghesuiau în ea calea ferată, șoseaua și cîteva case risipite de partea cealaltă a unui rîu. Din pădurea apropiată se răsfrîngea zgomotul și gîfîitul necontenit al locomotivei. Privi prin geam cu ochii încă toropiți de somn. Din compartimentele învecinate se auzeau sforăituri puternice.

Se sculă greoi de pe scaun, își întinse oasele, și se așeză la fereastră frecîndu-și ochii uscați. După cîțiva kilometri intrară într-o vale mai largă. După următoarea curbă apărură luminile orașului. Deasupra lui prin ceața rarefiată, se înălțau cîteva coșuri înalte și silueta castelului.

Cursa intra în gara Zvolen ca și cum și-ar fi căutat calea cea mai potrivită printre garniturile de trenuri și trupurile mătăhăloase ale locomotivelor înfierbîntate. Din trenurile învecinate coborau oameni rebegiți de frig, cu toții călători tipici de clasa a treia și de tren personal, femei și bărbați din satele apropiate, nimeni din lumea mare de unde par să vină locomotivele și vagoanele bine iluminate.

Intrau grămadă în bătrîna clădire a gării. Dimineața era rece, gerul pătrundea pînă în măduva oaselor, vîntul legăna becurile și vazele agățate pe lanțuri în care vara înfloreau pristolnicul și mușcata. Fumul de la locomotive trăgea spre pămînt. Răsună un șuierat puternic, în spatele garniturilor se auzi o bufnitură înfundată, zdrăngăniră legăturile, tabla, dudui pămîntul. În jurul celei mai apropiate locomotive se învîrtea mecanicul cu un felinar și un bidon de ulei, fochistul se ținea după el, îi explica ceva în timp ce se scărpina prin buzunare de parcă ar fi avut viermi.

După ce se făcu un pic de lumină, Riečan se urcă în trenul de Banská Bystrica. Era un vagon fără compartimente, ocupat în cea mai mare parte de oameni îmbrăcați în straie țărănești. În spațiul îmbîcsit de fum și în lumina electrică gălbuie licăreau capete de țigări lipite cu scuipat, se vedeau chipuri vineții, scofîlcite și o mulțime de ochi inexpresivi în care nu se putea citi nici moderație, nici finețe, dar nici nimic respingător. Erau ochi de munteni,oameni pe care cei străini de aceste locuri nu-i pot înțelege. Vorbeau cu voce tare, concentrați, vorbind se opinteau cu tot corpul, la încheietura mîinii aveau curelușe de piele, iar în comportarea lor se ascundea preferința pentru dischiseli, fast, superstiții și supunere față de cel care e mai tare. Vestmintele le erau îmbibate de umezeala dimineții, tutun ieftin, de rășină, sudoare, fier și mîncăruri simple. Se duceau să lucreze la depozitele de lemne din gară (din sacii încropiți din doc de proveniență militară ieșeau cozile topoarelor și ale cuțitoaielor), la gaterele din Pohronie înșirate de-a lungul căii ferate, la terasamente, cariere de piatră, pe șantiere, sau la piață.

Lîngă măcelar ședeau două bătrîne semănînd ca două picături de apă. Mergeau la piață. Prefirau niște mătănii și șopteau rugăciunea de dimineață. Fără îndoială erau gemene, părea că una o reflectă pe cealaltă în oglindă. În fața lui ședea

un meșter de coșuri din Hájniky însoțit de un copil îmbrăcat în pantaloni de dimie, într-un cojoc scurt și pe cap cu o căciulă străveche de oaie care fusese cîndva neagră. Tatăl ținea copilul pe după umeri, neștiind dacă e cazul să se fudulească sau să stea cuminte la locul lui, și de sub borurile largi ale pălăriei examina cu multă atenție paltonul cu guler de blană al lui Riečan. Era evident că-i plăcea. El era îmbrăcat doar într-o manta militară lungă pînă la călcîie, dar și așa se vedea că-i lipsește piciorul stîng. Mai tîrziu a intrat în vorbă cu cele două bătrîne și le-a spus că și-a pierdut piciorul în timpul Insurecției. Zicea că a fost rănit în munții Kremnica și că, în timp ce era transportat cu furgonul sanitar, au dat peste o mină care i-a omorît pe vizitiu și pe soră, a mai rănit grav un ostaș, iar lui i-a smuls piciorul. Povestea cu multă plăcere, părea că se spovedește ca să-și descarce sufletul, dar văzîndu-și copilul cum roșește și pe cele două bătrînele plecîndu-și înduioșate capul, nu mai continuă. Pînă să dea nenorocirea peste el fusese falnic și zdravăn ca un stejar. Asta n-o putea uita. Acum trăiau, el și copilul, din meșteritul coșnițelor. Riečan îl asculta privind prin fereastră la noaptea care se îngîna cu ziua. De pe apa Hronului și din luncile de pe ambele părți ale căii ferate se înălța o ceață rară. Din cînd în cînd întorcea capul spre băiețandrul din fața sa. În ochii mari îi licărea, cînd mai tare, cînd mai încet, un fel de îndîrjire. Puțin după ce taică-său încetă să mai povestească, se apucă să imite incredibil de bine fluieratul sturzului. Femeile cu mătănii rămaseră cu gurile căscate, pe buze le apăru un zîmbet îngăduitor, semănînd acum cu două bătrîne care veghează leagănul nepoților lor. În vagon se așternu treptat tăcerea, călătorii, atît de gravi pînă în clipa asta, începură să privească mirați în jur, apoi să se scoale de pe locurile lor și să se bulucească lîngă banca pe care stătea puștiul. Aflînd, în sfîrșit, de unde venea cîntecul sturzului, se luară cu mîinile de cap și izbucniră în hohote de

rîs. Bătrîna din fața copilului scăpă mătăniile pe jos, făcînd-o pe geamănă să se rușineze mai dihai decît ea. În cele din urmă se molipsi și puștiul: izbucni și el în rîs, își smulse căciula de pe cap și își înfundă nasul în ea. Tatăl rîdea cu gura pînă la urechi și arăta cu degetul spre fiu-său, dar cu intenția vădită de a atrage atenția asupra sa. Deodată, sări de pe bancă parcă împins de un arc, țopăi într-un picior, vru să tragă semnalul de alarmă fără să știe nici el ce l-a apucat, dar în cele din urmă se răzgîndi, se așeză speriat la locul său și, ca să-și ascundă zăpăceala, pescui repede un pachet de țigări de prin buzunare.

Ajunși în gară, Riečan îl ajută pe olog să coboare, cumpără de la el un coșuleț și părăsi peronul. Ieși în strada îngustă și desfundată din dosul gării, jupuită și udă toată după potopul din timpul nopții; acolo se opri și privi în stînga și în dreapta. Pe drumul care ducea în oraș vîntul încrețea băltoacele de apă murdară, pe marginile străzii se strînseseră valuri de noroi, mai încolo stătea o căruță așternută cu perne, iar dincolo de ea, un automobil micuț cu capotă de pînză fleșcăită de ploaie. Peste orașul Banská Bystrica pluteau nori grei, stăpînea atmosfera de toamnă dezolantă și mohoreala dimineții care abia mijea. În aerul veșted se simțea miros de gudron, de cărbune ud, de cenușă năclăită în apă de ploaie, de fum, lemn și rumeguș. La rampa de încărcare se rostogoli pe platforma unui vagon un buștean greu, dintr-un atelier de prelucrat piatra se auzi gîfîitul unui ferăstrău abia pornit. Zgomote asemănătoare veneau și de peste apa clocotitoare și tulbure a Hronului. Grădinile de zarzavat erau pustii. Nu departe de fabrica de chibrituri intră în gară o drezină care dispăru repede în spatele depozitelor. Dinspre cazarmă cobora un mic camion militar.

Își răsuci manșetele de la pantaloni și porni spre oraș călcînd cu grijă ca să nu-și murdărească pantofii.

Zăbovi un timp lîngă coloana ciumei și din nou privi curios în jurul său. Burnița. Oamenii purtau pelerine și umbrele,

grăbindu-se spre ținta lor matinală, cei mai mulți la piață și către prăvăliile deja deschise, cu ușile pline de felurite reclame. Norii se ridicaseră ceva mai sus și se crăpaseră, lăsînd să treacă mai multă lumină, acoperișurile începeau să sclipească, doar prin ganguri și pe lîngă ziduri persista un întuneric albăstrui. Lumina electrică ademenea trecătorii să intre în universul pestriț, agreabil, încălzit de godine, al prăvăliilor.

Vedea iar, după multă vreme, casele fermecătoare, uimitor de ordonate, bisericile și turnurile din bătrîna piață, durată parcă cu gîndul la eternitate și la foarte prețiosul timp. În viața lui n-a călcat pragul vreuneia dintre casele astea burgheze, îi erau mai familiare cartierele de pe Calea Mičinská, Trosky sau Uhlisko, veritabile magazii în care orașul își depozita sclavii pentru odihna de noapte, în spiritul secolului douăzeci, cel care socotea că spațiile cele mai bune trebuie atribuite produselor tehnice, adică lucrurilor scumpe.

În sfîrșit se urni. Intră mai întîi la Meinl, negustorul cel mai la îndemînă. În prăvălioara bine și practic amenajată, unde servea un băiat cu părul roșcat care îți rămînea în minte multă vreme după ce l-ai văzut, cumpără pălincă, ciocolată și bomboane, apoi de la Kem, două basmale și o bucată mare de material de rochie pentru maică-sa și la urmă se îndreptă spre pasajul de lîngă casa Benický unde Lövy ținea un magazin de jucării. Pentru nepoți luă niște trăsurele cu cai, iar pentru nepoate păpuși de cîrpă, după care se duse cu coșul plin la piață. Era curios să vadă cum îi merge meșterului cu coșuri. Îi găsi la masă. Tatăl stătea rezemat de un cărucior de împrumut, băiatul, dinaintea lui, mușca flămînd dintr-o bucată de pîine și bălăbănea fericit din mîini.

Se abătu într-o străduță îngustă, trecu pe lîngă vechea primărie și se pomeni în Piața Argintului. Lăsase în urmă simplitatea tîrgului, intimitatea zidurilor, ferestrelor și porților bine cunoscute, un întreg spațiu îmbîcsit de mirosurile curților

lungi și neaerisite, de miasmele agresive ale bucătăriilor sărace. Ajungînd la Harmanecký potok iuți pasul. Din cîrciuma de lîngă liceul de băieți ieșea un surugiu abțiguit, apucînd-o spre o căruță. Riečan avea noroc. Întîlnea un cunoscut, pe Kapusta de la Tajov. Se cunoșteau bine, făcuseră armata împreună, așa că aveau despre ce să tăifăsuiască. Drumul, care dincolo de Podlavice urca ușor prin pădure, îl parcurseră fără să simtă. Căruța cînd se opintea la deal, cînd se pierdea în pădure după vreo cotitură, cînd apărea iar la drum deschis, în timp ce ei doi, Kapusta și Riečan, tăifăsuiau și iar tăifăsuiau, fără să se mai satură de întîlnirea atît de neașteptată.

Între timp, cerul se limpezise și se făcuse cald, caii tîrau anevoie căruța prin mijlocul codrilor.

În același răstimp, la Palánk se instalase o zi de toamnă obișnuită. Riečanová se trezise devreme, dar de sculat s-a sculat abia după zece, atîțată de mirosurile care veneau din bucătărie. Pînă atunci s-a tot sucit în pat. O dureau toate oasele. Dansase mai toată noaptea, a mai tras și la măsea, iar peste toate astea, curtezanul ei, la un semn discret pe care i l-a făcut, s-a întors din drum și a intrat în dormitor la ea.

După ce s-a lăfăit pe săturate sub pilota impregnată de același parfum ca al corpului ei, s-a ridicat, și-a pus capotul, a deschis ferestrele și s-a dus să vadă ce face fata. În fața dormitorului ei, sub covoraș, pitise cheia de la ușă. Descuie cu grijă și aruncă o privire în obscuritatea camerei care avea jaluzelele coborîte. Evička dormea buștean cu cîteva șuvițe de păr lipite pe obrazul transpirat. Probabil că o munciseră visuri urîte, sporite și de o mare sete, de vreme ce pilota lunecase pe dușumea. Uitîndu-se la ea, își dădu seama că fata era acum o femeie în toată puterea cuvîntului. În dormitor aerul era greu de parfumurile tari preferate de Evička, dar și de miros de alcool. Văzînd că a început să i se urce băutura la cap și că

locotenentul Chodák, un artilerist bine făcut, devenea din ce în ce mai insistent, mamă-sa a scos-o din salon, i-a făcut vînt în dormitor și a încuiat-o acolo.

Închise ușa, traversă coridorul și intră în bucătărie. Pe lîngă plită se învîrtea servitoarea care, cum o văzu, tresări și scoase un țipăt înăbușit. Riečanová se uită urît la ea, adică, cum de îndrăznește să o întîmpine așa, dar servitoarea îi arătă ușa spintecată, gresia, cuțitul și mormanul de haine pe care Riečan le aruncase pe dormeză. Încremeni. O trecură fiorii la gîndul că Riečan le-a văzut petrecînd și, dîndu-și seama de urmări, îi pieri pe loc cheful să mai mănînce. Ieși din bucătărie. Pe scările care duceau în grădină se îngălbeni și mai mult, dar se ținu tare și își continuă drumul. Cercetă cu atenție fiecare pom și fiecare boschet. Cu inima bubuind în piept scotoci prin spălătorie, apoi, ținînd palma la gură gata să țipe în orice moment, răscoli pivnița și toate celelalte încăperi de la subsol. Reveni în casă, deschise dulapurile, șifonierele, se uită chiar și pe sub paturi. În cele din urmă, înarmată cu o lanternă, își luă inima în dinți și se hotărî să urce în pod. Dintr-un impuls inconștient, înainte de a ajunge la ușa de metal de la pod, luă cu ea un drug de fier pentru cazul că l-ar găsi încă viu, dar cu mințile rătăcite, cine știe. Podul nu era atît de întunecos cum își închipuise, prin geamurile de la lucarne pătrundea destulă lumină, suficientă ca să nu se împiedice cumva de corpul bărbatului. Lanterna îi fu de folos doar prin colțurile mai întunecoase. De aci coborî liniștită. Iar cînd deschise dulapul din hol și după ce cotrobăi prin el, pufni în rîs. I se luase o piatră de pe inimă.

Se duse după fată ca să-i comunice și ei vestea: Tatăl ei le-a părăsit și precis că s-a dus la el acasă. Bănuia că nu s-ar fi întors în timpul nopții, probabil că li s-a stricat pe drum mașina, le-a văzut chefuind în salon în societatea atîtor bărbați, s-a schimbat de haine și și-a luat valea la mumă-sa. Eva își

strînse genunchii, întinse picioarele, luă de jos pilota, se acoperi pînă sub bărbie, după care întoarse capul și rămase cu ochii ațintiți într-un colț. Pe mamă-sa o apucă rîsul. Părăsi dormitorul și intră în baie. După baie mîncă cu multă poftă și trăncăni într-un mod neobișnuit de amical cu servitoarea. În timp ce se îmbrăca bătu de cîteva ori din palme, așa, fără să vrea, fericită că îi reușește totul atît de bine. Scoase capul pe fereastră, savură vremea frumoasă de afară și plecă pe jos în oraș.

Măcelăria era închisă, ceea ce o miră, camionul era parcat în stradă mai jos de poartă, Volent ședea în bucătărie, bea vin și aștepta. Se bucură văzînd că apare ea și nu meșterul. La întoarcere și-a dat seama imediat că meșterul i-a scotocit prin locuință. Era clar ce avea să urmeze, de aceea nici n-a deschis prăvălia. S-a mulțumit doar să descarce marfa. Ședea ca pe jeratic. Nici pînă în clipa asta nu știa cum va reacționa la apariția patronului (să-i ceară iertare? să-l ia peste picior? să-l mintă? să-l amenințe? să-l șantajeze?), dar nici prin gînd nu-i trecea să se dea bătut, să părăsească ograda asta. Era hotărît să lupte prin orice mijloace.

După o scurtă discuție, Riečanová plecă. El se duse în dormitor și se întinse pe pat. Zîmbea: presimțirea lui fusese corectă, va pleca de aici, dar nu prea departe, ci drept în vila din Strada Parcului! Începu de pe acum să se gîndească la cel care urma să candideze la funcția de calfă, de data asta a lui. Și i se părea că ar trebui să fie un bărbat serios, ceva mai în vîrstă, un tată, un cap de familie.

Între timp Eva Riečanová ieși în stradă și se îndreptă spre poștă. Intenționa să-i dea fratelui ei un aviz telefonic. Cînd ieși din nou la lumina zilei, obloanele de la măcelărie erau ridicate. Și își zise fericită că exact așa își închipuia că trebuie să fie.

Riečan intră în curtea părintească și se opri o clipă să vadă dacă pocnetul porții n-a trezit atenția cuiva din casă. În ușa de la prispă ar fi trebuit să apară mamă-sa. Cu frate-său se întîlnise. În timp ce trecea pe lîngă cooperativa sătească, s-a repezit după el un bărbat voinic cu pelerină și beretă albă, care îl urmărise de mai multă vreme prin fereastra prăvăliei, îl văzuse cum se ține pe mijlocul drumului și dă binețe cunoscuților puțin cam mirați de îmbrăcămintea lui. Jano, fratele mai mic, i se lăudă cu sănătatea sa, cu prăvălia și noua locuință din fosta casă a pădurarului, ridicată pe culmea de la marginea comunei (nu era om în sat care să nu fi visat la ea, era o casă frumoasă, încăpătoare, care le luase ochii de cînd alergau încă cu mucii la gură), îl asigură că o duce într-adevăr bine, dar că sora lor, Katka, părăsise casa părintească, o silise pe mamă-sa să-i dea partea de avere care i se cuvenea și s-a mutat la Podbrezová, unde de mai multă vreme făcea naveta bărbatu-său. La urmă Jano îi făgădui că are să vină să prînzească împreună, după care se întoarse grabnic la clienții săi care ieșeau în pragul prăvăliei făcînd să zdrăngănească clopoțelul de deasupra intrării.

Ușa de la prispă nu se deschise, mamă-sa nu se arătă. Își plimbă privirile în jur și văzu în ogradă găinile bulucite lîngă o prăjină lungă, cu o sticlă în vîrf. Scoase batista, își șterse ceafa și interiorul pălăriei, după aceea urcă pe prispă, care se întindea de-a lungul zidului pînă la o odaie încropită. Se așeză pe laviță și se uită îngrijorat și încruntat la crăpăturile dintre scînduri. Îi era foame și se simțea obosit; mai ales după ce auzise vestea că lui frate-său îi merge bine și că soră-sa s-a mutat, speranțele sale se împuținaseră. Va fi greu, foarte greu să-l mai cîștige pe Jano pentru înfăptuirea planului său, foarte greu pentru că probabil nimic pe lumea asta n-ar mai fi putut să-l scoată din fosta casă a pădurarului la care a visat toată viața. Dar mamă-sa? Și ea ar sta în cumpănă dacă ar fi să-și

lase gospodăria fără supraveghe
așteptat, dimpotrivă, sperase c
mult proiectul său de a-și lua
toată familia lui, precum și pe r
mult loc să se învîrtă și mînă l

Ieșise soarele și se încălzi
fota atît de familiară a satului

Deodată auzi în spatele să

Se ridică înduioșat ca să c
de șubrezenia ei. Îi spuse că s
acolo îl văzuse intrînd. Îl con
un cuptor îngropat în perete, pi
cu vedere spre grădinița cu flo
sufletul că-l și întrebă ce anum
Dar fără să mai aștepte răspur
un prag înalt. Îi spuse blînd că
călță, intră după ea, se dezbrăc
desculț pe covoarele întinse pe
printre mobilele masive de st
domnea ordinea, curățenia, o a
În lumina soarelui străluceau
benul mobilei bogat ornament
furiile smălțuite de deasupra
roșie, plăcuțele de teracotă verd
ca și pendula mare cu aer de c
Riečan o adusese tocmai de la
mul pe genunchi sau în cîrcă c
trona o lustră imensă din porțe
țuri aurite de o grindă masivă

Era acasă la el. I-o spune
odaia asta. Mamă-sa se aprop
efort, un scaun de sub ea. Er
jalnic. Slăbise și îmbătrînise. Îl

ere. Kata a plecat. La asta nu s-a
ă tocmai ea va sprijini cel mai
cu el la Palánk pe frate-său cu
namă-sa care ar avea acolo mai
iberă în treburile gospodărești.
se binișor. Ascultă o clipă for-

.

ău: — Da' de ce nu intri?
îmbrățișeze cu grijă, surprins
tătea în odaia din față și că de
duse prin tindă, în care se afla
ină în odaia pentru oaspeți, cea
i. Nici n-apucă bine să-și tragă
l-a adus, așa, pe nepusă masă.
ăsul, deschise o ușă scundă cu
a venit doar așa; apoi se des-
ă de palton și începu să umble
ste dușumeaua dată cu sineală,
ejar, făcute pe comandă. Aici
rmonie desăvîrșită a culorilor.
și mai tare pereții văruiți, gal-
ate, cusăturile, broderiile, far-
laviței din colț, fața de masă
le de pe soba de formă rotundă,
obiect prețios, pe care tatăl lui
Amsterdam, ținînd-o tot dru-
a să nu se strice. Și peste toate
lan colorat, spînzurată pe lan-

.

a și parfumul caracteristic din
ie de masă și trase, cu vizibil
a îmbrăcată în negru și arăta
pofti să șadă și îl întrebă dacă

vrea să mănînce ceva. El îi dădu p
din cap în semn că vrea. Nu pus
Aşteptă pînă ce Riečan se aşează p
coşul, cu cealaltă mîngîia ştergar
cu ochii ei negri şi mici ca nişte
în jos. Şi iar îl întrebă ce vînt
şovăielnic mîinile pe masă, iar ea
repede vorba şi îl întrebă ce-i cu r
să-i răspundă. Putea să înceapă
găsea că e momentul cel mai pot
tărît şi se uită prin geam în uliţă. Î
tîra un pîlc de gîşte. Ea scoase un
vestească ce i-a spus lui Jano acu
nu-i merge prea bine fiindcă ei n
la care Jano ar fi zis că astea-s ba
căzu pe gînduri, se foi o clipă şi i
prăjite cu slănină.

Rămase singur. Îl primise de p
şi pînă dimineaţa s-ar fi şi întors
şi pe soţul ei, tatăl lui, oricît i-ar
tînjea atît de mult după el că mul
lui nu mai putea să doarmă, se înv
şoptind cine ştie ce, cu siguranţă
poate şi rugăciuni. Ducea o viaţă
de nici un fel n-o încîntau, şi ea
tocmai de aceea nimeni n-ar fi z
uşuratică. Copiii se topeau după
mai mult o îndrăgeau băieţii, aşa
iar cel mai vîrstnic, Ştefan, şi per
să-l mulţumească pe deplin, să-l
firește, cu excepţia familiei sale.
trist şi spăşit, asemeni fiului risipit
casei sale munţi şi văi, un drum ma

pachetele și coșul și clătină
ese nimic în gură de ieri.
e scaun. Într-o mînă ținea
ul de pe masă îngînduratã,
bobițe de porumbă plecați
l-a adus. Riecan își așeză
, văzîndu-i gestul, schimbă
nustățile alea. Se gîndea ce
cu necazurile sale, dar nu
rivit. Întoarse capul neho-
în susul pîrîului ierburos se
oftat ușor și începu să-i po-
m cîteva zile, că lui Ștefan
iereu îi cade părul în ochi,
izaconii. După aceea, tăcu,
eși ca să-i pregătească ouă

parcă doar aseară ar fi plecat
acasă. Tot așa îl întîmpina
fi dus dorul, și într-adevăr,
tă vreme înainte de venirea
îrtea toată noaptea prin casă
vorbe drăgăstoase, gingașe,
simplă, șteasră, petrecerile
știa cît se poate de bine că
is despre ea că e o femeie
ea, deși era aspră cu ei. Cel
cum se întîmplă de obicei,
tru că nimic nu era în stare
însuflețească fără rezerve,
Și acum iată-l întors acasă,
or, străbătînd pînă în pragul
u chinuitor decît al Golgotei.

I se oferea prilejul dupi
orice bărbat: să vină în fața
Întîmplările din ultimele săp
tea de ieri, l-au readus defi
clipa cînd nu l-a mai purta
arzînd de dor, clipa asta? S-
ca să i se jeluiască fără rușin
simtă iar cea mai profundă
Cam astea îi umblau pr
nevoie animalică de mînca
el. În clipa aceea nu se mai
șederea în odaia asta nu i-o
gîndurile lui era îndată corec
Se gîndea la Palánk și
întoarce acolo cît mai grab
sentimentul vinovăției. La
Cei care îl șantajau pentru
noi erau și ei vinovați, păca
deasupra, ei eșuaseră în cu
vățiа lor o diminua, în parte
parte, dar oricum nevastă-sa
nici cel mai mic drept să-i re
el, a încetat să mai fie, s-a i
altfel nici nu mai vrea să fie
locul de frunte în casă, locu
revină celui cu mai mult car
mea ceea ce a fost în casa p
vină cu el! Și îi va fi de ajut
Brusc spiritul său urcă în
fi ferit într-o lume străină. F
apărută subit cum că, la urm
ceea ce a trebuit să se petrea
a fi. Poate că toate cîte i s-a

á care, în chip inconștient, tînjește
maică-si și să-și verse focul inimii.
ătămîni, care culminaseră cu noap-
nitiv lîngă mama sa. Dar ea? Din
at în brațe, n-a așteptat ea, oare,
a întors după un sfat, dar mai ales
ie, șovăire, reticențe, pentru ca să
lintre toate mîngîierile cîte există.
in minte și se simțea consolat. O
re și de odihnă puse stăpînire pe
putea minți în nici un fel, însăși
mai îngăduia, orice notă falsă din
tată de lucrurile familiare din jur.
creștea în el hotărîrea de a se
nic cu putință, de data asta fără
Palánk se va întoarce un alt om.
păcatele sale mai vechi sau mai
tele lor erau mai proaspete și, pe
totul alte condiții decît el. Vino-
, pe a sa. E adevărat că numai în
a, ea în primul rînd, nu mai avea
eproșeze ceva. Nu e mai bună ca
sprăvit cu corectitudinea ei. De
corectă. De aceea el își va relua
l care pe drept cuvînt trebuie să
acter pentru ca să ajungă cu vre-
părintească mama lui! Ea are să
or în toate. Și el ei.
sfere de care s-ar fi temut și s-ar
ără să clipească alungă bănuiala
a urmei, în viața sa s-a petrecut
că, judecînd după modul său de
a întîmplat au fost provocate de

el însuși, chit că fără să-și dea sea
de sentimentul dependenței înrol
superiori printr-o viață neîntinat
avea chipul tristului destin al uc
Subordonarea lui față de nevastă
niciodată. Redobîndise libertate
sufletul i-a împietrit față de ea,
sub influența ei, reapărea din uml
cînd se știa numai asta și-a dorit
A provocat, oare, singur nenoroci
Ce, numai o singură dată a fost s
cută, mereu manifestată, care îl d
de a fi liber și absolut egal cu ce
plătit îndeajuns pentru moartea u
împăca treptat cu propriul său c
de greu, nici pînă la capătul z
rușinea pățită de ea, dar nu
destinului, în care credea profur
moarte? Și nu s-a temut în ultimii

Scutură din cap uluit de gî
minte și cugetă cum să se descot
ele. Transpira de rușine, ca și cum
erupsese un vulcan de murdărie.
gerea că nici nu știe ce este răul
seească de el. Îl uimea claritatea gî
putea ascunde un anume sentim

În liniștea în care încreme
percepu nimic din realitatea înc
spulberă din el toată acea uriaș
redeveni brusc măcelarul greoi, sp
aceea de meditație obscură nici
aprinse o țigară.

Intră mamă-sa.

uma, pentru a scăpa definitiv
bitoare față de cei ce îi erau
ă, ca și de povara grea care
enicului său. Și într-adevăr!
pieri de parcă n-ar fi existat
a pierdută. În noaptea asta
acum erau chit, a scăpat de
ora ei. Nu asta își dorise? De
: să fie chit cu toată lumea.
rea aceea? Ar fi fost exclus?
ubjugat de dorința sa înnăs-
ucea pe el însuși la pierzanie
ilalți? Prin suferința fetei a
cenicului, atît cît să se poată
uget. A fost un bir cumplit
ilelor n-o să se împace cu
s-a temut el că puterea
id, îi va cere moarte pentru
doi ani mai mult ca oricînd?
ndurile care îi treceau prin
orosească cît mai grabnic de
i din străfundurile ființei sale
Pînă atunci trăise în convin-
, darămite să se mai și folo-
ndurilor lui de acum și nu-și
ent de mîndrie.
nise, multă vreme nu mai
onjurătoare. Curînd însă se
i, dar admirabilă energie și
eriat și sfios, ca și cum clipa
n-ar fi existat vreodată. Își

— Fumezi? îl întrebă. Pe o tavă de lemn aducea o bucată de pîine de casă și o tigaie din care se răspîndea un miros afurisit de îmbietor de ouă și slănină prăjite. Strîngea între degete gîtul subțire al unui clondir și un păhărel cu picior scurt. El o întrebă încurcat dacă vrea să arunce țigara, iar ea îi răspunse îndemnîndu-l să-și toarne de băut. Riečan arătă spre sticlă, adică dacă n-ar vrea și ea. Îl privi mirată. Apoi își trase un scaun, se așeză cu băgare de seamă doar pe un colț și se răsuci puțin ca nu cumva să-l deranjeze. Își dădu drumul la gură abia după ce văzu că-i place mîncarea. Zicea că Jano are cazan și face pălincă fără îngăduință, n-are frică de jandarmi, seamănă cu taică-său, adăugă oftînd, s-a încropit binișor cu ajutorul cazanului, dar ei nu i se pare a fi o treabă curată. După o scurtă pauză, își aduse aminte cum au apucat-o odată durerile de burtă. Din pricina lor nu se mai putea ține pe picioare, îi venea să se cațere pe pereți, cînd, ce crezi, tactu zice: ia un pahar, du-te în pivniță și trage-i din butoi, ce, te-ai prostit, muiere, de nu mai știi că tomna' la așa ceva e bună? S-a dus și dusă a fost. N-a numărat paharele, dar după aia, Doamne, Doamne! Îi venea să cînte și să tot cînte, fără oprire. Și taică-său? Cînd a găsit-o călare pe butoi, hăulind, a început să se tăvălească de rîs, să umble în genunchi și să bată cu pumnii în pămînt. Zicea că, așa cum stătea călare pe butoi, arăta ca moartea beată, și după aia, zice, jos ciorapii... după care dă-i și plîngi, și văicărește-te, cînd și-a dat seama că s-a purtat ca o mucoasă de fetișcană. Și de atunci, adăugă, s-a ferit să mai ajungă ca o caraghioasă de bîlci. Povestea fără măcar să zîmbească.

Termină de mîncat, își șterse obrajii asudați în urma plăcutei osteneli și întinse instinctiv mîna după tutun. Îl întrebă sec dacă își răsucește singur țigările. Clătină din cap în semn că da. Îi urmărea mișcarea degetelor, părăsind pentru o clipă expresia ei aspră și concentrată. Chipul i se îmblînzi, luciul

ochilor se stinse un pic. Din cauza lor, căci ochii ei stăteau mereu la pîndă gata să refuze, prea puțini erau aceia care să-și dea seama, cel puțin în primul moment, că îi privește un chip admirabil de proporționat.

Riečan îi zise în treacăt că a avut și ea multe de îndurat de pe urma lui taică-său. O văzu tresărind, de aceea se lăsă păgubaș să mai continuie pe tema asta. Ea însă începu brusc să povestească că tatăl lui n-o cruța deloc, și era pe atunci tînără și ea, avea copii mici, iar el, cînd nu te așteptai, pleca în lume. Nimic de zis, a strîns ceva bănuți, a încropit un pic de avere, toate astea-s adevărate, numai că parcă avea pe dracu-n el, umbla căpiat după muierile altora de-i venea ei, nevestii lui, să-și ia cîmpii. Acum se întreba și ea și se minuna cum de a putut să îndure atîtea. Pe unde umbla? America, Germania... De alte țări nu-și mai amintea. Și încheie oftînd: Și ce s-a ales din toate?! Mai nimic. Zile întregi stă singură, singurică, mintea o ia razna, se gîndește că dacă morții din mormînt pot să vorbească între ei, și bine ar fi să fie așa, ar putea să-i spună liniștită bărbatului ei că n-a încălcat niciodată nici una din poruncile lui, că n-a uitat nimic din cîte și-a dorit, și cu toate astea de cîte ori n-a plesnit-o peste gură. Povestea parcă într-aiurea, apoi se întoarse către fiul ei și îl întrebă fără ocol ce-a pățit.

Se codi un pic, după care își dădu drumul și mărturisi tot. Îi spuse chiar și de hotărîrea de a o lua cu el să-i păzească și să-i crească cuviincios fata și să o pună la punct pe nevastă-sa. Clătină din cap cu neîncredere. Ce, nu l-a pisălogit îndeajuns să nu se încurce cu femeia aia? Păi da, odată și odată trebuia s-o pățească, mai ales fiindcă s-a lepădat de lumea lui. Apoi se ridică energic de pe scaun, îl îndemnă să se culce, ea o să se apuce de gătit, iar cînd o să vină și Jano, care e un pungaș ca și tac-su, or să stea de vorbă toți trei pe-ndelete să vadă ce-i de făcut. O să-i aștearnă în odaia din fund unde nu-l

deranjează nimeni. O urmă fără vorbă, se întinse pe pat și adormi într-o clipită.

Era pe cale să se trezească cînd auzi zgomotul unui motor. Dinaintea porții duduia o motocicletă de mare calibru. Cineva smuci de poartă, deschise numai aripa stîngă, apoi motocicleta dădu buzna în curte. Duduitul ei răsuna prin toată casa, dar mai dihai pe prispă. Afară se înserase. Udătura din bătătură se evaporase încă de la vremea prînzului.

Sări din pat și se repezi la fereastră bănuind că e cumnatu-său Betka, fratele soției. În curte se afla un Zundap cu ataș, trofeu de război, iar din el cobora un lungan cu cizme, haină de piele și ochelari de aviator. Opri fără grabă motorul, închise benzina, verifică poziția schimbătorului de viteze, își scoase ochelarii de pe nas și îi aruncă neglijent în ataș alături de mănușile de piele. Abia după ce isprăvi cu toate astea, dădu bună ziua și o întrebă pe gospodină cum o duce. Convorbirea se purta în pridvor. Betka o întrebă dacă e acasă cumnatul și mamă-sa i-o reteză, zicîndu-i că la ce-i folosește să știe și de unde știe că ar fi venit acasă. Apoi o întrebă dacă poate să intre, iar ea îi porunci să-și scoată cizmele. Ce vînt îl aduce? îl ispitea ea. Iar el răspundea că i s-a stricat lumina de la far și că n-ar vrea să se întoarcă acasă pe întuneric. Abia după asta intrară în casă.

În timp ce ei discutau, Riečan începu să se îmbrace cu înfrigurare, dar nu și nu să nimerească pe cracii pantalonilor. Îi tremurau mîinile și se scurse o bună bucată de vreme pînă să se încheie la un singur nasture. Ce chin! Cămașa era nouă, butonierele încă tari și îndărătnice.

Intră în bucătărie fornăind și numai în cămașă ca să pară cît mai la el acasă. Luă de pe masă o sticlă de băutură și pachetul cu tutun. Agitația lui i se păru bătrînei cam ciudată. Ea stătea pe laviță de lîngă sobă, iar alături de ea se afla o găleată cu apă cu ornamente florale. Îl întrebă dacă n-ar vrea să

mănînce ceva. Dădu din cap că nu. Atunci începu să-i spună domol că frate-său îi trimitea vorbă să vîndă tot ce are la Palánk și să vină încoace cu banii ca să se apuce împreună de negustorie, că o să pună pe roate o măcelărie cum nici la Bystrica nu se pomenește. Clătină aprobator din cap și se îndreptă spre ușă fără să se gîndească la propunerea lui frate-său pe care nici n-o auzise bine și nu-i pricepuse cîtuși de puțin sensul. Atunci ea îl întrebă pe un ton mai aspru dacă n-are timp. Se opri din mers și făcu semn că are. Ea se ridică, luă din dulap o farfurie adîncă înflorată și îi turnă în ea gulaș. Fiul se așeză cuminte la masă. În timp ce mînca nu îndrăzni să se arate nici nervos, nici necăjit.

Pe prispă se răsfățau cizmele lui Betka, iar deasupra lor obielele întinse la uscat. Pe cumnatul Betka îl găsi lîngă geam, fumînd. Așeză sticla și paharele pe masă și se grăbi să-i întindă mîna. Betka bombăni ceva, tuși înadins, se scărpină în cap și apoi se așeză la masă cu spinarea încovoiată. Semăna uimitor cu soră-sa. Părul negru tuns scurt, era presărat cu fire albe. Mișca dezgustat din fălcile lui puternice, proaspăt rase, aproape albastre, se frecă la ochi și iar tuși. Amîndoi tăceau. Riečan turnă în pahare, așteptînd cu încordare să înceapă cumnatu-său. Dar Betka continua să se scarpine în cap, să se frece la ochi și pe bărbie, așa că, în cele din urmă, Riečan se hotărî să-l întrebe dacă a venit doar așa la neamuri, în sat... Betka se învioră și își dădu drumul la gură, Doamne, cîtă vreme a trecut de cînd nu s-au mai văzut, zău așa, cîtă vreme! Da' ce mai tura-vura, n-a venit doar în vizită la neamuri, din păcate nu. Lui Riečan i se tăie respirația. Acum fu rîndul lui Betka să-i pună întrebări, că ce naiba e între el și Eva, ce se petrece, ce, au mîncat ciuperci nebune? Riečan se uita la el cu gura căscată. Îi aduce și un mesaj. Mesaj? Da, mesaj. Ce fel de mesaj? Că nu mai are ce căuta la Palánk, asta e, că s-au săturat de el pînă peste cap și nu-l mai vor, cică Eva,

nevastă-sa, nu mai vrea să se țină cu el, și-a găsit pe altul, i-a spus-o lui, lui Betka, și-a găsit unul mai vîrtos în treaba aia și ailaltă, ce mai încoa' și-ncolo, atîta pricepe și el că doar nu-i copil mic. Riečan pricepea sau măcar așa s-ar fi zis după felul cum clătina din cap. Așa că, își continuă Betka vorba, ar bate drumul înapoi degeaba. Și, la urma urmei, doi bărbați cu o singură muiere în devălmășie, sub același acoperiș, asta cum ar mai fi?! Toate astea o să i le scrie și Eva, o să-i plătească după cuviință, o să-i trimită hainele, mărunțișurile care îi aparțin, n-o să uite nici sculele de ras.

Fără să-și dea seama ce face, Riečan scoase ceasul din buzunar și se uită la el. Iar Betka își continua mesajul. Soră-sa i-a spus că hotărîrea ei este nestrămutată, în zadar ar încerca să obțină vreo schimbare că doar el, Riečan, o cunoaște foarte bine, mai bine decît oricine, așa-i? Apoi îl întrebă de cîteva ori dacă are ceva de zis, numai că Riečan continua să se holbeze la ceas, iar din cînd în cînd îl smucea și îl zgîlțîia ca și cum ar fi vrut să dea viteză mecanismului aceluia imperturbabil. Betka nu izbuti să-i smulgă nici măcar un singur cuvînt, nici măcar o privire cît de cît atentă, așa că, după un scurt moment de ezitare, își trase cizmele și plecă. Nici bătrîna nu scoase nimic de la el, zăbovi o vreme în odaie, cercetîndu-și palmele bătucite, după care se duse să-și vadă de treburi.

În cele din urmă, cînd izbuti să se scoale de pe scaun, astupă cu grijă sticla și coborî în curte. Își lăsă papucii în pridvor și se duse desculț pînă în fundul ogrăzii. Acolo se rezemă de gard privind dealul dimpotrivă pe spinarea căruia șerpuia un drum de țară. Și cum stătea acolo, pe măsură ce soarele apunea, îl acoperea un val din ce în ce mai mare de umbră.

Peste cîteva zile — din care în cea mai mare parte a umblat mut de colo, colo, iar nopțile a vegheat cu ochii deschiși

răscolit de toate mizeriile și deznădejdea de pe lume — a sosit și scrisoarea făgăduită. A durat mult pînă să se hotărască să o deschidă, îi părea rău că o și luase de la poștaș, de teamă că o să i se spulbere și ultima fărîmă de speranță, oricît de nenorocită, ceea ce s-a și întîmplat de cum a deschis-o. Era de la nevastă-sa și, atît cît își putea aduce aminte, era singura pe care a primit-o vreodată de la ea. Îl înștiința, cu necruțătoarea ei sinceritate, că nimeni nu mai are nevoie de el la Palánk, să facă bine să nu se mai întoarcă. Urma o lungă înșiruire de insulte, acuzații și presupuse păcate atribuite lui, precum și cîteva amenințări grosolane pentru eventualitatea că i-ar trece totuși prin minte să se întoarcă. Mai departe scria că prăvălia și casa de la Palánk le-au obținut numai prin străduințile fratelui ei, nu care cumva să uite vreodată treaba asta, iar restul l-au agonisit numai și numai cu ajutorul lui Volent.

Scrisoarea mustea de cuvinte crude și de mărturisiri de o cutremurătoare francheță. Eva nu se sfia să-i dezvăluie tainele vieții ei și să mai și rîdă de el că l-a dus de nas ca pe un fraier. Și repeta, iar și iar, că nu mai vrea să trăiască alături de el, că i s-a făcut silă, că, în definitiv, n-a mulțumit-o niciodată ca bărbat, de acum încolo să-și vadă de treburile lui, și să nu ducă grija fetei și a viitorului ei. O să-și primească lucrurile care îi aparțin, o să le împacheteze și o să i le trimită, partea sa o s-o primească în bani, prin poștă, sub formă de rate.

Așa s-a și întîmplat peste cîteva zile; i-a sosit un colet mare și o sumă considerabilă, dar asta a fost tot, alți bani n-a mai văzut. Fratele și mama îi dădeau ghes să reclamă la tribunal; eforturi zadarnice pentru că el nu se simțea în stare să se judece cu propria sa familie și apoi, se scuza el, acolo, la Palánk rămăsese și fiica lui. Așa motiva lipsa de chef de a se adresa unui avocat. În realitate, se temea de judecată mai mult din cauza aspectelor ei murdare: răscolirea în public și fără pic de delicatețe a treburilor lui intime. Să se spovedească

dinaintea unor străini? Nici vorbă, și apoi cine știe ce i-ar mai strigat nevastă-sa! Cum ar ieși el de acolo? Cum altfel decît ca un tîmpit, ca un încornorat, ca un bărbat neputincios, soț și tată nevrednic, un neisprăvit, un încurcă-lume în negustorie ca și în viața particulară, iar toți cei prezenți la proces, judecători, grefieri, oameni de serviciu, martori, unii în sinea lor, alții drept în nasul lui, ar rîde de gogomănia lui, de felul bîlbîit, gîfîit, impotmolit în care încearcă să obțină niște lucruri pe care n-a știut să le păzească și să le rostuiască la vremea lor, cît de ridicol, de naiv și de brutal se vîră în sufletul unor oameni care nu-l mai vor și care i-au dat papucii. Judecătorii i-ar dezveli și i-ar scormoni toate rănile, iar nevastă-sa ar turna, jubilînd, sare pe ele. Ar ieși la iveală și povestea cu ucenicul, frica și lașitatea de care a dat dovadă... Nu, nu! O, nu! Ferească-l sfîntul de tribunal, pentru nimic în lume! Poate că ar reuși să mai obțină cîte ceva, dar s-ar risipi faima lui de om cinstit pe care, slavă Domnului, o mai are încă.

Mamă-sa și frate-său nu conteneau cu cicăleala, așa că nici aici nu avea liniștea pe care și-o dorise cu atîta aprindere. Și cum se cam temea ca pînă la urmă să nu le dea ascultare, într-o bună dimineață a plecat la Podbrezová, la soră-sa. Cu Kata se împăca bine, era o femeie care nu se speria de greutăți, cînd auzea de ele se zguduia toată de rîs, și tot așa făcea și acum cu toate că abia născuse pe cel de al treilea copil, tot un băiat. Soțul ei era meseriaș, un bărbat harnic și simplu pe care îl lua mereu peste picior, iar el rîdea rușinat, dar fără să se supere. Stînd la ei, Riečan s-a întremat, dar nu putea să rămînă veșnic aci, aveau o locuință mică și nu-l lăsa inima să-i mai încurce, cu toate că și soră-sa și omul ei insistau să nu plece.

După o săptămînă s-a dus la Hronec după Palo Jergal, un vechi prieten și tovarăș de cătănie pe care nu l-a uitat niciodată, și întrucît omul rămăsese văduv de curînd, tare s-a mai bucurat că are cine să-i țină de urît. Era ca și Riečan o fire

nu prea independentă, altfel om prietenos și de caracter, care n-ar fi fost în stare de vreo josnicie nici în clipele cele mai grele ale vieții. Măcelarul și-a vărsat în fața lui tot focul inimii. Cu timpul Jergal l-a convins să se apuce de lucru. Multă vreme a șovăit, dar pînă la urmă a acceptat. A lucrat mai întîi ca muncitor necalificat, mai tîrziu a dobîndit și o calificare. Și astfel au pornit să se depene de pe fuiorul timpului altfel de zile și săptămîni decît pînă acum.

S-a angajat la turnătoria din Hronec, asigurîndu-și, așa cum s-a văzut după o vreme, nu numai un dram, ci un spațiu larg de libertate personală.

După ce termina lucrul, se ducea, el și Jergal, la cumpărături, gătea, dereticau, spălau, treceau și pe la cîrciumă, mergeau la pescuit, în pădure, la cinematograf, la meciuri de fotbal. Șase zile muncea la Hronec, sîmbăta pleca la mamă-sa. Așa au trecut zile, săptămîni, luni. Dar cu toate că intrase pe făgașul unei vieți normale gîndul îi stătea mereu la Palánk și nu se îndoia că într-o bună zi se va întoarce acolo. În tot acest timp aștepta să se săvîrșească o minune, numai că nici fiică-sa n-a venit după el, nici nevasta nu i-a trimis scrisoarea cu scuzele cuvenite, nici una din ele nu s-a îmbolnăvit grav, și chiar dacă, el tot n-ar fi avut de unde să știe. Știa doar atît cît îi spunea închipuirea.

Într-o după amiază, cînd tocmai ieșea din schimb, a zărit nu departe de stația mocăniței din vecinătate silueta cunoscutei mașini. Nu cumva avea vedenii? Nu, nu avea vedenii. Din cabina camionului sări bărbatul știut, cu o pălărie verde împodobită cu un smoc din păr de porc, în cizme canadiene cu șireturi și într-o scurtă de piele cu guler de blană. După un moment de zăpăceală, Riečan vru să facă stînga-mprejur și să dispară în mulțime, numai că fosta lui calfă apucă să-i facă un semn de salut și se repezi către el.

Cum rezulta din spusele lui, la Palánk evenimentele nu evoluaseră așa cum presupusese Volent. Eva Riečanová, patroana, și-a ales singură o altă calfă, un băiat tînăr și frumos căruia a reușit să-i ia mințile, silindu-i, vicleana, pe amîndoi să se bată pentru favorurile ei și pentru locul fruntaș la măcelărie. Așa că, după plecarea meșterului, în loc să se mute la vilă, a ajuns să împartă cu noua calfă locuința din Strada Negustorilor. Și, colac peste pupăză, și-a continuat el spovedania, patroana a început să-l ocolească, nu mai era favoritul ei, degeaba se dădea peste cap. A rămas deci calfă cum a fost și pînă atunci, nu mai era nici singurul ei ibnovic; și-a găsit pe unul mai de soi. Pe scurt s-a ales praful de toate planurile lui.

Au stat la taifas pînă dimineața. Volent bea (Riečan stătea nepăsător și nu se atingea de băutură) și vorbea din ce în ce mai deschis despre socotelile, visurile și ambițiile sale. Tot mai trăgea nădejde că odată și odată va ajunge în vilă și are să trăiască cu patroana ca soț și soție. Vor ieși în lume și se vor purta ca doi intimi, așa ca să închidă gura bîrfitorilor. În ziua în care se va muta în vila din Strada Parcului trufia lui se va mistui pe loc, va fi ca o explozie după care rămîne doar scrumul. Visa în ce fel o să se schimbe. Toți pălăncenii vor observa schimbarea, pînă și unul ca sergentul Blaščák, pe care el îl va saluta primul scoțîndu-și pălăria, și tot așa de politicos și de amical se va purta cu fiecare, încît în scurt timp nimeni nu-l va mai deosebi de ceilalți negustori cu vază din Palánk. Va fi numai amabilitate, serviabilitate și bunăvoință. Va fi ce și-a dorit dintotdeauna: patron, va conduce o mare măcelărie, va fi singurul stăpîn, va avea mînă liberă... o va cîștiga pe femeia pe care o dorește, va face față în toate privințele: dimineața la prăvălie, iar seara, dacă nu va fi silit să plece după afaceri, se va întoarce la nevestica lui... și cu ea împreună se va duce și la biserică. Buna-cuviința, moralitatea, spiritul de

ordine, seriozitatea... toate astea le va urma orbește pentru că, ajungînd acolo unde speră, vor fi măgulitoare și pentru el.

Mai tîrziu, beat criță, a început să plîngă: A uitat, prostul de el, cum sunt muierile, dar a uitat, vită ce este, și de sufletul cel bun al lui Riečan. Se minuna și el cum de și-a pierdut așa deodată capul, cum de a început să-i fileze lampa din căpățînă și a început să gîndească cu ce avea între picioare, așa zicea. Nu pricepea de ce, în clipa cînd a văzut că-l trage ața spre patroană, nu și-o fi tăiat-o... El ar fi trebuit să-și ia catrafusele și să plece, nu meșterul, dar Eva l-a pus cu botul pe labe, și-a închipuit că e destul de bătrîn ca să mai spere că o să se mai întîlnească a doua oară cu ocazia de a pune mîna pe o femeie frumoasă și stăpînă peste o prăvălie răsărită. Și-a pierdut, la mama dracului, și-a pierdut de tot mințile. Dar oricum ar fi, pentru tot ce s-a întîmplat vinovat este numai meșterul, Riečan, fiindcă ce putea el, Volent, să facă, a fost silit să treacă de partea ei și să se înhame la aceeași căruță cu ea, în caz contrar el ar fi fost acela care ar fi primit un picior în fund, că femeia aia, cînd își vîră ceva în scăfîrlie, nu cunoaște mamă, tată, frate, dă în tot ce-i stă în cale. În ultima vreme a început să o gelozească pe fie-sa, ar da-o afară din casă cu multă plăcere, toată ziua o cicălește să se mărite odată... Ar fi fost meșterul în stare să-l apere de ea? Cum să-l apere pe el, cînd nici pe sine n-a fost în stare? Nu el, meșterul, i-a făcut muierii toate voile? Ce, nu-i așa? Și tot văicărindu-se, mărturisi că niciînd n-a dus-o mai bine ca atunci cînd îl lucra pe meșter pe la spate. A trăit și a negustorit ca-n basme. Meșterul i-a fost un adevărat înger păzitor. Pe cînd ea? Eva? Dumnezeii ei de muiere, ea doar să se folosească de fiecare, să stăpînească și să poruncească, atîta știe, altfel își dă duhul.

De aci înainte începu să se repete. Îi părea rău după Riečan: i-a fost ca un tată, și în schimb el? S-a prostit, a început să rîvnească la ce nu i se cuvenea, a uitat cine și ce este,

nu-și mai vedea lungul nasului, a încetat să se mai ocupe serios de afaceri și de meserie și s-a apucat de politica lui împins de capra de Riečanová care i-a făcut vrăji, i-a sucit mințile, a băgat în el speranțe ciuruite, zău așa, l-a zăpăcit de tot. Unde sunt acum cele dintîi zile petrecute împreună la Palánk?! Fără Riečan, el, Volent, nu mai e nici măcar atîta negustor cît a fost. Ce dracu' o fi la mijloc? Cele mai bune afaceri le-au făcut întotdeauna împreună pentru că se completau, gîndeau unul pentru celălalt. A uitat, toate le-a uitat din cauza unei fuste.

Ce căuta aici? Ca să-l ia pe meșter. Îl implora să se întoarcă, să plece chiar a doua zi, că o să meargă la Palánk împreună, împreună vor pune lucrurile la punct, măcelăria o să ia din nou avînt, iar pe Riečanová or s-o învețe ei minte de n-o să-i uite cîte zile o mai avea. Nu, Riečan trebuie să vină cu el, că de cînd a plecat nici el, Volent Lančarič, nu mai e ăl de-a fost, a ajuns un căcăcios — a declarat el plin de amărăciune, după care s-a prăbușit cu capul pe masă și a adormit.

Dimineața Riečan s-a dus la slujbă, iar Volent, după ce a îmbucat ceva, a plecat fără să mai scoată o vorbă. A lăsat pe masă cîteva hălci de carne, o grămadă din faimoșii lui cîrnați și o damigeană cu țuică de cireșe. Și n-a mai apărut niciodată, și nici nimeni altul de la Palánk.

Măcelarul a lucrat la Hronec până la revoluție[1]. În timpul verii, după ce s-a despărțit de Jergal, care s-a recăsătorit, a început să se simtă din ce în ce mai slăbit și să transpire noaptea. Medicul i-a găsit o leziune la plămîni și l-a trimis la Hagy[2]. A stat acolo multe săptămîni, timp în care singura care l-a vizitat a fost soră-sa. După tratament s-a angajat pe șantierul unei hidrocentrale. Din acest moment a devenit om de

[1] Referire la evenimentele din februarie 1948 cînd Partidul Comunist Cehoslovac a preluat puterea în stat.

[2] Localitate climaterică din Slovacia.

șantier care își căra geamantanul de colo, colo. Dar începea să se deprindă cu noul său fel de viață, mai mult chiar îl atrăgea și îi dădea satisfacție ca și cum ar fi avut legătură cu îndelungata și chinuitoarea răfuială cu faptele sale mai dinainte. Nu se confesa nimănui, trăia singur, nu susținea că e fericit, dar nici nu se plîngea. Rareori se mai gîndea la trecut. Uneori însă îl apuca disperarea cînd își amintea de fiica sa. Și nu se îndoia nici acum că, odată și odată, se va întoarce la Palánk și poate tocmai de aceea nu încerca să afle ce s-a întîmplat cu familia sa.

La Palánk viața nu s-a oprit în loc. Toate evenimentele care puteau să se petreacă în acest oraș se subordonau legilor severe ale timpului și spațiului pălăncean.

Aproape la un an după plecarea lui Riečan, într-o după amiază fierbinte de miez de vară, cînd tot ce era viu murea în dogoarea ucigătoare, din fața vilei de pe Strada Parcului a pornit la drum alai de nuntă. Eva Riečanová, fata măcelarului, se mărita cu Volent Lančarič, de la care aștepta un copil. Într-o trăsură galbenă, împodobită sărbătorește, la care erau înhămați doi cai albi și mîndri, ședeau, după cuviință, numai mirele și mireasa. Între timp, Riečanová, patroana, și-a tratat la Băile Sliač inima bolnavă care nu mai voia să o asculte pentru simplul motiv că o dată în viață ceva nu i-a reușit întocmai cum și-ar fi dorit-o. Era o zi încîntătoare. Trăsura porni în zbor ușor, cotind pe o stradă laterală. La capătul ei, în penumbra verde a copacilor zăriră plimbîndu-se de pe un trotuar pe altul un bătrînel încărunțit, îmbrăcat cu o pelerină neagră. Era bătrînul domn Zanoletti, despre care toată lumea credea că a murit. Bătrînul aristocrat dispăru după un colț, în întunecimea vegetației veșnic fremătătoare a orașului de parcă s-ar fi evaporat în arome grele de măslini.

După plecarea tatălui ei, fata a prins definitiv ură pe mamă-sa. La început a amenințat-o că o să plece și ea după el și ar fi făcut-o dacă nu i-ar fi fost rușine. Mai târziu, luată de valul evenimentelor, a renunțat de tot și, de altfel, nici n-ar mai fi putut, iar pînă la urmă a fost bucuroasă că nu-i de față și taică-său, dar asta nu însemna că a încetat să se mai gîndească la el. Dimpotrivă, se gîndea din ce în ce mai des și, avînd în vedere că nu se mai lovea de el la tot pasul, se gîndea chiar și cu mai mult drag. Era firesc. Se afla la vîrsta cînd copiii sunt dispuși să accepte orice motiv de a-și urî părinții și în ce o privea pe maică-sa avea motive berechet. Nu-l uitase nici pe Kuki. O ura pe mamă-sa și pe Volent, îi acuza că i-au alungat tatăl ca să pună numai ei doi stăpînire pe toată averea și, cum i se părea cîteodată, chiar și pe viața ei. În acele clipe se disprețuia, își dădea seama cu scîrbă că nu-i mai venea să renunțe la comoditățile traiului pe care îl ducea. În momente de luciditate își recunoștea partea de vină pentru năpasta lui taică-său. Și deodată a început să simtă lipsa celui care s-a purtat întotdeauna extrem de drăgăstos cu ea fără să pretindă în schimb nici cea mai mică răsplată.

În situația și tensiunea în care trăia, în plictiseala care o împresura, nu-i de mirare că i s-a făcut chef de apucături mai dure. Să fie rea, stricată și nemiloasă. Singură nu știa ce se petrece cu ea, a început să o evite pe mamă-sa și societatea acesteia. Mamă-sa nici n-a observat atitudinea ei rezervată, fiind prea ocupată cu afacerile și cu amanții (după despărțirea de Riečan întinerise în chip miraculos, ce-i drept și datorită costisitoarei atenții acordată înfățișării sale), dar fata se pregătea să-i facă un scandal de pomină.

Sesizînd o anumită încordare între Volent și mamă-sa nu numai în treburile negustorești, ci și în relațiile lor intime, fata a început, dintr-un fel de milă, să manifeste interes pentru calfă. După un timp a încetat să se mai rușineze față de el.

Cînd a zărit-o pentru prima oară trecînd neglijent îmbrăcată spre baie, într-un moment anume ales, atunci cînd el e pregătea să intre în odaia maică-si, Volent a încremenit pe loc de uimire. Mai tîrziu i-a făcut chiar și avansuri pînă ce Volent a înțeles și a început să o pîndească. Era primul bărbat care o vedea dezbrăcată, fapt care o atâța și o lega mai tare de el. Volent a simțit că fata e pe cale de a merge mai departe și a invitat-o la locuința lui. A ezitat o vreme, dar în cele din urmă s-a dus, și nici măcar nu l-a îmbrîncit, așa cum își zicea, încredințîndu-se în timp ce zăbovea dinaintea ușii că a venit doar din curiozitate, să vadă cîte își poate permite un bărbat în prezența unei fete.

Din ziua aceea, Volent se culca cu amîndouă. Curînd, Eva cea mică a rămas gravidă, urmare a strădaniilor lui Volent care știa prea bine ce foloase ar putea să tragă de aici.

Cu burta la gură, Eva și-a dat seama cam tîrziu de trăznaia făcută, dar nu era timp pentru lamentări și nici nu avea chef pentru așa ceva; alta era grija ei: să pună numai ea mîna pe el. Într-una din zile, stînd în fața oglinzii, a constatat că multă vreme n-o să se mai poată ascunde. Atunci s-a decis să-l înștiințeze și pe Volent. S-a arătat mirat, apoi și-a pus haina, s-a oprit în ușă doar ca să-i spună că treburile astea să le discute cu mamă-sa, după care a ieșit și dus a fost. Evička i-a urmat sfatul chiar în aceeași zi. I-a comunicat mamă-sii vestea cu sinceritatea neîndurătoare pe care o învățase de la ea. Mamă-sa a căzut grămadă la pămînt. Chemat în grabă, medicul a constatat o criză de inimă.

Peste cîțiva ani Štefan Riečan l-a întîlnit pe fostul său lucrător în valea Váhului, unde tocmai își făcea serviciul la vremea aceea. A dat peste el întîmplător. Multă vreme s-a învîrtit în jurul lui fără să-l recunoască, pentru că între timp Lančarič devenise de nerecunoscut. Făcea parte dintr-un grup

de deținuți care săpau șanțuri. S-a găsit un moment potrivit cînd au putut să stea de vorbă. Și abia acum a aflat măcelarul că insul ajunsese din calfă ginerele lui. O veste după care nu-și putea reveni.

Ginerele i se plîngea socrului că n-a dus-o bine cu Evička, că nu s-au înțeles. A început să o gelozească, să fie bănuitor și brusc n-a mai suportat gîndul că l-a iubit cîndva pe Kuki. Pe de altă parte, ea îi scotea ochii că bea, cu toate că, zicea, niciodată n-a băut mai puțin ca atunci, în primele luni de căsnicie, îi mai scotea ochii și pentru niște țiitoare (pe care l-a tăgăduit în modul cel mai categoric), dar cel mai mult îl înnebunea cînd îl făcea bădăran, brută, coate-goale, pe care l-a luat doar ca să se răzbune pe mamă-sa pentru felul cum s-a purtat cu tatăl ei. Au avut doi copii care n-au reușit să schimbe cu nimic relațiile dintre ei. A recunoscut că după aceea a început într-adevăr să bea zdravăn și să-și facă de cap, dar asta și fiindcă la naționalizare li s-a confiscat toată averea. Autoritățile i-au mutat din vila de pe Strada Parcului într-o locuință mai strîmtă, într-una din clădirile dosnice din piață unde nu aveau nici apă curentă, nici closet. În minunata lor casă s-a instalat o grădiniță de copii și încă ceva cu numele Crucea Verde. Au rămas și fără măcelărie, el fiind silit să se angajeze la abatorul central. Și acolo se puteau face afaceri bune și, cu timpul, s-ar fi pus iarăși pe picioare, numai că cineva l-a turnat că vinde carnea statului pe sub mînă și a fost condamnat la opt ani privare de libertate pentru comerț ilicit.

De soția lui Riečan nu mai știa nimic. După tratamentul în stațiune a apărut la Palánk într-un automobil, însoțită de un bărbat ceva mai în vîrstă, bine îmbrăcat, a reușit să smulgă de la fată ceva bani și o parte din bijuterii, apoi a plecat undeva în Cehia, și de atunci n-a mai dat nici un semn de viață.

Riečan a înțeles că a sosit clipa așteptată. Că poate să se întoarcă la Palánk imediat și fără remușcări. Se grăbi să

termine treburile cele mai urgente, își luă cîteva zile de concediu și porni după fată. N-a mai găsit-o în oraș, locuința de la vechea adresă era goală. Între timp se mutase într-o comună apropiată și locuia cu copiii la o veche fermă. Acum lucra la întreprinderea agricolă de stat ca îngrijitoare de animale, altfel n-ar fi putut să-și hrănească copiii.

A fost surprinsă cînd a zărit intrînd pe poarta fermei figura bine cunoscută și a izbucnit în lacrimi. S-a uitat îndelung pînă să recunoască în ființa aceea timpuriu îmbătrînită pe fiica sa. Era slabă, amărîtă, purta o fustă murdară (abia atunci ieșise din grajd) și un batic bălțat legat bărbește. Ca urmare a nașterilor, Eva pierduse dinții din față și se vedea de la prima privire că nu-i pasă și că se neglijează cu bună știință. I s-a făcut milă de ea. I-a zîmbit abia cînd au ajuns în odăița ei curată, proaspăt văruită și modest mobilată.

La masă, dinaintea unor farfurii cu mămăligă, ședeau două fetițe. De cum le-a văzut a fost convins că cele două zgîmboaice vioaie și brunețele sunt nepoatele sale.

Le-a spus fără nici un ocol în ce scop a venit. Le-a luat la el și a avut grijă de toate trei. Mai tîrziu, sătul de a mai colinda de pe un șantier pe altul, s-au stabilit în satul natal, în casa părintească, unde s-a apucat să crească iepuri pentru nepoțele. Din cînd în cînd fetițele, Eva și Monika Lančarič (cea de a treia, făcută nu se știe cînd și cum pe un șantier, era încă micuță) îi puneau întrebări, ca toți copiii, despre trecutul lui. Și de fiecare dată el își răsucea mustața zicînd că în viața lui nu s-a întîmplat nimic deosebit, că n-a făcut mare brînză, n-a găsit, dar nici n-a pierdut nimic.

Numai o singură dată, cînd stătea lîngă coteț și ținea un iepure de urechi, i s-a năzărit să spună că a trăit ceva asemănător unui basm — și l-a umflat rîsul.

Contravaloarea timbrului literar se depune în Contul
Uniunii Scriitorilor din România nr.: 2511.1-171-1 ROL
Banca Comercială Română, filiala sector 1 — București.

Apărut 2000. Bun de tipar 2000
Coli tipar 20,5

Tehnoredactare computerizată:
EDITURA UNIVERS ENCICLOPEDIC
LILIANA KIPPER, DOMNICA VASILACHE

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026